

Egyetemi Doktori (PhD-) értekezés

A hazai labdarúgó akadémiák tehetséggondozó tevékenysége

Labdarúgó akadémisták pedagógiai fókuszú vizsgálata fővárosi és
vidéki akadémiák összehasonlításában

Rábai Dávid

Témavezető: Dr. Fenyő Imre

Debreceni Egyetem

BTK

2021

A hazai labdarúgó akadémiák tehetséggondozó tevékenysége

Labdarúgó akadémisták pedagógiai fókuszú vizsgálata fővárosi és vidéki akadémiák összehasonlításában

Értekezés a doktori (Ph.D.) fokozat megszerzése érdekében
a neveléstudomány tudományágban

Írta: Rábai Dávid okleveles oktatáskutató

Készült a Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola
(Nevelés-és Művelődéstudományi Doktori Program) keretében

Témavezető: Dr. Fenyő Imre
(olvasható aláírás)

A doktori szigorlati bizottság:

elnök: Dr.
tagok: Dr.
Dr.

A doktori szigorlat időpontja: 200... .

Az értekezés bírálói:

Dr.
Dr.
Dr.

A bírálóbizottság:

elnök: Dr.
tagok: Dr.
Dr.
Dr.
Dr.

A nyilvános vita időpontja: 200... .

Én, Rábai Dávid felelősségem tudatában kijelentem, hogy a benyújtott értekezés önálló munka, a szerzői jog nemzetközi normáinak tiszteletben tartásával készült, a benne található hivatkozások egyértelműek és teljesek. Nem állok doktori fokozat visszavonására irányuló eljárás alatt, illetve 5 éven belül nem vontak vissza tőlem odaítélt doktori fokozatot. Jelen értekezést korábban más intézménybe nem nyújtottam be és azt nem utasították el.

Debrecen, 2021. 01. 26.

Rábai Dávid

Köszönetnyilvánítás

Disszertációm megírásában a legnagyobb köszönettel témavezetőmnek, Dr. Fenyő Imrének tartozom, aki annak idején még a mesterképzéses tanulmányaim során figyelt fel rám és lett a témavezetőm, ádozatos munkájával pedig mindvégig kitartóan segített nekem a dolgozatom megírásában. Szakmai segítségével és bátorító szavaival folyamatosan támogatta munkámat, bármikor számíthattam rá, ha elakadtam az írásban. Nemcsak szakmailag, hanem emberileg is felnézek rá, igazi példaképemnek tekintem őt.

Köszönettel tartozom Professzor Dr. Pusztai Gabriellának, akivel közösen találtuk ki a disszertációm témáját. A Professzor Asszony személyes odafigyelésével, szakmai ötleteivel és bátorításával végigkísérte a doktori disszertációm alakulását, amiért mindig nagyon hálás leszek.

Köszönöm továbbá az elővita bizottságom opponenseinek, Dr. habil. Kovács-Nagy Klárának és Dr. habil. Révész Lászlónak, valamint a bizottság tagjainak, Dr. Herczegh Juditnak és Dr. Fintor Gábornak, hogy javaslataikkal, meglátásaikkal elősegítették az értekezésem pontosítását és letisztulását. Dr. habil. Kovács-Nagy Klárának külön is köszönöm azt a rengeteg segítséget és tanácsot, amelyeket mind a mesterképzéses, mind pedig a doktori tanulmányaim során kaptam tőle.

Külön köszönettel tartozom Professzor Dr. Kozma Tamásnak, Professzor Dr. Polónyi Istvánnak, Professzor Dr. Fónai Mihálynak, Dr. habil. Györgyi Zoltánnak és Dr. Markos Valériának is, akik folyamatos figyelemmel követték kutatói pályámat és doktori tanulmányaimat, meglátásaikkal, véleményeikkel mindig segítettek a munkámat.

Végezetül, de nem utolsó sorban szeretném megköszönni a családomnak, barátaimnak és tanszéki kollegáimnak, hogy a nehezebb időszakokban is kitartóan mellettem álltak, szeretetükkel támogattak és mindvégig bíztak bennem.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	7
1.1. A labdarúgó akadémiákról általánosságban	7
1.2. A kutatás célja, relevanciája, a vizsgálni kívánt fogalmak konceptualizálása, ezek mérési lehetőségei	12
2. Tehetséggondozás és ennek intézményi háttere	16
2.1. Tehetséggondozás, a sporttehetségek	17
2.2. A sportiskolák mint a tehetséggondozás speciális intézményei – sportakadémiák a rendszeren belül.....	27
2.3. A labdarúgó akadémiák fenntartói típusainak és jogszabályi környezetének vizsgálata ..	34
3. A labdarúgóakadémia-hálózat kialakulása.....	47
3.1. A magyar sport és a labdarúgás helyzete a sportpolitika tükrében	47
3.2. A labdarúgó utánpótlás bázisok és programok főbb jellemzői a rendszerváltás idején és az azt követő években	57
3.3. A Sándor Károly Labdarúgó Akadémia és a magyar labdarúgó akadémiai rendszer kialakulása – fiatalok szerepeltetése itthon és külföldön.....	63
3.4. Fiatalok szerepeltetése itthon és külföldön – statisztikai adatok és kutatási eredmények ismertetése	68
4. Pedagógiai programok és fiatal sportolók vizsgálatai.....	80
4.1. A pedagógiai programok értelmezése, néhány témával kapcsolatos kutatási eredmény ismertetése	80
4.2. Szakirodalmi áttekintés a sportolók társadalmi hátterével és az edzőikkel való kapcsolatával összefüggésben	85
4.3. Fiatal sportolók jövőképét elemző vizsgálatok bemutatása	90
5. Az empirikus kutatás koncepciója	96
5.1. Kutatási kérdések és hipotézisek	96
5.2. A kutatás mintájának bemutatása	100
5.3. A kutatás módszertana.....	104
6. A labdarúgó akadémiák pedagógiai programjainak elemzése.....	108
6.1. A magyar labdarúgó akadémiák pedagógiai programjainak általános képe az elemzések és az összevetések után.....	108
6.2. A kvalitatív vizsgálat elemzési eredményei a pedagógiai programok tükrében	121
6.3. A hipotézis mérlegelése.....	127
7. Labdarúgó akadémisták társadalmi hátterének a vizsgálata	129
7.1. Labdarúgó akadémisták rekrutációjának és társadalmi hátterének vizsgálata a vidék-főváros akadémiáinak tükrében	129
7.2. A hipotézis mérlegelése.....	152
8. Labdarúgó akadémisták elégedettségének és edzőikkel való kapcsolatának vizsgálata	153
8.1. A téma elemzési eredményei.....	153
8.2. A kvalitatív vizsgálat eredményei – az edzőkkel felvett interjúk elemzése	169
8.3. A hipotézis mérlegelése.....	175
9. Labdarúgó akadémisták jövőképének vizsgálata	177
9.1. Az iskolai végzettségek megszerzésének és a profi pályafutásra való lépés esélyeinek megítélése	177

9.2. A jövőbeli klubváltás lehetőségének, okainak, helyszíneinek, illetve a külföldi pályafutás esélyének felmérése a játékosok és az edzők szemszögéből	184
9.3. A hipotézis mérlegelése	192
10. Összefoglalás	195
11. Summary	207
12. Hivatkozott irodalom	209
13. Mellékletek	234

1. Bevezetés

1.1. A labdarúgó akadémiákról általánosságban

Doktori kutatásom elsődleges célja a magyar labdarúgó akadémiák működési sajátosságainak, pedagógiai jellemzőinek vizsgálata. Több szempont is indokoltta tesz egy effajta kutatási megközelítést: manapság szinte követhetetlen sebességgel szaporodnak az akadémia-típusú utánpótlás-nevelő intézmények, gyermekek ezrei játszanak, tanulnak és élnek valamelyik hazai labdarúgó akadémián. Az akadémiák lehetőségeket ígérnek a fiatal tehetségek számára, fejlesztést, internátusi elhelyezést és oktatást nyújtanak. Viszont még mindig kérdés – leginkább a nagyon kevés tudományos igényű vizsgálat miatt –, hogy milyen minőségben képesek vállalásaikat teljesíteni az imént felsorolt területeken ezek az intézmények.

Az értekezés megírásához áttekintettük és értelmeztük a fiatal sporttehetségek – főként a labdarúgó akadémiákon fejlődő akadémisták – pedagógiai megközelítésű vizsgálatait, illetve saját kutatásunk segítségével feltártuk az akadémisták rekrutációját, társadalmi helyzetét, az intézményükkel kapcsolatos elégedettségüket, edzőikkel való kapcsolataikat és jövőre vonatkozó terveiket. Fontos hangsúlyoznunk, hogy vizsgálatunk célja elsősorban nem a sportszakmai sikeresség feltárása volt, hanem az akadémiákon tanuló, fejlődő fiatal tehetségek élethelyzetének neveléstudományi megközelítésű elemzése, azaz hogy átfogó képet alkothassunk a labdarúgó akadémiák pedagógiai működéséről, sajátosságairól.

Mi hívta létre a labdarúgó akadémiákat? A kérdés megválaszolása meglehetősen összetett. Az kétségtelen, hogy a magyar futball rendkívül sok kritikát kapott az elmúlt évek során: az egykor világszínvonalon teljesítő magyar labdarúgás utolsó fél évszázadára ugyanis a tartós, egyre erőteljesebb visszaesés volt a jellemző (Szegedi 2004, Vincze 2008). A labdarúgással foglalkozó szakemberek nagy többségének álláspontja szerint az utánpótlás-fejlesztés lehet az a kulcsterület, amely segíthet a hanyatlást megfékezni, illetve segítheti a magyar labdarúgás felzárkózását a nemzetközi élvonalhoz (Vincze 2008). Természetesen a labdarúgás színvonala komplex jelenség: a különböző szervezeti strukturális elemek, a gazdasági helyzet, és a szakmai munka összetett kontextusában vizsgálható értelmesen. Bármely imént felsorolt tényező problémája komoly gondokat okozhat egy-egy ország eredményességének tekintetében (Bicskei 1997).

A fenti három tényező tekintetében az utóbbi években nagy változások mentek végbe a magyar labdarúgásban. Megváltozott a gazdasági környezet, talán elegendő csak a finanszírozást teljesen átrendező TAO támogatási rendszer bevezetésére utalnunk, de megváltozott a szervezeti struktúra is, például éppen a labdarúgó akadémiai rendszer

kiépülésével. Emellett számos szakmai kezdeményezés indult be az utóbbi években, elsősorban az utánpótlás-nevelés javítását célozva. Ilyen lépések voltak például a különböző labdarúgó gyermekprogramok beindításai (pl.: Góliát McDonald's FC vagy Bozsik-program), az utánpótlás-képzési stratégiák ki- és átalakítása. Ugyanakkor egyes objektív mércékkel mérhető mutatók – mint például a magyar klubcsapatok javarészt eredménytelen szereplése a nemzetközi kupákban vagy éppen a magyar labdarúgó válogatott sorozatos elmaradása a nemzetközi tornákról – mind azt mutatják, hogy korántsem talált még magára a magyar futball (Orosz 2009, Rábai 2018a). Bár vannak, akik optimistábban látják a folyamatokat. Hegedűs (2001) szerint például az utóbbi években nagy fejlődésen ment keresztül a gyermeklabdarúgás és egyúttal az utánpótlás-nevelés, hiszen ezrek kezdtek el futballozni hazánkban. Ám ezzel párhuzamosan felnőtt labdarúgásunk továbbra sem közeledett az európai elithez, mivel a szakmai, a szervezeti és a képzési problémák miatt fejlődésképtelennek bizonyul (Hegedűs 2001). Ezen problémák számunkra legfontosabb tanulsága az, hogy az utánpótlás-nevelés a számos szervezeti és szakmai kezdeményezés ellenére sem teljesen megoldott hazánk labdarúgásában. Fontos kiemelni azt is, hogy ez az átalakulóban levő terület valószínűleg éppen az átalakulás bizonytalanságai miatt még a sporttudomány szempontjából is kevésbé elemzettnek tekinthető (Csáki és mtsai 2013, Rábai 2018a).

De azt egyértelműen kijelenthetjük, hogy a labdarúgó akadémiák folyamatos létrejötte és működése része az útkeresésnek. Ezek az utánpótlásképző-intézmények nem titkoltan azért jönnek létre 2001 óta folyamatosan, hogy a tehetséges labdarúgópálántákat kisgyermekkortól kezdve a professzionális futballra készítsék fel, mely célra hatalmas infrastrukturális beruházásokat és fejlesztéseket, ezek háttérében komoly pénzügyi forrásokat használtak fel.

A nemzetközi szakirodalom szerint a sportakadémia, illetve konkrét esetünkben a labdarúgó akadémia intézménye alapvetően alkalmasnak látszik a fejlesztési cél elérésére: Nerland és Saether (2016) szerint a tehetséges fiatal játékosok előmozdítása érdekében ezek az intézmények váltak a legfontosabb tehetségfejlesztő formációkká. Riedler (2016) ehhez hozzáteszi, hogy a labdarúgó akadémiákat nem pusztán a sportolók szakképzési intézményeinek kell tekintenünk, hanem a tehetségek felkutatásának is ezek lehetnek a legfontosabb helyszínei (Barnat et al. 2011). Nem csoda, ha a magyar szakmai közvélemény is arra a következtetésre jutott, hogy a magyar labdarúgás felemelkedésének záloga az lehet, ha az akadémiák nemzetközi szintű játékosokat nevelnek először a hazai, majd a nemzetközi piacra (Balogh és mtsai 2018). A labdarúgás akadémiai környezetének előnye ugyanis a nemzetközi tapasztalatoknak megfelelően egyrészt az, hogy magas szakmai képzettséggel

rendelkező edzők állnak rendelkezésre, másrészt pedig az, hogy kiemelkedő infrastrukturális képzési lehetőségek várnak a növendékekre.

Nem vitás azonban az sem, hogy a labdarúgó akadémiákkal kapcsolatban a hazai közvélemény erősen megosztottnak tekinthető. Ez a megosztottság részint annak köszönhető, hogy mind a sportszakmabeliek, mind pedig a laikusok hiányolják azokat a szakmai sikereket, amelyeket a magyar labdarúgásnak kellene már produkálnia a kiépült utánpótlás-nevelő intézményi háttér hatására. További kérdéseket vetnek fel a nagy volumenű infrastrukturális fejlesztések és a komoly pénzek, melyek köz- és magánforrásokból egyaránt megjelennek a labdarúgó akadémiák működésében (Rábai 2018a). Nem elhanyagolható tényező továbbá az sem, hogy a labdarúgó akadémiák homályos jogszabályi környezetben és működési szabályozottságban mozognak a mai napig (Fenyő és Rábai 2016). Ezeket a jellemzőket a sporttudományi megközelítésű vizsgálatoknak kell tisztázniuk a jövőben.

Mivel azonban ezeknek a komoly infrastrukturális- és strukturális háttérrel működő intézményeknek fókuszában a gyermekek tehetséggondozó fejlesztése és képzése áll, ezért semmiképpen sem tekinthetünk el a bennük folyó pedagógiai munka feltárására és értékelésére irányuló neveléstudományi, illetve nevelésszociológiai megközelítésű vizsgálatok lefolytatásától sem (Rábai 2018b). A bennük megvalósuló pedagógiai mező megértéséhez meg kell vizsgálnunk a labdarúgó akadémiák létrejöttét, a pedagógiai tevékenység- és hatásrendszerük egészét, valamint a bennük élő és dolgozó gyermekek és szakemberek sajátosságait.

A labdarúgó akadémiák rendszere bár nem tekinthető réginek, már mindenképpen vizsgálatra és áttekintésre méltó múlttal rendelkezik. Az első magyarországi labdarúgó akadémiát, a Sándor Károly Labdarúgó Akadémiát 2001-ben alapították meg Agárdon, így ez az intézmény számít tulajdonképpen prototípusnak, amelynek mintájára a következő években sorra létesültek a labdarúgó akadémiák hazánkban:¹ hat évvel később ugyanis további négy élvonalbeli klub döntött úgy, hogy saját akadémiát épít ki klubján belül, az első akadémiák legelső korosztályai pedig 2010-ben végeztek. Az utóbbi években szinte tendenciaszerűvé vált, hogy egy-egy már évek óta létező utánpótlás-nevelő központból alakul akadémia, amennyiben megfelel az MLSZ² által bevezetett, speciálisan a labdarúgó akadémiákra vonatkozó kritériumrendszernek (Fenyő és Rábai 2016).³ E kritériumrendszer ellenére is jelentős különbségek mutatkoznak az egyes akadémiák összehasonlítása során. Azt már

¹ A labdarúgó akadémiái rendszer kialakulási körülményeivel disszertációnk egy másik fejezetében foglalkozunk részletesebben.

² MLSZ= Magyar Labdarúgó Szövetség

³ A kritériumrendszerrel bővebben a Fenyő és Rábai (2016): A sporttehetség-gondozás jogszabályi környezete – a sportakadémiák Magyarországon című tanulmányban lehet olvasni.

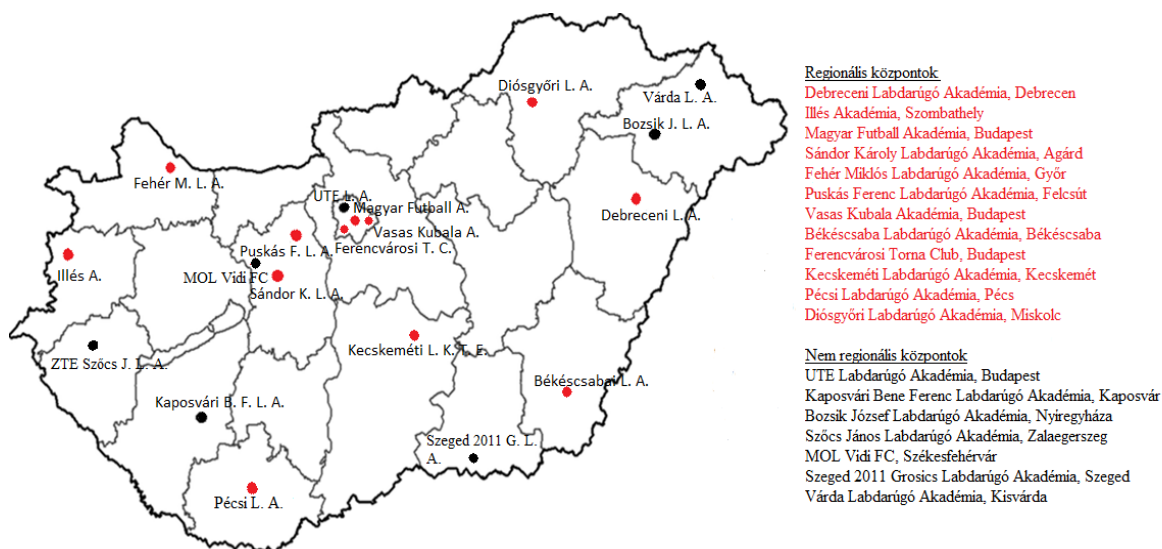
előjáróban kijelenthetjük, hogy mást jelentett akadémiát alapítani elsőként, vagy az első között és mást az alapítási hullám csúcsán – vagy akár napjainkban.

De nem csak létrejöttük sorrendje különbözteti meg egymástól az akadémiákat: egy korábbi kutatásunkban három labdarúgó akadémiai kategóriát tudtunk elkülöníteni egymástól (él- és profisport-orientált, formálódó profilú és egyházi fenntartású) (Rábai 2016a), tulajdonképpen három akadémia típust meghatározva. Mindez azonban mára elvesztette relevanciáját, hiszen a belga Double Pass vizsgálatai⁴ hazánkban fölülírták az imént említett kutatás kategorizálását, és mi célravezetőbbnek tartottuk átvenni az elemzőcég tipológiáját és terminusait. A Double Pass eddig összesen három periódusban, 2013-ban, 2016-ban és 2019-ben végzett elemzéseket hazánkban, 2013-ban és 2016-ban 15, 2019-ben pedig 19 labdarúgó akadémián az általuk meghatározott mutatók mentén.

Az elemzőcég eredményeinek hatására az MLSZ elnöksége is változtatott az akadémiákkal kapcsolatos gyakorlatán: a 2016-ban megalkotott és elfogadott 2017-2022-ig tartó regionális fejlesztési koncepciójában az aktuálisan létező 15 hazai labdarúgó akadémiát 12 Regionális Utánpótlás Központ (RUK) osztotta, elfogadva a besorolás elveit és a kiemelt akadémiák listáját (Rábai 2018b). A kijelölt regionális központok (kiemelt akadémiák) elsődleges feladatuként az MLSZ előírta, hogy egy meghatározott határidőig készítsenek egyéves, illetve hároméves szakmai- és fejlesztési tervet.⁵ 2019-ben további négy labdarúgó akadémiával bővült a 2016-os koncepció intézményi apparátusa (Szeged 2011 Grosics Akadémia, Mol Vidi FC, Várda Labdarúgó Akadémia és ZTE - Szócs János Labdarúgó Akadémia), az alábbi térképen ennek a 19 labdarúgó akadémiának az elhelyezkedését szemléltetjük, jól elkülönítve azon a regionális és a nem regionális központokként működő intézményeket:

⁴ A belga Double Pass 2013-as, 2016-os és 2019-es auditjának elemzési eredményei a következő linkeken olvashatóak: első összefoglaló jelentés elérési címe: http://www.mlsz.hu/wp-content/uploads/2014/06/MLSZ-AUDIT_140613.pdf második összefoglaló jelentés elérési címe: http://www.mlsz.hu/wp-content/uploads/2016/06/DP_glob%C3%A1lis-jelent%C3%A9s.pdf harmadik összefoglaló jelentés elérési címe: https://szovetseg.mlsz.hu/file/newse/23626/file/20190630_global-report-hungary-2019_final---hun.pdf

⁵Forrás: <http://www.mlsz.hu/wp-content/uploads/2017/05/1.-mell%C3%A9klet-Szakmaibesz%C3%A1mol%C3%B3-2016.pdf> és <https://fejlesztések.mlsz.hu/hir/uj-strukturaban-folytatodik-a-bozsik-egyesuleti-program> (Utolsó látogatás: 2020.08.05.)

1. ábra: A labdarúgó akadémiák elhelyezkedése hazánkban a regionális- és nem regionális központok tükrében⁶

Forrás: saját szerkesztés

Az MLSZ 2016-os koncepciója szerint a regionális központok további alközpontokból épülnek fel, ez pedig azt jelenti, hogy a 12 regionális központ régióként 6 alközponttal rendelkezik. Ezek alapján kialakult a 12 regionális központ alá rendelt 71 alközpont, 200 csoport és körülbelül 1200 sportszervezet rendszere, mely mintegy 70 ezer gyermek számára szeretne tornákat és fesztiválokat szervezni. Ezen központok felügyeletét az MLSZ által kijelölt szakmai vezetők és koordinátorok végzik el, őket segítik az alközpontvezetők és a csoportvezetők. A program legfőbb célja, hogy az egyesületi tömegbázist továbbra is megtartsák, illetve felmenő rendszerben történő előrelépési lehetőséget biztosítsanak a legtehetségesebb gyermekek számára az alközpontok és a regionális központok irányába. Itt kérdésként merülhet fel azonban, hogy a tömegesítés erősítése mennyiben segítheti az elitképzés működését? Vajon nem folyik-e össze a két, egymástól elvileg elkülönített terület?

⁶ Jelmagyarázat az ábrához: piros ponttal jelölt akadémiák: regionális központok, fekete ponttal jelölt akadémiák: nem regionális központok.

1.2. A kutatás célja, relevanciája, a vizsgálni kívánt fogalmak konceptualizálása, ezek mérési lehetőségei

A doktori disszertáció megírásának fő célja, hogy átfogó képet kapjunk az általunk vizsgálandó labdarúgó akadémiák tehetséggondozó működésének sajátosságairól, elsősorban nevelésszociológiai és sportpedagógiai kérdések mentén vizsgálódva. Ezen túlmenően mivel vizsgálati alapsokaságunkban vidéki és fővárosi akadémiák egyaránt szerepelnek, ezért szeretnénk bizonyos következtetéseket levonni a fővárosi és vidéki akadémiák között feltárható esetleges hasonlóságokról és különbözőségekről a fő kutatási kérdések mentén. Kutatásunk célja továbbá a vizsgált labdarúgó akadémiák jogszabályi környezetének megismerése, illetve az edzők és a játékosok rekrutációjának és kapcsolatuk minőségének vizsgálata. Kiemelten fontos kutatásunk számára az akadémiák pedagógiai munkájának feltárása és vonatkozó részlegeik működésének leírása, illetve pedagógiai programjaik minőségének és kidolgozottságának elemzése. Mindennek a relevanciáját megerősítik a fentebb említett belga független auditáló cég,⁷ a Double Pass idevonatkozó eredményei is: a dokumentumok alapján ugyanis korántsem biztató az elének tároló kép, hiszen az eddigi átvilágítások során kapott eredményekben jól kirajzolódott, hogy számos hiányossággal rendelkeznek a labdarúgó akadémiák az oktatási- és szociális részlegük működését illetően.

Nevelésszociológiai megközelítésű vizsgálatunk célja az akadémiákon tanuló és fejlődő növendékek társadalmi háttérének, interakcióinak, véleményeinek megismerése – saját akadémiájukkal kapcsolatos elégedettségük, edzőikkel való viszonyuk, jövőképük tekintetében. Összességében célunk egy olyan tudományos igényű kutatás véghezvitele a magyar labdarúgó akadémiák életvilágáról, melynek eredményeit mind a neveléstudomány, mind pedig a sporttudomány hasznos produktumként használhatná a témában a következő kutatások kiinduló alapjaként.

Úgy véljük, kutatásunk mind neveléstudományi, mind pedig sporttudományi szempontból releváns és újszerű eredményekkel szolgálhat. Mindezt arra alapozzuk, hogy ilyen összetett sportpedagógiai és nevelésszociológiai jellegű megközelítésben korábban még nem kutatták a magyar labdarúgó akadémiákat, már csak azért sem, mert kifejezetten új jelenségről van szó, az intézmények és maga a rendszer is folyamatosan alakul és fejlődik. A témában született eddigi kutatásokban alig vizsgálták az intézményekben élő fiatal akadémistákat akár a társadalmi háttérük, akár az edzőikkel való kapcsolatuk, elégedettségük, akár pedig a jövőre vonatkozó terveik mentén. Ha egyes vizsgálatok fókuszában mégis az akadémisták jelentek meg, azokban rendre kisebb sokaságon végeztek elemzéseket a kutatók.

⁷ A Double Pass-ról bővebben: <https://www.doublepass.com/>

Kutatásunk relevanciáját erősíti még, hogy dolgozatunkban többféle kutatómódszertani megközelítést is alkalmazunk, amely szintén nem volt jellemző az eddigi vizsgálatokban. Elemzéseink során érvényesíteni kívánjuk a komparativitást⁸ is: igyekszünk a vizsgált akadémiák jellegzetességeit egymással, illetve a vidéki intézmények sajátosságait a fővárosi intézményekével összevetni. A vidéki és fővárosi intézmények összehasonlítása azért tekinthető pedagógiaiilag is relevánsnak, mert egyrészt a feldolgozott szakirodalom alapján jelentős különbségeket tételezhettünk fel a fővárosi és vidéki fiatalok között akár az elégedettségük, akár a jövőre vonatkozó terveik terén (erre juthattunk például az Ifjúságkutatások eredményei alapján). Másrészt különbségeket tételeztünk fel a főváros-vidék összehasonlítás esetében a várható társadalmi különbségeket és lehetőségeket tekintve is: a fővárosban ugyanis vélhetőleg jóval több lehetősége nyílna egy-egy fiatalnak akár a sport, akár a tanulás kapcsán, egyszerűen a jobb intézményi ellátottság miatt – szemben egy vidéki településen élővel, aki számára gyakran csak komolyabb távolságban található egy-egy felsőoktatási intézmény vagy akár labdarúgó akadémia. Harmadrészt jól láthatóan a hazai labdarúgás Budapest-centrikus: az első és másodosztályú labdarúgó klubok, és ezzel a labdarúgó akadémiák aránytalanul nagy része ott működik, így ez álláspontuk szerint megalapozza a főváros-vidék összehasonlítás létjogosultságát. Esetünkben a nemzetközi összehasonlítások kevésbé váltak lehetségessé, hiszen a labdarúgó akadémia intézménye hazánkban annyira sajátos szervezeti és működési sajátosságokkal rendelkezik, hogy a külföldi szakirodalom és a külföldi intézményekről szerezhető ismeretek csak nagyon korlátozott mértékben érvényesek körükben.

A téma hazai sport- és neveléstudományi szakirodalomban tapasztalható újszerűsége miatt több kérdés is megválaszolatlan még a labdarúgó akadémiákkal kapcsolatban. A hozzáférhető kutatások nagy része pszichológiai (pl.: Bognár és mtsai 2006, Orosz 2009, Csáki és mtsai 2013, Sagar et al. 2010, stb.) vagy politikai, illetve gazdasági kérdések mentén elemzi az akadémiákat, gyakran érezhetően az intézmények széles körű érdeklődést keltő aktuálpolitikai vonatkozásai vagy gazdasági helyzete miatt (pl.: Vincze 2008, Zsilák 2012, 2013⁹, Scheuble és Wehner 2006, Balogh et al. 2018) (Rábai 2018b, 2019a).

⁸ Az elemzéseinket igyekeztünk más összehasonlítási aspektusokban is elvégezni. Minderre pedagógiai szempontból is jó alapot szolgáltatott volna a nyitott és a zárt akadémiák működésének összehasonlítása, azonban esetünkben ez több okból sem volt kivihető. Egyrészt a rendszer definiálatlansága miatt nem volt világosan és pontosan megfogalmazható, hogy melyik akadémia működik nyitott és zárt formában. Másrészt, ha az akadémiák önmeghatározására támaszkodtunk volna, akkor a megvizsgáltak elemszámát tekintve lett volna nagyon aránytalan az összehasonlítás.

⁹ A két írás forrása: Zsilák (2012): <https://www.vg.hu/velemeney/fenntarthatoak-e-hazankban-a-labdarugo-akademiak-390984/> és Zsilák (2013): <https://www.vg.hu/velemeney/hogyan-tovabb-futballakademiak-409472/>

A disszertációban vizsgálni kívánt fogalmakat érdemes több szempontból is elemezni. Egyrészt ugyanis átfogó vizsgálat alá kell vonni a labdarúgó akadémiákat annak érdekében, hogy konkrét definíciót tudjunk alkotni velük kapcsolatban. A labdarúgó akadémiák, mint komplex jelenségek több oldalról közelíthetők meg: dimenzióik egyikét jelenti intézményes létük, az ehhez a léthez kapcsolódó infrastrukturális és strukturális jellegzetességek sora. Ettől eltérő dimenzióként értelmezzük a humán alkotóelemek sajátosságait: a szakmai vezetők, az edzők – azaz a fejlesztésért felelős szakembergárda jellegzetességeit. Egy harmadik dimenziót jelentenek az akadémisták, vagyis a fejlesztés alanyaiként szereplő gyerekek és fiatalok. Ehhez járulhat még további dimenzióként az intézményeket körbe vevő miliő – vagyis az akadémiák vonzáskörében élők véleményei, tapasztalatai.

A fent említett definiálási kísérlet tekintetében a labdarúgó akadémiák sportiskolai rendszerben való elhelyezése szintén fontos feladatunk a kutatás során. Lehmann (2003; 2005; 2011) eredményeire támaszkodva fogalmazhatunk úgy, hogy a sportakadémiák az egyesületi jellegű sportiskolákhoz tartoznak – az utánpótlás-centrumok, az egyesületi sportiskolák, illetve az önkormányzati sportiskolák mellett (Rábai 2016b). Azonban az még megválaszolásra vár, hogy milyen különbségek vannak a sportakadémiák és a labdarúgó akadémiák között? Egyáltalán van-e különbség a két fogalom között vagy ugyanazon fogalmakról beszélhetünk ebben az esetben?

1. táblázat: A vizsgálni kívánt fogalmak dimenziói, ezek mérési területei

Fogalmak	Dimenziók	Indikátorok
Sportiskolai rendszer	a sportiskolai rendszer felépítése, a labdarúgó akadémiák elhelyezése a rendszerben	szakirodalmi áttekintés
Labdarúgó akadémia I.	a labdarúgó akadémiák kialakulási körülményeinek vizsgálata, jogszabályi működésük megismerése	szakirodalmi áttekintés interjúk felvétele
Labdarúgó akadémia II. (környezeti- és humán erőforrásbeli tényezők)	szakmai vezetők, edzők akadémisták az intézmények közvetlen környezete az ott dolgozó személyzet	interjúk kérdőívek résztevő megfigyelés dokumentumelemzés

Labdarúgó akadémia III. (a pedagógiai fogalmak értelmezése az akadémiai kontextusában)	pedagógiai programok célkitűzés tehetséggondozás sikeresség pedagógiai képzettség	interjúk kérdőívek dokumentumelemzés
Akadémián dolgozó edző	edzői motivációk vizsgálata játékosokról alkotott vélemények megkérdezése	interjúk részrtvevő megfigyelés
Labdarúgó akadémista	társadalmi háttérvizsgálat, rekrutáció elégedettség edzőkkel való kapcsolat feltárása játékosok aspirációinak megismerése a különböző szintereken (jövőbeli iskolai végzettségek, profi-és külföldi pályafutás esélyeinek megismerése)	kérdőívek
Akadémiai eredményesség – fiatalok szerepeltetése	A Magyar Labdarúgó Szövetség által meghatározott mutatók alapján készült statisztikák elemzése, klubrangsorok megtekintése	szakirodalom-elemzés statisztikák elemzése

Forrás: saját szerkesztés

2. Tehetséggondozás és ennek intézményi háttere

Kutatási témánk tágabb neveléstudományi kontextusa a tehetséggondozás kérdésköre, hiszen a labdarúgó akadémiák legfontosabb deklarált célja a tehetségek gondozása, kibontakoztatása, fejlesztése, illetve a fiatal játékosok beépítése az akadémiák felnőtt csapatába.¹⁰

A speciálisan tehetséggondozással foglalkozó intézmények létjogosultságát nehéz lenne vitatni, hiszen – mint ahogyan az általunk vizsgált labdarúgó akadémiák esetében is – az ilyesfajta létesítmények általában megfelelő infrastrukturális és finanszírozási bázissal rendelkeznek, emellett jellemző rájuk a magas színvonalú szakmai munka is, amelyet egy erre a célra kialakított szakértői stábbal tudnak a leghatékonyabban fejleszteni. Nem elhanyagolható kérdés azonban, hogy kik azok a fiatal tehetségek, akik egy-egy ilyen jellegű intézménybe bekerülhetnek, illetve kik azok a szakemberek, akik a leghamarabb fel tudják fedezni őket. Heller és Balogh (2009) szerint ugyanis kulcsfontosságú, hogy a gyermekekkel foglalkozó nevelők minél hamarabb felfigyeljenek a kiemelkedő tehetséggel rendelkező gyermekekre és időben fel tudják ismerni a bennük rejlő lehetőséget. Ez azt jelenti, hogy a gyermekekkel foglalkozó szakembereknek mindig nyitott szemmel kell járniuk, és ha kiemelkedően tehetséges gyermekeket fedeznek fel, akkor minél hamarabb el kell kezdeni a velük való speciális foglalkozást, amit egy specializált intézmény különösen hatékonyá tehet. Ez fokozottan igaz a sporttehetségek esetében, ahol az életkor különösen számít, mindenekelőtt az élsporttal tölthető életszakasz igencsak rövid volta miatt (Hill et al. 2019).

Ezért úgy véltük, fontos áttekintenünk azokat az elméleteket, amelyek a tehetség definiálásával, a tehetségesek azonosításával foglalkoztak – a dolgozat terjedelmi korlátait is figyelembe véve – a teljesség igénye nélkül. Azokra az elméletekre alapoztunk elsősorban, amelyek a sporttehetség meghatározásának a területeivel kapcsolatba hozhatók. Ezen fejezet második alfejezetében megvizsgáljuk azt is, hogy melyek a legfőbb elemei a sporttehetséggondozás kérdéskörének, amely téma még közelebb visz minket a kutatásunkban szereplő labdarúgó-tehetségekhez. A különböző elméletek bemutatásakor az időbeli sorrendiség volt a rendező elv, igyekeztünk a legkorábbi meghatározó elméleteket áttekinteni, majd időrendben haladva ismertetni a későbbi koncepciókat a tehetségről és a sporttehetségekről.

¹⁰ Ezeket a célokat olvashatjuk például a Debreceni Labdarúgó Akadémia vagy a Magyar Futball Akadémia honlapjainak bemutatkozásában is. „A Budapest Honvéd FC utánpótlás-nevelő bázisa, a Magyar Futball Akadémia, professzionális szakmai munkával tehetséges játékosokat képez, az élvonalbeli felnőtt csapatunk számára...” Forrás: <http://magyarfutballakademia.hu/#/tartalom/bemutakozas> (Utolsó látogatás: 2020. 07. 16.); „A Debreceni Labdarúgó Akadémiának arra kell törekednie, hogy régiójának futballközpontja legyen, minél nagyobb meritési bázissal rendelkezzen, a határon túli magyar gyerekeket is betervezve.” Forrás: <https://www.dvsc.hu/dla/akademia> (Utolsó látogatás: 2020. 06. 24.)

2.1. Tehetséggondozás, a sporttehetségek

2.1.1. A tehetség definiálása, tehetségazonosítási modellek

Nem könnyű olyan tehetség-fogalmat találni, amely általánosan elfogadott lenne, az idők során ugyanis több olyan tehetség-elmélet és modell is született, amelyek leginkább a sport és a tehetség kapcsolatára, illetve a tehetség jelentőségére világítottak rá, és ezek az elméletek eltérő eredményeikkel és következtetéseikkel éppen a tehetségfogalom összetettségére irányítják rá a figyelmünket (Heller és Balogh 2009).

Terman a 20. század tehetséggondozásának egyik első kiemelkedő kutatója volt, aki 1910 és 1920 között végezte kutatásait, összesen száz tehetséges gyermek adatait feldolgozva. Balogh (2004) szerint Terman-nak kettős célja volt a kutatásával: részint módszereket keresett a tehetséges gyerekek azonosítására, részint arra a kérdésre kereste a választ, hogy a gyermekkori tehetséggondozásnak milyen szerepe van abban a kiemelkedő teljesítményben, amelyet az egyén felnőttként elérhet. Ha a Terman által az 1910-es években már fontosnak vélt tehetségazonosítás jelenségét szeretnénk a mai gyakorlat szemszögéből értelmezni, akkor a manapság a labdarúgásban használatos „scouting”¹¹ rendszerrel és annak alkalmazásával vonhatunk párhuzamot. Terman meggyőződése volt, hogy az USA jövője a tehetségek felfedezésén és gondozásán múlik. Felismerte, hogy téves az a közhiedelemként széles körben elterjedt vélekedés, miszerint a tehetségesek általában fizikailag gyengék vagy szociálisan labilisak lennének (Balogh 2004). Czeizel (2004) szerint Terman kutatása az adott helyzet objektív felmérésére törekedett, ehhez pedig rendkívül magas esetszámú és kutatómódszertanilag változatos vizsgálatot végzett el (Czeizel 2004). Egészen idős koráig az volt az álláspontja, hogy a magas intelligenciával rendelkezők egész életük folyamán mindvégig kiemelkedő és számottevő teljesítményekben kamatoztatják tudásukat, azonban később éppen a saját eredményei cáfoltak rá erre a vélekedésére (Mező és Mező 2003).

A huszadik század közepén De Haan és Havighurst (1957) végzett kutatásokat a tehetségesség témakörében. Eredményeik szerint a tehetség már óvodás korban kimutatható jelenség, amely különböző formákban jelenhet meg. 1957-ben dolgozták ki a speciális képességek elméletét, amelyben hat fő területet határoztak meg: tudományos, intellektuális- és szociális képességek, mechanikus készség, kreatív gondolkodás, illetve művészi tehetség – ezzel szakítva az egységes vagy általános tehetség-elképzeléssel (Balogh 2004).

¹¹ Scouting= felderítők, játékosfigyelők

A több-faktorú tehetségmodell kidolgozásában fontos előrelépést jelentett, amikor az USA-ban a hetvenes években Marland által megalkotott Marland-jelentés (1972) vált széles körben használatos meghatározássá a tehetségről, amit az is bizonyít, hogy az USA-ban elindított összes tehetséggondozó program a Marland-i definícióra épült. E szerint az értelmezés szerint azok számítanak tehetséges gyerekeknek, akikben a szakemberek fedeznek fel valamilyen kimagasló adottságot, amely révén ezek a gyerekek valamilyen rendkívüli teljesítmény megvalósítására lesznek alkalmasak egy vagy több területen is akár. Ezek a területek az általános intellektuális képesség, a kreatív gondolkodás, a vezetői adottságok, a specifikus intellektuális képességek, illetve a művészi adottságok és pszichomotoros képességek (Marland 1972).

Még a hetvenes években Renzulli (1978) a *Miből áll a tehetség? (What makes giftedness?)* című munkájában mutatta be a háromkörös tehetségelméletét, amely a szakterület egyik legnagyobb hatással bíró koncepciója lett. Az amerikai professzor szerint a tehetség nem meghatározható egy kritérium alapján, az ő tehetség-koncepciója három fő alkotóelemre épül: a kreativitásra, az átlagnál magasabb képességekre, illetve az adott feladat iránti elkötelezettségre (Renzulli 1978). Mező és Mező (2003) értelmezése szerint a Renzulli-elmélet tekinthető korunk egyik legdivatosabb tehetségkoncepciójának, az imént említett három faktor az általános és a speciális teljesítmények elemzésében mutatkozik meg leginkább.

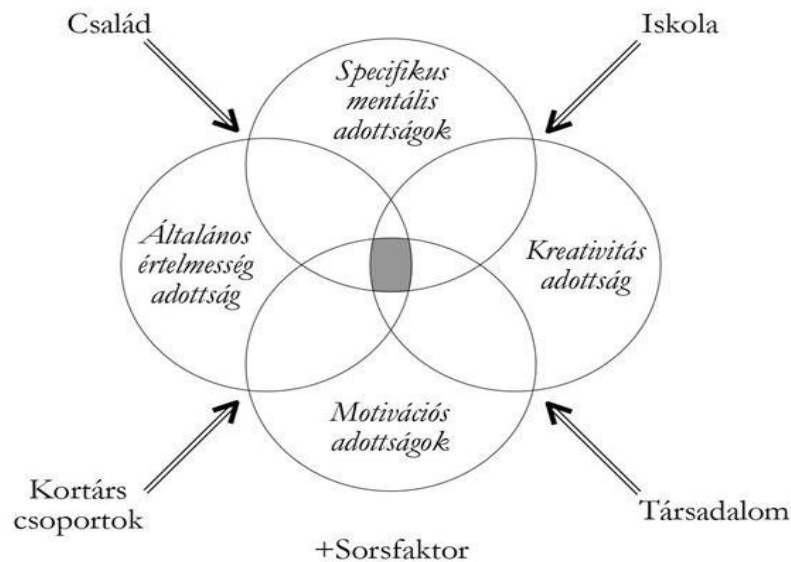
Tannenbaum (1983) más szemszögből közelítette meg a tehetség kérdését, két fő pillér köré építette elméletét: úgy vélte, hogy szükség van a belső és a külső, így a személyes és a környezeti faktorok meglétére. Ezen tényezőket egy csillag-diagrammban ábrázolta, szerinte ugyanis a tehetség akkor képes a leghatékonyabban fejlődni, ha a következő öt faktor kellőképpen hat egymásra (Feldman 1992): általános- és speciális képességek, környezeti faktorok, nem intellektuális tényezők és a szerencse vagy véletlen. Érdemes kiemelni a modell „véletlen” faktorát, amelyet Czeizel (2004) sorsnak hív a saját későbbi modelljében. Érdekes kérdés, hogy vajon a véletleneknek és a sorsnak mennyi szerepe lehet egy-egy fiatal pályafutásának végkimenetelében, vajon tényleg igaz-e a „jókor, jó helyen” mondás a labdarúgók esetében.

Az 1990-es években Gardner (1991) a speciális képességek perspektívájából közelítette meg a tehetség kérdéskörét. Álláspontja szerint az intelligencia számos megjelenési formával rendelkezik, elméletében hét különböző intellektuális képességet határozott meg, melyek Balogh és mtsai (2014) szerint önmagukban felfoghatók egyedi tehetségterületeknek is, mindemellett megalapozhatják a speciális intézményes tehetségfejlesztést. Ezek a területek a következők Gardner (1991) meghatározása szerint:

nyelvészeti, logikai-matematikai, térbeli, testi–kinesztetikus, zenei, interperszonális és az intraperszonális területek.

Az imént ismertetett Tannenbaum-modell mellett Mönks többtényezős tehetségmodellje számít közismertnek a tehetségmodellek közül (Mönks és Knoers 1997). A modell fő különbsége a Renzulli-féle koncepcióhoz képest, hogy Mönks új társadalmi összetevőkkel, a családdal, a társakkal és az iskolával egészítette ki modelljét, ezek pedig a Renzulli-modell köré rajzolt képzeletbeli háromszög csúcaiban kerültek elhelyezésre (Mező és Mező 2003). Mönks szerint a család a legfontosabb faktor a tehetségnevelésben, mivel ez a környezet tudja kellően biztosítani a kiegyensúlyozott lelki életet. Ugyanezt a véleményt osztja Heller és Balogh (2009) is, akik szerint a család szerepe talán a legfontosabb a társadalmi pillérek között, hiszen elsődleges nevelési szintéreként itt tudják optimálisan biztosítani a gyermek egészséges testi-lelki fejlődését (Heller és Balogh 2009). A szerző modelljében kiemelten fontosnak tartja a család mellett az iskolát is, melynek hatását elsősorban a pedagógusok tevékenységével azonosítja, akik közvetlen tapasztalatuk alapján fel tudják ismerni a tehetségeket, így képesek őket támogatni és hatékonyan fejleszteni. A harmadik tényező (a társak) Mönks koncepciója szerint az egymáshoz hasonló képességűek társaságát jelenti.

A hazai tehetségkutatások közül talán legismertebb a Czeizel-féle $2 \times 4 + 1$ tényezős modell (Czeizel 2001; 2004). Ebben Czeizel kifejti, hogy a család szerepe kiemelkedő a gyermek sportolási hajlandóságának tekintetében, így a kimagasló sportsikerekben is felbecsülhetetlenül fontos szereppel bír. Balogh és mtsai (2014) szerint Czeizel a Renzulli-modellre építi elméletét, amikor az átlagon felüli képességek közül az általános intellektuális képességeket és a speciális mentális képességeket, illetve a motivációt és a kreativitást különíti el egymástól.

2. ábra: Czeizel-féle tehetségmodell (Czeizel, 2004)

Forrás: Czeizel (2004:43.)

A motiváció kapcsán Czeizel (2001) azt állapítja meg, hogy az modelljének rendkívül fontos képességeleme, hiszen magába foglalja az adott feladat iránti akaratot, megszállottságot és szorgalmat, amelyek az egyénben a már meglévő adottságok valóra válását nagyban elősegíthetik. Kutatásunk szempontjából különösen érdekes kiemelni, hogy Czeizel (2004) szerint a környezeti hatások erős támogató, de akár romboló tényezőkként is megmutatkozhatnak egy-egy tehetség életében, ugyanis az egyénnel született adottságok kiteljesedését akadályozhatják vagy akár teljesen el is nyomhatják. A Czeizel-modellben kilencedik tényezőként jelenik meg a sorsfaktor. Mező és Mező (2003) elgondolásában ez arra enged következtetni, hogy Czeizel szerint a véletleneknek is nagy szerepe lehet a tehetségek adottságainak kibontakozásában. Valójában Czeizel (2004) a sorsfaktor alatt három fő komponenst ért: a korai halál, a betegségek és a tehetségvesztés/tálcumrontás tényezőit. Az orvosgenetikus szerint a sorsfaktor leggyakrabban jelen lévő eleme a korai halál, amely egy-egy tehetség pályafutásának tragikus korai lezárulása lehet (Czeizel 2004).

Az elméletnek ezt az elemét érdemes hozzákapcsolnunk a kutatásunkban megjelenő, a labdarúgó akadémiákon fejlődő akadémisták pályafutásának értelmezésével is, hiszen a fiatal labdarúgók esetében meghatározó elem lehet a Czeizel-által megjelenített sorsfaktor, a véletlen. Tapasztalataink szerint ugyanis közel sem mindegy, hogy miképpen alakul a fiatal labdarúgó tehetségek élete, milyen esetleges szubjektív nehézségekkel találkozhatnak életük során, amelyek akár döntően befolyásolhatják a pályafutásuk alakulását, esetleges

végkimenetelét is, legyen szó anyagi nehézségekről, nehéz családi körülményekről vagy akár egy végzetes sérülésről (Aquilina 2013, Riedler 2016, Madarász 2017, Oláh és mtsai 2018).

A tehetségelmélet fenti elemének tükrében érdemes azzal is megismerkednünk, hogy a tehetséges gyermekekkel való foglalkozás során milyen nehézségek merülhetnek fel (Herskovits 2005). Elöljáróban leszögezhetjük, a tehetséggondozással foglalkozók (a labdarúgó akadémiák esetében különösen az edzők) pedagógiai felkészültsége rendkívül lényeges abban a tekintetben is, hogy szakmailag képesek legyenek értelmezni a gyakran nem-funkcionális viselkedési formákat. A szakirodalomban fellelhető modellek elsősorban az intellektuális tehetségekre vonatkoznak, ugyanakkor meggyőződésünk szerint a sporttehetségek esetében is jól alkalmazhatóak. Annyi azonban kétségtelenül bizonyos, hogy a tehetséges gyermekek általában nem szokványos viselkedésűek, sokszor többféle értelemben is kitűnnek a többiek közül. A tehetségesek gyakran elsősorban a számukra kellemes vagy eredményes területekre koncentrálnak és több más tevékenységet is háttérbe szorítanak vagy elhanyagolnak – az általunk vizsgált sporttehetségek éppen a sporttevékenységük előtérbe helyezése miatt sikertelenek gyakran a tanulásban. Addig nem okoznak problémát a környezetükben, amíg otthon és az iskolában is a szabályoknak megfelelően tudnak viselkedni, azonban a tehetséges gyermekek sok esetben inkább a nonkonformizmusra törekednek a konformizmus helyett (Herskovits 2005). Ez pedig abban nyilvánul meg, hogy gyakran szétszórtak, unatkoznak, a tehetséges gyermekek ugyanis általában hamarabb megértik az adott tananyagot vagy gyakorlatot, intenzívebben és átfogóbban tanulnak (vagy mozgás estében: képesek a végrehajtásra). És ebből fakadhatnak a problémáik is, ugyanis az osztálytermi tanításnál osztályszinten kell haladni a tananyaggal, így azok a tehetségek, akik már hamarabb megértették a feladatot és elkészültek gyakran elkezdnek unatkozni, ebből kifolyólag pedig valamiképpen zavarni a tanórát (Herskovits 2005).

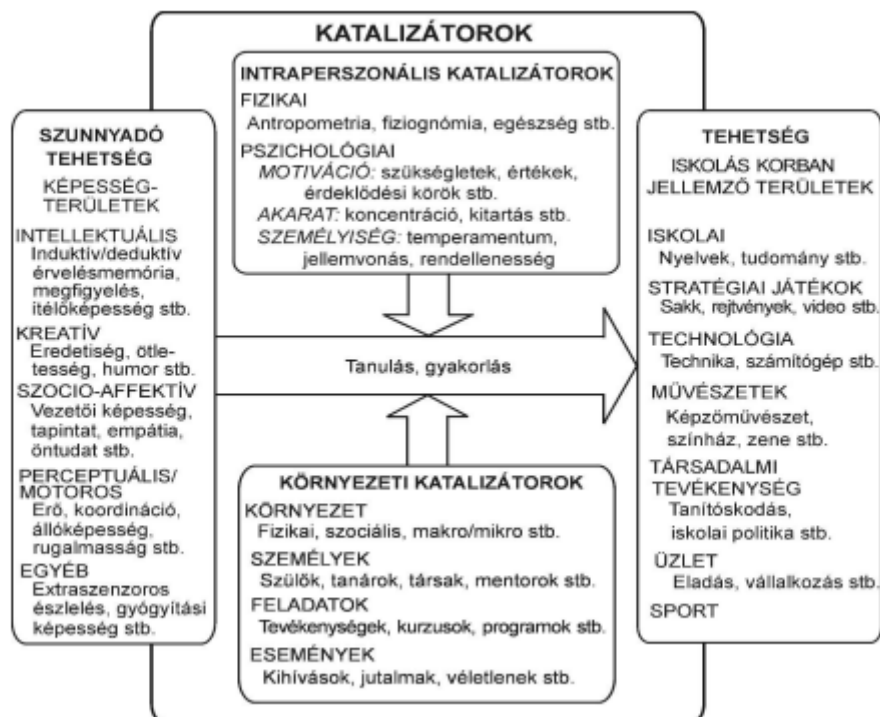
A fenti áttekintéssel arra szeretnénk volna rámutatni, hogy a tehetségmodellek rávilágítanak az akadémiák lényegi paradoxonjára: bizonyos tehetség-elemekkel összeegyeztethetők (pl. magas szintű szakmai támogatás), másokkal pedig ellentétesek (pl. a családi kör támogatásából kivonják a gyereket vagy azt egy aktusra, az akadémiába iratkozásra redukálják).

2.1.2. A sporttehetségek fogalmi meghatározásai, a sporttehetség-gondozás kérdésköre

Az előző részekben a tehetségkutatások bemutatása során elsősorban az intellektuális tehetség jelent meg központi témaként, a mi kutatásunk szempontjából azonban egy más jellegű tehetségtípus, a sporttehetségek meghatározása bír kiemelt jelentőséggel. Természetesen ebben a témában is folytak a fent ismertetett megközelítéseken alapuló kutatások és ezzel összefüggésben születtek sporttehetség-meghatározások mind a hazai, mind pedig a nemzetközi kutatások eredményeként. A következőkben ezeket az eredményeket kívánjuk áttekinteni.

Révész és mtsai (2005) szerint a nemzetközi és a hazai szakirodalom több pontban is egyetért az általános sporttehetség kérdéskörében. Ahogyan fejlődésnek indultak a tehetségvizsgálatok és egyre több egymással ütköztethető kutatási eredmény született, úgy egyre inkább elkülönültek azok a területek, amelyekben a kiemelkedő kvalitással rendelkező egyének magas szintű képességei azonosíthatóvá váltak. Hazai viszonylatban Nagy (1973) eredményei a leginkább ismertek a sporttehetségek meghatározásának területén. Nagy (1973) a hetvenes években a ritmusérzékelt jelölte meg, mint kiemelkedő fontosságú faktort a sporttehetségben. Ezt a gondolatot viszi tovább Révész (2008), aki szerint a ritmusérzék egy jól meghatározható következménye a pszichomotoros tehetségnek, ez által minden sportág alapvető működésének a feltétele.

Érdemes észrevennünk már ebben a megközelítésben is azt a meghatározó jellegzetességet, hogy a sporttehetséget hagyományosan – ma is igen gyakran – a teljesítmény és az ebből fakadó eredményesség kontextusában definiálják az elméletalkotók (Orosz 2010). Ebben az összefüggésben a tehetséges egyént az általa elért eredmények alapján azonosítják, tehát azok a tehetségesebbek, akik egy bizonyos tevékenységformában eredményesebben teljesítenek. A Gagne (1999) által kidolgozott modell szintén az előbb említett teljesítmény-alapú modellek közé tartozik, amelyet a szerző „*differenciált adottság és tehetség modellnek*” nevezett el. Révész (2008) szerint a modell számos fogalmat tisztáz, emellett a tehetség-sporttehetséggel kapcsolatos kutatási kérdéseket magyarázza és a tehetségfejlesztés külső-belső faktoraira szintén kiemelt hangsúlyt helyez:

3. ábra: Gagne-modellje (1999)

Forrás: Balogh (2011:21.)

A Gagne modell négy különböző adottságot (intellektuális adottság, kreatív adottság, szociális érzékenység és egyéb adottság) különböztet meg egymástól. A modell szerkezetéből egyenesen következik, hogy a tehetséget egy rendszeresen és állandóan fejlesztendő képességként foghatjuk fel. Megközelítésének újdonsága éppen differenciáltságában rejlik, hiszen egy hármas tagolású modellt alkalmaz a tehetség meghatározására (Mező és Mező 2003). Révész (2008) szerint a modellben a tehetség kibontakoztatása csupán az első lépés, majd erre következik a tehetség gondozása a tanuláson, edzésen és a gyakorláson keresztül. A modell használhatóságát a sporttehetségek elemzésének szempontjából az adja, hogy elkülöníti a környezeti tényezőket, amelyek fontos elemek lehetnek a sporttehetség gondozásban. Maga a környezet ugyanis nagyban befolyásolhatja egy-egy sporttehetség fejlődését, hiszen mind a személyes környezeti tényezőkön (szülők, tanárok, edzők, kortársak, stb.), mind pedig a különböző eseményeken (találkozások, véletlenek) sok múlhat. Révész (2008) kiemeli még, hogy a sportban a környezetet nem csak a személyek, hanem a fiatalokat körülvevő infrastruktúra is meghatározza. Ez azt jelenti, hogy egy fejlettebb infrastruktúrával rendelkező sportklub kedvezőbb fejlesztési háttérrel tud biztosítani egy fiatal sportoló számára, hiszen vélhetően megfelelőbbek az edzéslehetőségek, esetleg több és jobb minőségű pálya és sporteszköz áll rendelkezésre az ideális munkához.

Érdemes még Harsányi (2000) elméletét is áttekintenünk a tehetséganalizálás kérdésében, aki egészen más megközelítésben végezte kutatásait. Harsányi (2000) komplex módon értelmezte a sporttehetséget: szerinte azt nevezhetjük tehetségesnek, akinek az egészségi állapota, illetve a motorikus, élettani, pszichikai és a szociális készségei egyaránt kimagaslóak. Révész (2008) szerint ezek a tulajdonságok a fejlesztési időszakban a megfelelő edzéstevékenység mellett olyan iramban fejlődhetnek, amely a csúcsteljesítmény és a siker eléréséig vezetheti a tehetséget. Orosz (2009) mást is megemlít Harsányi elméletét elemezve: szerinte a sporttehetség hátterében több tényezőt is érdemes számba venni, a legmeghatározóbb mégis a környezeti hatások és az örökletes jellemzők interakciója. Harsányi mellett Frenkl (2003) szintén a komplex megközelítés híve a sporttehetség kérdésével kapcsolatban, viszont Bognár és mtsai (2006) szerint Frenkl inkább a sportteljesítmény humán erejét emelte ki a vizsgálataiban. Frenkl (2003) szerint az ember biopszicho-szociális lényként vesz részt az adott sporttevékenységben, ezért a sportteljesítmény több tényező által meghatározott. Ezek a faktorok a fizikai és szellemi tulajdonságok, illetve a társas tényezők (Frenkl 2003). Orosz (2010) szerint a sporttehetség optimális fejlődését bizonyos stabil, nem kompenzálható tényezők (ilyen faktor például a testmagasság), a stabil, még kompenzálható tényezők (mint például a gyorsaság) és a nem stabil, de kompenzálható tényezők (mint a motiváció) egyaránt befolyásolják.

Az eddig elemzett megközelítések korántsem maradtak pusztán elméletek, ezekre alapozva több gyakorlat is kialakult a sporttehetség-gondozással kapcsolatban. Ezek az eltérő gyakorlatok leginkább a tehetséggondozás időtartamát, a felkészítési módszereket és a tehetséggondozás különböző szakaszainak a céljait tekintve térnek el egymástól (Révész 2008).

A különböző álláspontok megegyező véleménye szerint az adottságok képességekbe integrálódásához elengedhetetlenek a tanulási és a felkészülési folyamatok (Révész 2008). A pedagógusok, illetve a fejlesztő szakemberek mellett a család szintén fontos eleme a tehetség felismerésének és gondozásának, ahogyan ezt az előző modellek markánsan kiemelték. Csáki és mtsai (2013) szerint több kutatás is bizonyítja a szülők szerepének hatását, amelyekben leginkább a különböző sportágat űző fiatal sportolók véleményeire támaszkodnak. A pedagógus és a szülő kapcsolatát a szakemberek kiemelkedően fontos összetevőnek tekintik a gyermek fejlődési folyamataiban. Ez azért is fontos, mert jól és hasznosan gyermeket nevelni csak a családdal együttműködve lehetséges, ez pedig különösen igaz a tehetségesek esetében. Ha egy jól működő családból való a tehetséges gyermek, akkor az a miliő felerősítheti a tágabb környezet pozitív tendenciáit és kiszűrheti a negatívakat. Azonban a negatív, diszfunkcionális család inkább a negatív hatásokat hozhatja felszínre és erősítheti meg, ezzel

párhuzamosan pedig gyengítheti a pozitív hatásokat (Balogh és mtsai 2014). Bognár és mtsai (2006) szerint is kimagasló szerep hárul a szülőkre az egyes sporttehetségek kibontakozási folyamataiban. Kiemelik, hogy a szülőknél az értékrend, a hozzáállás, a sportolás erkölcsi- és anyagi feltételeinek, valamint az akarati és érzelmi tényezők biztosításában van fontos szerepük. Mills et al. (2014) szintén megállapították, hogy az angol elit labdarúgó képzésben rendkívül fontos szerep hárul a szülőkre is, mivel a velük való konstruktív munkakapcsolat felerősítheti a fiatal labdarúgókat körülvevő pszichoszociális környezet pozitív hatásait. Harwood és munkatársai (2010) kifejezetten a Nagy-Britanniában működő labdarúgó akadémista szülőket vizsgálták meg a stresszfaktorok tekintetében. A szerzők arra az eredményre jutottak, hogy a legnagyobb bizonytalansági faktorok a szülők számára a fiúk jövőbeli pályafutásának alakulása, illetve a szakmai stábbal való kommunikáció minősége. Márpedig Clarke és Harwood (2014) szerint az edzők és a szülők közötti jó kapcsolat nagyban segítheti a játékosok fejlődését, azonban a szülők gyakran bizonytalanok saját elkötelezettségüket illetően, mivel kétségesnek érzik a gyermekük akadémiai helyzetét, jövőbeli pályafutásuk irányát. A szülők mellett azonban a pedagógusokra szintén nagy szerep hárulhat akár már a sportágválasztáskor is: fontos, hogy őszinték legyenek egymással, és ha bármilyen probléma merülne fel, akkor együttműködésre készek legyenek a megoldáshoz (Csáki és mtsai 2013). A családnak és a sportpedagógusnak stabil normákat kell közvetítenie az élet összes területén, hogy a gyermek társadalmi szocializációja a lehető legkisebb mértékben sérüljön.

Mennyiben kapcsolódnak ezek az elméletek a labdarúgó akadémiák működéséhez? Véleményünk szerint több fontos ponton is. A legfontosabb ezek közül talán az, hogy az akadémiákon dolgozó edzőknek mennyire lényeges a szülőkkel való jó kapcsolat kialakítása, probléma esetén pedig milyen hatékonyan tudnak közösen megoldásokat keresni. A nevelés és a tehetséggondozás folyamatában azonban nem csak a szülőknél és a pedagógusoknál – illetve az edzőknél – van lényeges szerepük, hanem annak a szűk környezetnek is, amelyben a tehetségek fejlődnek. Fontos az, hogy a fejlett infrastrukturális háttér és a magasan kvalifikált edzői apparátus mellett olyan környezet vegye körbe az akadémistákat, amely leginkább képes pótolni az otthoni környezet megszokott bensőségességét, ezáltal a tehetséggondozás a lehető legmagasabb szinteken művelhető. Ezért is érdemes szót ejtenünk arról a helyszínről, ahol a fiatal akadémisták az idejüket leginkább a pihenéssel, feltöltődéssel töltik, azaz az akadémiai kollégiumokról.

Kiss és mtsai (2015) szerint a magyarországi labdarúgó akadémiákon egyre inkább jellemzővé váló bentlakásos rendszer hatékonyabb és hatásosabb működésének a megalapozása több olyan plusz erőfeszítést is igényel, amelyeknek elsődleges célja a szülők

gondviselő és támogató segítségének pótlása. Viszont ezeknek a kihívásoknak nem csupán a tárgyi környezetnek, hanem az akadémistákkal dolgozó nevelőknek is meg kell felelniük: fontos, hogy a pedagógusok folyamatosan begyűjtsék és értelmezzék azokat az információkat, amelyek a fiatalok érzelmi és családi interakcióival kapcsolatosak (Kiss és mtsai 2015). Nem szabad elfeledkeznünk arról sem, hogy az akadémisták a fiatal koruknak megfelelően oktatásban is részt vesznek a labdarúgás mellett, ezért lényeges, hogy olyan környezet vegye őket körül, ahol nyugodtan tudnak koncentrálni a tanulásra. Az akadémisták a kollégiumokban általában homogén környezetben élnek, saját kollégiumban, akadémista társaik között – bár ez alól is találunk kivételt, például a nyíregyházi Bozsik József Labdarúgó Akadémia esetében,¹² ahol szándékosan az egyik művészeti képzésben tanuló lány diákokkal közös internátusban helyezték el az akadémistákat. Mindezt azért, mert úgy gondolják, hogy az ilyesféle természetesebb, heterogén környezet még inkább elősegítheti a fejlődésüket (Rábai 2016a).

A kollégiumok az akadémisták életében a pihenés mellett fontos sport-szakmai képző helyszíneként is szolgálnak, hiszen az edzők itt tudják esténként elérni őket teljes létszámban a taktikai és stratégiai képzések céljából. Az akadémiai kollégiumokban éppen az erre a célra kialakított taktikai elemzésekre szolgáló szobák kiváló helyszínt biztosítanak arra, hogy közösen elemezzék a különféle mérkőzés- és edzés-szituációkat, az edzők igény szerint prezentációkat, előadásokat tarthatnak a fiatal labdarúgóknak. Így valósulhat meg a tehetséggondozás a kollégiumi épületen belül is, hiszen noha nem történik labdás edzés, mégis az elméleti oktatás fontos része a játékosok felkészítésének.

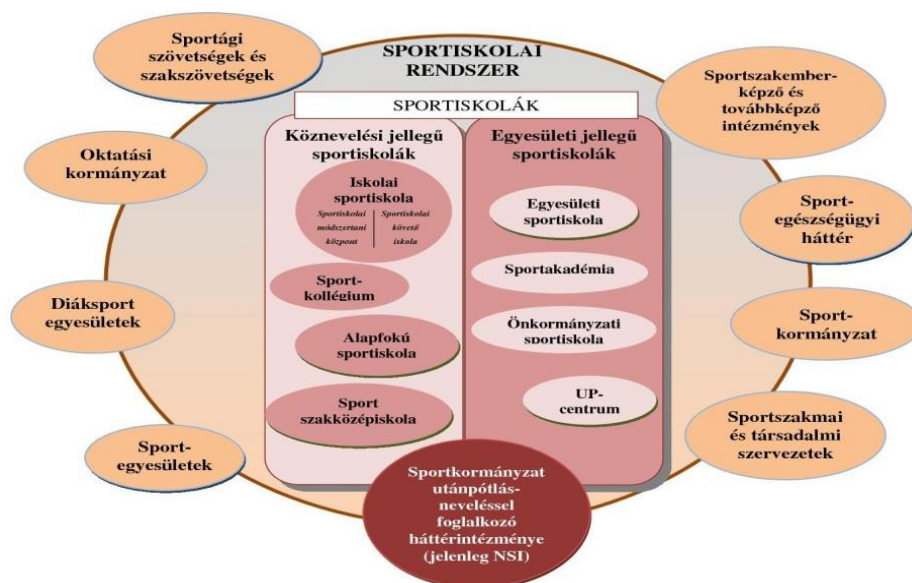
Láthattuk az előbbieken, hogy a sporttehetség-gondozás olyan komplex folyamatként értelmezhető, amelyben több komponensnek is megfelelőképpen és összehangoltan kell működnie a hatékony fejlesztés érdekében: fontos az edzők szerepe, a család jelentősége, a család és az intézmény kapcsolata és a családi környezetet pótolni hívatott kollégiumok minősége. Mindezen faktorok együttes működése segítheti elő a sporttehetség optimális fejlődését. A feldolgozott szakirodalom alapján ennek összefoglalásaként úgy kísérelhetnénk meg a sporttehetség definíciójának megalkotását, hogy az egy olyan különleges alapképességekkel rendelkező egyént jelent, aki a kiemelkedő szakmai képzés, illetve a személyes környezeti tényezők (szülők, tanárok, kortársak, edzők) támogatásával és a különböző események (találkozások, véletlenek) pozitív teljesülésével magas színvonalú sportolónak fejlődhet.

¹² A Bozsik József Labdarúgó Akadémia nem regionális központként van számon tartva az MLSZ 2016-os, már korábban említett besorolási rendszere szerint.

2.2. A sportiskolák mint a tehetséggondozás speciális intézményei – sportakadémiák a rendszeren belül

Az előbbieken áttekintett tehetség- és sporttehetség-gondozási elméletek, magyarázatok mellett fontosnak tartottuk azt is megvizsgálni, hogy milyen típusú intézményekben valósulhat meg a labdarúgó-tehetségfejlesztés. Mivel a labdarúgó akadémiai rendszer működése manapság is szervezetlen és szabályozatlan (Fenyő és Rábai 2016), illetve a labdarúgó akadémiaiak pontos meghatározása szintén hiányzik a területet szabályozó dokumentumokban (ld. következő alfejezet), ezért vált fontossá, hogy a sporttehetség-gondozással hagyományosan foglalkozó szabályozottabb és szervezettebb intézményrendszert, a sportiskolák rendszerét is áttekintsük.

A sportiskolákkal kapcsolatosan Lehmann László segítségével ismerhettünk meg valóban releváns és korszerű forrásokat: Lehmann kutatásai és eredményei alapján kerültek besorolásra a labdarúgó akadémiaiak (sportakadémiaiak) a sportiskolai rendszerben. A tanulmányai (2003; 2005; 2011) alapján egy olyan kép rajzolódik ki, melyben a sportakadémiaiak a sportiskolák egyik halmazába: a nem-köznevelési, azaz egyesületi jellegű sportiskolák típusába sorolhatók (Lehmann 2005; 2011):

4. ábra: A sportiskolai rendszer

Forrás: Lehmann László (2011:6.)

Lehmann László és munkatársai a fenti csoportosítással valójában a sportiskolák pontosabb meghatározását kívánták elősegíteni a Magyar Olimpiai Bizottság utánpótlás támogató programjainak működtetéséhez, illetve támaszt szerettek volna nyújtani a

jogszabály-előkészítőknek egy újabb törvénykezési szakaszban. Az sportiskolai rendszert áttekintő ábrájukat (4. ábra) értelmezve láthatjuk, hogy a sportiskolai rendszer két fő tartópillérét a köznevelési, illetve a nem-köznevelési, azaz az egyesületi jellegű sportiskolák jelentik. Lehmann felosztásában mindkét ágens összesen négy iskolatípusból áll, emellett megjelennek azok a háttértényezők is (mint például a sport-egészségügyi háttér vagy a sportkormányzat), amelyek a két fő csoportot alkotó iskolatípusok mellett működnek. Az ilyesfajta tényezőkből összesen nyolcat határoz meg Lehmann.

Fontos kiemelnünk a rendszer értelmezéséhez, hogy Lehmann és kutatócsoportja hogyan definiálta a sportakadémiák funkcióit egyik korábbi tanulmányukban (Lehmann 2011:22.): *„A sportági (szak)szövetségek által elfogadott utánpótlás-nevelési program alapján a sportági nevelés-oktatás és a sportági elitképzés biztosítása a sportkarrier kiteljesítése érdekében évfolyamos/korosztályos szervezeti formában, szükség szerint együttműködve tankötelezettséget/szakképzettséget biztosító köznevelési intézménnyel és kollégiummal.”*

Lehmann László mellett a SIOSZ¹³ is igyekezett meghatározni az utánpótlás akadémiák intézményeit, amelyek az egyesületi jellegű sportiskolák definíciójában jelennek meg lényegi elemként: *„az a korcsoportos sportági képzést biztosító jogi személy nonprofit gazdasági társaság, sportegyesület, sportvállalkozás, vagy utánpótlás-nevelés fejlesztését végző alapítvány (utánpótlás akadémia), amely köznevelési intézménnyel, a MOB-bal, országos sportági szakszövetséggel, országos sportági szövetséggel, vagy fogyatékosok országos sportszövetségével kötött együttműködési megállapodás alapján vesz részt az utánpótlás-nevelési feladatok ellátásban, sportolók magas szintű felkészítésében és versenyeztetésében, vagy közreműködik az utánpótlás-nevelési feladat-ellátás feltételeinek biztosításában.”* (SIOSZ 2012:3.)

A definíciókat elemezve jól kirajzolódik, hogy az érvényes meghatározások szerint a sportakadémiák legfőbb funkciója az elitképzés biztosítása, valamint a sportkarrier beindítása és kimunkálása, mindezt pedig kooperációs kapcsolatban teljesítve valamilyen köznevelési intézménnyel, kollégiummal, és a MOB-bal. A sportakadémiák célja eszerint kettős: egyrészt a csúcs elitképzés megvalósítása a sportági utánpótlás-nevelés során, másrészt pedig az élsportolóvá nevelés és sportági tehetséggondozás. Vagyis magában az utánpótlás-nevelésben az elitképzés kimunkálása és olyan sportági tehetséggondozás, amelyben a fő cél a fiatalok élsportolóvá nevelése.

A sportakadémiák feladatköreit áttekintve a fenti kettős cél primátusa mellett megmutatkoznak egyéb, derivatív célok is, mint például a képzéshez szükséges egészségügyi

¹³ SIOSZ: Sportiskolák Országos Szövetsége

háttér szolgáltatása, a sportiskolai kooperációs háló kiépítése és működtetése, illetve az adott intézmény teljes körű bekapcsolása az utánpótlás-nevelés területi, regionális és országos szintjeibe (Lehmann 2011, Rábai 2016b).

Lehmann és kutatócsoportja fentebb idézett munkáiban részletesen foglalkozik a sportakadémiai rendszer felosztásával, besorolásával, ezáltal a sportiskolai formációk különböző megfeleltetésével és alkalmazásával is. Itt a kutatócsoport a nem-köznevelési típusú sportiskolák megfeleltetésénél (ezek közé sorolják a labdarúgó akadémiákat is) a sportról szóló 2004. évi I. törvény 15-18. és a 77. §-át¹⁴ (értelmező rendelkezések címszó alatti részt), és a kialakult gyakorlati tapasztalatokat vették alapul. Ez alapján a sportakadémiák a típuson belüli intézményi formáció szerint az utánpótlással együtt szervezett formában működő egyesületek, alapítványok vagy sportvállalkozások (Lehmann 2011).

Lehmann és kutatócsoportja a sportakadémiai rendszer felosztása, valamint funkcióinak és céljainak a meghatározása mellett stratégiai és operatív jelleggel bíró következtetéseket és fejlesztési javaslatokat is megfogalmazott a jövőre tekintve. Ezek között említést érdemelnek a komoly szakmai menedzselés és a finanszírozás területei, azaz a fenntartás problémáinak megoldása, mindezt elsősorban azért kiemelve, hogy a sportiskolák is meghatározó szerepet tölthessenek be az utánpótlás-nevelés rendszerén belül. Megemlítik továbbá, hogy azon élsportolói osztályok működtetése, amelyek a nem sportiskolai kerettanterv szerint működnek jogilag szabályozatlan és tartalmilag is sok hiányosságot tartalmaz, így sürgős feladat lenne ezek újragondolása (Fenyő és Rábai 2016). Véleményük szerint jellemző jelenség, hogy a hátrányos helyzetű fiatalok kiugrási lehetőségei legtöbb esetben véletlenszerűek, így szerintük érdemes lenne egy olyan sportiskolai programot létrehozni, amely tudatosan ezzel a problémával tudna foglalkozni és az Arany János Tehetséggondozó Program mintájára jöhetne létre. A nem-köznevelési (egyesületi) típusú sportiskolák (amilyenek tipizálásuk szerint a sportakadémiák) helyzetének rendezésére is javaslatot tettek: átmeneti megoldásként azt tartják kívánatosnak, hogy fejkvótászerű normatívával kellene támogatni ezeket az egyesületi típusú sportszervezeteket. Nem horribilis összegre gondolnak, hanem elképzelésük szerint a fejkvóta megegyezne a köznevelési típusú sportiskoláknak szánt támogatási összeggel (kb. 30 ezer forint tanulóként). Mindezt követően el lehetne várni ezektől az intézményektől, hogy azokat a sportági tanterveket alkalmazzák, amelyek a sportági kerettanterv sport-specifikus modulját jelentik. A sportiskolai rendszerben megállapításuk szerint körülbelül 10 ezer olyan fiatal van, akik már eleget tesznek az

¹⁴ Forrás: A sportról szóló 2004. évi I. törvény.

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0400001.TV#lbj12id433 (Utolsó látogatás: 2020.07.22.)

egyesületi sportiskola gyakorlatban alkalmazott kritériumainak, így ez a támogatás éves szinten vizsgálva körülbelül 300 milliós keretből teljesíthető lenne, és nagyban segítené a rendszer áttekinthetőségét és minőségének biztosítását (Lehmann 2011).

Az Emberi Erőforrások Minisztériumának (továbbiakban EMMI) keretén belül 2012-ben létrejött a sportiskolai program, amely a Lehmann László¹⁵ és kutatócsoportja által felvázolt javaslatokat továbbgondolva vázolta fel az intézményrendszer jövőjét. Kovács (2018) a létrejövő új sportiskolai rendszer két fő célját emeli ki: az egészségtudatos magatartás és életmód kialakítása, illetve az utánpótlás bázisok növelésével a versenysport támogatása, erősítése. Amióta 2007-től kezdve a köznevelési típusú sportiskolai program beindult, azóta folyamatosan bővül azon köznevelési intézmények száma, amelyek a sporttal, ezen belül pedig kiemelten az utánpótlás-neveléssel kívánnak foglalkozni. A 2016 szeptemberi adatok alapján közel 100 köznevelési típusú sportiskola működött hazánkban, ebből 58 iskola támogatott formában (MOB 2016). Az előzőkből kirajzolódik, hogy a MOB¹⁶ kiemelt feladatának tekintette¹⁷ a sportiskolai program nemzeti terjesztését, amelynek érdekében együttműködési hálót is kialakítottak. Ennek legfőbb kérdése az volt, hogy a támogatásban részesülő módszertani központok milyen együttműködési keretben valósítják meg a sportiskolai programot, valamint ezt hogyan terjesztik ki a környezetükben.

2. táblázat: *A sportiskolai programban résztvevők számának alakulása (2007-2013)*

Év	Fő
2007. szeptember	1936
2008. szeptember	4227
2009. szeptember	6517
2010. szeptember	8162
2011. szeptember	8702
2012. szeptember	9554
2013 szeptemberétől	kb. 10 000

Forrás: saját szerkesztés a MOB (2016) adatai alapján

¹⁵ Lehmann egészen 2017-ig volt a MOB sportiskolai programvezetője.

¹⁶ MOB=Magyar Olimpiai Bizottság

¹⁷ A MOB 2017 január elsejéig látta el a sportiskolai program vezetését Lehmann László vezetésével, ez azonban ettől a dátumtól az EMMI Sportért Felelős Államtitkárság Nemzeti Utánpótlás-nevelésért és Sportkapcsolatokért Felelős Helyettes Államtitkárság hatálya alá került.

A 2. táblázatban összegyűjtöttük a MOB adatai alapján a sportiskolai programban résztvevő fiatalok létszámát. A táblázat jól szemlélteti, hogy a sportiskolai programban résztvevők aránya határozottan növekvő tendenciát mutat, hiszen 2007 szeptembere és 2013 szeptembere között közel ötszörösére emelkedett a létszám, ami mindenképpen a program sikerességét igazolja.

Érdemes néhány szót ejteni a sportiskolai rendszer, a sportiskolai program, illetve a kerettanterv viszonyáról is. A sportiskolai program a tartalmi szabályozást segítő sportiskolai kerettantervet, illetve a köznevelési típusú sportiskolák meghatározását tartalmazza. A sportiskolai program tartalmi szabályozását, illetve a koncepció szakmai alapját képezi a sportiskolai kerettanterv. A sportiskolai kerettanterv létrejöttét komoly pedagógiai és sportszakmai fejlesztőmunka előzte meg, amelyet a Csanádi Iskola nevelőtestülete végzett el és dolgozott ki mind a 12 évfolyamra. A 2012-ben történt kerettantervi átdolgozás során szűkítették a sportiskolai kerettanterv tartalmát, elsősorban a sportiskolákhoz tartozó „sportelméleti” tantárgyak kerültek átdolgozásra. A kerettanterv szerves része mindezek mellett az a 38 sportági tanterv is, amelyet a sportági (szak)szövetségek megbízott szakemberei dolgoztak ki.

Azon köznevelési intézményeknek, amelyek szeretnék alkalmazni a sportiskolai programot, a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 72. szakasz 177. §-a¹⁸ értelmében több más feltétel teljesülése mellett a sportiskolai kerettantervet szükséges használniuk, hogy sportiskolaként működhessenek. Azon sportiskoláknak pedig, amelyek sportcélú állami támogatásban részesülnek (ezek a sportiskolai módszertani központok) a fenti feltételek kielégítése mellett szükséges együttműködniük az utánpótlás-nevelési feladatokat ellátó központi szervezetekkel, illetve a sportkormányzattal (MOB 2016).

Az eddigiekben áttekintett sportakadémiákkal kapcsolatos meghatározások mellett érdemes a 303/2019. (XII. 12.) Kormányrendelet¹⁹ 3-4-5. és 6. bekezdését is értelmezni, ebben a jogszabályban ugyanis meghatározásra kerültek a sportakadémiák működési követelményei:

„3. § (1) A sportakadémia biztosítja a tehetségkiválasztás, tehetséggondozás és tehetségfejlesztés, sportszakmai képzés, felkészítés, valamint a versenyeztetés feltételeit.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltak megvalósítása érdekében a sportakadémia meghatározza a) korcsoportonként és sportáganként, valamint szakáganként azt a sportolói képesség- és teljesítményszintet, amely a sportakadémiai sportolás feltétele, és amely a sportolói fejlődés

¹⁸ Forrás: 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 72. szakasz 177. §.

https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a1200020.emm (Utolsó látogatás: 2020.08.05.)

¹⁹ Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1900303.kor> (Utolsó látogatás: 2020.08.23.)

nyomonkövethetőségét, a sportolói készségek meghatározott időközönkénti összehasonlítását lehetővé teszi,

b) korcsoportonkénti és szakágankénti saját sportakadémiai képzési, felkészítési programját,

c) az általa foglalkoztatott sportszakemberek képesítési követelményeit, továbbképzési programját, valamint a sportolói létszámhoz rendelt minimális sportszakemberi létszámot a sport területén képesítéshez kötött tevékenységek gyakorlásához szükséges képesítések jegyzékéről szóló kormányrendelettel és a szakszövetségnek a sportszakemberek képesítési követelményeit és feladatait tartalmazó szabályzatával összhangban.

(3) A sportakadémia a sportolója részére egyéni képességfejlesztési tervet és karriertervet készít.

(4) A sportakadémia a sportág országos sportági szakszövetsége (a továbbiakban: szakszövetség) 15-19 éves korosztályok számára kiírt és szervezett korosztályos versenyrendszereiben, valamint legalább a legalacsonyabb osztályú országos felnőtt versenyrendszerében és a nemzetközi együttműködés keretében szervezett versenyeken való részvétellel biztosítja a sportoló versenyzési lehetőségét.

(5) A sportakadémia gondoskodik a sportoló rendszeres sportegészségügyi vizsgálatáról és állapotfelméréséről, élettani és teljesítménydiagnosztikai vizsgálatáról, valamint a sportoló részére rendszeres és szükség szerinti sportpszichológiai szolgáltatásról.

(6) A sportakadémia biztosítja a sportolók rendszeres tájékoztatását a doppingtilalom és a doppingellenes tevékenység szabályairól, a sportetikai követelményekről, a sporttáplálkozás-tudományi ismeretekről, a szakszövetség gyermekvédelmi szabályairól, a sportolói jogállások tartalmáról, a sportolókat megillető jogokról és terhelő kötelezettségekről.

(7) A sportakadémia a sportoló javára élet- és sportbaleset-biztosítást köt.

(8) Ha a sportakadémia kizárólag az utánpótláskorú sportolók sporttevékenységét szervezi, megállapodást köthet más sportszervezettel a szakszövetség legalább legalacsonyabb osztályú országos felnőtt versenyrendszerében, bajnokságában való részvétel érdekében. Ebben az esetben a sportakadémia nem adhat át állami támogatást a sportszervezet részére, amennyiben az hivatásos sportszervezet.

4. § (1) *A sportakadémia a sportág követelményeinek megfelelő létesítményben (a továbbiakban: sportakadémiai sportlétesítmény) látja el a sportolók sportszakmai képzését, felkészítését.*

(2) A sportakadémia biztosítja az általános, sportágtól független és a sportágspecifikus testedzés feltételeit és eszközeit, valamint a sportakadémia 3. § (5) és (6) bekezdése szerinti feladatainak ellátására szolgáló helyiségeket. A sportolók fizikai aktivitásához közvetlenül nem kapcsolódó, oktató-nevelő tevékenységek a sportakadémiai sportlétesítményen kívül is

folytathatóak, illetve a sportolók számára a kollégiumi ellátások a sportakadémiai sportlétesítményen kívül is biztosíthatóak.

5. § A sportakadémia a sport területén képzéshez kötött tevékenységek gyakorlásához szükséges képzések jegyzékéről szóló kormányrendeletben és a szakszövetségnek a sportszakemberek képzési követelményeit és feladatait tartalmazó - sportszervezetekre vonatkozó - szabályzatában foglalt feltételeknek megfelelő sportszakembereket foglalkoztat, akik feladata gondoskodni a sportolók korszerű, magas színvonalú edzőmunkájáról, sportszakmai képzéséről, felkészítéséről és versenyeztetéséről.

6. § (1) Ha a sportakadémia kizárólag az utánpótláskorú sportolók sporttevékenységét szervezi, a szakmai együttműködés tartalmát és formáját tartalmazó együttműködési megállapodást köthet a szakszövetség országos felnőtt korosztályú versenyrendszerében, bajnokságában induló sportszervezettel.

(2) A sportakadémia a szakmai együttműködés tartalmát és formáját tartalmazó együttműködési megállapodást köthet

a) az Országos Sportegészségügyi Intézettel,

b) a Testnevelési Egyetem Sport-táplálkozástudományi Központjával,

c) sporttudományi képzést folytató felsőoktatási intézménnyel, valamint

d) egészségügyi intézménnyel.

(3) A sportakadémia együttműködést alakíthat ki a sportágban működő más hazai és nemzetközi sportakadémiával vagy utánpótlás-nevelést végző sportszervezettel.”²⁰

Láthatjuk, hogy a 2019-ben hatályba lépett rendelet részletesen meghatározza a sportakadémiák feladatait, amelybe beletartozik többek között a növendékek tehetségkiválasztása- és gondozása, versenyeztetése, karrierterve, az őket fejlesztő, megfelelő sportszakemberek alkalmazása és fejlesztése, illetve az együttműködési megállapodások szempontjából szóba jöhető intézmények felsorolása. Az imént áttekintett pontok kifogástalan teljesülése a sportakadémiákon (saját eddigi, a labdarúgó akadémiákon szerzett eredményeink alapján) erősen megkérdőjelezhető, viszont még feltűnőbb, hogy az oktatás-nevelés kérdésköre teljesen hiányzik a tételek között. Egy esetben jelenik meg csupán erre való utalás, a 4. § 2. pontjában, ahol megjegyzik: „A sportolók fizikai aktivitásához közvetlenül nem kapcsolódó, oktató-nevelő tevékenységek a sportakadémiai sportlétesítményen kívül is folytathatóak, illetve a sportolók számára a kollégiumi ellátások a sportakadémiai sportlétesítményen kívül is biztosíthatóak.”²¹

²⁰ Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1900303.kor> (Utolsó látogatás: 2020.08.23.)

²¹ Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1900303.kor> (Utolsó látogatás: 2020.08.23.)

Mindez azonban nem közvetlenül az oktató-nevelő munkára vonatkozik, hanem az erre használatos helyszínek meghatározására. Kérdésként merül fel tehát, hogy egy sportakadémia működési követelményei között miért nem találjuk meg a nevelésre-oktatásra vonatkozó tételeket, vajon miért nincs erre való utalás a rendeletben? Egy szülő hogyan kaphat tájékoztatást a kiválasztott intézmény oktatási-nevelési funkcióiról, ha az erről szóló rendelet sem határozza meg az alapelveket?

A fejezetben olvashattunk a sportiskolai rendszer jelenlegi helyzetéről, amely kapcsán látható, hogy jócskán vannak még hiányosságok a működésben, mindez igaz a sportakadémiák, ezen belül pedig a labdarúgó akadémiák aktuális állapotára is. De vajon milyen jogszabályi környezet veszi körül ezeket a speciális utánpótlás-nevelő intézményeket? A következő alfejezetünkben erre a kérdésre kerestük a választ.

2.3. A labdarúgó akadémiák fenntartói típusainak és jogszabályi környezetének vizsgálata²²

A sportakadémiák sportiskolai rendszerben való elhelyezkedésének bemutatása után kíváncsiak voltunk arra is, hogy a különböző labdarúgó akadémiák miképpen definiálódnak a velük kapcsolatos jogszabályokban és fenntartói dokumentumokban.

2.3.1. A labdarúgó akadémiák fenntartói típusainak vizsgálata – példák az egyes esetekre

Egyik korábbi kutatásunk eredményeiből tudjuk, hogy a labdarúgó akadémiák homályos jogszabályi környezetben működnek, ami kétségesse teszi az akadémiák valódi funkcióit és működési jellemzőit (Fenyő és Rábai 2016). A kutatás során kiderült, hogy az akadémiák között megfigyelhető különbségek esetében találhatunk egy igazán alapvetőt: az intézményeket vizsgálva többféle fenntartótípust is meg tudunk különböztetni, azaz az akadémiák fenntartói megoldásaik tekintetében sem tekinthetők egységesnek. A megfigyelhető megoldások valóban sokszínűek. Gyakori közöttük az alapítványi fenntartói forma (Felcsút, Szombathely, Győr), találhatunk egyházi fenntartású akadémiát (Szeged-Csanád Grosics Akadémia), de találhatóak egészen érdekes fenntartói formációk is: ilyen például a Debreceni Labdarúgó Akadémia, melynek esetét vizsgáljuk meg elsőként részletesebben a következőkben.

²² A téma kapcsán 2016-ban társszerzős tanulmány íródott és jelent meg, amelyben összefoglaltuk a legfontosabb következtetéseinket a téma kapcsán. A fejezet jelentős része innen került átvételre. A tanulmány címe: Fenyő és Rábai (2016): A sporttehetség-gondozás jogszabályi környezete – a sportakadémiák Magyarországon

A Debreceni Labdarúgó Akadémia esetében sajátos fenntartói szerkezetéről beszélhetünk, hiszen az akadémia mögött a *Debreceni Labdarúgó Akadémia Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság* áll, melynek tulajdonosai a DVSC Futball Szervező Zrt., Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata, valamint a Debreceni Egyetem. A *Debreceni Labdarúgó Akadémia Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság* Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatával áll közszolgálati szerződésben, és ezen szerződés alapján látnak el jogszabály által meghatározott közfeladatokat (Fenyő és Rábai 2016; 2017). Ha megvizsgáljuk a helyi önkormányzatokról szóló CLXXXIX. törvény 13.§. 1. bekezdését,²³ akkor látható, hogy a társaság (ez esetben a *Debreceni Labdarúgó Akadémia Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság*) több feladatot vállal át az önkormányzattól annak érdekében, hogy ezzel közhasznú funkciót teljesítsen. Ezek a következők:

1. *Az egészséges életmód segítését célzó szolgáltatások*
2. *Kulturális szolgáltatások*
3. *Helyi közművelődési tevékenység támogatása*
4. *Sport, ifjúsági ügyek területén*²⁴

A fentiekén túl a társaság „*együttműködik a testneveléssel és sporttal foglalkozó állami, önkormányzati szervekkel, társadalmi és szervezetekkel, különösen a nevelési-oktatási intézményekkel. A tulajdonában álló létesítmény lehetőségei szerint ellát továbbá minden olyan feladatot, amelyet a létesítő okirata lehetővé tesz és az önkormányzat közfeladatainak ellátását szolgálja.*”²⁵

Azzal, hogy a Debreceni Labdarúgó Akadémia átvállalja ebben a megállapodásban Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatától a kötelező közfeladatokat nem igazán erősíti az előző fejezetekben áttekintett definíciókban foglaltakat, hiszen ezek szerint az akadémiának nem csak az elitképzés/utánpótlás-képzés a szerepe, hanem kibővül a fent felsorolt négy közhasznú funkcióval. Így kérdésessé válik, hogy vajon hogyan teljesülhet a minőségi elitképzés az akadémián, ha a tömegsport-jellegű közhasznú feladatok teljesítése van elsődlegesen meghatározva a megállapodásban foglaltaknak megfelelően?

Érdekesnek tartjuk még a győri alapítványi akadémia ehhez hasonló nyilatkozatának bemutatását: az Alapítvány céljainak megvalósítása érdekében a közhasznú szervezetekről

²³ Forrás: 2011. évi CLXXXIX. törvény a helyi önkormányzatokról.

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100189.TV (Utolsó látogatás: 2020.06.25.)

²⁴ Forrás: Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Közlönye 2015/26. 2015. december 17. I. kötet 3930. oldal

²⁵ Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Közlönye 2015/26. 2015. december 17. I. kötet 3930. oldal

szóló 1997. évi CLVI. törvény 26. §-ának c) pontja alapján az alábbi közhasznú tevékenységeket végzi:

„• nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés;

• kulturális tevékenység;

• gyermek- és ifjúságvédelem, gyermek- és ifjúsági érdekképviselés;

• sport, a munkaviszonyban és a polgári jogviszony keretében megbízás alapján folytatott sporttevékenység kivételével;

• egészségmegőrzés, betegségmegelőzés, gyógyító-, egészségügyi rehabilitációs tevékenység, rehabilitációs foglalkozás.”

• A közhasznú szolgáltatások bárki számára hozzáférhetők.”²⁶

„• Célunk, hogy évről évre egyre több fiatal, tehetséges sportoló kerüljön ki az intézmény falai közül, akik a sport mellett az élet számos területén sikeresen megállják a helyüket.

• Célunk, hogy a legmagasabb szinten biztosítsuk a sportoló fiatalok iskolai és sportbeli kötelezettségeinek összehangolását.

• Célunk, hogy a gyakorlati sportszakmai képzést alátámasztó, segítő elméleti képzést is nyújtsunk, és elősegítsük OKJ-s sportszakmák megszerzését.

• Célunk, hogy a magyar labdarúgás folyamatos és magas szintű utánpótlás bázisaként tevékenykedjünk, és példaértékű működésünkkel etalonná váljunk az országos sportutánpótlás területén.”²⁷

Különösen fel kívánjuk itt hívni arra a figyelmet, hogy azt állítják: a közhasznú szolgáltatásaik mindenki számára hozzáférhetőek. Ennek alapján azonban felmerül a kérdés: hogyan fér ez össze lényegi kompromisszumok nélkül a sportakadémiák eredeti, elitnevelési és tehetséggondozási célkitűzéseivel? A közhasznúság elvárása sokkal inkább nyílt tömegsport-orientált működést sugall és nem profisport-orientáltat, a teljesítmény állandó mérésén és javításán alapuló, erősen szelektív rendszert (Fenyő és Rábai 2016).

Hazánkban azonban nem csak alapítványi és egyéb fenntartókkal rendelkező labdarúgó akadémia létezik, hiszen a gyulai Grosics Gyula Katolikus Labdarúgó Akadémia – Európában egyedülálló módon – egyházi fenntartás alatt működik. A gyulai akadémia azonban abban az értelemben is sajátos státuszú, hogy nem szerepel a már említett Double

²⁶ Forrás: <http://www.fmla.hu/hu/fenntarto/> (Utolsó látogatás: 2020.07.22.)

²⁷ Forrás: <http://www.fmla.hu/hu/kuldetes/> (Utolsó látogatás: 2020.07.22.)

Pass vizsgálati mintájában, mert a belga auditáló cég szakemberei nem találták őket érdemesnek az átfogó vizsgálatra az akadémia esetében tapasztalható nagyobb hiányosságok miatt. A gyulai Grosics Gyula Katolikus Labdarúgó Akadémiát 2009-ben alapították, és sajátos módon legfőbb célkitűzésüknek azt határozták meg, hogy a keresztény értékrendet érvényesítsék a képzésben, az oktatásban és a nevelésben egyaránt, illetve az akadémia mindennapi életében is. Meg kell jegyeznünk ehhez, hogy ez a deklarált cél egy korábbi kutatás során nyert eredményeinkben markánsan nem mutatkozott meg (Rábai 2016b).

Közös vonása tehát a valamilyen alapítványi formában és az egyéb cégszerű fenntartóval működő labdarúgó akadémiáknak az, hogy működésüket közhasznú tevékenységként definiálják, valamint az ilyen tevékenységek ellátóit támogató jogszabályok nyújtotta lehetőségekkel élni kívánnak. Kérdés azonban, hogy mennyiben képesek ezt teljesíteni, azaz mennyire felelnek meg az őket körülvevő társadalom valós igényeinek és elvárásainak. A hatályban lévő civil törvény három jól meghatározott dimenzió mentén kapcsolja a közhasznúság kritériumát a társadalmi támogatottság mértékéhez (Fenyő és Rábai 2016).²⁸ Az első szerint a civil adózói felajánlások a két utolsó lezárt évben meg kell haladják a közhasznú civilszervezet összes bevételeinek két százalékát. Ehhez kapcsolódóan érdemes megjegyeznünk azt, hogy az alapító is mutathat civil aktivitást, további adományokkal támogatva a létrehozott közhasznú alapítványa működését. A folyamatos működést támogató adománynak ez a formája gyakran elmarad, és érdemes azt is megjegyezni, hogy az alapító felajánlás, illetve a fenntartó szervezet alaptőkéje általában hatalmas kontrasztba kerül az akadémiák működési vagyonával, támogatói pénzforgalmával. Az akadémiák bevételei ugyanis a társasági nyereségadóból, illetve különböző gazdálkodó szervezetek támogatási, esetleg szponzori szerződéseiből nagyságrendileg haladják meg az alapítók kezdeti felajánlásait. A másik dimenzió, melyben a civil törvény meg kívánja ragadni a civilszervezetek társadalmi támogatottságát, az önkéntes munkát végzők száma lehetne. A harmadik elem az összes költség mennyiségéhez viszonyított aránya a közhasznú ráfordításoknak, ez azonban értelmezhető lehet pusztán könyveléstechnikai megoldásként is. Mivel a közhasznú civilszervezeteknek beszámolójuk jóváhagyásával egy időben

²⁸ 2011. évi CLXXV. tv. az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civilszervezetek működéséről és támogatásáról 33. § (5) szerint: Megfelelő társadalmi támogatottság mutatható ki az (1) bekezdés szerinti szervezetnél, ha az előző két lezárt üzleti éve vonatkozásában a következő feltételek közül legalább egy teljesül: a) a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerint a szervezetnek felajánlott összegből kiutalt összeg eléri az 54. § szerinti bevétel nélkül számított összes bevétel kétszáz százalékát, vagy b) a közhasznú tevékenység érdekében felmerült költségek, ráfordítások eléri az összes ráfordítás felét a két év átlagában, vagy c) közhasznú tevékenységének ellátását tartósan (két év átlagában) legalább tíz közérdekű önkéntes tevékenységet végző személy segíti a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvénynek megfelelően. Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100175.tv> (Utolsó látogatás: 2020.08.05.)

közhasznúsági mellékletet is kell készíteniük,²⁹ kijelenthetjük, hogy az első és a második kritériumot az akadémiák rendre nem teljesítik. Meg kell jegyeznünk azonban, hogy megvizsgálva az akadémiák honlapjait³⁰ igen kevés esetben találtuk meg a beszámolót és a közhasznúsági mellékletet. Ha a legjobbat feltételezzük, és feltesszük, hogy az akadémiák más formában, például telephelyük hirdetőtábláján kifüggesztve teljesítik a nyilvánossággal kapcsolatos kötelezettségeiket, akkor is azt kell mondanunk, ez a gyakorlat sem segít azoknak a kétségeknek az eloszlatásában, melyek éppen működésük átláthatatlansága miatt vádolják az intézményeket (Fenyő és Rábai 2016.71).

Az akadémiák fenntartótípusainak vizsgálatát követően a következő alfejezetben a különféle dokumentumok meghatározásait tekintjük át a labdarúgó akadémiák kapcsán.

2.3.2. A Sporttörvény, a Köznevelési törvény és az MLSZ meghatározásai a sportakadémiákról

A jogszabályi környezet feltárására irányuló kutatásunk kiindulópontja a magasabb szintű jogszabályok, azaz a területhez kapcsolható törvények vizsgálata volt. Vizsgálatunk konklúziója röviden összefoglalva az, hogy a Sporttörvény részletesen és pontosan meghatározza ugyan a sportiskola fogalmát, azonban az utánpótlás akadémiára való utalás mindössze egy esetben jelenik meg, méghozzá ott, ahol a törvény a 77.§-ban az egyesületi jellegű sportiskolákat definiálja: „77.§, értelmező rendelkezések mb) pontja:

egyesületi jellegű sportiskola: az a korcsoportos sportági képzést biztosító jogi személy nonprofit gazdasági társaság, sportegyesület, sportvállalkozás, vagy utánpótlásnevelés fejlesztését végző alapítvány (utánpótlás akadémia), amely köznevelési intézménnyel, a sportköztestülettel, országos sportági szakszövetséggel, országos sportági szövetséggel, vagy fogyatékosok országos sportszövetségével kötött együttműködési megállapodás alapján vesz részt az utánpótlás-nevelési feladatok ellátásban, sportolók magas szintű felkészítésében és versenyeztetésében, vagy közreműködik az utánpótlás-nevelési feladat-ellátás feltételeinek biztosításában.”³¹

Azonban a törvény további említést nem tesz ezekről az intézményekről, nem találhatunk a működésüket leíró jogszabályi szövegrészt.

²⁹ A civilszervezetek gazdálkodásáról szóló 350/2011 (XII. 30.) Korm. rendelet 44. § (1) szerint. Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100350.kor> (Utolsó látogatás: 2020.08.05.)

³⁰ Az akadémiák internetes sajtóban való megjelenéséről és a honlapjainak ellátottságáról egy korábbi ezt a területet vizsgáló kutatásunkból (Rábai 2018d) született kéziratunkban értekezünk részletesebben.

³¹ Forrás: 2004. évi I. törvény a sportról. Forrás: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0400001.TV#ljb12id433 (Utolsó látogatás: 2020.07.22.)

A Köznevelési törvényt vizsgálva szintén azt tapasztaljuk, hogy ez a jogszabály sem definiálja a labdarúgó akadémiák intézményeit, ugyanis nem találunk benne a sportakadémiák működésére utaló cikkelyt (Fenyő és Rábai 2016). Emellett érdemes megjegyezni azt is, hogy a sporttehetség-gondozás lehetséges intézményes keretét alkotó sportiskolák is csak az említés szintjén jelennek meg, méghozzá a Köznevelési törvény 7§. 6. pontjában, a köznevelési rendszer intézményeinek felsorolásakor: (6) Az (1) bekezdés b)-e) és g) pontjában felsorolt iskola - külön jogszabályban meghatározottak szerint - elláthatja a sportiskola feladatait.³² Megvizsgáltuk az (1) bekezdés b)-e) és g) pontjában felsorolt intézménytípusokat is, hogy melyek lehetnek azok, amelyek – külön jogszabály segítségével – láthatnak el sportiskolai feladatokat:

7. § (1) A köznevelési rendszer intézményei:

- a) óvoda,*
- b) általános iskola,*
- c) gimnázium,*
- d) szakközépiskola (a továbbiakban a c)-d) pont alattiak együtt: középiskola),*
- e) szakiskola (a továbbiakban a d)-e) pont alattiak együtt: szakképző iskola; a továbbiakban a c)-e) pont alattiak együtt: középfokú iskola),*
- f) alapfokú művészeti iskola (a továbbiakban a b)-f) pont alattiak együtt: iskola),*
- g) gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézmény,*
- h) kollégium (a továbbiakban: az a)-h) pont alattiak együtt: nevelési-oktatási intézmény),*
- i) pedagógiai szakszolgálati intézmény,*
- j) pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézmény (a továbbiakban: az a)-j) pont alattiak együtt: köznevelési intézmény).³³*

Tanulságos párhuzamosságokat véltünk felfedezni azonban a Köznevelési törvényben jól definiált művészeti képzés rendszerével, mint a tehetséggondozással foglalkozó másik intézménytípussal kapcsolatban. A tehetséggondozást fókuszba állító elemzésünk miatt kézenfekvőnek bizonyult, hogy a művészeti képzést, mint a sportakadémiai képzéssel

³² Forrás: 2011. évi CXCV. törvény a köznevelésről http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100190.TV (Utolsó látogatás: 2020.07.16.)

³³ Forrás: 2011. évi CXCV. törvény a köznevelésről http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100190.TV (Utolsó látogatás: 2020.07.16.)

párhuzamos jelenséget is megvizsgáljuk a törvényben, hogy érzékelte-e a sporttehetség-gondozás elnagyolt helyzetét összehasonlítva a művészeti tehetséggondozással. A Köznevelési törvény jóval határozottabban meghatározza a művészeti képzésre vonatkozó működési elveket, amelyeket a törvény 16.§-ban rögzítenek a jogszabály alkotók:

„16. § (1) Az alapfokú művészeti iskola feladata, hogy kibontakoztassa a művészi képességeket, fejlessze a művészi tehetségeket, igény esetén felkészítsen szakirányú továbbtanulásra.

(2) Az alapfokú művészeti iskolának legalább hat és legfeljebb tizenkettő évfolyama van, amelynek keretei között az oktatás előképző, alapfokú és továbbképző évfolyamokon, zeneművészet, képző- és iparművészet, báb- és színművészet, táncművészet ágakban folyhat. A tanuló az utolsó alapfokú évfolyam befejezését követően művészeti alapvizsgát, az utolsó továbbképző évfolyam elvégzését követően pedig művészeti záróvizsgát tehet.

(3) Az állami fenntartású és az állami feladatellátásban részt vevő alapfokú művészeti iskolában heti hat tanórai foglalkozás biztosított térítési díj ellenében a főtárgy gyakorlatának és elméletének elsajátításához, valamint tanévenkénti egy meghallgatás és egy művészi előadás, továbbá e szolgáltatások körében az iskola létesítményeinek, felszereléseinek használata.”³⁴

Jogosan merülhet fel bennünk a kérdés, hogy vajon a művészeti képzés meghatározásának mintájára nem lehetne-e egy hasonló koncepció alapján a sportakadémiákra vonatkozó álláspontokat is rögzíteni a Köznevelési törvényben? Ez egyelőre hiányzó terület, mindazonáltal érdemes lenne egy kidolgozott értelmezés a sportakadémiák kapcsán is, hiszen ne feledjük: ezekben az intézményekben szintén nevelői munka folyik, ezért elengedhetetlen lenne a Köznevelési törvényben való sokkal részletgazdagabb rögzítésük.

A területtel kapcsolatos törvényekben ugyan nem, de az alacsonyabb szintű jogszabályokban, egészen pontosan a kormány rendeletei között találkozhatunk olyannal, amelyik a sportakadémiákról tesz említést: a 303/2019. (XII. 12.) rendelet³⁵ ugyanis már konkrétumokat rögzít a korábban ismertetett működési követelmények mellett a közneveléssel összefüggő feladatokról is:

³⁴ Forrás: 2011. évi CXCV. törvény a köznevelésről.

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100190.TV (Utolsó látogatás: 2020.07.16.)

³⁵ Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1900303.kor> (Utolsó látogatás: 2020.08.23.)

„3. A sportakadémia közneveléssel összefüggő feladatai:

7. § (1) A sportakadémia I., II. vagy III. kategóriájú sportakadémiaként működik.

(2) I. kategóriájú az a sportakadémia, amely a sportakadémia működtetése mellett fenntartja azt az iskolát és kollégiumot, ahol a sportoló tanulmányi kötelezettségét teljesíti, és amelynek kollégiumi ellátását a sportoló igénybe veheti.

(3) II. kategóriájú az az I. kategóriájúnak nem minősülő sportakadémia, amely a sportakadémia működtetése mellett fenntartja azt a kollégiumot, amely kollégiumi ellátását a sportoló igénybe veheti. A II. kategóriájú sportakadémia a sportoló tanulmányi kötelezettségeinek és sporttevékenységének összehangolásáról együttműködési megállapodással gondoskodik.

(4) III. kategóriájú az az I. és II. kategóriájúnak nem minősülő sportakadémia, amely a sportakadémia működtetése mellett a sportoló tanulmányi kötelezettségeinek és sporttevékenységének összehangolására együttműködési megállapodást köt azzal a köznevelési intézménnyel, amellyel a sportoló tanulói jogviszonyban áll, vagy amelynek kollégiumi ellátását igénybe veszi.

(5) A (3) és (4) bekezdés szerinti együttműködési megállapodás kiterjedhet arra, hogy a köznevelési intézmény a helyi tanterv kialakítása során milyen módon veszi figyelembe a sportoló sporttevékenységével kapcsolatos kötelezettségeit, valamint egyéni tanrend alkalmazására is, továbbá rendelkezhet a sportoló tanulmányi kötelezettségei teljesítésének folyamatos nyomon követéséhez és segítéséhez szükséges egyéb feltételek biztosításának módjáról.”³⁶

Látható, hogy összesen három típusú sportakadémiát különböztet meg a törvény: az első típusú sportakadémiák azok, amelyek az intézmény működtetése mellett kollégiumot és iskolát tartanak fent, ezekben a sportoló teljesítheti az iskolai kötelezettségeit és igénybe veheti a kollégiumi ellátást. A másik két típus esetében (az előzőek hiányában) már együttműködési megállapodást szükséges kötni az intézményeknek az iskolával és/vagy a kollégiummal, ez a labdarúgó akadémiákra vonatkoztatva a zárt és nyitott típusú akadémiák kettősségének feleltethetők meg.³⁷ Ami azonban számunkra érdekes lehet, az a paragrafus 5. pontjában található: itt ugyanis megjelenik, hogy az együttműködés kiterjedhet arra, hogy a

³⁶ Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1900303.kor> (Utolsó látogatás: 2020.08.23.)

³⁷ A nyitott és a zárt típusú akadémiák közötti legfőbb különbségeket a disszertáció V. fejezetében ismertetjük részletesebben.

helyi tanterv megalkotásakor figyelembe veszik az adott sportolók sporttevékenységgel kapcsolatos kötelezettségeit, szükség esetén pedig egyéni tanrend, illetve további egyéb lehetőségek alkalmazására is lehetőséget biztosítanak. Mindez azért fontos, mert például a labdarúgó akadémiákon fejlődő gyermekek speciális napirenddel rendelkeznek, amely kapcsán a mindennapos edzések és a hétvégi mérkőzések számítnak elsődlegesnek. Éppen ezért lehet szükséges, hogy az iskola ehhez igazodva alakítsa ki a gyermekek órarendjét, segítve ezzel a sportági szakképzést. Mindemellett fontos az is, hogy a sportolók tanulmányi eredményességét szintén folyamatosan monitorozzák, probléma esetén pedig mihamarabb közbe tudjanak lépni az illetékesek. Azonban láthatjuk, hogy ez a rendelet sem részletezi túlságosan a gyerekek helyzetét a sportakadémiákon, inkább csak az akadémiák feladatairól beszél általánosságban. Ezért is lenne mindenképpen szükséges a jövőben konkretizálni és bővíteni az ezzel kapcsolatos törvényi rendelkezéseket és meghatározásokat.

Közvetlen szabályozó környezetként a Magyar Labdarúgó Szövetség álláspontját is érdemes megvizsgálnunk a sportakadémiák kapcsán. Az MLSZ saját honlapján elkülönítve értekezik a labdarúgó akadémiai rendszerről, amelyet *akadémiai programként* határoz meg.³⁸ Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy elég kevés információt szolgáltatnak ezzel kapcsolatban és nagyon nehezen lehet elérni az erről szóló anyagokat. Az oldalon belül külön foglalkoznak az akadémiai támogatással, illetve az akadémiai audittal (a Double Pass belga cég 2013/14, illetve a 2016-os eredményeivel), bár megjegyezzük, 2020-ban nem frissült az oldalon található anyag. Itt olvashatunk még a megítélt támogatások formájáról, 2011-től 2015-ig. Az MLSZ egy külön dokumentumban tárgyalja a 2012-ben elfogadott akkreditációs mechanizmus menetét, ez a minősítő eljárás egyébként meglehetősen transzparens: a minősítés menetének leírása és az értékelő lapok szabadon elérhetőek az MLSZ által kiadott dokumentumban.³⁹ Az MLSZ az adott pályázó egyesület pályázati anyagából, illetve a helyszíni vizsgálati eredményekből határozza meg, hogy egy-egy akadémia kap-e licencet, aminek elnyerése három éves periódusra jogosítja fel az adott intézményt akadémiként való működésre. Ki kell emelnünk itt egy érdekes elemet a dokumentum B pontjából, a minősítési rendszer felépítéséről szóló részből:

„Akadémiai akkreditációra csak olyan intézmény jelentkezhet, aki: valamely NB I-es felnőtt csapattal jogi, szervezeti illetve tulajdonosi azonosság mellett működik, azaz a játékos átigazolás nélkül kerülhet a felnőtt csapatba az akadémiáról; és az akadémia a székhelyeül szolgáló megyét beleértve, legalább két egymással szomszédos megyére kiterjeszti a

³⁸ Forrás: <https://www.mlsz.hu/hir/akademiai-program> (Utolsó látogatás: 2020.06.24.)

³⁹ Forrás: Tájékoztató a labdarúgó akadémiai licence minősítési eljárásról. Forrás: www.mlsz.hu/wp-content/uploads/2012/10/akademiai-licenc-minositesi-eljaras-tajekoztato.doc (Letöltés dátuma: 2020.06.24.)

tevékenységét, amelyekben másik akadémia nem tevékenykedik (ha már létező akadémia működik valamelyik megyében, akkor a kérelem külön elbírálás alá kerül).

Az akkreditált akadémia, és a felnőtt NB I-es klubja vállalja, hogy: *ha a játékos az akadémiából illetve a klubból 21. születés napja előtt belföldre vagy külföldre eligazol, akkor az akadémia illetve a klub visszafizeti a játékos akadémiai tagsága idejére kapott támogatási fejkvótát, de maximum az átigazolásért kapott díjat.* (Ez nem vonatkozik a belföldi kölcsönadásokra.)⁴⁰

Ebben az a leginkább szembetűnő, hogy az MLSZ meghatározása szerint egy labdarúgó akadémiának jogi, szervezeti és tulajdonosi kapcsolatban⁴¹ kell(ene) állnia valamely NB I-es labdarúgó klubbal azért, hogy az akadémista fiatalok átigazolás nélkül kerülhessenek az akadémiával kooperációs kapcsolatban lévő felnőtt egyesületbe, szavatolva ezzel professzionális labdarúgó karrierjük zökkenőmentes beindulását. Ezzel csupán az a probléma, hogy ha valóban NB I-es csapattal kell létrejönnie ennek a kapcsolatnak, akkor Magyarországon jelenleg összesen 9 akadémia⁴² tud eleget tenni ennek az elvárásnak a meglévő 19-ből.⁴³ Az első osztályú csapattal nem rendelkező akadémiák közül nyolc akadémiánál NB II-es, de két akadémia esetében csak NB III-as osztályban játszó felnőtt együttes jelenti a kimeneti lehetőséget. A kérdés továbbra is az, hogy mit ígérhet a klienseinek, az akadémiára járó vagy oda készülő fiataloknak (és családjaiknak) egy alacsonyabb osztályban játszó felnőtt együttesrel rendelkező akadémia? Vajon milyen sikeres profi pályafutás képzelhető el a magyar harmadosztályban? Mennyire komoly perspektíva ez? Miért választaná ezt bárki is? Hogyan képzik a professzionális futballra a gyerekeket, amikor a legfelsőbb szintet számukra nem egy magyar első osztályú futballcsapat jelenti? További kérdés még, hogy mennyire lehet komolynak nevezni annak a szövetségnek (és akadémiai intézményhálózatnak) a működését, amelyben a saját maguk által alkotott szabályokat sem tartják be?

Az MLSZ szabályzatában kerülnek megfogalmazásra továbbá azok az alapfeltételek, amelyeknek az egyes magukat akkreditálni kívánó akadémiáknak feltétlenül meg kell

⁴⁰ Forrás: Tájékoztató a labdarúgó akadémiai licence minősítési eljárásról. Forrás: www.mlsz.hu/wp-content/uploads/2012/10/akademaii-licenc-minositesi-eljaras-tajekoztato.doc (Letöltés dátuma: 2020.06.24.)

⁴¹ A fenntartókkal kapcsolatos kutatásunk eredményei alapján jelezzük – ez a pont sem teljesül maradéktalanul, hiszen az akadémiák fenntartói formációi (alapítványok, cégek, stb.) csak áttételesen teljesítik az előírást.

⁴² Az aktuális helyzetet a 2019/2020-as szezon alapján ismertettük.

⁴³ A következő labdarúgó akadémiák rendelkeznek első osztályú, felnőtt futballcsapattal: Debreceni Labdarúgó Akadémia, Magyar Futball Akadémia, FTC Labdarúgó Zrt., Diósgyőri Labdarúgó Akadémia, Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia, MOL Vidi FC, Várda Labdarúgó Akadémia, Kaposvári Rákóczi Bene Ferenc Labdarúgó Akadémia és a ZTE Szócs János Labdarúgó Akadémia.

felelniük. Ez az MLSZ által meghatározott négy dimenzió és a hozzátartozó kritériumrendszer a következő:

a. „Tanulási feltételek

- *biztosítja-e az akadémia a törvényi előírásoknak megfelelően a hallgatók számára a tanulási feltételeket? (nem kötelező a saját szervezés, de szempont a minőség: a külső intézménynek kiváló minőségűnek kell lennie. Nem kötelező az akadémia területén folynia az oktatásnak, de a könnyű elérhetőség alapvető feltétel.*
- *az oktatási feltételeknek garantálnia kell az általános iskola elvégzését minden hallgató számára, sőt korrepetálást is szükség esetén, illetve igény szerint a középiskolát is (optimális esetben választható gimnáziumi, szakközépiskolai, szakmunkásképző-iskolai lehetőségekkel).- az oktatásnak néhány speciális területre külön hangsúllyal ki kell terjednie, így az idegennyelv-oktatásra, az állampolgári ismeretekre, az egészséges életmódra, a jövőbeni munkavállalásra való felkészülésre- az oktatás infrastrukturális feltételeinek minősége (pedagógusok száma, végzettsége, főállású iskolai koordinátor, szociális gondozó, kollégiumi nevelőtanár stb.)”⁴⁴*

b. „Lakhatási, ellátási feltételek

- *a hallgatók elszállásolására szolgáló kizárólagos használatú épület jellemzői (maximum háromfős szobák, közösségi és szabadidős helységek, tanulószoba, internet, könyvtár stb.)*
- *szakszerű és minőségi étkeztetés az akadémia éttermében*
- *egészségügyi ellátás*
- *harmonikus egység a gyakorlás, tanulás és pihenés között”⁴⁵*

c. „Szakmai feltételek

- *képzési és nevelési tervek megléte*
- *képzett munkatársak, igazgató, edzők szakmai licence, tapasztalata, nyelvtudása*
- *orvos, masszőr, rehabilitációs szakemberek szakértelme, végzettsége*
- *egészségügyi program*

⁴⁴ Forrás: Tájékoztató a labdarúgó akadémiai licence minősítési eljárásról. Forrás: www.mlsz.hu/wp-content/uploads/2012/10/akademiai-licenc-minositesi-eljaras-tajekoztato.doc (Letöltés dátuma: 2020.06.24.)

⁴⁵ Forrás: Tájékoztató a labdarúgó akadémiai licence minősítési eljárásról. Forrás: www.mlsz.hu/wp-content/uploads/2012/10/akademiai-licenc-minositesi-eljaras-tajekoztato.doc (Letöltés dátuma: 2020.06.24.)

- megfelelő infrastruktúra: pályaellátottság, konditerem, egészségügyi helyiségek
- eredményesség: Felnőtt korosztályba kibocsájtott játékosok száma, foglalkoztatottsága, a korosztályos válogatottakba adott játékosok száma, foglalkoztatottsága”⁴⁶

d. „Intézményi feltételek

- szervezeti fejlettség, átláthatóság, önállóság (üzleti terv, főkönyvelő, beszámoló, hivatalos nyilvántartás az akadémistákról)
- regionális szervező szerep (két szomszédos megyére kiterjedő szakmai kapcsolatrendszer)
- régió túl kapcsolatok (régió túl nyúló érdemi szakmai kapcsolat, határon túl stb.)
- nemzetközi szakmai tevékenység (nemzetközi szakmai tevékenység, részvétel külföldi túrán, tornán, edzőmérkőzésen, szakemberek csereprogramja külfölddel)
- akadémia tekintélye (ismertsége, elismertsége, megyében, országban, külföldön, saját kiadvány, hírlevél, újság, album, honlap stb.)
- együttműködés az MLSZ-el.”⁴⁷

Azt gondoljuk, hogy mind a négy MLSZ által meghatározott és az előbbieken ismertetett dimenzió rendkívül lényeges és elengedhetetlen az akadémista gyermekek szempontjából. A tanulási feltételek megléte azért is különösen fontos, mert ezek a fiatalok a sportági szakképzés mellett folyamatos iskolai oktatásban vesznek részt, amelynek minősége egyáltalán nem válhatna másodlagossá. Jól láthatóan nem minden fiatal akadémistából lesz profi labdarúgó, ezért is fontos mindegyikük számára, hogy színvonalas iskolai oktatást és képzést kapjanak. Ezért fontosnak tartjuk, hogy ez bekerült az MLSZ akkreditációs szempontjai közé.

Mint fentebb jeleztük, a minősítést végző szakemberek a fenti kritériumok, az akadémiák pályázati anyaga, illetve a személyes látogatás tapasztalatai tükrében döntenek egy-egy akadémia akkreditációjáról. Véleményünk szerint ez a kritériumrendszer alkalmas arra, hogy ennek alapján összeálljon egy definíció a labdarúgó akadémiákról, röviden pedig: amelyik akadémia képes teljesíteni a fenti kritériumokat, azokat nevezhetjük labdarúgó akadémiáknak. Persze ennek működéséhez az is elengedhetetlenül szükséges lenne, hogy a kritériumokat komolyan vegyék és betartsák a szereplők.

⁴⁶ Forrás: Tájékoztató a labdarúgó akadémiai licence minősítési eljárásról. Forrás: www.mlsz.hu/wp-content/uploads/2012/10/akademiai-licenc-minositesi-eljaras-tajekoztato.doc (Letöltés dátuma: 2020.06.24.)

⁴⁷ Forrás: Tájékoztató a labdarúgó akadémiai licence minősítési eljárásról. Forrás: www.mlsz.hu/wp-content/uploads/2012/10/akademiai-licenc-minositesi-eljaras-tajekoztato.doc (Letöltés dátuma: 2020.06.24.)

Disszertációnk jelen részének első felében azokat a fő gondolkodókat és a hozzájuk tartozó elméleti megközelítéseket tekintettük át, amelyek központi fogalmaikként a tehetséggondozást és a sporttehetség-meghatározást helyezték fókuszba. A fejezet további részében a sportiskolákat, mint a tehetséggondozás speciális intézményeit néztük át, kiegészítve ezt a labdarúgó akadémiák fenntartói típusainak és jogszabályi környezetének a rövid áttekintésével. Mind a labdarúgó akadémiák sportiskolai státusa, meghatározottsága, mind pedig az ezen intézmények fenntartói típusaiban és jogszabályi környezetében komoly hiányosságokba ütköztünk, amelyek orvoslása mindenképpen szükséges lenne a jövőben (Fenyő és Rábai 2016; 2017).

3. A labdarúgóakadémia-hálózat kialakulása

Jelen fejezetünk célkitűzése, hogy felderítse és bemutassa a magyar sporttal és labdarúgással kapcsolatban végbement sportpolitikai és piacosítási folyamatokat. A disszertáció ezen fejezetében azokat az okokat igyekszünk feltárni, melyek 1945-től a sportpolitikai változásokhoz, paradigmaváltásokhoz vezettek.⁴⁸ Vizsgálódásunk során mindenekelőtt a labdarúgással kapcsolatos folyamatokra koncentrálunk, különös tekintettel a labdarúgó akadémiák kialakulásával kapcsolatos mozzanatokra. A fejezet további részében arra vállalkoztunk, hogy felderítsük és elemezzük a magyar labdarúgó akadémiai rendszer közvetlen előzményeinek számító utánpótlás-képző programokat (a rendszerváltástól kezdődően), illetve ténylegesen is megvizsgáljuk az első magyar labdarúgó akadémia és egyben az akadémiai rendszer kialakulásának történetét.

Jelen fejezetünk legfőbb célkitűzése tehát az, hogy a magyar labdarúgó akadémiák kialakulásának körülményeit és történetét vizsgáljuk meg a rendelkezésre álló szakirodalom, az elérhető internetes és személyes források segítségével.

3.1. A magyar sport és a labdarúgás helyzete a sportpolitika tükrében

3.1.1. A magyar sport és a labdarúgás politikával való kapcsolata az 1945 utáni években

Abban minden forrás egyetért, hogy a futball rendkívül demokratikus játék volt a XX. század első felében: a stadionokban megszűntek a szurkolók közötti különbségek, legyenek azok anyagi vagy ideológiai természetűek, és csak a csapatokhoz tartozás tagolta a labdarúgó-szurkoló tömegeket. A változás talán ezen a területen a leginkább plasztikus: Krausz (2008) szerint mára ez az egyenlőség nem több egy nosztalgikus élménynél, ugyanis a sport átalakult. A futballt totálisan ellenőrzése alá vonó tőkerendszer ugyanis kiterjesztette a futballipart azzal, hogy a kapitalizálás útjára terelte, megszüntetve ezzel a régebbi korokra jellemző, leggyakrabban a stadionokban tapasztalható különös egységet a szurkolótársadalomban. Ennek részeként több lényegi változás is történt: a stadionokban a pénz alapján strukturálódtak az emberek, a legszegényebbek alig jutottak be egy-egy mérkőzésre elsősorban a horribilis jegyárak miatt. Általában a leggazdagabbak kerültek a legjobb helyekre, elzárták őket a többiektől és különböző privilégiumokkal (étel, ital, jobb ülőhely, stb.) illették őket. Hazánkban mindez kevésbé jellemző manapság, hiszen igen kevés szurkoló

⁴⁸ A mostani fejezet jelentős része a 2018-as év elején jelent meg a Különleges Bánásmód című folyóiratban a következő címmel és bibliográfiai adatokkal: Rábai (2018): A magyar sportpolitika legfőbb jellemzői, intézkedései 1945-től kezdődően a rendszerváltásig és napjainkig, különös tekintettel a labdarúgás sportágára. Különleges Bánásmód, IV. évf. 2018/1: 7–17.

tölti meg a magyar stadionokat egy-egy futballmérkőzésen, így sajátos módon itt inkább a politikában érdekelt személyeket választják külön egy-egy VIP-szektor létrehozásának segítségével (Krausz 2008). A labdarúgásban megjelenő üzleti elemek által generált másik nagy változás, hogy két „siker” fogalom jött létre, amely által kétféle sikermércét tudunk megkülönböztetni egymástól (András 2004). Az egyik sikertípus a sportspecifikus, amely egy adott versenysorozatban elérhető sportszakmai sikert jelenti. A másik siker pedig a gazdasági siker, amely számvitelileg elszámolható (András 2004). A magyar labdarúgásra is igazak a fenti társadalmi és gazdasági átalakulások, de a huszadik század felében a politika szintén nagymértékben beavatkozott a változásokba.

A II. világháborút követően ugyanis a szocialista sportvezetés több területen is el akart szakadni az addig leginkább militaristaként és hazafiasként ismert sportpolitikától, így hamar létrejött a központosított sportirányítási rendszer (Földesiné 1995). A rendszer legfőbb célja a széles tömegek sportjának megszervezése volt, emellett a politikai rendszer legitimációdeficitjének leküzdésében is szerepet kapott, amit az élsport segítségével igyekeztek elérni a sportvezetők (Dóczi 2011). Az új sportirányítás kezdetben elsősorban a tömegsport kárára hozott döntéseket: megszüntette ugyanis az alulról szerveződő helyi sportegyesületeket és civil szerveződéseket, ezáltal megszűnt a sport tömegbázisa (Nagy 2000). Mindezek mellett ugyanekkor elkezdődtek a sport-infrastruktúrához kapcsolódó újjáépítések, a hiányzó sporteszközök pótlása, illetve a megmaradt vagy átformált sportegyesületek munkájának széleskörű átalakítása (Nádori és mtsai 2011).

Az '50-es, '60-as évekre a korábban bezártak helyére rengeteg új sportegyesület alakult. Mivel a politika ezeket szervezetileg nem kívánta közvetlen állami irányítás alá vonni, így az egyes ágazatokat, állami vállalatokat kötelezték a megalakuló klubok finanszírozására, szovjet mintára alapozva (Dóczi 2011). 1948-ban írták alá a Szovjet–Magyar Barátsági és Kölcsönös Segélynyújtási szerződést, amely a magyar sportélet működésének alapelveit és keretrendszerét is hosszú időre meghatározta (Nádori és mtsai 2011). Ekkoriban a legnagyobb futballkluboknak számító hazai egyesületek finanszírozását egy-egy állami vállalat vagy minisztérium kapta feladatául. Így történhetett meg, hogy például a Ferencváros esetében a mezőgazdasági minisztérium, az Újpesti Dózsa esetében a belügyminisztérium lett a finanszírozó, a Győri ETO működésének hátterében pedig a Rába Vagon és Gépgyár állt (Kozma és Nagy 2002). Az új rendszerként működő kommunista rezsim igyekezett átfogalmazni a különböző sportegyesületekhez köthető társadalmi identitásokat is. Ennek a logikának mentén estek az átszervezés áldozatául a tradicionális labdarúgó egyesületek, és így jöhetett létre az a helyzet, hogy a futballpályákon a különböző

szakmák vagy szakszervezetek csapatai mérkőztek meg egymással, mint például a bányászok, vasutasok vagy éppen a honvédség, rendőrség csapatai (Hadas és Karády 1995, Dóczi 2011).

Ebben az időszakban kezdődtek el a stadionépítések is hazánkban, ennek egyik fő állomásaként 1953-ban felavatásra került a Népstadion, amely 100 000-es befogadóképességgel rendelkezett, de számos első osztályú klub labdarúgópályáját felújították ekkor (Vincze 2008). Az erőteljes politikai propaganda hatására egyre több és több ember vélte úgy, hogy a sport sikere és támogatása egyaránt a „nép érdeke”, ebben a kontextusban a sportszervezetek és a sportolók feladata a sportsikerek elérése lett. Ennek talán legékezebb példája az Aranycsapatként ismertté vált nemzeti labdarúgó válogatott volt, amely az ötvenes években világraszóló sikereket aratott, ismertséget és elismertséget is szerezvén ezzel Magyarországnak. Politikai legitimációs eszközként támogatta a rendszert, sikereivel igazolva annak erőfeszítéseit (Akácosi 2014). A sikerek megkönnyítették az azonosulást, a nép szinte egy emberként állt a csapat és a sportág mögé, ők pedig sorra szállították a nagyobb-nál nagyobb sikereket (Kozma és Nagy 2002). Az Aranycsapat az elért sikereik miatt a politikai belső vezetés kedvencévé és büszkeségévé nőtte ki magát, egyúttal hivatkozási alappá válva ezzel. A politikai rendszer felismerve az eljárás sikerességét a sportba ettől kezdve újabb rendkívül komoly mennyiségű állami pénzt investált, az élsportolók pedig kiváltságos szerepkörrel bírtak (Vincze 2008). Mivel azonban a honi labdarúgás első jelentősebb sikerei klub- és válogatott szinten is a tervgazdálkodási időszakra estek, így a sportág könnyen a regnáló gazdasági, társadalmi rendszer ideológiai csapdájába tudott kerülni (Berkes 2008). A sport, ezen belül labdarúgás a politikai rendszer adujává vált, éppen ezért mindent megtettek annak érdekében, hogy továbbra is fenntartsák a sportolók ezt a sikerességét. Ehhez a politikai vezetés minden támogatást megadott, viszont a döntések jogát saját maguknak hagyták meg. Ennek a korszaknak a sportvezetői a politika által kiválasztott és megnevezett személyek voltak, akik teljes mértékben azonosultak a rendszerrel és megfeleltek az előírt elvárásoknak, így gyakorlatilag minden részletében uralták a sport magyarországi működését, eldöntve, kik kapnak esélyt és kik szorulnak ki a lehetőségekből (Vincze 2008).

Nádori és mtsai (2011) mindehhez hozzáteszi, hogy noha a sportmozgalom megosztottsága egyre inkább növekedett a társadalmon belül, mégis jelentős mértékben erősödött a magyar sport. Ennek ellenére 1956-ban újabb mérföldkőhöz érkezett a honi futballrendszerünk: ekkor ugyanis a forradalom hatására szétesett az Aranycsapat, sokan külföldre távoztak, a labdarúgás rendszerét pedig teljes átalakítás alá vetették: a Kádár-korszakban elindult a labdarúgás önállósodási folyamata. A Puskás-korszak végét feledtetve a hatalom visszaadta a klubok eredeti színeit és neveit, a rendszer már csak közvetve avatkozott

bele a labdarúgásba, amennyiben feltétlen szükségességét érezte (Vincze 2008). Ez a hozzáállás azt kívánta sugallni, hogy hiába volt jelen keményen a sportban a voluntarista politikai rendszer, a szurkolók kulturális örökségéből fakadó identitását mégsem kívánta intézményes eszközökkel megváltoztatni vagy felülmúlni, a sport területén így a szabadság kis területét teremtve meg a szurkolók számára (Majtényi 2007, Dóczy 2011). A '60-as évektől elkezdődött a sport és testkultúra szocialista szellemiségű átalakítása, kialakult egy erős alapokon nyugvó szovjet típusú sportmodell, amelyre többek között a hierarchikus szervezeti működés, az állami finanszírozottság, a pártpolitikai kontroll, az élsport és az olimpiai sportágak preferálása, illetve a szabadidő-és tömegsport teljes elhanyagolása volt a leginkább jellemző (Nádori és mtsai 2011).

A '70-es évekre már egyértelműen megmutatkoztak azok a válságjelenségek, amelyek az ezt követő időszak magyar sportját is nagyban befolyásolták. Az államilag finanszírozott élsport egyre szűkült (Dóczy 2011), a sport elvesztette elitsport-szerepét, ezzel párhuzamosan viszont megindult a sportöltözet és sportszer tömeggyártás, illetve tömegfogyasztás (Sárközy 2017). A kormányzat a kialakult helyzetet a sport társadalmi irányításának csődjével magyarázta, ezért 1973. április elsején megalapították az OTSH⁴⁹-t. Mindez azonban a mind nagyobb mértékű finanszírozási gondok miatt lényegi változtatásokat már nem tudott eredményezni, így az élsport társadalmi bázisa tovább zsugorodott (Dóczy 2011). Ezek az eredmények a statisztikai adatokban nem keltettek különösebb feltűnést, hiszen a hivatalos eredményekben mindig nagy létszámokról beszéltek, a valóságban azonban teljesen másképp volt: körülbelül 350-400 ezer fő sportolt (Dóczy 2011). A hetvenes években, az állami vállalatok romló gazdasági helyzetéből következően a rajtuk keresztül finanszírozott sportegyesületek és az őket alkotó szakosztályok lassú leépülésnek, létszámbeli csökkenésnek indultak. A mélypontot a rendszerváltás idejére érte el a rendszer, 1990-ben ugyanis összesen 2716 egyesületet számláltak 5887 szakosztály működtetésével (Dóczy 2011). Ehhez kapcsolódott természetesen a sportegyesületi tagok és az igazolt versenyzők számának további jelentős csökkenése, illetve a sportban dolgozó sportvezetők, szakemberek foglalkoztatásának erőteljes leépítése (Dóczy 2011).

Az 1980-ban Moszkvában megrendezett olimpiai játékok csak mérsékeltebb sikereket hoztak a magyar sportolók számára, így a '84-es bojkottot követően ismételten lényeges legitimációs forrásoktól esett el a magyar (sport)politika. Sportolóink azonban a '88-as Szöulban rendezett olimpián ismét kiemelkedően szerepeltek, összesítésben az éremtáblázat hatodik helyén végeztek. A sikereket egyértelműen a képzett szakembergárdával, illetve az erős szervezettséggel magyarázták (Nagy 2000). Ugyanakkor az 1986-os mexikói labdarúgó

⁴⁹ Országos Testnevelési és Sport Hivatal

világbajnokság kudarc⁵⁰ ismét csak súlyos következményekkel járt: a sportrendszer működését immáron a nyilvános fórumokon keresztül kezdték el kritizálni. A Kádár-korszak még egy jellemzőjét tartjuk kiemelésre érdemesnek: a vidéki egyesületek térnyerését. Ennek jelét láthatjuk abban, hogy a Rába ETO megnyerte az 1982-83-as magyar labdarúgó bajnokságot, a Videoton pedig 1980-ban a második helyet szerezte meg az UEFA-kupa küzdelmei során. Mindezen eredmények arra engednek következtetni, hogy a korszakban a helyi kötődésű szervezetek elindultak a megerősödés útján, a sportegyesületek ismét erős identitásképző elemként tudtak működni (Vincze 2008).

A politikai rendszer lassú átalakulásával egybevágó módon a sport is nyitni kezdett a nemzetközi színterek felé. Korábban példátlan új törekvések indultak be hazánkban, amelyek leginkább nemzetközi versenyek szervezésében mutatkoztak meg. Ilyen volt például a Budapesti Atlétikai Verseny vagy a Mogyoródon megrendezett Forma 1-es Magyar Nagydíj szervezése és lebonyolítása, amelyek a rendezők szándéka szerint az ország arculatépítésének is a szerves részét képezték (Laki és Nyerges 2006, Dóczy 2011). A '80-as, '90-es évek fordulóján végbement változások eredményeképpen felszámolásra kerültek az államszocialista rendszerek szerte Kelet-Közép-Európában, ezzel olyan jellegű paradigmaváltás indult el ezekben a térségekben, amely kulturális, politikai és gazdasági hatással is rendelkezett. Ez a jelenség természetesen a sportra is nagy hatással volt (Takács 1996).

3.1.2. A magyar sport és a labdarúgás politikával való kapcsolata a rendszerváltozás idején és az azt követő években

Dóczy (2011) szerint viszonylag kevés azon empirikus kutatások száma, amelyek a sport területén a rendszerváltás óta bekövetkezett változásokkal foglalkoznak. Ez nem csak hazánk esetében van így, hanem minden olyan posztoszocialista országban, ahol a sport és a politika a miénkkal hasonló fejlődésen ment keresztül. Ennek oka talán abban kereshető, hogy a téma kutatása korántsem egyszerű, hiszen a rendszerváltás kezdete óta a sportot érintő és meghatározó változások a gazdasági, a társadalmi és a politikai döntések, történések következményeiként határozhatók meg, tehát semmiképpen sem az átgondolt cselekedetek voltak a jellemzők rájuk (Vincze 2008). Azt mondhatjuk, hogy csak a rendszerváltozást követő 4-5 év múlva lett újra központi kérdés hazánkban a sport helyzete (Nagy 2000).

⁵⁰ Az 1986-os Mexikói világbajnokságon a magyar futballválogatott csalódást keltően nem jutott tovább a csoportjából, csak a harmadik helyen végzett az utolsó Kanadát megelőzve. Egyetlen győzelmét a világbajnokságon Kanada ellen érte el a Mezey György-féle válogatott.

A politikai rendszerváltozás valóban rendkívül éles változásokat hozott a társadalom életének legtöbb területén – a társadalom, a politika és a sportszakma is úgy vélte, hogy képes lesz megteremteni a működőképes demokráciát (Bakonyi 2004, Berkes 2008). Viszont felmerültek ezzel kapcsolatban olyan kérdések is, amelyek nagyfokú bizonytalanságérzetet hordoztak magukban: vajon az állam magára hagyhatja-e a sportszférát és ezen belül a labdarúgást a kialakulóban lévő piacgazdasági feltételekben? Vajon lépést tudnak-e tartani az éppen végbemenő politikai-gazdasági és egyúttal társadalmi átalakulással? A válaszok elég sok bizonytalanságot és kételyt hordoztak magukban, az viszont biztosnak látszott, hogy az előző rendszer maradványait, megmaradt gyakorlatait nem lehet egyik pillanatról a másikra megváltoztatni, a sportszféra pedig önmagában nem lett volna képes megfelelni a körülötte megváltozott körülményeknek (Kozma és Nagy 2002).

A rendszerváltást követően hazánk sportja – labdarúgása is – látszólag a nyugati minták követésének irányába indult. Lényeges változást jelentett, hogy kényszerűségből a futball finanszírozási és irányítási szerkezete is megváltozott. A piacgazdaságnak sportra való hatása teljesen más megközelítési módokat igényelt, mint az előző rendszeré. Ez újabb kérdéseket vetett fel, és egyúttal a paradigmatisz alapok újraértelmezése is elkezdődött. A megszületőben lévő új paradigma középpontjába immáron az üzleti hasznosság motívuma került, amely a szocializmusban ismeretes társadalmi hasznosság paradigmáját váltotta fel (Kozma és Nagy 2002).

De ez nem ment zökkenők nélkül. Váczi (2010) szerint a magyar sportot az 1989/90-ben végbemenő rendszerváltozás kapcsán úgynevezett *átalakulással járó veszteség* érte. Sárközy (2017) mindezt azzal magyarázza, hogy az 1990 után kormányon lévő rendszerek a források szűkösségét felismerve az élsportot piaci alapúra szerették volna váltani, ezáltal a sport állami támogatását jelentős mértékben csökkentve. Ezek a változások a sportegyesületek gazdasági helyzetére rendkívül negatív hatással voltak. Több sportszervezet finanszírozási hátterének elvesztése miatt megszűnni kényszerült, mindemellett részint az utánpótlás-nevelést, részint pedig a magyar diák- és egyetemi sportot is rendkívüli veszteségek érték ebben az időszakban (Váczi 2010, Sárközy 2017). Nádori és mtsai (2011) írásában megemlíti, hogy ekkoriban 25-30 százalékkal kevesebb szakosztály működött (amelyek az utánpótlás-nevelés elengedhetetlen műhelyeinek számítottak), illetve a sportegyesületek száma is radikálisan csökkent, az 1989 és 1991 közötti időszakban 3052-ről egészen 2176-ra. Az átmenet nehézségeit jelezte a sportsikerek elmaradása is (Berkes 2008).

Az kétségtelennek tűnt, hogy a jóléti társadalmakban alkalmazott modell alkalmazhatatlan a posztszocialista országok átalakuló rendszerében. A kelet-közép európai országoknak a piacgazdaságok felé kellett orientálódniuk, ami megterhelő volt mind az

államháztartásra, mind az állampolgárookra nézve. A finanszírozási korlátozások, a megszorítások és leépítések elsősorban a szociálpolitikai szolgáltatásokat érintették, például az egészségügyet, az oktatást, illetve a kultúra- és testkultúra területét. Takács (1996) szerint ez visszafordíthatatlan és javíthatatlan károkat okozott a felsorolt területeken.

A gazdasági és jogi szféra megváltozásának egyik következményeként megalkotásra került az 1989. évi II. törvény, amelynek hatására – többek között az új adószabályok és a magánosításról szóló előírások miatt – a sportban is változtatásokra volt szükség. Ezek a változások negatív hatással bírtak mind a látványsportok, mind pedig a szabadidős sportpiac iránti kereslet majdnem minden tényezőjére. Az átmeneti időszak azt eredményezte, hogy a piacgazdaságra való átállás részeként a honi társadalom javarésze súlyos reáljövedelem csökkenést kényszerült elkönyvelni, így egyre kevesebben voltak, akik megengedhették maguknak a sportolást. Ez nagyban hátráltatta a sportszolgáltatások piacán megjelenő fizetőképes kereslet megjelenését, illetve felfutását is. A sportban az imént említett történések tükrében így nem rendszerváltásról, hanem inkább leépülésről beszélhetünk (Váczai 2010).

A gazdaságban nagyobb tájékozottsággal rendelkezők tudhatták, hogy ha Magyarországon erőltetett ütemű és időtartamú privatizációs folyamat indul be, akkor az új tulajdonosok drasztikusan le fogják építeni a sportlétesítményeket és a velük járó sportfeladatokat (Dóczy 2011). A sportvezetők nem vették észre azt, hogy ezek a privatizációs folyamatok gyakorlatilag megszüntetik infrastrukturális háttérüket, éppen azért, mert a profitorientált tulajdonosok nem akarták átvenni a szocializmusból örökölt sportfeladatokat (Váczai 2010). Az is egyértelmű volt, hogy a multinacionális vállalatok mindaddig nem fognak a magyar sportban jelentős mértékű szponzori feladatokat vállalni, amíg vissza nem nyerik a befektetéseiket. A sportfinanszírozás területén így valójában jóval kevesebb előrehaladás történt, mint amit jósoltak az 1990-es évekre (Dóczy 2011), a sportpolitika elsősorban az értékek mentésére koncentrált (Nagy 2000).

A '70-es, '80-as évekre tehető leépítési folyamat az állami vállalatok válságával vette kezdetét, a rendszerváltozás után pedig még erőteljesebben mutatkozott meg azoknál a sportegyesületeknél, amelyek 1989 előtt alakultak meg (Dóczy 2011). A már említett egyesülési törvény (1989. évi II. tv.) hatására ugyanakkor több új kisebb egyesület is alakult, amelyekre az alulról szerveződés volt a jellemző (Bukta 2003). Az új törvény életbe lépése azonban felkészületlenül érte a sportszférát, emiatt a sportban lassabban és szűkebben ment végbe az átalakulás (Vincze 2008). Az állami sportvezetés – szemben a szocialista korszakban tapasztaltakkal – nem tilthatta meg az újonnan megalakuló és beinduló, saját erőn alapuló sportágak és szövetségeik működését (Dóczy 2011). Nádori és mtsai (2011) szerint ekkor vette kezdetét a sport piaci típusú átalakulása, mindez pedig annak volt elsősorban köszönhető,

hogyan az állam ösztönözte a sporttal kapcsolatos üzleti vállalkozásokat, illetve elősegítette a feltételrendszerek kialakítását.

A szakemberek a problémák tudatában arra a megoldásra hajlottak, hogy egy teljesen más, az eddigiektől különböző logika alapján működtethető rendszert szükséges kiépíteni. Ez olyan átértelmezéseket tett szükségessé, mint például a futball társadalmi-gazdasági létjogosultságának a kérdése, ami azonban a meglévő paradigma mélyrehatóbb átalakítását vonta maga után (Kozma és Nagy 2002). Az egyik legfőbb változás az volt, hogy 1989 után a labdarúgásnak váltania kellett az állami támogatásról a piaci alapú támogatásra, amely folyamat nagyon lassan és rendkívül sok ellentmondással tarkítva teljesedett ki (Vincze 2008). Ez azzal is járt, hogy az inkább puha költségvetési korlátokhoz szokott sportvezetők eleinte nehezen találták helyüket a piacgazdasági viszonyok rengetegében (Berkes 2008). Krausz (2008) itt megjegyzi, hogy a magyar futball a piacra való nyitás után óriási veszteségeket szenvedett. A legtöbb magyar labdarúgóklub azzal próbálta meg fenntartani magát, hogy a saját szempontjukból kedvezőtlen feltételek mellett is eladták a legjobb játékosokat külföldre úgy, hogy nekik nem volt lehetőségük külföldről játékosokat csábítani a csapataikba.

A magyar labdarúgás esetében az üzleti paradigma végleges előtérbe kerülése és megerősödése végül 1997 és 1998 között ment végbe. Ehhez a kiinduló impulzust a Jugoszlávia ellen elszenvedett kettős vereség jelentette, amely után a felállított munkabizottság javaslatára törvénymódosításra került sor: az akkor hatályban lévő 1996. évi LXIV törvény került megváltoztatásra úgy, hogy csak gazdasági társaságként indulhassanak a csapatok a hivatásos bajnokságokban, vagyis minden csapatnak meg kellett szilárdítania saját üzleti hátterét (Kozma és Nagy 2002).

Váczi (2010) szerint a piacosodás egyik következményeként a '80-as évektől kezdődően hazánkban több sportágban is (pl.: labdarúgás, kosárlabda, tenisz, atlétika, stb.) sikertelenség mutatkozott, mert az üzleti alapra kerülő sportágakban nagyobb befektetésekre lett volna szükség a sikerek elérése érdekében. Bár a befektetői tőke üzleti lehetőségeket látott a sportban, a fokozatos piacosodás lelassította a fejlődést, így a nemzetközileg elismert eredmények és sikerek elérése egyre nehezebbé vált a sportolók számára (Váczi 2010).

Érdemes áttekinteni a sport társadalmi környezetében végbemenő főbb változásokat is. A fogyasztói kapitalizmusban két réteget tudunk megkülönböztetni Sárközy (2009) szerint: az egyik rétegben a „gazdagok” sportjai, a másikban pedig a „szegények” népszerű sportjai jelennek meg. A fő különbség a két réteg között, hogy míg a „szegények” csoportjának legnépszerűbb sportágaiban a rendszerváltás idején a teljes leépítés volt megfigyelhető, addig

a másik oldalon fejlődést láthattunk: tenisz- és golfpályák nyíltak sorra, addig ismeretlennek számító sportok jelentek meg (például a lovaspóló és a squash).

Az állami támogatások rendszerének felépítése lényegében nem változott a rendszerváltás óta, még mindig az élsport- és nyári olimpia centrikusság maradt a középpontban a szervezet-centrikusság mellett (Sárközy 2017). Ha az állami finanszírozás radikális módon változna, annak minden bizonnyal az élsport lenne az elsődleges áldozata, amely azonban minden erejével és a már meglévő, erős kapcsolatrendszerének a segítségével igyekezne védeni az eddig megszerzett pozícióit (Dóczi 2011). Hiába volt tehát jelentős változás a rendszerváltás utáni kormányok szemléletmódjaiban, a sportpolitika szférájában mégis több folytonosságot is fel tudunk fedezni a szocialista időszakra jellemző sportpolitikával. Bár a rendszerváltás utáni kormányok deklarált céljai között jelentek meg a sport egységének, a sportágak egyenlőségének megteremtése és fenntartása, a sporttehetségek felkarolása és támogatása, valamint a sport általi egészségfejlesztés, ezek azonban korántsem valósultak meg következetes módon (Dóczi 2011). Az 1990 óta kormányon lévő pártok túlzott mértékben is priorizálták az élsportot a nem élsportnak számító sportágakkal szemben, mindemellett az élsportolók sikereiből igyekeztek politikai előnyöket szerezni. Hiába volt tehát gyökeresen más az ideológiai, politikai, kulturális és a stílusbeli meghatározottság, mindkét korszak politikája egyezik abban a tekintetben, hogy a legitimitásukat a magyar sportsikerekkel igyekeztek megerősíteni (Bakonyi 2007), sőt ehhez hozzátehetjük azt is, hogy az utóbbi időben ismét előtérbe került az állami sportfinanszírozás – háttérbe szorítva a piaci szponzorációs finanszírozási mechanizmusokat. Sárközy (2017) becslése szerint a sportfinanszírozást jelenleg is 90 %-ban a közpénz alkotja (pl. TAO, szerencsejátékokból származó bevétel, reklámpénzek, stb.).

Miképpen összegezhethetnénk a sportirányítás modelljének megváltozását az államszocialista időktől a rendszerváltás koráig? András (2004) kutatásainak eredményeként a sportipar működési modellje esetében két fő modell különíthető el egymástól: az egyik az állami, a másik az üzleti modell (3. táblázat):

3. táblázat: Az állami és az üzleti alapú sportmodell összehasonlítása

	Állami modell	Üzleti modell
Finanszírozás forrása	Állami bevételek	Üzleti bevételek
Költségvetési korlát szerepe	Puha költségvetési korlát	Kemény költségvetési korlát
Tulajdonos jellemzője	Nincs valós tulajdonos	Valós tulajdonos megléte
Működési kerete	Non-profit: társadalmi, egyesületi forma	Üzleti: gazdasági társasági forma
A sport jellemző szerepe	Politikai rendszer legitimálása, közhangulat javítása	Szolgáltatás a szórakoztató iparág részterületeként

Forrás: András (2004:10.)

Az államszocializmus idején az állami sportmodell a kelet-európai országok esetében volt a leginkább jellemző. A modell legfőbb ismérve, hogy az állam komoly hatással és befolyással bírt a különböző sportágak irányítására, finanszírozására és működésére (Váczi 2010). Üzleti alapú működésről akkor tudunk beszélni, ha a sportágak működésében keletkező kiadások fedezetét azok a bevételek biztosítják, amelyeket a sportolók vagy az egyesületek a piacról szereznek meg (András 2004; 2005).

Ha összehasonlítjuk az állami és az üzleti alapú sportmodell tulajdonságait (3. táblázat), akkor lényegi különbségeket fedezhetünk fel bennük: például míg az állami modellben nincs valós tulajdonos (illetve az valójában maga az állam), addig a rendszerváltozás utáni években előtérbe került üzleti modellben már van. A markáns különbség tetten érhető a működési keretekben is, ugyanis amíg az állami modellben non-profit, társadalmi egyesületi forma volt a jellemző, addig az üzleti modellben már gazdasági társasági formaként működtek és működnek jelenleg is az egyesületek. És ami még jelentős különbség, hogy míg a korábbi modellben a sport a politikai rendszer legitimálásaként volt fontos elsősorban, addig az üzleti modellben inkább szolgáltatásként funkcionál: a szórakoztató iparág részterületeként (András 2004).

Érdemes áttekinteni még az üzleti alapú modell működésének feltételeit is a labdarúgás példáján keresztül. Nagyon fontos, hogy a labdarúgás eladhatóvá váljon a sportfogyasztó részére, ami azt jelenti, hogy a jegy- és bérletbevétel feltételeit a fizetőképes kereslet alapján határozzák meg. Mindemellett lényeges, hogy a labdarúgásba anyagi forrást fektető szponzorok számára a futball által elérendő célcsoportjuk gazdaságilag minél inkább értékes legyen. A futballvállalatok további bevételeket tudnak szerezni a játékoseladásokból, de ezeknek a nagyságát egyaránt a külső (pl.: az adott bajnokság színvonala, válogatottjának eredményei, stb.) és a belső (a futballvállalatnál létrejövő utánpótlás-nevelési munka minősége, a játékos-kiválasztási részleg eredményes működése, a klub földrajzi elhelyezkedése, mérete, stb.) tényezők együttese határozzák meg (András 2004; 2005).

Ami tehát összegzésként megállapítható az előzőekből, hogy a paradigmaváltás ténylegesen nem ment végbe abban az értelemben, hogy a szocialista rendszerre jellemző társadalmi hasznosság paradigmáját valóban teljesen felváltotta volna az üzleti hasznosság paradigmája (Rábai 2018a). Ahogyan ez látható, mindkét paradigma jelen van a sportpolitikai koncepciókban és gyakorlatban, így lényegében egymás mellett működnek ma is (Kozma és Nagy 2002).

A következő részben szeretnénk a magyar labdarúgó utánpótlás-nevelés helyzetét áttekinteni a rendszerváltás idejét és az azt követő éveket fókuszba helyezve, a bemutatott sportpolitikai változások tanulságainak figyelembevételével.

3.2. A labdarúgó utánpótlás bázisok és programok főbb jellemzői a rendszerváltás idején és az azt követő években

A következő alfejezetünkben a rendszerváltást követő időszak utánpótlás-nevelési helyzetképét tekintjük át fókuszban az akkor működő utánpótlás-nevelő programok legfőbb jellegzetességeivel.

Az 1980-as évekre visszatekintve elmondható, hogy a magyar labdarúgó válogatott viszonylag nagy népszerűségnek örvendett köszönhetően eredményességének, hiszen együttesünk részt vett a '82-es és a '86-os labdarúgó világbajnokságon is, emellett a magyar játékosok közül többen profi szerződést kaphattak a különböző nyugat-európai bajnokságok csapataiban, köztük topligákban. Részben éppen az üzleti lehetőségek megjelenésével a labdarúgás általában, de vele együtt az utánpótlás-nevelés is a rendszerváltás idején a figyelem középpontjába került (Vincze 2008).

Ez abban is megfigyelhető volt, hogy míg az 1990-es évek előtt 10-14 éves kortól kezdtek el komolyabb szinteken foglalkozni szisztematikusan a fiatal labdarúgó tehetségekkel, gyakran a legtehetségesebbeket a játszóterekről, grundokról begyűjtve a különböző klubok edzői, játékosmegfigyelői, addig a kilencvenes évektől megjelenik a legfiatalabbakkal való konzisztens foglalkozás a labdarúgó klubok gyakorlatában (Szegedi 2004). Kozma és Nagy (2002) szerint nehézkesen tértek át az új rendszerrel megjelenő paradigma- és szemléletváltásra a sportutánpótlás-nevelésben járatos szakemberek, mindezt bizonyítja, hogy az előző rendszerből örökölt problémák továbbra is fennálltak a rendszerváltás kezdeti szakaszában. Így sokan másodlagosnak tartották az utánpótlás-nevelést, ami nagyban meghatározta például a rendelkezésre álló infrastrukturális feltételeket.

3.2.1. Focisulik a rendszerváltás idején – A Szokolay Focisuli és az Olasz Focisuli

A rendszerváltást követően megalapított új labdarúgó klubok létrehozásában általában azok a szakemberek jártak az élen, akik elégedetlenek voltak a környezetükben található egyesületekkel, így azoktól eltérő, merőben más utakat szerettek volna járni a sajátos – általában piaci – működési elvek mentén: megalakították az első focisulikat. Az újszerűnek számító egyesülettípus nagy népszerűségnek örvendett, ezáltal több nagyvárosban is megalakultak a függetlennek számító labdarúgó utánpótlásképző egyesületek. Ezek voltak például a Goldball a fővárosban, a Tisza Volán Szegeden, a Szokolay Focisuli Békéscsabán vagy az Olasz Focisuli Debrecenben (Vincze 2008). Közös vonása ezeknek az egyesületeknek, hogy ugyan kevés önkormányzati támogatásra és segítségre számíthattak megalakulásuk idején, illetve általában saját sportinfrastruktúrájuk sem volt, ettől függetlenül

fő céljukként azt határozták meg, hogy minőségi labdarúgókat neveljenek. Az ilyen típusú egyesületekre egyértelműen a piacorientáltság volt jellemző, éppen ezért számolhattak esetükben viszonylag magas tagdíjakkal a jelentkezők (Vincze 2008). Ezek közül az utánpótlás-nevelő egyesületek közül jelen fejezetben kettő kerül bemutatásra: a békéscsabai Szokolay Focisuli és a debreceni Olasz Focisuli. Azért esett a választás e két labdarúgó utánpótlás-nevelő egyesület részletesebb ismertetésére, mert minden sajátosságukban tükrözik a korszak legfontosabb vonásait, így teljes mértékben mintaszerűek számunkra.

A békéscsabai székhelyű Szokolay Focisuli saját honlapján közöl részletes információkat a kialakulásuk történeti háttéréről.⁵¹ Az egyesület 1996-ban kezdte a működését eleinte csak 6-7 éves gyermekekkel. Néhány év elteltével azonban már kilenc korosztályban közel 200 gyermek alkotta az utánpótlásbázisukat, így hamarosan egységes, modern nevelési eszközöket alkalmazó utánpótlás-nevelővé nőttek ki magukat. 2005-ben az Előre FC Kft.⁵² eladósodott, ezáltal veszélybe került a békéscsabai egyesület sorsa. Ekkor Békéscsaba város önkormányzata létrehozott egy egységes utánpótlás-központot, amely a Szokolay Focisuli jogutódjaként a Békéscsabai Utánpótlás-nevelő Football Club lett. Ebben az új, egységesített egyesületben közel 400 gyermek foglalkozott a labdarúgással az 5 évestől egészen a 19 évesig. A kimenetet a város felnőttcsapatának számító 1912 Előre SE jelentette, ahová a legjobbak kerülhettek be. Az alapító Szokolay Sándor egyik interjújában elmondta, hogy a Szokolay Focisuli közel 10 évig működött önerőből és rendkívül sikeresen. Az átalakulás után a működéshez közel 16 millió forintot kaptak évente, emellé pedig ingyenes pályahasználattal is rendelkeztek. Ennek viszonzásául a focisuli 32 játékost adott a Békéscsabai Előrének térítésmentesen, ezek a fiatal labdarúgók együttesen 673 bajnoki mérkőzésen léptek pályára a Békéscsabai Előre FC-ben. Szokolay megemlítette még, hogy a megfelelő kiválasztás, a tervszerű edzőmunka, illetve a minőségi képzés és versenyeztetés segítségével sikerült elérni ezeket a számottevő sikereket.⁵³ 2010-től kezdődően szerződéses partneri kapcsolatot létesítettek a felcsúti Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémiával, ahová onnantól a legtehetségesebb fiatalok igazolhattak akár véglegesen is.⁵⁴ A 2013-as év szintén fontos állomás volt a békéscsabai utánpótlás-nevelés életében, ekkor ugyanis a Békéscsabai Utánpótlás-nevelő Football Club és a Békéscsabai Előre FC közvetlen utánpótlásának számító bázis egyesült és ennek a két egyesületnek a metszetéből jött létre a jelenleg is működő Békéscsabai Labdarúgó Akadémia. A Békéscsabai Labdarúgó Akadémia jelenleg regionális

⁵¹ Forrás: <http://www.bekescsabaufc.hu/Tortenet.php> (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

⁵² Az Előre FC Kft. volt a Szokolay Focisuli tulajdonosa

⁵³ Forrás: http://hir6.hu/cikk/50296/110118_nem_egyeznek_a_focistak_es_a_bekescsabai_onkormanyzat (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

⁵⁴ Forrás: <http://www.bekescsabaufc.hu/Tortenet.php> (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

központként van nyilvántartva hazánkban, emellett empirikus kutatásunk egyik vizsgált intézménye, így ez is indokoltta tette a közvetlen előzményének tekinthető Szokolay Focisuli bemutatását.

A debreceni székhelyű Olasz Focisuli teljesen más történeti háttérrel rendelkezik. Az egyesület – mely a '90-es évek elején alakult meg – szintén saját honlapján nyilatkozik a megalakulás körülményeiről és eddigi eredményeiről.⁵⁵ Eszerint a focisuli a Bozsik-program rendszerének egyik előzményeként is felfogható, hiszen körülbelül 10-15 település kapcsolódott be már indulásuk idején a közös munkába. Az Olasz Focisuli a tehetségek kinevelése mellett hagyományteremtő céllal is létesült, mivel szerettek volna a koncepciójukkal pozitív példával szolgálni a környékbeli, más egyesületek számára, illetve tevékenységük komolyságát igazolta, hogy a Debreceni VSC-vel együttműködési megállapodást kötöttek (Hegedűs 2001). Hegedűs (2001) tanulmányában megírja, hogy a „focisuli” kifejezést a hazai köztudatba az Olasz Focisuli hozta be, az „olasz” melléknév pedig azért is sokatmondó, mert a megalapítás előtt több éven keresztül Olaszországban edzősködött a focisuli alapítója. Hegedűs (2001) rámutatott továbbá arra is, hogy a focisuli megalapításához elsődleges mintaként az olasz labdarúgás utánpótlás-nevelésének rendszere szolgált, amely alapján Debrecenben a rendszer magyarországi modelljét tudták kialakítani. A 2000-es évek elején az Olasz Focisuli újjáalakuláson ment keresztül és a Debreceni Honvéd SE-vel folytatták a közös utánpótlás-nevelő programjukat, amelynek célja továbbra is az volt, hogy minél több tehetséget neveljenek ki a megye legjobb csapataiba. A honlapjukon olvashatjuk, hogy 2000-ben korosztályos világdöntőbe jutott aktuális utánpótlás együttesük, illetve több korosztályban is magyar bajnokok lettek, a nemzetközi tornákon pedig a világ legjobb együttesei (pl.: Real Madrid, Liverpool, Ajax, stb) ellen játszhattak. Az Olasz Focisuliban nevelkedett például a később igazán sikeres karriert befutó Dzsudzsák Balázs, Tózsér Dániel vagy éppen Varga József, akik pályafutásuk során mind magukra húzhatták legalább egyszer a címeres mezt is.⁵⁶

Az Olasz Focisuli rendszere Hegedűs (2001) tanulmánya alapján a következőképpen nézett ki: 6-10 évesek centrumai (10 város 5-5 korosztálya tartozik ide, körülbelül 70-80 csoport), 10-14 évesek (a legtehetségesebbeket kiemelt csoportokban képzik, versenyeztetik, évi két verseny kerül megrendezésre és lebonyolításra), és a 14-18 évesek (a legtehetségesebbeket kiemelik a DVSC-vel kötött megállapodás alapján és őket első osztályú ifjúsági bajnokságokban versenyeztetik). A szakmai rendszerük kialakításánál a tehetséggondozással kapcsolatos elveket sem hagyták figyelmen kívül, mint például az

⁵⁵ Forrás: <http://www.olaszfocisuli.hu/focisuli/olaszfocisuli> (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

⁵⁶ Forrás: <http://www.olaszfocisuli.hu/focisuli/olaszfocisuli> (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

edzőmunka tudatossága, az edzőmódszer kellő színvonala, a megfelelő infrastruktúra és a felszerelések fontossága, minősége.

3.2.2. Más utakon is járva – A Góliát McDonald's FC és a Bozsik-program

A rendszerváltás után más jellegű kezdeményezések is megjelentek az utánpótlás-nevelés magasabb szintre fejlesztése érdekében. Ilyen volt például a Góliát McDonald's FC, amely az iskolákra szerveződő képzési rendszert alkotott meg és indított el 1988-ban (Vincze 2008).

A Góliát kifejezetten az iskolákra és az ott tanuló iskolásokra épített a fejlesztési koncepciójában, a megalakulás utáni első évben máris 2700 gyermek játszott az egyesületben (Szegedi 2004). Kovács (2001) tanulmányában több pontot is megemlített, ami miatt a program elsősorban az iskolásokra alapozta a terveit: szerinte ekkorra eltűntek a régebbi időkre jellemző grundok, a gyermekek az őket tanító pedagógusokhoz kötődtek. További fontos tényező, hogy a program miatt a gyermekeket nem kellett elvinnie a szülőknek az iskolából sem, rendszeres volt a foglalkoztatás az intézményekben, illetve a testnevelők jól megalapozott magas szakmai képzésben részesülhettek. Kovács (2001) kiemelte, hogy a 2000/2001-es tanév óta – a szakmai munkájuk további javításának érdekében – csak olyan új sportcsoportvezetőket engedtek be a rendszerbe, akik sportszakirányú végzettséggel rendelkeztek. A Góliát FC legfőbb céljaként azt jelölte meg, hogy teljes tanéveken keresztül biztosítsák az edzéseket és a játéklehetőségeket az óvodás és az iskolás gyermekek részére, illetve évente legalább három alkalommal labdarúgótornákat rendezzenek meg (Vincze 2008). Kovács (2001) tanulmányában további célokat is kiemelt a rendszer működésének kapcsán: például a labdarúgó kultúra kialakítását, a természetes belső igények kielégítését és a legügyesebb gyermekek térítésmentes átadását. Vincze et al. (2008) szerint az egyesület a mindenkori szakmai programját a gyermekek egészséges életmódra nevelésére, a játék- és a labdarúgás szeretetére, illetve a jelentősen redukálódó labdarúgó utánpótlás erősítésére és fejlesztésére építette. Szegedi (2004) szerint amennyiben értékelni szeretnénk a Góliát mindenkori tevékenységét, akkor mindenképpen sikeres kezdeményezésről beszélhetünk, amit az erről szóló számok is alátámasztanak: az első évre jellemző 2700 fős gyermeklétszám 1996-ra átlépte a 10 ezres határt, 1999-re ez a szám 20 ezer fölé emelkedett, 2003-ban pedig már közel 40 ezer gyermek, 3 ezer csapat és 1600 szakember vallhatta magát a program részesének (Kovács 2001, Szegedi 2004). Az MLSZ is felismerte a Góliát FC-ben rejlő lehetőségeket, így együttműködési megállapodást kötött vele és innentől kezdődően anyagi forrásokkal támogatta. A 2004-es évre a költségvetésük így meghaladta a 100 millió forintot

(Vincze 2008). Vincze (2008) ugyanakkor nem ért egyet Szegedivel (2004) a program eredményességét illetően: szerinte mindenképpen beszédes adat, hogy a programban megforduló 150 ezer gyermek közül mindössze 7 lett később válogatott labdarúgó. Kutatásában labdarúgó vezetőkkel és szakemberekkel készített interjúkat, akik egybehangzó véleménye szerint nagymértékű szakmailatlanság rejlik a Góliát FC sikertelenségének hátterében, így hiába teremtették elő a működéshez szükséges erős finanszírozási és infrastrukturális hátteret, ezek nem megfelelő szakemberek kezeibe kerültek. Vincze et al. (2008) kutatásában hozzáteszi mindehhez, hogy a programban résztvevő edzők mindegyike kapott oktatói filmeket és különféle szakanyagokat, így szerintük valószínűsíthető, hogy ezeket a szakmai forrásokat a szakemberek alig vagy egyáltalán nem használták, ami szintén a szakmailatlanságra enged következtetni (Vincze et al. 2008). Mindezen tények ismeretében azért bizonyos, hogy a Góliát McDonald's által rengeteg gyermek ismerhette meg a '90-es években a labdarúgás alapjait, illetve kapcsolódhatott be a sportág vérkeringésébe. Az viszont már más kérdés, hogy mennyire érte el ez a kezdeményezés az eredeti céljait. Talán úgy fogalmazhatnánk: ebben az esetben tömegsport jellegű eredmény volt dominánsabb a működésben, és nem a profisport-irányultság, vagyis a labdarúgás szélesebb körökben történő megismertetése és megszerettetése nevezhető az egyesület fő eredményének.

A Góliát McDonald's mellett még egy jelentős utánpótlás-nevelő program jelent meg évekkel később hazánkban: a széles körben elterjedt Bozsik-program, amely 2001-ben⁵⁷ került beindításra. Kozma (2004) szerint a Bozsik-program beindítása a magyar utánpótlás-nevelés magasabb szintre történő emelése miatt jött létre elsősorban, éppen ezért több kormányzati törekvés is biztosított forrást hatékony fejlesztésére és működtetésére. Gósi és Sallói (2017) szerint a Bozsik-program segítségével a fiatalok nagy része kapcsolatba tudott kerülni a labdarúgással, az U-7-es és az U-9-es korosztályokat tekintve a fiúk közel 20-25 %-a ismerhette meg a labdarúgást szervezett keretek között. Maga a program három fő pillér mentén építette fel a koncepcióját: az iskolai labdarúgás, az egyesületi labdarúgás, illetve az élvonalbeli csapatok akadémiája (Vincze 2008). Egyrészt tehát a tömegesítés, másrészt pedig a profisport-orientáltság is megjelent a működési elgondolásukban, amely célok akár kizárók is lehetnének egymással szemben. Szegedi (2004) szerint ez az állami finanszírozottságú program kétféleképpen próbált közvetítő szereppel bírni a labdarúgó-alrendszerben: egyrészt szakmailag igyekezett kapcsolatot teremteni az amatőr és a profi egyesületek között, másrészt – leginkább a program finanszírozottságából adódóan – a labdarúgó utánpótlás és az állam között bírt közvetítő szereppel (Szegedi 2004). A program alapját az iskolák és a sportegyesületek adták, mégis megesett egy-egy gyermek esetében,

⁵⁷ Érdekesség, hogy éppen ebben az évben alakult meg az agárdi Sándor Károly Labdarúgó Akadémia.

hogy duplán kerültek regisztrálásra (tanulóként és egyesületi játékosként is), így ők két különböző csapatban is részt tudtak venni a tornákon.

A Vincze (2008) kutatásában megkérdezett interjúalanyokban felmerült a kérdés, hogy a Góliát McDonald's vagy pedig a Bozsik-program számít-e az iskolai program elsőszámú felügyelőjének. A kutatásban vizsgált szakemberek szerint a két rendszer nem létezhetett egymás nélkül, így elképzelhetőnek tartják, hogy gyakran visszas döntéseket hozhattak a sportvezetők, amelyekkel akkoriban megoldhatták ezt a kérdést. Szegedi (2004) szerint a Bozsik-program legnagyobb érdeme az, hogy egységesítette a versenyrendszert, illetve lehetőséget teremtett a legtehetségesebbek magasabb szintekre jutásához, tehetségük legoptimálisabb kibontakoztatásához. Szerinte azonban a program több tényezővel sem számolt: részint azzal, hogy mivel egy politikai döntés eredményeképpen jött létre és a legfőbb finanszírozás az államtól származott, ezért egy esetleges hatalmi változással finanszírozottságuk is jelentősen módosulhatott. Részint pedig azzal sem, hogy mivel a program viszonylag alacsonyabb pénzráfordítással (500 millió forint) működött a kezdetekben, így több kisebb településen lévő egyesület sem kapta meg azokat a támogatásokat, amelyeket előzetesen megígért nekik a program. Összesen körülbelül 2800 csapat kaphatott támogatást országszerte, ezáltal egy gyermekre, illetve egy edzőre is alacsony összeg jutott, ami mindinkább a tömegesítést, és nem az elitképzést tette lehetővé (Szegedi 2004). Vincze (2008) hasonlóképpen látja a program alapvető problémáját. Szerinte ugyan megpróbálták egyszerre a tömegesítést és a minőségi képzést is megvalósítani ugyanabban a központi vezényelt keretrendszerben, ez azonban szinte lehetetlen úgy, hogy egyik a másik minőségi rovására ne menjen (Vincze 2008). A Bozsik-program működése többször is zátonyra futott az utóbbi években, emiatt többször került újraindításra, legutóbb 2011-ben.⁵⁸ Az újabb koncepció azonban érdemben nem változott a régihez képest, hiszen az MLSZ mind a tömegesítést, mind pedig az elitképzést megjelölte szakmai célként, ahogyan korábban is.

Láthattuk tehát, hogy a rendszerváltás idején több olyan kezdeményezés és program is született, amely a labdarúgó utánpótlás-nevelés előmozdítását célozta meg több-kevesebb sikerrel. Olvashattunk a focusulikról, mint utánpótlásképző intézményekről, illetve a labdarúgó utánpótlás programokról is, amelyek akkoriban igyekeztek – többnyire állami támogatással – eredményeket elérni a fiatal tehetségek fejlesztésével. A következő alfejezetben elérkezünk hazánk első labdarúgó akadémiájának a megalakulásához, ami időben egybeesik a Bozsik-program elindításával.

⁵⁸ Forrás: <https://www.mlsz.hu/hir/otp-bank-bozsik-program> (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

3.3. A Sándor Károly Labdarúgó Akadémia és a magyar labdarúgó akadémiai rendszer kialakulása – fiatalok szerepeltetése itthon és külföldön⁵⁹

3.3.1. A Sándor Károly Labdarúgó Akadémiáról általánosságban

Még mielőtt konkrétan az agárdi labdarúgó akadémia kialakulását megvizsgálánk, érdemes néhány információt megosztanunk a létesítményről, az Agárdon található infrastrukturális háttérrel. Az adatok forrásul az akadémia honlapján elérhető információk, és személyes látogatásunk tapasztalatai szolgálnak.

A Sándor Károly Labdarúgó Akadémia a magyar labdarúgó akadémiai rendszer úttörőjének számít hazánkban. Az akadémia Budapesttől és a Balatontól egyaránt 50 km-re lévő, a Velencei-tó mellett fekvő Agárdon található. A bázis egy 46 000 m²-es területen fekszik, emellett egy 35 000 m²-es különálló edzőközpont tartozik hozzá. A létesítmény főépületéül egy 3 000 m²-es klasszicista stílusban épített kastély szolgál. Az infrastrukturális háttérhez tartozik továbbá két nemzetközi szabványnak is eleget tevő műfüves pálya és egy új generációs, villanyvilágítással ellátott műfüves edzőpálya. Az idelátogató együtteseket hat nagyméretű öltöző várja. Ahogyan az akadémia saját honlapján írja, a fejlesztések folyamatosak, minden esetben a nemzetközi újításoknak és koncepcióknak megfelelően.⁶⁰ Az akadémiát rendszeresen látogatják a külföldi szakemberek, a világ legjelentősebb klubcsapatai közül 12 együttesnek is megfordult már Agárdon játékosmegfigyelője. Az akadémia partnerviszonyban áll az angol Liverpool FC-vel, ahonnan folyamatosan érkeznek Agárdra a külföldi szakemberek, hogy a legtehetségesebb magyar fiatalokat magukkal vihessék és a lehető legprofibb körülmények között folytassák a nevelésüket. Ennek a kapcsolatnak köszönhetően immáron több tehetséges ifjú is kikerült a Liverpool FC utánpótlás együtteseibe, például Németh Krisztián, Gulácsi Péter, Simon András vagy éppen Adorján Krisztián labdarúgók.⁶¹

Érdemes idéznünk az akadémia honlapján található bemutatkozó írást, amelyben összefoglalják az akadémia tevékenységeit. A szövegből kiderül, hogy az itteni akadémisták valóban büszkék lehetnek az elődökre, hiszen a fiatalok nevelése már a kezdetekkor jellemző volt az MTK felnőtt együttesére, mely koncepció beválását az elért eredmények tükrözik a

⁵⁹ Jelen alfejezet jelentős része a 2018-as évben megjelent egyrészt a Magyar Sporttudományi Szemle című folyóiratban a következő címmel és bibliográfiai adatokkal: Rábai D. (2018): A magyar labdarúgó akadémiai rendszer kialakulásának története és a Sándor Károly Labdarúgó Akadémia jelen gyakorlatának bemutatása. Magyar Sporttudományi Szemle, 19 (74): 52-58. Másrészt pedig a 2019-es évben a Kultúra és Közösség című folyóiratban a következő címmel és bibliográfiai adatokkal: Rábai D. (2019): A Sándor Károly Labdarúgó Akadémia és a Debreceni Labdarúgó Akadémia megalakulásának összehasonlító vizsgálata. Kultúra és közösség. X. évfolyam, 2019/II. szám, pp. 35-43.

⁶⁰ Forrás: <http://sandorkaroly.hu/akademia> (Utolsó látogatás: 2020.06.24.)

⁶¹ Forrás: <http://sandorkaroly.hu/akademia> (Utolsó látogatás: 2020.06.24.)

leginkább: „Az MTK, a magyar futball úttörője, mindig élen járt a fiatalok nevelésében és az újdonságok bevezetésében; elsőként alkalmazott külföldi edzőt, elsőként vezette be a profizmust, elsőként ismerte fel a tehetségek összegyűjtésének fontosságát, először épített labdarúgó akadémiát, elsőként versenyeztette fiatal játékosait felnőtt bajnokságban, és elsőként nyerte meg a felnőtt magyar bajnokságot saját nevelésű, akadémiai játékosokat szerepeltetve.”⁶²

Érdemes néhány szót ejteni a svájci CIES,⁶³ illetve a belga Double Pass felméréseinek eredményeiről a Sándor Károly Labdarúgó Akadémia kapcsán. A CIES felmérése alapján a Sándor Károly Labdarúgó Akadémia a világ összes akadémiáját figyelembe véve az élmezőnyben jár az utánpótlás-nevelésben (Rábai 2016a). A belga nemzetközi cég, a Double Pass – ahogyan korábban már említettük – szintén felmérte a magyar akadémiákat három periódusban, összesen nyolc indikátor mentén.⁶⁴ Az derült ki az átvilágítási eredményekből, hogy a belga cég – szemben a svájciakkal – már egyáltalán nem találta világszínvonalúnak a magyar labdarúgó akadémiai rendszert, s ennek részeként az agárdi akadémiát sem. 2016-ban teljes körű auditot végeztek el a magyar akadémiák körében, amely után az MLSZ véglegesítette az akkreditációs rendszert és az akadémiák besorolási szempontjait⁶⁵ (Rábai 2016a). Az összesített eredmények szerint a Sándor Károly Labdarúgó Akadémia a Debreceni Labdarúgó Akadémia, az Illés Labdarúgó Akadémia, illetve a Magyar Futball Akadémia után a negyedik helyen végzett a belga cég rangsorában a hazai akadémiák között.⁶⁶ A harmadik, 2018-2019-es átvilágítást követően már nem rangsorolták az akadémiákat, hanem klasztereket hoztak létre, ami alapján a Sándor Károly Labdarúgó Akadémia az első csoportba, azaz a legjobban teljesítő akadémiák közé került.⁶⁷

Kétség sem férhet ahhoz, hogy a korábban idézett bemutatkozásban megírt tények és az auditok eredményei az akadémia sikerességének ismeretében hitelesek. De hogyan alakult meg ez az akadémia, amely az ország legelső és máig egyik legsikeresebb utánpótlásképző intézményének számít? A következő részben erre a kérdésre keressük a választ.

⁶² Forrás: <http://sandorkaroly.hu/akademia> (Utolsó látogatás: 2020.06.24.)

⁶³ International Centre for Sport Studies, a svájci független sportkutató intézet

⁶⁴ A belga Double Pass az alábbi indikátorok alapján végezte vizsgálatát: a stratégia, a szervezet, az akadémia személyzetének fenntartása, a tehetség felismerése és fejlesztése, az egyéni teljesítmény menedzselése, a támogatás, a humán erőforrás menedzsment faktora, illetve a létesítmények. Forrás: http://www.mlsz.hu/wp-content/uploads/2014/06/MLSZ-AUDIT_140616.pdf (Letöltés dátuma: 2020.05.17.)

⁶⁵ Forrás: http://www.mlsz.hu/wp-content/uploads/2014/06/MLSZ-AUDIT_140616.pdf (Letöltés dátuma: 2020.05.17)

⁶⁶ Forrás: http://www.mlsz.hu/wp-content/uploads/2016/06/DP_glob%C3%A1lis-jelent%C3%A9s.pdf (Letöltés dátuma: 2020.07.20.)

⁶⁷ Forrás: <https://szovetseg.mlsz.hu/hir/ismet-ertekelte-az-utanpotlasmuhelyeket-a-double-pass> (Utolsó látogatás: 2020.06.24.)

3.3.2. A labdarúgó akadémiai rendszer kialakulása Magyarországon

Szabados (2008) tanulmányában említést tesz a Sándor Károly Labdarúgó Akadémia létrejöttéről és megállapítja, hogy az agárdi intézmény megalapítása volt a példa a többi élvonalbeli egyesület számára, hiszen hazánk első labdarúgó akadémiáját 2001-ben alapították, a 2000-es évek végére pedig már több elit labdarúgó klub is létrehozta a saját akadémiai bázisát (Varga et al. 2018). Noha ezeknek az akadémiáknak rendkívül hasonlóak a célkitűzései (a legtehetségesebb fiatalok összegyűjtése, oktatása és magas szintű képzése), mindazonáltal markáns különbségek fedezhetők fel közöttük mind a szervezeti struktúrájukban, mind a működésükben, mind a képzési feltételeikben.

A hazai szakirodalomban Dénes és mtsai (2015): *A magyar labdarúgás története V.* című könyvben olvashatunk Várszegi Gáborról, az agárdi akadémia alapítójáról abban a fejezetben, amelyben az MTK Budapest bajnoki címét értékelik a szerzők.⁶⁸ Várszegi Gábor – Sándor Károly közvetítésével – 1994-ben került az MTK egyesületéhez, éppen az együttes első osztályból való kiesését követően. Az új vezetővel azonnal visszajutottak az élvonalba köszönhetően annak, hogy több elismert futballistát is sikerült a klubhoz szerződtetnie és nagyobb figyelmet szentelt az utánpótlásképzésnek.⁶⁹ Hasonlóképpen olvashatjuk a történetet egy 2014-es szubjektív élményeken alapuló beszámolóban is, amelyben az agárdi akadémia volt igazgatója, Tamási Zsolt számolt be a kialakulási körülményekről. A volt vezető elmondta, hogy a Várszegi Gábor által megálmodott létesítmény, illetve utánpótlás-fejlesztési koncepció valósult meg 2001-ben Agárdon: *„11 éve működik ez az akadémia, amelyet Várszegi Gábor álmodott meg az MTK keretein belül, hogy a felnőtt futballból az utánpótlás felé forduljon. Az volt az alap elképzelés, hogy Magyarországon is olyan alapfeltételeket teremtsünk a tehetséges fiataloknak, ami a fejlettebb futballkultúrájú országokban már megszokott volt. Fő célunk az, hogy jól képzett labdarúgókat adjunk a magyar futballnak, azon belül nyilván az MTK-nak.”*⁷⁰ Két korábbi kutatásunkban (Rábai 2018c, 2019b) már mélyrehatóbban is megvizsgáltuk a Sándor Károly Labdarúgó Akadémia kialakulási körülményeit, vizsgálatunkban interjúkat készítettünk az alapításban részes, illetve az alapítás körülményeit jól ismerő személyekkel. Kutatásunk eredményeképpen egyértelművé vált, hogy Várszegi saját forrásból hozta létre az akadémiát, amit széleskörű szakmai tanulmányutak előztek meg (Rábai 2018c). Ahogyan az ebben a kutatásban szereplő egyik

⁶⁸ Ebben a részben olvashatjuk, hogy Várszegi Gábor ezekben az időkben az MTK Budapest futbalcsapatának elnöke, illetve a Sándor Károly Labdarúgó Akadémia alapítója és tulajdonosa is volt egyben

⁶⁹ Forrás: http://www.nemzetisport.hu/labdarugo_nb_ii/tizenhat-ev-utan-vege-a-varszegi-eranak-az-mtk-nal-2091709 (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

⁷⁰ Az interjúrészlet átvéve innen: <http://labdarugas.cimpa.hu/utanpotlas-labdarugas/ellatogattam-agardra-a-sandor-karoly-labdarugo-akademiar/> (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

interjúalany is fogalmazott (Rábai 2018c:54.): *„Ugye 2001-ben alakult a Sándor Károly Akadémia, az MTK akkori tulajdonosa, Várszegi Gábor ismerte fel, hogy az utánpótlásba komoly infrastrukturális és egyéb beruházásokat kell forradalmasítani azért, hogy a legtehetségesebb magyar gyermekek is jó körülmények között tudjanak dolgozni. Egy elég széleskörű tanulmányút előzte meg ennek az akadémiának a létrejöttét, külföldi akadémiákat látogattak meg az MTK akkori szakemberei és azok alapján, 2001-ben indult ez az akadémia '84-es korosztálya. Az elsődleges cél az volt, hogy az oktatást, az étkezést, a pihenést tökéletes összhangba hozzák a futballképzéssel, és hogy az ország különböző részéből beválogatott tehetségeknek olyan körülményeket biztosítsanak, ami segíti a fejlődésüket. 2008-tól a többi klub is felismerte ennek a fontosságát, a lényeg az, hogy az MTK akadémiájának mintájára akkortól alakultak az újabb akadémiák Magyarországon.”*

Ezek alapján azt mindenesetre kijelenthetjük, hogy a Sándor Károly Labdarúgó Akadémia megalakulásához érdemben nem volt köze a '90-es években megjelenő különböző utánpótlás programoknak és focisuliknak. Várszegi Gábor ezektől függetlenül valósította meg saját ötletét az agárdi akadémia megalapításával, mindezt a külföldi tanulmányutak során szerzett tapasztalatokra alapozva, amelyeket folyamatosan építettek be a saját módszereikbe. Az szintén lényeges, hogy Várszegi vállalkozóként üzletet látott az MTK-ban és az akadémiában is, ezért látta racionális befektetésnek azt, hogy a bázist teljes egészében saját forrásból, állami támogatás nélkül hozta létre. Éppen az üzleti szemlélet miatt volt fontos feladat, hogy a fiatalok előtérbe kerüljenek az akadémia első osztályú felnőtt csapatának (MTK Budapest) esetében is, hiszen a legtehetségesebbeket a lehető leghamarabb értékesíteni kívánták, jelentős bevételt termelve ezzel a vállalkozásként működő klubnak és akadémiának. Alátámasztotta ezt az egyik internetes portálnak nyilatkozva Domonyai László, az MTK Budapest volt ügyvezető igazgatója is. A 2010-ben vele készített interjúban Domonyai elmondta, hogy az üzleti koncepció nyilvános volt, tulajdonképpen a szurkolókkal is kötöttek egy sajátos egyezséget, miszerint a legjobbjait piacképes korukban igyekeznek értékesíteni, ezzel is fontos bevételi forrásokhoz juttatva az egyesületet: *„Ezt a modellt nem biztos, hogy bármely más élvonalbeli csapat megengedheti magának. Nálunk kötöttett egy sajátos egyezés a klub és szurkolói között, amit utóbbiak is méltányolni tudnak. Ez részben háttérbe szorítja az eredményességet, de mint a 2007-2008-as példa is mutatja, nem szükségszerűen. Fontos, hogy kellő arányú fluktuáció legyen jelen a felnőttcsapat keretében. A szurkoló nem örül, ha elmegy a Lencse Laci, de ha nem megy el, akkor ma nem lenne helye Tischler*

*Patriknak. A klub akkor tudja finanszírozni az új generációk képzését, ha a legjobbakat piacképes korban értékesíti. Ez sok esetben a játékos érdeke is."*⁷¹

A korábbi vizsgálatunkban szereplő egyik interjúalany szintén hasonlóképpen nyilatkozott a fiatalokat érintő átigazolási politikáról (Rábai 2018c:55.): *„Most azért annyit hozzá kell tenni, hogy kellett egy nagyon éles váltás is a szemléletmódon, hiszen addig az MTK azért elég egyeduralkodó volt a magyar labdarúgásban felnőtt szinten. Válogatott labdarúgók tömkelege, bajnokságokat, kupákat nyert a felnőtt csapat, és akkor a Várszegi Úr hozott egy olyan döntést, hogy inkább a fiataloknak adna teret. Tehát igazság szerint az egész futball klubnak a filozófiáját ő megváltoztatta és azt mondta ki, hogy a fiatalokat neveljük, a fiatalokat építsék be a felnőtt futballba, az MTK-n belül, majd – mivel a labdarúgás az egy üzlet – próbálják meg eladni őket akár külföldön, akár tehetősebb magyar csapatoknak.”*

Az agárdi akadémián bevezetett új koncepció sikerességét mi sem bizonyíthatta volna jobban, mint a 2007-2008-as szezonban az agárdi akadémián nevelkedett fiatalokkal megnyert magyar NB I-es bajnoki cím, amely az akadémia alapítását követő hetedik évben sikerült. Beszédese a már előzőleg említett Dénes és mtsai (2015) által megírt, A magyar labdarúgás története című könyvsorozat V. részének egyik fejezetcíme is a 2007-2008-as évek eseményeiből: *„A Sándor Károly Akadémia és Garami József közös bajnoki címe”*.

A magyar futballtörténelmet vizsgálva természetesen nem számított nagy újdonságnak ez az eredmény, hiszen abban a szezonban az MTK története során immáron a 23. bajnoki címét ünnepelhette az élvonalban. Az viszont annál inkább meglepetés volt, hogy ebben a bizonyos évben az összes versenybe szálló együttes közül a legalacsonyabb átlagéletkorú csapattal nyerték meg a bajnokságot és az idényben pályára lépett 26 játékosból 17-en a Sándor Károly Labdarúgó Akadémián nevelkedtek (Dénes és mtsai 2015). Meglepő lehetett ez még annak a függvényében is, hogy az azt megelőző, 2006-2007-es kiírásban az ezüstérmet szerezte meg a Garami József által vezetett fiatal együttes. Megvilágító erejű statisztikai adat az is, hogy csupa magyar állampolgárságú játékos alkotta az MTK keretét a bajnoki cím megszerzésének idején, a csapat magját pedig nagyon tehetséges, akkor már a magyar felnőtt válogatottban is bemutatkozó fiatalok alkották. Szabados (2008) szerint éppen az MTK fiatalokkal elért átütő sikere kellett ahhoz, hogy a többi elsőosztályú labdarúgóegyesület is felismerje a fiatalok előtérbe helyezésében rejlő lehetőségeket és saját akadémiát alapítson. Mindemellett az 1989-es, agárdi akadémián nevelkedő korosztályra építkező utánpótlás-válogatott a 2006-os évben ötödik lett az U-17-es Európa-bajnokságon, de

⁷¹ Az interjú részlet átvéve innen: http://m.magyararancs.hu/belpol/futballakademiak_magyarorszagon_-_milliardok_gyerekcipoben-74839 (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

a 2008-as U-18-as EB-n, illetve az egy évvel későbbi U-20-as világbajnokságon már egyaránt bronzérmet szereztek a fiatal labdarúgók.⁷²

Hozzá kell tennünk: az MTK együttese azóta sem tudta megismételni ezt a bravúros szereplést, sőt a 2008-as bajnoki cím után három évvel (2010-2011) a 30 bajnoki mérkőzés alatt szerzett 30 pontjával az utolsó előtti helyen végezve kiesett az NB I-ből (Dénés és mtsai 2015). Ahogyan az akkori publicisztikákból is kiderül, a Várszegi-féle footballreform gyakorlatilag ezzel a kieséssel összeomlott, hiszen a történetek után nem sokkal az MTK tulajdonosa és a Sándor Károly Labdarúgó Akadémia egykori alapítója kiszállt az együttes működtetéséből. Korábbi kutatásunkban az egyik interjúalany így emlékezett vissza ezekre az időkre (Rábai 2018c:55.): *„Rendkívül fiatal volt a csapatunk, a keret legalább 75 %-a mindig saját nevelésű volt. Ebbe belefért az, hogy bajnokok lettünk, belefért az, hogy volt egy év, hogy kiestünk. Nem engedték el a csapatot, tehát nem engedték szétszéledni, együtt maradtunk, nem rúgták ki az edzőt, visszajutottunk és egyből negyedik lettünk.”*

Kérdésként merül fel, hogy a mai viszonylatban vajon megengedhetné-e magának egy első osztályú egyesület, hogy saját akadémista fiataljaira építve alakítsa ki a keretét és egy kevésbé eredményes szezont feláldozzon a fiatalok rutinosodásának és későbbi sikerességének érdekében? A válasz minden bizonnyal kiábrándító lenne, hiszen jelenleg az első osztályú kluboknál korántsem a fiatalok preferálásával találkozhatunk a bajnoki mérkőzéseken. Mindezeket igazolják az ezzel kapcsolatos statisztikai adatok is, amelyeket a következő alfejezetünkben ismertetünk és elemzünk részletesen.

3.4. Fiatalok szerepeltetése itthon és külföldön – statisztikai adatok és kutatási eredmények ismertetése

Az előző alfejezetben olvashattunk a Sándor Károly Labdarúgó Akadémia fiatalokkal kapcsolatos koncepciójáról és elért eredményeikről. Ehhez kapcsolódva mindenképpen érdekes kérdésként merül fel a mi kutatásunk során is, hogy vajon hazai és nemzetközi viszonylatban mennyire helyezik előtérbe a fiatalokat, milyen esélye van egy-egy tehetségnek az akadémia felnőtt csapatába kerülnie a későbbiekben. A kérdés azért is lényeges, mert jelen kutatásunk során az akadémistákat a profi pályára való kerülés esélyeiről és a külföldi pályafutás lehetőségéről is megkérdeztük,⁷³ így elemzésünk segíthet értelmezni a fiatalok

⁷² Forrás: http://m.magyararancs.hu/belpol/futballakademiak_magyarorszagon_-_milliardok_gyerekcipoben-74839 (Utolsó látogatás: 2020.07.17)

⁷³ Az ezzel kapcsolatos eredményeinket a disszertáció empirikus fejezeteiben mutatjuk be.

szerepeltetésével kapcsolatos aktuális állapotokat a hazai és a nemzetközi szinteken egyaránt.

Érdemes tehát kitekinteni a közelmúltra (illetve a jelenre) az MTK korábbi fiatalokat előtérbe helyező filozófiáját szem előtt tartva. Adataink a 2017/2018-as bajnokság⁷⁴ során az élvonalbeli klubokban szerepeltetett fiatal labdarúgókra vonatkoznak. Úgy véljük, érdemes ezeket összehasonlítani az MTK bajnoki évének adataival, mert a két vizsgált korszak között döbbenetes különbség fedezhető fel.

Először is azt kell kiemelnünk, hogy a CIES 2015-ben mért adatai alapján mindössze 19 (!) olyan európai első osztályú futballcsapat volt, amelyben a saját nevelésű játékosok aránya a játszott percek alapján meghaladta az 50 %-ot (emlékezzünk – az MTK bajnokságának 26 fős keretéből 17 játékos volt akadémiái saját nevelésű). Az európai egyesületek közül 32 klub nem is nevezett egész évben saját nevelésű játékost a keretébe, 61 klub esetében pedig hiába voltak a keretben a fiatalok, nem játszottak egy percet sem (Poli et al. 2015, Havran és András 2018). Ugyancsak a CIES magyar labdarúgásra vonatkozó eredményei között szerepel, hogy az utóbbi 5 évben (amikor gyakorlatilag már minden magasabb osztályban szereplő klub rendelkezett saját akadémiával) 11,7 %-ot töltenek a pályán fiatal labdarúgóink, ami az európai ligákat tekintve csupán a 37. helyre elég a 49 vizsgált között.⁷⁵

Gösi és Sallói (2017) kutatásából tudjuk, hogy noha a labdarúgó akadémiák ma széles körben elterjedtek az élvonalbeli labdarúgásban, az élvonalbeli edzők azonban finoman szólva sem preferálják a fiatal játékosokat együtteseikben. Elemzésük során a 2016/2017-es szezonban a magyar labdarúgó akadémiákon végzett 1997-es korosztály akadémiái képzés utáni helyzetét vizsgálták és azt kapták eredményül, hogy a közel 300 végzett fiatal közül 12-en az NB I-ben, 38-an pedig az NB II-ben kaptak lehetőséget. Ez azt jelenti, hogy a vizsgált szezonban a 15 hazai akadémiából kikerülő játékosok nem egészen 20 %-a jutott csak el a professzionális szintekig (Gösi és Sallói 2017). Érdekes ezt a korábbi adatokkal összevetnünk. Szegedi (2004) kutatása ugyanis rámutat arra, hogy például a 2003/2004-es élvonalbeli bajnokság őszi szakaszában az együttesek játékoskeretét 84 %-ban hazai labdarúgók alkották, amely arány akkor lényegesen magasabb volt, mint a többi európai ország bajnokságainak esetében. A tanulmányból megtudhatjuk, hogy több magyar klub esetében is magas volt a saját nevelésű játékosok aránya, például a Győri ETO esetében 37%, a DVSC-nél 41%, a Pécsnél pedig a játékosállomány 46 százaléka volt saját nevelésű labdarúgó.

⁷⁴ Azért ez a bajnokság került kiválasztásra, mert itt még az MLSZ által bevezetett fiatalszabály volt érvényben, amelyet később (2018-tól) felváltott a szintén a szövetség által megalkotott és bevezetett produktivitáson alapuló rendszer.

⁷⁵ Forrás: <https://football-observatory.com/IMG/sites/b5wp/2020/wp305/en/>

Az imént említett három kutatási eredmény még hízeltő is lehet a 2017/2018-as szezonban mért eredményekhez képest: az Utánpótlássport⁷⁶ nevű internetes oldal szakértői az NB I 2017/2018-as szezonjának összes lejátszott fordulóját követően mérték fel az élvonalbeli együttesek saját nevelésű fiatalokat szerepeltető stratégiáját és siralmas eredményeket kaptak ezzel kapcsolatban. A vizsgálat előzménye az MLSZ által a 2016/2017-es szezontól bevezetett úgynevezett „fiatalszabály”, amely plusz támogatásokat adott azoknak az első osztályú együtteseknek, amelyek betartották az MLSZ által előírt feltételeket. Ennek az ajánlásnak a lényege, hogy azok az élvonalbeli klubok, amelyek legalább két U-20-as (1997-es születésű vagy fiatalabb) játékost foglalkoztatnak a kezdőcsapataikban, illetve vállalják, hogy a bajnokság 33 fordulójából 25-ben nem szerepeltetnek a csapataikban 3-nál több idegenlégiós labdarúgót, akkor egy-egy bajnoki mérkőzés után 10 millió forintos juttatással számolhatnak.⁷⁷ A 4. táblázat a 2017/2018-as magyar bajnoki évadban lejátszott 33 forduló eredményeit tartalmazza a fiatalszabályt fókuszba állítva, az 5. táblázat pedig a klubok sorrendjét mutatja meg ugyanezen aspektusban:

4. táblázat: *A fiatalok szerepeltetései az élvonalbeli klubok által az NB I 2017/2018-as szezonjában lejátszott 33 fordulót követően*

A fiatalok szerepeltetései az NB I 2017/2018-as szezonjának lejátszott 33 fordulójában			
Forduló	Csapatszám ⁷⁸	Játékoszám	Játszott percek
1.	6	10	799
2.	7	11	644
3.	9	16	863
4.	7	9	655
5.	9	12	671
6.	10	13	864
7.	8	11	557
8.	5	8	480
9.	8	10	612
10.	8	12	677
11.	5	7	620
12.	9	14	765
13.	8	12	812
14.	11	16	938
15.	8	14	868
16.	10	12	620
17.	8	8	505
18.	7	7	536

⁷⁶ Forrás: <http://www.utanpotlassport.hu/> (Utolsó látogatás: 2020.07.15.)

⁷⁷ Forrás: http://www.nemzetisport.hu/labdarugo_nb_i/mlsz-penzek-legiosok-teve-kupaindulok-top-10-nb-i-es-tudnivalo-2512919; <https://www.mlsz.hu/hir/otp-bank-liga-a-futballe-az-elsobbseg>; https://index.hu/sport/futball/2017/03/21/az_mlsz_meccsenkent_tizmilliot_fizet_a_fiatalszabalyt_betarto_klubok_nak/ (Utolsó látogatások: 2020.07.17.)

⁷⁸ Összesen 12 együttes alkotta a 2017/2018-as NB I-es bajnokság mezőnyét

19.	5	8	455
20.	2	3	180
21.	6	7	420
22.	7	9	306
23.	5	5	292
24.	3	4	155
25.	4	4	278
26.	5	6	361
27.	5	6	313
28.	6	10	550
29.	7	9	297
30.	9	13	782
31.	7	11	556
32.	7	12	534
33.	9	18	947
Összes forduló átlaga			573

Forrás: saját szerkesztés⁷⁹

A 4. táblázat adataiból látható, hogy a 12 csapatból az eltelt 33 forduló alatt mindösszesen három esetben (6., 14. és 16. fordulók) játszott 10 vagy annál több élvonalbeli együttesben fiatal játékos, ami igencsak kevés. A játékoszámot tekintve kirajzolódik, hogy a legtöbb fiatal játékost (18-at a minimum a 132-ből, hiszen ennyi kezdőjátékos játszik összesen egy-egy fordulóban) az utolsó fordulóban játszották a csapatok, de azt érdemes hozzátenni ehhez, hogy a legutolsó fordulóra már több lényeges kérdés is eldőlt a bajnokság helyezéseit illetően, ezáltal több csapat számára tét nélküli volt a játék. A második legtöbb fiataalt (16-ot) a 3., illetve a 14. fordulóban játszották a csapatok, 15 forduló (azaz a bajnokság közel felének) esetében azonban mindig 10 alatti volt a fiatal labdarúgók létszáma az együttesekben. A játszott percek tekintve elmondható, hogy a fiatal játékosok szintén az utolsó fordulóban töltötték a pályán együttesen a legtöbb időt (947 perc), ezt a 14. fordulóban közelítették meg az élvonalbeli együttesek. A bajnokság összes fordulója alatt ezen kívül csak 4 alkalommal játszottak összességében 800 percnél többet, ami szintén árulkodó adat. A leginkább negatív adatsort az általunk kiemelt 20. és 24. játéknapi produkálták: a 20. mérkőzésnapon ugyanis mindössze 2 csapatban játszott 20 éven aluli játékos, összesen 3 fiatal lépett pályára ebben a fordulóban és együttesen 180 percet játszottak. A 24. fordulóban ezek az adatok még inkább csalódást keltőek, hiszen ekkor 3 csapatban 4 játékos összesen csak 155 percet játszott. Némi számolgatás után további beszédes adatokkal szembesülhetünk: az összesen 12 csapatos

⁷⁹ Az adatok az alábbi internetes forrásokból kerültek átvételre és saját szerkesztésre:

<http://www.utanpotlassport.hu/2018/02/26/szegyen-a-kobon-2/>,

<https://www.utanpotlassport.hu/2018/06/04/minden-jo-ha-a-vege-sok-2/> és

http://www.nemzetisport.hu/utanpotlassport/Foci_a_fiatalszabaly_dicstelen_halodasa_az_NB_I-ben-2624119
(Utolsó látogatások: 2020.07.17.)

bajnokságban egy fordulóban 12x11 (cserék nélkül) játékos lép pályára, ami 132 játékost jelent. Mérkőzésenként 90 perccel kell számolni, tehát 132x90 az egyenlő 11 880 játékperccel, ebből az összmenyiségből pedig átlagosan 573 perc volt a fiataloké, mindez így 4,8 %-os arányt jelent, ami jól láthatóan rendkívül kevés. Az adatokból úgy tűnik tehát, hogy hiába volt a rendkívül magas prémium az MLSZ részéről, az együttesek mégsem használták ki ezt a fajta lehetőséget.

5. táblázat: *A klubok sorrendje a foglalkoztatott fiatalok játékpercei szerint a 2017/2018-as bajnoki szezonban*

A klubok sorrendje a foglalkoztatott fiatalok játékpercei szerint a 2017/2018-as bajnoki szezonban		
Hely	Klub	Játékperc
1.	Haladás	3076
2.	Vasas	2944
3.	Budapest Honvéd	2917
4.	Balmazújváros	2612
5.	DVTK	2018
6.	Újpest	1982
7.	Mezőkövesd	1377
8.	Paks	634
9.	Videoton	553
10.	Ferencváros	404
11.	Debreceni VSC	362
12.	Puskás Akadémia	26

Forrás: saját szerkesztés⁸⁰

Érdekes még az élvonalbeli klubok sorrendjére is pillantást vetni (5. táblázat) a fiatalok foglalkoztatottságát alapul véve. Az adatokból kirajzolódik, hogy az élvonalbeli együttesek közül a 2017/2018-as bajnoki évben a szombathelyi Haladás együttese játszatta legtöbb ideig a fiatal játékosait, összesen 3076 játékperccel (a teljes játékidő 25,89 százaléka). Ha megvizsgáljuk a regionális központként funkcionáló élvonalbeli együttesek akadémiáit (Debreceni Labdarúgó Akadémia, Magyar Futball Akadémia, Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia, Vasas Kubala Akadémia, Ferencvárosi Torna Club, Diósgyőri Labdarúgó

⁸⁰ Az adatok az alábbi internetes forrásból kerültek átvételre és saját szerkesztésre: <https://www.utanpotlassport.hu/2018/06/04/minden-jo-ha-a-vege-sok-2/> (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

Akadémia), akkor megállapíthatjuk, hogy a Haladás, a Vasas és a Honvéd csapataiban játszottak legtöbbször a fiatalok. Ami azonban inkább visszás eredmény, hogy a sor végén a jól finanszírozott és az akadémiai rangsorokat is vezető Debreceni Labdarúgó Akadémia (362 perc, 3%) és a Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia (26 perc, 0,2%) áll a regionális központként működő akadémiákat tekintve. A Puskás Akadémia együttese ráadásul mindösszesen 26 percnyi lehetőséget adott csupán egy fiatal játékosának az egész bajnoki szezon alatt, holott a felcsúti klub (elvieken) a fiatalokra építené a keretét, azonban a számok alapján ennek éppen az ellenkezője látszik. Az adatokból a labdarúgó akadémiák sikertelenségére és funkcióinak tisztázatlanságára tudunk a leginkább következtetni. Gósi és Sallói (2017) szerint a szövetség fiatalszabályának eredményeképpen noha több fiatal játékos szerepel az NB I-es futballcsapatokban, az akadémiák jelenleg a játékosok nagy részét a másod- és harmadosztályú együttesek számára képzik. Valószínűsíthető, hogy az edzők fiatalokat szerepeltető stratégiájának hátterében jelenleg inkább gazdasági, mintsem sportszakmai indokok állnak.

Természetesen a szövetségben is felismerték a kialakult helyzetet, 2018 márciusában pedig reagáltak is rá: új fiataלקoncepció került bevezetésre 2018 nyarától, melynek fókuszában maradt a fiatalok szereplési lehetőséghez segítése, ugyanakkor ennek eszköze már az újonnan kialakított produktivitási rendszer lett. Ennek a lényege, hogy az MLSZ egy objektív rendszer alapján kizárólag a teljesítmény és a pályán töltött idő alapján honorálja a fiatal játékosokat előtérbe helyező együtteseket. A támogatás mértékét pontszámítási rendszerben határozta meg az MLSZ, tehát minél magasabb szintekre nevel egy adott klub egy-egy játékost, annál nagyobb támogatást kaphatnak a szövetségtől,⁸¹ vagyis az új rendszer szerint a képzésekből kikerülő játékosokat a professzionális szintekre jutásuk alapján értékelik. Mértékegységként a produktivitási pont jelent meg, amelyet az adott mérkőzés szintjének (súly) és a pályán eltöltött időnek (perc) szorzata ad.⁸² Az alábbi táblázat a pontszámítási rendszert ismerteti:

⁸¹ Forrás: <https://szovetseg.mlsz.hu/hir/a-celok-valtoztatlanok-meg-tobb-figyelem-az-utanpotlas-nevelesnek> (Utolsó látogatás: 2020.06.25.)

⁸² Forrás: https://ada1bank.mlsz.hu/productivity/assets/docs/szabalyzat_rev2.pdf (Letöltés dátuma: 2020.06.25.)

6. táblázat: A 2018-ban bevezetett produktivitási mutató szorzói

Versenysorozat/mérkőzés	Pályán eltöltött percek szorzószáma (x játékpérce)
NB III- U19 játékos	0,25
NB II (23. életév betöltéséig)	0,50
NB II - U21/U20/U19 játékos	0,75/1,00/1,25
NB I (25. életév betöltéséig)	1,00
NB I - U21/U20/U19 játékos	1,50/2,00/2,50
U17/U19/U21 válogatottak	1,00/1,50/2,00
Kiemelt külföldi bajnokságok, TOP 5 bajnokságok II. osztálya	2,00
UEFA Európa Liga és Bajnokok Ligája	2,50
TOP 5 bajnokságok	3,00
Felnőtt „A” válogatott	3,00
Saját nevelés extra szorzó (NB I és NB II)	1,20

Forrás: saját szerkesztés az MLSZ adatai⁸³ alapján

Fontos változás még, hogy a lejátszott mérkőzéseket követően produktivitási pontok illetik az összes nevelő egyesületet, amelyeken a nevelési idő arányában osztoznak.⁸⁴ A TAO-rendszer – mint alaptámogatási forma – megmaradt továbbra is, azonban a produktivitási támogatásban ezentúl csak azok az együttesek részesülhetnek, amelyek érdemileg részt vesznek profi és/vagy a válogatottban szerepléshez jutó játékosok nevelésében. A kérdés azonban továbbra is az, hogy vajon szakmai vagy gazdasági célok hajtják-e inkább a klubokat a fiatalok előtérbe helyezése és minél nagyobb arányú szerepeltetése kapcsán? Az Utánpótlássport internetes oldal információi szerint ugyanis azon klubok, amelyek legalább 2790 percet foglalkoztatják az U-21-es fiataljaikat egy-egy bajnokság egésze során, a szezon végén 50 millió forintos juttatásban részesülnek. Ennek a célnak a 2019/2020-as szezonban a Diósgyőri VTK, a Debreceni VSC, a Puskás Akadémia és a Budapest Honvéd is eleget tett.

A már említett internetes oldal fordulóról-fordulóra foglalkozott a kérdéssel és követte az élvonalbeli együttesek fiatalokat alkalmazó stratégiáját. A 2019/2020-as szezon 32., azaz utolsó előtti fordulójában szintén elkészítették ezzel kapcsolatos kimutatásukat, amelynek eredményeit az alábbi táblázatban ismertetjük:

⁸³ Forrás: https://ada1bank.mlsz.hu/productivity/assets/docs/szabalyzat_rev2.pdf (Letöltés dátuma: 2020.06.25.)

⁸⁴ Forrás: https://ada1bank.mlsz.hu/productivity/assets/docs/szabalyzat_rev2.pdf (Letöltés dátuma: 2020.06.25.)

7. táblázat: Az U-21-es fiatalok játékpercei az NB I 32. fordulójában csapatonként (az 1999 után születettek percei duplán számítanak)

Egyesület	A fiatalok játszott percei
DVTK	$90 \times 2 + 90 \times 2 + 72 \times 2 = 504$ perc
Budapest Honvéd	$85 \times 2 + 44 \times 2 + 5 \times 2 + 5 \times 2 = 278$ perc
FTC	$90 \times 2 + 30 \times 2 = 240$ perc
DVSC	$90 \times 2 + 46 = 226$ perc
Kisvárd	$90 \times 2 = 180$ perc
Kaposvár	$75 + 18 \times 2 + 15 \times 2 = 141$ perc
Puskás Akadémia	90 perc
Összesen	935 perc

Forrás: saját szerkesztés az Utánpótlássport internetes oldal adatai⁸⁵ alapján

Ahogy láthatjuk a 7. táblázatban, a 12 csapatos NB I együttese közül csupán 7 élvonalbeli klub játszatott 21 éven aluli fiatal az utolsó előtti fordulóban összesen 935 perc erejéig, a legtöbb játékperc a DVTK együttesében jutott számukra, ott összességében 504 percet tölthettek a pályán az elérhető 990 percből. A sor végén ezúttal is a Puskás Akadémia együttese található, ahol mindösszesen egy fiatal játékos játszott végig a Kisvárd elleni találkozót. Ha a kimutatást összehasonlítjuk a 2017/2018-as szezon átlagával (573 perc), akkor ugyan majdnem duplája a mostani érték, de így sem beszélhetünk magas számról, sőt kiemelhetjük, hogy öt első osztályú együttes (Paks, MOL Vidi FC, Mezőkövesd, Újpest, Zalaegerszeg) esetében egyáltalán nem lépett pályára U-21-es fiatal ebben a fordulóban. Kérdés, mi lehet az oka annak, hogy a fiatalok ilyen kevés lehetőséghez jutnak a bajnokság egyes csapataiban. Először arra gondolhatnánk, hogy azoknál az egyesületeknél, ahol elérték a 2790 percet és ezzel biztosították a megígért 50 millió forintos juttatást az MLSZ-től, ott már nem tartják lényegesnek a fiatalok szerepeltetését. Ezt a feltevést azonban el kell vetnünk, hiszen azt láthatjuk, hogy a már határt elért egyesületek mindegyike szerepeltetett U-21-es fiatal a találkozóikon, a DVTK és a Budapest Honvéd ráadásul a legtöbb percben tette ezt meg az együttesek közül. Ha azt tesszük fel, hogy a bajnokság ezen szakaszában minden pont számíthat a nemzetközi szereplések, illetve a kiesés elkerülése érdekében, akkor azt kell látnunk, hogy a dobogóért küzdő csapatok (Puskás Akadémia és Mezőkövesd), illetve a kiesés ellen küzdő csapatok (Debreceni VSC, Paks, Kisvárd, Újpest) vagy nagyon keveset vagy pedig egyáltalán nem adtak lehetőséget a fiataloknak. De ezzel azt is feltételezzük, hogy

⁸⁵ Forrás: <https://www.utanpotlassport.hu/2020/06/25/kaposvari-hajra/> (Utolsó látogatás: 2020.07.22.)

a még fontos célért küzdő együttesek nem igazán bíznak fiataljaikban, éppen ezért nem is szerepeltetik őket kritikus szituációkban. Ezt a feltételezést látszik igazolni, hogy a három legtöbb fiatalot foglalkoztató egyesület (DVTK, Budapest Honvéd, FTC) már különösebb tét nélkül játszhatta le hátralevő találkozóit.

Ehhez szorosan kapcsolódva a 8. táblázatban összegeztük a klubok sorrendjét a fiatalok játékperceit tekintve 2019/2020-as bajnokság végeztével, illetve megnéztük, hogy végül hányadik helyen fejezték be a bajnokságot az együttesek:

8. táblázat: Az élvonalbeli klubok sorrendje az U-21-es fiatalok játékperceit tekintve a 2019/2020-as bajnokság végeztével

Helyezés	Egyesület	A fiatalok játszott percei összesen (33 forduló alatt)	Helyezés a 2019/2020-as bajnokság végeztével
1.	DVSC	3319	11.
2.	DVTK	2737	9.
3.	Puskás Akadémia	2292	3.
4.	ZTE	2287	7.
5.	Budapest Honvéd	2193	5.
6.	Kaposvár	1786	12.
7.	Kisvárd	1485	8.
8.	UTE	489	6.
9.	FTC	359	1.
10.	Mol Fehérvár	285	2.
11.	Paks	48	10.
12.	Mezőkövesd	nem szerepeltett U-21-es játékost a bajnokság során	4.
	Összesen	17280	

Forrás: saját szerkesztés az Utánpótlássport internetes oldal adatai⁸⁶ alapján

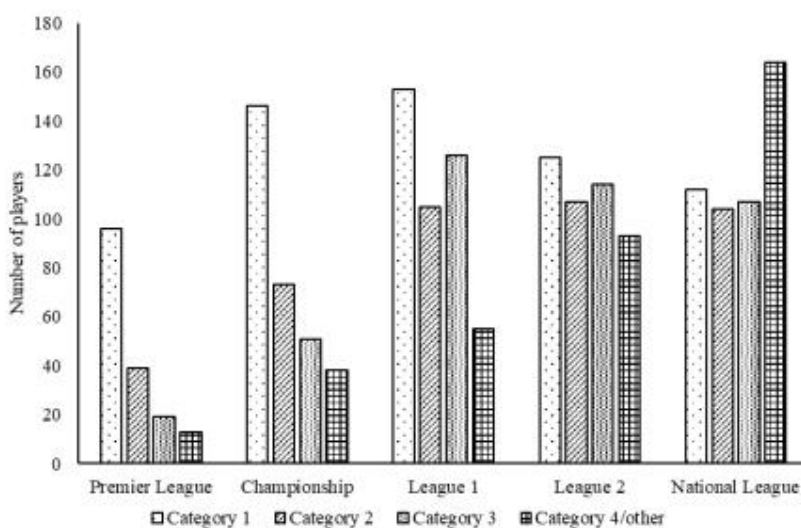
⁸⁶ Forrás: <https://www.utanpotlassport.hu/2020/06/30/nagy-szamok-nyomaban/> (Utolsó látogatás: 2020.07.22.)

Láthatjuk a 8. táblázatban, hogy a legtöbb fiatal játékkal a DVSC rendelkezik (összesen 3319 perc, ebből Kusnyír Erik egymaga 2424 percet játszott), míg ellenpéldaként a Mezőkövesd együttesét nevezhetjük meg, akik a bajnokság során egy U-21-es fiataalt sem játszottak a mérkőzéseiken. Ha a végső helyezés tekintetében vetjük össze a fiatalokat előtérbe helyező csapatokat azokkal, akik alig játszottak fiatal a bajnokság során, akkor érdekes párhuzamot vehetünk észre: a bajnokság első hat helyén végzett együttes közül ugyanis négy klub (UTE, FTC, Mol Vidi FC és Mezőkövesd) játszatta a legkevesebb játékkal fiataljait, míg az utolsó hat helyen végző együttesek adták a legtöbb lehetőséget növendékeiknek (DVSC, DVTK, ZTE és Kaposvár). Ezekből az adatokból azt a következtetést vonhatjuk le, hogy egyértelműen azok a klubok végeztek előrébb a bajnokságot követően, akik alig játszottak fiatal az együtteseikben. Több kérdés is felmerülhet bennünk ezzel kapcsolatban, de a legsúlyosabb az: vajon megállják-e a helyüket a jórészt akadémiánkon nevelkedett fiatalok az NB I-es bajnokságban, lehet-e rájuk építeni komoly tétellel bíró találkozókon is?

Látható, hogy a szövetség által utóbbi időben bevezetett különféle engedmények és juttatások ellenére az élvonalbeli csapatok továbbra sem szánnak kulcsszerepet fiataljaiknak, bár az előző évekhez képest némi javulást azért tapasztalhatunk. A hazai sajátosságok értékeléséhez azonban érdemes a külföldi kutatások eredményeit is elemzés alá vonni.

A nemzetközi színterekre kitekintve az agárdi elgondoláshoz hasonló koncepcióval találkozhatunk Van Hoecke et al. (2012) vizsgálatában, aki a német labdarúgó akadémiákat kutatta. A tanulmányban olvasható, hogy a német labdarúgáson belül leginkább az elmúlt évtizedben vált stratégiai kulcskérdéssé a saját nevelésű játékosok és egyúttal a labdarúgó utánpótlás fejlesztése. Ennek egyik deklarált célja, hogy saját nevelésű játékosokat építsenek be a német első osztályú klubokba, éppen ezért a 2001/2002-es szezon óta a Bundesliga I. és II. klubjainak kötelező létrehozniuk labdarúgó akadémiákat/kiválósági központokat. Ezekben a bizonyos „Leistungszentrum”-okban a legtehetségesebb fiatalok előkészítése folyik a profi labdarúgásra, a labdarúgó klubok pedig jelentős anyagi forrásokat mozgósítottak a fejlesztések érdekében (Van Hoecke et al. 2012). Anglia esetében azt láthatjuk (Sagar et al. 2010), hogy hiába az óriási pénzügyi befektetések sorozata az angol ifjúsági akadémiákba, körülbelül csak 25-30 23 év alatti akadémista labdarúgó kerül be a Premier League csapataiba évente, ami a befektetett pénzhez képest elenyésző mennyiség. Ezzel ellentétes eredményeket kapott például Crane (2017), akinek a kutatási eredményei szerint több játékos is bekerülhet évente a Premier League csapataiba az együttesek saját akadémiájából. Crane arra kereste elsősorban a választ, hogy a különböző kategóriájú (összesen 4) angol labdarúgó akadémiák 16-18 éves játékosai milyen mértékben kapnak játéklehetőséget a TOP 5 angol

bajnokság (Premier League, Championship, League 1, League 2, National League) csapataiban, az eredményeit pedig az alábbi ábrán (5. ábra) ábrázolta:

5. ábra: A 16-18 éves angol akadémisták részvételi aránya a játéklehetőségek tükrében az angol TOP 5 bajnokságban

Forrás: Crane (2017:8.)

Crane ábráján látható, hogy legkevésbé a Premier League csapatai játszatják a fiatal akadémistákat együtteseikben, az alsóbb osztályok csapataira inkább jellemző a fiatal labdarúgók preferálása. Viszont az mindenképpen érdekes, hogy az ötödosztályon kívül az első négy osztály csapatai többségében az első kategóriájú akadémiák akadémistáit alkalmazzák. Mills et al. (2012) mindehhez hozzáteszi, hogy Angliában az elit ifjúsági labdarúgáson belül a labdarúgó akadémiái rendszer számít a legmagasabb rangú fejlesztési programnak az országban. Ezek olyan intézmények, amelyekben speciális képzési programot hoznak létre a szakmai klubok finanszírozása mellett, elsődleges céljuk pedig a fiatal játékosok magas szintű szakmai fejlesztése. Itt 9 és 16 éves kor között a fiatalok csatlakoznak egy labdarúgó akadémiához, de egyúttal iskolába járó tanulók is maradnak (tehát „részmunkaidőben” vesznek részt az akadémián). 16 évesen azoknak, akik komoly ígéretnek bizonyulnak és kiemelkednek a többiek közül két éves nappali tagozatos akadémiái ösztöndíjat ajánlanak fel. A két éves ösztöndíjprogram után az adott játékosal vagy profi szerződést írnak alá vagy pedig megválnak tőle (Mills et al. 2012). Bullough és Jordan (2017) idevonatkozó adataiból tudhatjuk még, hogy az akadémiákról kikerülve a 2006-2007-es szezon óta összesen 369 angol játékos debütált a különböző angol labdarúgó osztályokban.

Ferrari et al. (2009) tanulmányukban az olasz labdarúgó akadémiákban szereplő fiatal akadémisták szerepeltetését vizsgálták az első osztályú klubokban:

9. táblázat: *Az olasz első osztályú klubokban játszó akadémisták felosztása az egyes utánpótlási szinteket tekintve*

Serie A (20 klub)	Csapatok száma összesen	Játékosok száma összesen	Játékosok száma csapatonként
Ifjúsági labdarúgók	20	498	25
Juniorok	7	153	22
Növendékek	36	838	23
Ifjúk	54	1216	23
Kezdők	43	914	21
Gyermekek	53	1103	21
Óvodások	12	653	54

Forrás: saját szerkesztés Ferrari et al. (2009: 93.) adatai nyomán

Ahogy Ferrari et al. (2009) táblázatából (9. táblázat) kirajzolódik, a szerzők a Serie A-ban található összes labdarúgó klub utánpótlásbázisát megvizsgálták és azt elemezték, hogy az egyes szinteken hány együttes és fiatal játékos futballozik, illetve az olasz bajnokságban átlagosan hány fiatal játékos található az első osztályú klubokat figyelembe véve. Jól látható, hogy a legtöbb együttest az „Ifjúk” csoportja tömöríti magába (összesen 54 csapatot) és itt található a legtöbb fiatal játékos (1216) is az egyes szinteket tekintve. A kimutatást értelmezve láthatjuk, hogy teljesen más felosztásban végzik az utánpótlás fejlesztést Olaszországban, mint hazánkban.

Összességében azt láthatjuk az utóbbi évek és a jelenkori statisztikai kimutatások alapján, hogy hazánkban továbbra sincsenek jelen a fiatal játékosok az élvonalbeli együttesekben, még akkor sem, ha az MLSZ ezt plusz juttatásokkal is honorálja. Ezzel összefüggésben joggal merül fel az a kérdés, hogy akkor miért van szükség ennyi professzionális szinteken működő utánpótlásnevelő intézményre? Vajon miért nem kerülnek fel a tehetséges gyermekek a felnőtt együttesekbe, ha pedig felkerülnek, miért nem játsztatják őket az edzők? A nemzetközi szakirodalomban már vegyesebb a kép, hiszen akár egy nemzeten belül (pl. Anglia) is lehetnek ellentétes eredmények a kérdés kapcsán (Sagar et al. 2010, Crane 2017), mindazonáltal azt tapasztalhatjuk, hogy külföldön mintha tudatosabban kezelnék a fiatalokat a felnőtt együttesekben, alapvetően más elgondolások alapján működnek az általunk megismert gyakorlatok.

4. Pedagógiai programok és fiatal sportolók vizsgálatai

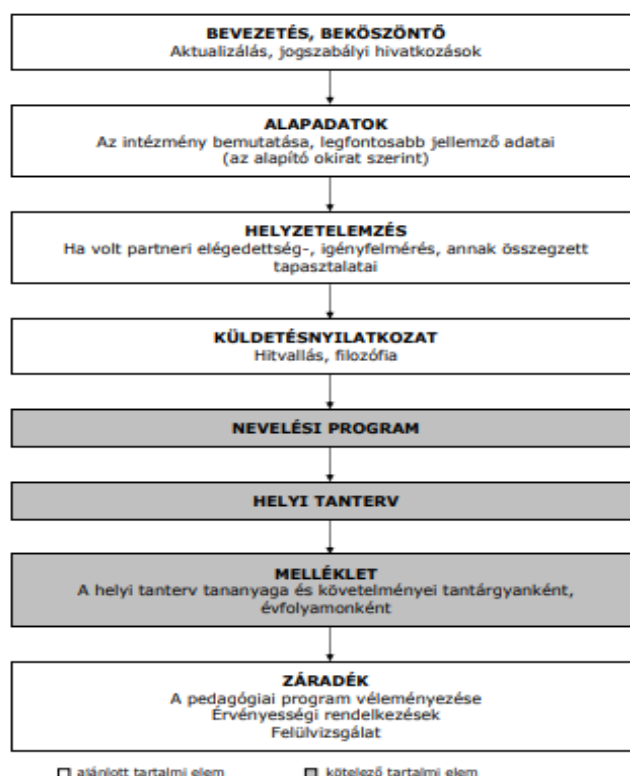
Jelen fejezetünkben azokat az elemzéseket és eredményeket tekintjük át, amelyek szorosan kötődnek az általunk empirikusan vizsgált kutatási megközelítéshez, így a pedagógiai programokkal kapcsolatos értelmezésekhez, a sportolók társadalmi helyzetéhez, edzőikkel való kapcsolatához, elégedettségükhöz és jövőkéjükhez.

4.1. A pedagógiai programok értelmezése, néhány témával kapcsolatos kutatási eredmény ismertetése

A pedagógiai programok a nevelési-oktatási intézmények alapidokumentumainak tekinthetők, amelyeket az adott intézmény nevelőtestülete alkot meg és a fenntartó hagy jóvá. Az adott intézmény működését foglalja egységbe, mindemellett figyelembe veszi a helyi sajátosságokat és az iskolahasználók igényeit. Egyfajta stratégiai programként is értelmezhető ez a dokumentum, amelynek feladata meghatározni a tanulás-tanítás folyamatának pedagógiai jellegű elveit, gyakorlatát és a tantervi tartalmakat (Kormos 2010). Kotschy (2003) szerint a pedagógiai programok az adott intézményben dolgozó pedagógusok együttes hitvallásaként értelmezhetők, amelyekben megfogalmazódnak olyan nevelésfilozófiai elvek és értékrendek, melyek segítségével az intézmény pedagógiai célrendszere kerül meghatározásra. Gábri (1998) szerint a pedagógiai programok megírásának egyik legfőbb feladata, hogy egy adott intézmény által megfogalmazott tevékenységeket, illetve az abban megjelöltek megvalósulásának mértékét és színvonalát objektíven tudják értékelni a szakértők. Ennek viszont az a feltétele a szerző szerint, hogy az egyes intézmények úgy fogalmazzák meg a saját feladat- és célrendszerüket, hogy az valóban tükrözze az ottani szakmai tevékenységek fejlődésének menetét és ütemét (Gábri 1998). Hercz (2007) ehhez hozzáteszi, hogy az egyes intézmények részéről többnyire a helyi pedagógiai programban kerül rögzítésre az a belső értékelési rendszer is, amelyben az értékelés kritériumai, alapelvei és a különböző vizsgálatok eredményei kerülnek megjelenítésre. Brezsnyánszky (2000) szerint a pedagógiai programok olyan dokumentumok, amelyek diagnosztikus céllal is elemezhetők, illetve belőlük fontos szakmai, szemléleti és iskolafilozófiai nézetek mutathatók ki. Vincze (2000) szerint egy-egy pedagógiai programban értékes információkhoz juthatunk arról a gyermekképről és a gyermekkor valóságáról, amelyet az adott intézmény pedagógusai képviselnek. Mindemellett hozzáteszi, hogy ezek a lassan kikristályosodó gyermekképek hosszas konzultációkat és vitákat követően alakulnak szoros egységgé, amely során az egymáshoz közeledő nézetek apránként és idővel válnak majd kompromisszummá (Vincze 2000). Nagy (2005) álláspontja

alapján a pedagógiai programok többször is átdolgozásra kerültek a szabályozó környezet változásának hatására, például az egészségnevelési programok beemelése és beépülése miatt. Vastagh (1996) kutatásában megemlítette, hogy a közoktatás aktuális átalakulási helyzete és az intézmények meghatározó elemévé váló pedagógiai programok megalkotása közérdekűvé tette az adott iskola erőinek, rendelkezésre álló lehetőségeinek a felfedezését és ezzel együtt az esetlegesen szükséges fejlesztő utak diagnosztikus meghatározását. Vastagh (1996) és kutatótársai megalkották azokat a főbb szempontokat is, amelyeket elengedhetetlennek tartanak figyelembe venni egy-egy pedagógiai program megalkotásához. Szerintük fontos, hogy a nevelési intézmény a társadalom erkölcsi és műveltségi megalapozásában vállaljon kulcsszerepet és felelősséget, mindemellett a személyiségfejlesztés fontosságát is hangsúlyozzák. Említik még a tanulók aktív részvételét a tanulási folyamatokban, emellett a társas hatások nevelő erejét is kiemelik és fontos feladatnak tekintik a pedagógiai programok megalkotásakor. Szerintük a kellő szakmaisággal, célszerűen megalkotott és kiválasztott módszerek a pedagógiai programokba könnyedén adaptálhatók és stratégiává fejleszthetők (Vastagh 1996).

Kormos (2010) a pedagógiai programokra és a helyi tantervekre vonatkozó módszertani összefoglalójában meghatározta azokat a főbb csomópontokat, szerkezeti egységeket, amelyeket szerinte tartalmaznia kellene minden ilyen jellegű programnak:

6. ábra: A pedagógiai program szerkezeti felépítése

(Forrás: Kormos 2010: 44.)

Az ábrán jól elkülönülnek azok a szerkezeti egységek, amelyeket a pedagógiai programoknak tartalmazniuk szükséges Kormos (2010) szerint. Több szerző is megkülönbözteti a programok ajánlott, illetve kötelező elemeit (pl. Gábri 1998, Ollé 2006, Kormos 2010). Az ajánlott részek közül a bevezetés vagy beköszöntő rész betekintést nyújt az adott intézmény életébe, légkörébe. Itt jelenhetnek meg az alapadatok, amelyek információkat nyújtanak az intézményről, mindez az alapító okirat segítségével kerül rögzítésre. A helyzetelemzés nem része a pedagógiai programnak a közoktatási törvény értelmében, Kormos (2010) szerint mégis érdemes egy ilyen fejezetet is megírni, amelyben az egyes intézmények be tudják mutatni az adott iskolára vonatkozó jellegzetességeket és sajátosságokat. A küldetésnyilatkozat az iskolára vonatkozó hitvallást és filozófiát mutatja be, a pedagógiai programok kötelező eleme, a nevelési program pedig tartalmazza az adott intézményre vonatkozó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelveit, céljait, feladatait, eljárásait és eszközeit (Kormos 2010). Egy program kiemelten fontos értékmérője lehet az, hogy ezek a megfogalmazott elvek milyen konkrét elképzelésekkel bővülnek ki (Ollé 2006). A program rész ezen kívül a tehetséggondozó eljárások, a felzárkóztatást elősegítő, a szociális hátrányok enyhítését támogató tevékenységek, illetve az adott iskolára vonatkozó egészségnevelési program leírása is (Kormos 2010). Kötelező elem még a helyi tanterv, amely az egyes tantárgyak oktatási tartalmait annak részletesebb, kidolgozottabb leírását tartalmazza (Ollé 2006). A pedagógiai programok opcionális elemei továbbá a mellékletek és a záradék. Itt kerül meghatározásra az adott pedagógiai program érvényességi ideje, esetleges módosítása és nyilvánossága is (Kormos 2010).

Pócze (1999) tanulmányában kifejti, hogy a pedagógiai programoknak nagy szerepe van egy-egy iskola arculatának kialakításában. Erre vonatkozó egyik kutatásában arra a kérdésre kereste a választ, hogy vajon egy pedagógiai program válhat-e az intézményértékelés, esetleg a minőségbiztosítás kiindulópontjává, és amennyiben igen, akkor milyen feltételek mentén valósulhatna meg ez. Mint megállapítja, a helyi működtetésben és tervezésben rendszerint négy szint különböztethető meg, mégpedig a tanulói értékelés, az osztálytermi és az iskolai szintű folyamatok értékelése, illetve az iskola és a környezet kapcsolata (Pócze 1999). Kutatása eredményeképpen elmondható, hogy a pedagógiai programok alapján a pedagógus munkájának minőségértékelése csak a helyi tervezés szintjén valósul meg, éppen ezért elengedhetetlennek tartja egy megfelelő indikációs rendszer programba illesztését (Pócze 1999).

Brezsnyánszky és mtsai (2000) szintén pedagógiai programok elemzésére vállalkoztak, összesen négy dimenzió mentén folytattak vizsgálódásokat: azt keresték, hogy a pedagógiai programok az értékvilág, a gyermekkép, a demokráciára-nevelés elemei, illetve a

másság szempontjából milyen jellegzetességgel rendelkeznek. Vizsgálatuk módszereként a célanalízis, a tartalomelemzés és a kiegészítő adatgyűjtés jelent meg, összesen 25 pedagógiai programot vontak átfogó vizsgálat alá (Brezsnyánszky 2000). Buda (2000) az imént említett kutatásban a pedagógiai programok értékvilágára fókuszált, a főbb kérdései az adott programban megjelenő értékekre, iskolafilozófiai elemekre, illetve a program koherenciájára irányultak (Brezsnyánszky 2000). Megállapította, hogy a vizsgált pedagógiai programok mind a strukturális, a tartalmi, a terjedelmi, illetve a formai kidolgozottság és igényesség mentén is rendkívül heterogénnek bizonyultak. Azt is megállapította, hogy a pedagógiai programok színvonala, igényessége nem attól függ elsősorban, hogy az adott intézmény városi vagy esetleg kisebb településen található-e, hiszen az egyik legszínvonalasabbnak ítélt program egy komoly nehézségekkel és problémákkal küzdő kistélepi intézményé, míg több alacsony színvonalú pedagógiai program gazdája városi, nagyobb iskola volt (Buda 2000).

Buda mellett ugyanebben a kutatásban Vincze (2000) is vizsgálta a már említett pedagógiai programokat, de merőben más kérdések mentén. Az ő legfőbb kérdései a programok gyermekképre vonatkoztak, azt elemezte, hogy milyen mértékben jelenik meg bennük a gyermekközpontú gondolkodás, illetve mekkora figyelmet fordítanak erre az iskola tantestületei. Az eredmények alapján a szerző megállapította, hogy a programok többségében komoly elkötelezettség tükröződik a gyermek- és személyközpontúság mellett, sőt ez a programok egyfajta vezérfonalaként működik, ami kihat a dokumentumok egészére (Vincze 2000).

Nagy (2005) kutatásában Hódmezővásárhely 11 iskolájának pedagógiai programjait vizsgálta az egészség- és környezeti nevelésre fordított figyelmük szempontjából. A dokumentumelemzés módszerét alkalmazva a szerző arra jutott, hogy noha a programok összességében megfelelnek a törvényi előírásoknak, azaz tartalmazznak egészségnevelési programot, ugyanakkor eljárásuk merőben formális: az egészségnevelés keretei között vállalt feladatokat leginkább az osztályfőnöki órákhoz fűzve határozták meg. A szerző megállapította továbbá, hogy az egyes iskolák az egészségnevelést továbbra is inkább az iskola-egészségügyi szolgálatra bízzák, így a pedagógusok gyakorlatába sem épülnek be kellően az interdiszciplináris tevékenységek (Nagy 2005).

Disszertációnk témájára rátérve érdemes mindezek mellett a korábban már említett és bemutatott belga Double Pass független auditáló cég idevonatkozó elemzési eredményeiről is szót ejteni. A Double Pass ugyanis a 2016-os és a 2019-es jelentésében is részletesen beszámol az általuk átvilágított 15, illetve 19 magyar labdarúgó akadémia között szerzett

tapasztalatokról, ezek között az egyes akadémiákon található szervezeti egységek,⁸⁷ mint például az oktatási- és szociális részlegek vizsgálatát követően levont következtetésekről is. A 2016-os jelentésben megfogalmazták, hogy a belga cég szakemberei szerint az oktatási- és szociális részlegek működése az akadémiákon az operatív tervezés szempontjából nagyon kezdetleges stádiumban vannak, ugyanis noha a fejlesztési célok megfogalmazásra kerülnek, mégis inkább csak a fejlesztési irányokra koncentrálnak. Az akadémiák vezetőségének többnyire tudomása van arról, hogy milyen tevékenységeket végeznek az egyes részlegek szakemberei, ezek azonban csak ritkán kerülnek dokumentálásra. Az oktatási- és szociális részleg teljesítményével kapcsolatos pozitív eredményként könyvelhették el továbbá a belga cég szakemberei, hogy az iskolaidőben szerveződő, labdarúgással kapcsolatos tevékenységeket a legtöbb akadémia sikeresen össze tudja hangolni az iskolával, különösen azok, akiknek szoros együttműködésen alapuló kapcsolatuk alakult ki az egyes oktatási intézményekkel. Eredményeik alapján kijelentik, hogy az egyes akadémiák szociális- és életvezetési programjainak fejlesztése még második felmérésük idején is a kezdeti stádiumban van.⁸⁸ Az oktatási- és szociális részleg a legkevésbé fejlett területnek számít az összes részleg közül, ugyanis nem minden akadémia alkalmaz megfelelően képzett szakembert a terület koordinálására és menedzselésére. Az auditálók nagy hiányosságokat véltek felfedezni továbbá a kommunikáció kapcsán is, hiszen az intézmények csupán egyharmadánál (körülbelül hat akadémia) tapasztalták azt, hogy rendszeres kommunikáció folyik a stábtagnak között az oktatással kapcsolatos problémákat, a támogatást, illetve a szükséges beavatkozásokat illetően. Problémaként jelölték még meg, hogy az intézmények körülbelül kétharmada (nagyjából 12 akadémia) tud iskolaidőben is edzést szervezni, ebből kifolyólag az elmulasztott tanulmányi kötelezettségek pótlása vagy az oktatási célú segítség megadása még jelentős hiányosságokba ütközik. Továbbá szociális és oktatási jellegű adatbázist csupán az intézmények fele állított fel és működtet folyamatosan.⁸⁹

Összességében láthatjuk tehát, hogy a belga Double Pass szakemberei nem ítélték túl fényesnek az oktatási- és szociális részlegek működését egyik audit során sem, rengeteg hiányosságot találtak működésük vizsgálata során. A pedagógiai programok definiálása, értelmezése és néhány ebben a témában folyó kutatási eredmény ismertetése után a sportolók társadalmi háttérével és edzőikkel való kapcsolataival összefüggésbe hozható kutatások eredményeit szeretnénk bemutatni.

⁸⁷ A Double Pass modellben összesen 5 szervezeti egység működését vizsgálják az egyes akadémiákon: futball, scouting és toborzási, sporttudományos, szociális és oktatási, illetve az adminisztrációs és logisztikai részlegek.

⁸⁸ Forrás: https://www.mlsz.hu/wp-content/uploads/2016/06/DP_glob%C3%A1lis-jelent%C3%A9s.pdf (Letöltés dátuma: 2020.07.20.)

⁸⁹ Forrás: https://szovetseg.mlsz.hu/file/newse/23626/file/20190630_global-report-hungary-2019_final---hun.pdf (Letöltés dátuma: 2020.07.20.)

4.2. Szakirodalmi áttekintés a sportolók társadalmi háttérével és az edzőikkel való kapcsolatával összefüggésben

Alfejezetünkben igyekszünk összefoglalni azokat a legfontosabb tudományos kutatásokon alapuló megállapításokat, értelmezéseket, amelyekben a sporthoz kapcsolódó rekrutációhoz, társadalmi háttérhez és a játékosok edzőikkel való kapcsolatához kötődő vizsgálatok állnak középpontban, illetve valamiképpen a témánkhoz kapcsolódnak.

Korábban bemutattuk, hogy a társadalmi környezet fontosságát a tehetséggondozással foglalkozó pszichológiai irodalom rendre a legfontosabb tényezők közé sorolja. Czeizel is kiemelte egyik munkájában (2004), hogy a tehetség kibontakozásához elengedhetetlenül hozzátartoznak a kedvező társadalmi és környezeti feltételek, Gebken és Vosgerau (2014) szerint pedig a sport lehetővé teszi ezen feltételek kialakításához szükséges stratégiák és cselekvési tervek kidolgozását. Mills et al. (2012) tanulmányában kifejti, hogy a tehetségfejlesztés egyik pótolhatatlan alappillére az erős családi háttér és a támogató szülők megléte a sportoló gyermek mellett. Orosz (2009) szintén megemlíti, hogy egy sportoló fejlődésében és az egyéni képességek kibontakoztatásában központi szerepet játszanak a szocio-ökonómiai, illetve a társadalmi-kulturális tényezők is, amelyek egymással szoros interakcióban állnak. Hadas és Karády (1995) mindehhez hozzáteszi, hogy szerinte szűk jelenleg hazánkban azon munkák köre, amelyek konkrétan az utánpótlás-nevelés és a labdarúgás társadalmi kérdéseit helyezik vizsgálataik fókuszába. Valóban kevés vizsgálat foglalkozik az utánpótlás korú labdarúgók társadalmi környezetének aspektusaival, pedig a téma megkerülhetetlen egy-egy tudományos igényű, mélyebb vizsgálat alkalmával.

Ami bizonyos, hogy a Bourdieu (2000) által megkülönböztetett tőketípusok (gazdasági, kulturális és szociális tőkék) mindegyike jelentős szereppel bírhat egy-egy fiatal versenysportolóvá válásában. Természetesen esetükben a szüleik (családjuk) társadalmi-gazdasági helyzetét szükséges figyelembe venni, illetve a családtagok sportot illető kulturális tőkéjét (Tóth és Dóczi 2017). Tóth és Dóczi (2017) szerint a szociológiai jellegű kutatások eredményeképpen azt láthatjuk, hogy az eltérő gazdasági és társadalmi státuszú gyerekek esélyei nem azonosak, és ez a sportban sincsen másként. Ezen megállapítások tehát arra engednek következtetni, hogy érdemes megvizsgálni az elit labdarúgás-utánpótlásban nevelődő gyermekek ilyen jellegű háttérét is.

A sportolók rekrutációjának és társadalmi háttérének kapcsán Egressy (2005) vizsgálatában arra az eredményre jutott, hogy mind nagyobb azoknak a sportolóknak aránya az utánpótlás- és felnőtt korú élsportban, akik egykori sportolók gyermekeiként váltak maguk is sportolóvá. Mindez a családi sport-kulturális tőke adja talán a legjelentősebb sporton belüli

esélyegyenlőtlenségi dimenziót: amely szülők ugyanis nem tartják fontosnak saját életükben a sportolást, azok valószínűleg a gyerekeik esetében sem fognak törődni azzal, hogy ők vajon sportolnak-e vagy sem (Egressy 2005). Mindezzel szoros összefüggésben a sportot nem támogató szülők csoportja valószínűleg nem szeretne erre a területre anyagi javakat fordítani, illetve vállalni az ilyen jellegű pályaválasztással járó kockázatot (Vincze 2008). Mindezen szakirodalmi állítások kapcsán felvetődik a kérdés: vajon hány fiatal esik így el a sportolás lehetőségétől és hány tehetség kallódhat el a szülők elégtelen támogatása miatt azért, mert a szüleik életének korábban nem volt szerves része a sport?

Csáki (2017) munkájában megjegyezte, hogy amelyik sportoló gyermek szülei is sportoltak, azoknál a családi kulturális tőke gazdagabb nevelést nyújthat számukra a sportos viselkedésminták miatt, így ők mindenképpen előnyösebb helyzetben vannak a nem sportoló szülők gyermekeihez képest. Borbély (2014) szerint a fiatalkori sportolással kapcsolatos szokások hatással vannak a sporthoz kötődő felnőttkori viszonyulásra, Keresztes és mtsai (2005) ezt azzal egészítik ki, hogy a szülők korábbi sportolási aktivitása a gyerekek sportolási gyakoriságára is nagy hatással bír mind a lányok, mind a fiúk esetében. Pápai és Szabó (2003) szerint a szülők rendszerint olyan sportágakat választanak gyermekük számára, amelyekhez ők is szorosan kötődnek. Elgondolásunk alapján a szülői minta valóban nagyban befolyásolhatja a gyermekek sportolási szokásait, hiszen a családi háttér elsődleges nevelési színtérnek tekintendő, ezáltal egy-egy sportoló szülő közvetlen és erős mintát adhat gyermeke számára a sportolási szokások terén is. Velenczei és mtsai (2008) ezzel összefüggésben megemlítik, hogy a szülők társadalmi-gazdasági státusza és a sportolás fontosságával kapcsolatos szemlélete döntő tényezőivé válhatnak annak, hogy a gyermekük milyen viszonyt alakít ki a sportolással. Kiemelik továbbá, hogy az élsportolói pályafutás előszobájának számító sportegyesületi sportolás lehetőségéhez elsősorban az erősebb gazdasági háttérrel rendelkező szülők gyermekei férnek hozzá, így jelentős szelekciós faktor a társadalmi-gazdasági helyzet egy-egy család esetében. Velenczei (2012) egyik legfontosabb következtetése éppen ezért az, hogy a sport nem tudja enyhíteni vagy kompenzálni az induló társadalmi hátrányokat, sőt inkább ellentétes tendencia tapasztalható: noha a rendszeresen sportoló gyermekek száma az évek során folyamatosan csökkenni látszik, mégis valamennyi sportágba egyre nagyobb számban érkeznek olyan sportoló fiatalok, akik jó anyagi életkörülményekkel rendelkező családok közül jönnek. Ugyanakkor ezzel párhuzamosan a hátrányos helyzetben lévők mindinkább kiszorulni látszanak. A gazdasági tekintetben elmaradottabb területek, kistérségek a sport terén is hátrányos helyzetben vannak: gyakran egyesületekkel, edzőkkel, így azután sportoló fiatalokkal sem találkozhatunk ezeken a területeken olyan gyakorisággal, mint a gazdaságilag kedvezőbb állapotú helyeken (Velenczei

2012). Pedig szerepük pozitív lehetne: Tonts (2005) ugyanis megállapítja, hogy a sportnak rengeteg pozitív hozadéka van a vidéki élet számára, szerepe a társadalmi interakciók kialakításában, a közösségi élet előmozdításában, valamint a fizikai és a mentális egészség javításában kétségtelen, ezeket nem szabad alábecsülni. Pierce et al. (2010) szerint a vidéki labdarúgó klubok a vidéki mentális és fizikai egészség előmozdításában fontos szerepet játszanak.

Földesiné és mtsai (2010) megállapították, hogy a társadalmi rétegződésben birtokolt státusban az egyének közötti különbségek korántsem enyhülnek, hanem inkább erősödnek a sportban (Eitzen és Sage 1997). Földesiné (2008) szerint a felső- és a középosztály számára számtalan lehetőség nyílik a sportolásba való bekapcsolódásra, hiszen mind a társadalmi, mind a gazdasági, mind pedig a kulturális tőkájük nagyságával szinte bármit elérhetnek. Ugyanakkor a társadalom alsó rétegeiben élő egyéneknek alig van lehetőségük a rendszeres testedzésre, mivel éppen erős depriváltságuk következtében gyakran nem tudnak sem pénzt, sem pedig időt fordítani a sportolási lehetőségeik kiszélesítésére.

A sportoló gyermekek vizsgálata során hasonló eredményekre jutott Fritz és Szatmári (2010) is, akik szerint a család társadalmi helyzete és anyagi lehetőségei döntő tényezők lehetnek az utánpótláskorú gyermekek sportolásának tekintetében. Szerintük a nagyon rossz anyagi körülmények között élő, egyébként tehetséges sportolók manapság szinte biztos, hogy elkallódnak súlyos hátrányukból fakadóan. Rossing et al. (2019) kutatása alapján a fiatal sportolók társadalmi helyzete befolyással bír azokra a lehetőségekre, amelyek segítségével hozzá tudnak férni a szervezett sportokhoz. Bourke (2003) mindehhez hozzáteszi, hogy a játékosok karriert érintő döntései sem választhatók el attól a családi háttértől és kultúrától, amelyben aktuálisan élnek, Nesti és Sulley (2015) szerint pedig a fiatalokkal végzett munkára hatással van a családi háttér, illetve a szülők fejlesztésben részt vállalt szerepe is. Collin és Young (2000) elgondolása alapján így egy-egy karrier beteljesülése nem csak egyénekre, hanem csoportokra, intézményekre és magára a társadalomra is hatással van.

A szakirodalomban fellelhető fenti álláspontok szerint tehát a fiatal sportolók esetében is meghatározó jelentősége van a társadalmi-gazdasági háttérnek, sokan jelentős hátrányból indulnak éppen depriváltságukból fakadóan, és mindez fokozottan igaz a hátrányos helyzetű területekre, kistérségekre. Látható az is, hogy a társadalmi hátrányokat a sport nemhogy csökkenti, inkább felerősíti: felmerül tehát a kérdés, hogy vajon ezeket a különbségeket miképpen lehetne csökkenteni, illetve a hátrányos közegekből érkezőket támogatások vagy ösztöndíjpályázatok segítségével hogyan lehetne esélyhez juttatni. Mindez a labdarúgó akadémisták esetében feltehetően szintén igaz, ezért is fontos, hogy megvizsgáljuk az akadémisták (illetve családjuk) társadalmi-gazdasági helyzetét.

Más megközelítések szerint a sport olyan eszközként is értelmezhető, amelynek segítségével a sportolók kiemelkedhetnek az őket körülvevő hátrányosabb társadalmi rétegekből. Agergaard és Sorensen (2009) például a társadalmi mobilitás megközelítésében dán fiatal labdarúgókat vizsgált, akik etnikai kisebbségek tagjai voltak. A kutatás legfőbb kérdése az volt, hogy milyen kilátásai vannak az ilyen háttérből jövő játékosoknak. A kutatók megállapításai szerint a társadalmi mobilitás nagymértékben attól függ, hogy a játékosok átalakítják-e a fizikai tőkéjüket kulturális, gazdasági és társadalmi tőkévé. Elliott és Weedon (2010) kutatásában az angol labdarúgó akadémiákon szereplő külföldi játékosok bevonódását és szereplését vizsgálta. A kutatás egyik számunkra releváns következtetése, hogy a játékosok társadalmi háttere összefüggésben áll az őket jellemző professzionális szemlélet mértékével és a profi pályafutás iránti vágygal. Megállapításuk szerint az afrikai játékosoknál kifejezetten érezhető a profizmus felé való erőteljes törekvés, az egyik megkérdezett interjúalany meg is fogalmazta, hogy ez szerinte azért lehetséges, mert ők sokkal nehezebb körülmények közül jönnek, így még inkább szeretnének kitörni az aktuális társadalmi helyzetükből. Darby (2007) ide vonatkozóan megjegyzi, hogy a tehetséges afrikai futballisták Európába való vándorlása a '90-es években gyorsult fel, ezzel pedig az európai labdarúgó akadémiák szerepe is felerősödött (Darby et al. 2007).

Trzaskoma-Bicsérdy (2007) kutatása a birkózásban vizsgálta a sportági eredményesség tényezőit, amely között a sportoló társadalmi háttérének a fontossága is előtérbe került. Az eredmények között olvashatjuk ugyanis, hogy a tehetséggondozás során az edző-szülő-sportoló hármasnak sikeresen kell működnie ahhoz, hogy optimális fejlesztés valósulhasson meg (Hagen 2011), azaz kiemelten fontos tényező, hogy a szülők mennyire tudják támogatni gyermeküket szociálisan, morálisan és anyagilag. Az eredmények alapján kiderült, hogy sokkal erősebb kötődés figyelhető meg az edző és a sportoló között, ha a sportoló bizonytalanabb családi háttérrel rendelkezik, ilyenkor ugyanis hiánypótló és kompenzáló tényezőként is jelen van az edző a játékosának életében (Trzaskoma-Bicsérdy 2007).

Velencei és mtsai (2008) munkájukban egy hazai sportegyesületben szereplő azon gyermekek szüleinek társadalmi háttérvizsgálatát végezték el, akik a magyar versenysport utánpótlását jelentették a kutatás idején. Úgy találták, a KSI⁹⁰ kötelékében jobbára a közép- és felsőosztályba tartozó szülők gyermekei sportolnak, a sportágak közül pedig kiemelhetők az öttusa és a vízilabda, az ezt űzők ugyanis rendszerint a legjobb környezetből érkeznek. A kutatók megállapítása tehát az volt, hogy a versenyszintű sportoláshoz szükséges társadalmi háttér egyre erőteljesebb szelekciós faktor. Tóth és Dóczi (2017) munkájában a mi

⁹⁰ Központi Sportiskola

kutatásunkhoz hasonló vizsgálatot végzett, a kutatók ugyanis a Sándor Károly Labdarúgó Akadémia növendékeinek társadalmi háttérvizsgálatát végezték el. A vizsgálat eredménye szerint a kiemelt utánpótlásközpontok fiatal labdarúgói javarészt jó anyagi- és életkörülményekkel bíró családokból származnak, viszont a gazdasági tekintetben elmaradott területekről származó fiatalok sokkal nehezebben jutnak be az intézményekbe. További eredménye a kutatásnak, hogy azonosításra került a sportban értelmezhető kulturális és gazdasági tőke jelentősége: azon gyermekek ugyanis, akik családjában sportolói múlttal rendelkező személy van jelen, nagyobb eséllyel lesznek versenysportolók. Kasuba (2018) ide vonatkozó vizsgálata az előbbiektől részben eltérő eredményeket kapott: az abban megkérdezett edzők szerint a sportoló sikerességére nincs hatással a játékos szüleinek anyagi háttere, azonban a játékosok szerint a saját pályafutásuk beteljesülésének egyik alappillére a szülői, családi támogatás megléte.

Izgalmas kérdés még a sport és a vallásosság kapcsolata. Szilágyi (2015) nyomán tudjuk ugyanis, hogy már az ókori olimpiáktól kezdve összefonódott a sport és a vallásos hit, azonban ez nem minden korszakban jelent meg azonos mértékben és minőségben, gondoljunk például a korai kereszténység markáns testkultúra-ellenességére. Mindazonáltal Szilágyi (2015) tanulmányában olvashatunk magyar és külföldi sportolók példáiról, akiknek a vallásosság jelentős motivációs faktorként jelent meg sportpályafutásukban. Kovács (2013) a Debreceni Egyetem hallgatóit vizsgáló kutatásában a vallást védőfaktorként azonosította és úgy találta, hogy a vallásos-keresztény értékpreferencia kapcsán van különbség az általa vizsgált sportkörhöz nem tartozó és tartozó fiatalok között. Eredményei között szerepel, hogy a vallásos-keresztény értékrend kevésbé fontos a sportoló közösségekbe tartozók számára.

A sportolók rekrutációjának és társadalmi helyzetének vizsgálatai mellett érdemes szót ejteni az edző-játékos kapcsolattal összefüggésbe hozható kutatásokról is. Gyömbér és mtsai (2016) szerint az edző-sportoló kapcsolat minden életkorban fontos szerepet tölt be, de különösen fontosat gyermek- és ifjúkorban. Trzaskoma-Bicsérdy és mtsai (2007) mindehhez hozzáteszik, hogy az edző-sportoló viszony kiemelt szerepet játszhat a fiatal sportoló növendékek sporton belüli és kívüli életében, így a játékos jelenében és jövőjében egyaránt. Harasztiné (2002) megemlíti egyik tanulmányában, hogy az edzőknek a játékosaikkal nem csak sportolóként, hanem emberként is foglalkozniuk kell. Varga (2017b) kutatása rámutat arra, hogy a sportági szakképzés magas szintű biztosítása mellett az edzők legfontosabb feladata a személyiségfejlesztés a játékosokkal kapcsolatban.

Ezért is lényeges kérdés, hogy mindennek hatékonyságát a fiatalok hogyan ítélik meg, milyennek látják ezen a téren saját edzőiket. Falus (1993) fogalmazta meg, hogy minden gyermek és/vagy sportoló kezelhető, azonban nagyon sok múlik egy-egy tanár vagy edző

szemléletén: ha megfelelő módszereket választanak a fejlesztéshez, akkor nem csak a sportban, hanem akár az iskolában és az életben is nagy sikerek érhetők el. Viszont ehhez elengedhetetlen az edzők felkészültségének megújítása és a képzések folyamatos biztosítása (Nagy 2013). Jowett és Poczwadowski (2007) szerint rendkívül fontos szerepe van az edző-sportoló bizalmi kapcsolat kialakításában annak, hogy az edző és sportolója tudnak-e spontán beszélgetéseket folytatni egymással az élet bármely területe – akár az iskolai eredményesség kapcsán is. Úgy véljük, ez kulcsmomentum lehet az edző-játékos kapcsolat minőségében. Lényeges ugyanis, hogy a játékos miként tekint saját edzőjére: csak szakmai kérdésekkel kapcsolatban keresi-e őt vagy magánéleti problémákat is megoszt-e vele. Ez utóbbi már a bizalmi kapcsolat meglétére enged következtetni, amely tényező elengedhetetlen a megfelelő sporttehetség-gondozás folyamatában.

A szakirodalomban tehát megtalálhatjuk azokat az álláspontokat, melyek szerint a sport betölthet egyfajta kompenzáló funkciót, aminek a segítségével pedig a fiatal sportolók kitörhetnek az őket körülvevő elmaradottabb társadalmi-gazdasági közegükből. Fontos jeleznünk azonban, hogy minderről inkább a nemzetközi szakirodalomban olvashatunk, a hazai kutatások más álláspontokat képviselnek: ezek megállapításaiban ugyanis inkább a társadalmi-gazdasági háttérkülönbségek sport általi felerősödése jelenik meg, ami tovább mélyíti a szakadékot a gazdagabb és a szegényebb fiatal sportolók lehetőségei között. Az edző-játékos kapcsolat esetében pedig láthattuk, hogy az edzők szerepe elengedhetetlen egy sportoló életében, mindez jelentősen igaz gyermekkorban.

A következő alfejezetünkben a sportolók jövőképével kapcsolatos kutatási eredményeket szeretnénk ismertetni és értelmezni.

4.3. Fiatal sportolók jövőképét elemző vizsgálatok bemutatása

A jelenlegi alfejezetben azon szakirodalmi elemek legfontosabb álláspontjait mutatjuk be, amelyek kifejezetten sportoló fiatalok jövőképével, karriertervével és lehetséges iskolai pályafutásával foglalkoznak. Ebben a részben a nemzetközi és a hazai szakirodalom mellett a témában született saját eddigi kutatásaink legfőbb következtetéseit is ismertetjük.

Lökös és Kiss (2018) megállapítása szerint a rendszeresen sportolók jellemzően higgadtabbak, ambíciózusabbak, pozitívabban tudnak reagálni az előttük álló problémákra, krízishelyzetekre, illetve sokkal optimistább jövőképpel rendelkeznek, ami a mentális higiéniájukat is egészséges irányba mozdítja el. Mello és Worrel (2006) mindezekhez

hozzáteszi még, hogy serdülőkorban az életkor előrehaladásával kristályosodik ki leginkább a fiatalok jövőorientációja, illetve nő önállóságuk és céltudatosságuk.

A témával kapcsolatos kutatások egyikében Bourke (2002) azoknak az ír labdarúgóknak karrierútvonalaikat részletezte, akik az 1984-1999-es időszak között szerepeltek különféle angol kluboknál. A vizsgálat fő célja az volt, hogy azonosítsa azokat az okokat, ami miatt sok ír fiatal az angliai profi pályafutást választja leendő tevékenységként. A kutatás konklúziójaként azt fogalmazta meg a szerző, hogy a karrierválasztás döntő indokai a labdarúgás szeretete és az esetleges profi pályafutással járó pénzügyi javak megszerzése voltak a megkérdezett játékosok körében. Érdekes módon Bourke (2002) kutatásától eltérő eredményeket kaptunk egyik korábbi vizsgálatunkban (Rábai 2019c), amelyben arra voltunk kíváncsiak, mi motiválja leginkább a külföldi pályafutás lehetősége tekintetében az akadémistákat. Az előzetes feltevéseinkkel ellentétesen a megkérdezettek elenyésző része jelölte meg a magas keresetet, a többség ugyanis leginkább a szakmai fejlődés miatt szeretne külföldön játszani a későbbiekben. A jobb anyagi kereset kapcsán a nagyvilágból is láthatnak példákat a fiatalok, hiszen rengeteg velük egykorú fiatal játékos keres kora ellenére komoly összegeket saját klubjában. Mindez pedig mindenképpen motiváló hatású lehet az akadémisták számára, bár érdemes azt is figyelembe venni, hogy a fiatalok tisztában vannak a számukra megnyíló lehetőségek szerénységével is, hiszen a hazai bajnokságban gyakran a játéklehetőséget sem biztosítják nekik (ld. 4-5. táblázatok).

A karriertervek kapcsán Bourke (2003) egy másik kutatásában szintén fiatal ír labdarúgókat vizsgált és a karrierválasztásuk okaira fókuszált elsősorban. Az alábbi ábrán azokat a faktorokat láthatjuk, amelyeket az ír játékosok esetében határoz meg:

7. ábra: Az ír labdarúgók karrierválasztását befolyásoló tényezők

Forrás: saját szerkesztés (Bourke 2003:410.)

Látható, hogy több elem is megjelenik a fenti ábrán (7. ábra) a fiatal sportolók karrierválasztását befolyásoló tényezőként. Ha tanulmányozzuk ezeket az elemeket külön-külön, akkor azt láthatjuk, hogy majdnem mindegyik komponensnek rendkívül fontos szerepe lehet a karrierválasztást illetően: a szponzorok, az ügynökök, az iskolák mind-mind lényeges szerepet játszanak egy-egy játékos kibontakoztatásában, de szükség van a coaching személyzetre is, akiknek a játékosmegfigyelés és a tehetségek felfedezése a feladatuk. A sportoló szűkebb környezetébe tartozók – mint például a barátok és a család – szintén fontos szereplői egy-egy játékos fejlődésének.

Adams és Carr (2017) kutatásában az akadémisták barátságait illetően azt a következtetést vonta le, hogy a növendékek nem tudnak mély barátságokat kialakítani az akadémista társaikkal, a kapcsolataik bizalomtól és érzelmi intimitástól mentesek. A szülőkre ugyanakkor az angol elit labdarúgó képzésben rendkívül fontos szerep hárul, hiszen a szülőkkel való pozitív munkakapcsolat felerősítheti a fiatal labdarúgók pszichoszociális környezetének hatását (Mills et al. 2014).⁹¹ Ezzel kapcsolatban egyik korábbi kutatásunkban (Rábai 2019a) megkérdeztük az akadémista fiataloktól, hogy mi motiválta őket az akadémiára való bejutásban. Az eredmények alapján azt mondhatjuk, csupán elenyészően kevesen jelölték meg a szüleiket az akadémiába lépés meghatározó szereplőjeként. Ezzel szemben a válaszadók közel 89 százaléka nyilatkozta azt, hogy saját döntés alapján kívánták pályafutásukat valamelyik akadémián folytatni, azaz szerintük karrierválasztásukat jelentősen nem befolyásolta a szülői háttér. Ugyanezt erősítik egy másik kutatásunkban (Rábai 2020) szerzett edzői vélemények, amelyek szerint a szülői akarat önmagában nem elégséges tényező egy-egy játékos profi pályafutásának alakulásában, mindehhez kell a fiatal növendék saját elhatározása és döntése is. Ezeknek az eredményeknek ellentmond Gagne-modellje (1999), hiszen a modell szerint egy tehetséges gyermek leendő karrierjének esetében a szülői szerep olyannyira nagy befolyással bírhat, hogy a profi pályafutás elérését alapvetően befolyásolhatja vagy akár korlátozhatja is (Bicsérdy 2002, Orosz 2009, Hamvai és Pikó 2009, Csíkszentmihályi és mtsai 2010). Fontos azonban mindehhez hozzátenni, hogy sem a játékosok, sem a szülők nem tudhatják biztosan előre, vajon ténylegesen profi labdarúgó válik-e a gyermekükből, így komoly döntési faktorként jelentkezhet a bizonytalanság is (Crane 2017, Harwood et al. 2010) (Rábai 2019c).

A fiatalok bizonytalan jövőképevel kapcsolatban Oross (2013) kutatását szintén érdemes megemlíteni, aki a 2012-es Ifjúságkutatás mintájában megkérdezett fiatalok válaszaiban a jövővel kapcsolatos bizonytalanságot azonosította olyan területként, amely a

⁹¹ A disszertáció elméleti alapvetéseit összefoglalni kívánó részben részletesen kifejtettük a szülők szerepét a tehetséggondozás folyamatában, így jelen fejezetben nem törekedtünk a teljesség igényére.

fiatalokat a leginkább nyomasztja. Czibere (2012) ehhez kapcsolódóan megjegyzi, hogy a fiatalok nagyobb részének nincsenek konkrét céljai, illetve a jövőjükkel kapcsolatban is nagyfokú bizonytalanság jellemezi őket. Ezzel ellentétes eredményeket kapott azonban Havran és András (2018) kutatásukban, akik hivatásos pályafutásra készülő, fiatal labdarúgókat vizsgáltak. Vizsgálatuk egyik eredménye az volt, hogy a megkérdezett játékosok a saját és a csapattársaik jövőbeli lehetőségeit is a valós helyzetnél kedvezőbben ítélték meg. Noha a játékosok szerint több extra képzésre lenne szükségük a további fejlődésük érdekében, ezért azonban sem ők, sem pedig a klubjuk nem mozgósít plusz energiákat. Az élsport megítélése kapcsán Bicsérdy (2002) vizsgált általános- és középiskolás tanulókat, illetve egyetemi hallgatókat. Eredményei szerint az általános iskolások körében (a labdarúgó akadémisták zöme is ilyen) nagyobb azoknak az aránya, akik nem kívánnak az élsport szintjére feljutni sportágukban a későbbiekben.

Nemzetközi színtereken találkozhatunk olyan stratégiákkal, amelyek legfőbb célja az utánpótlásképzés hatékonyabbá és eredményesebbé tétele. Ezért is érdemes ismertetni a Premier Liga szervezete által 2010-ben központilag kidolgozott és bevezetett Elite Player Performance Plan (EPPP) elnevezésű programot, amelynek legfőbb feladata, hogy modernizálja és fejlessze az angol utánpótlás képzés területét. Az EPPP összesen hat alapelvet fogalmaz meg és alkalmaz koncepciójában (Zalai 2016.57.):

10. táblázat: *Az EPPP 6 alapelve*

Az EPPP 6 alapelve
A hazai játékosok számának és minőségének növelése, akik minél magasabb színvonalon képesek a klubok első csapatában játszani.
A képzési folyamat során a játékosok több időt töltsenek kontrollált, tervezett képzés és edzői felügyelet mellett.
Az edzők kontakt idejének növelése.
A minőségellenőrzés és a hatékonyságvizsgálat bevezetése és végrehajtása.
Az akadémiai rendszerekre kidolgozott stratégia a pénzfelhasználás vonatkozásában.
Széleskörű játékosfejlesztési stratégia.

Forrás: Zalai (2016:57.)

Az EPPP-koncepció bevezetésével 2010-től kezdődően egy újszerű megközelítési módszer jelent meg az angol akadémiák képzési hatékonyságának mérésére, hiszen a metódus objektív, központilag ellenőrzött folyamaton keresztül működik (Zalai 2016). Maga a rendszer olyan karriertervet adhat a Premier Ligában játszó fiatalok számára, amely által

elérhető lehet számukra a legfelsőbb osztályokban való szerepelés. Az EPPP a játékosok fejlesztésének valamennyi aspektusával foglalkozik három különálló szakaszban, méghozzá az alapozó (5-9 éves), az ifjúsági fejlesztés (12-16 éves) és a szakmai fejlődés (17-21 éves) szintjein (Mitchell 2015). O' Gorman et al. (2020) ide vonatkozóan az EPPP-programban részt vevő edzőket vizsgálta kutatásában és következtetéseként levonta, hogy a folyamat során az edzők kénytelenek megbirkózni az őket körülvevő politikai környezettel, illetve megnövekedtek a másodrendű feladataik (mint pl. az adminisztráció), amely tényezők tovább nehezítik a munkájukat. Az edzők úgy érezték, hogy a program olyan kihívások elé állította őket, amelyekre képzettségükből fakadóan nem voltak felkészülve. Látható tehát, hogy a sok pozitívum mellett a rendszer árnyoldalakkal is rendelkezik, leginkább igaz ez a programban dolgozó edzők esetében.

Kutatásunk másik kérdésköre az akadémisták lehetséges jövőbeli iskolai pályafutására vonatkozik. Ide kapcsolódóan Kanczler és Kovács (2012) fogalmazta meg, hogy a gyermek életében jelentkező különféle csomópontokra (pl. iskolaválasztás, felsőtagozatba lépés, középiskolába való jelentkezés és a felsőoktatási felvételi) hatással van a tanulás és az iskola, ezért is elengedhetetlen, hogy a sportoló fiatal a sportolást és a tanulást igyekezzon összhangba hozni, optimális egyensúlyt kialakítva a két terület között. A szerzők kiemelik a család támogató szerepét, és hangsúlyozzák a családi együttműködés jelentőségét a sikeresség szempontjából. Pusztai (2009) fogalmazta meg ezzel kapcsolatban, hogy a sporttevékenység pozitív irányba befolyásolhatja az iskolai teljesítményt. A témában Földesiné (1984) olimpiákon végzett kutatásokat, eredményei szerint számos egykori élsportoló sérülések, családi okok vagy az edzőikkel kapcsolatos összekülönbözések okán hagyta abba a sportot. Ami érdekes, hogy a megvizsgált minta mintegy negyede nevezte meg a pályafutás befejezésének legfőbb okaként a tanulás és a sport összeférhetetlenségét. Egressy (2004) vizsgálatának fókuszában magyar úszók álltak, akiknek továbbtanulási esélyeit vizsgálta. Megállapította, hogy noha a családnak (jellemzően a magas kulturális státussal rendelkezőknek) nagy szerepe van az úszás sportág kiválasztásában, a szülők csak ritkán bátorítják gyermekeiket arra, hogy felnőttként is élsportolók legyenek. Ami további érdekesség, hogy maga az úszópályafutás leginkább a pubertáskorra tehető, majd az iskolai terhek növekedésével, a tanulási teljesítmények felértékelődésével többnyire a középiskolába történő belépéskor következik be sportágváltás. A váltáskor általában olyan típusú versenysportra, ritkább esetben hobbisportra esik a választás, amely jól összeegyeztethető az iskolarendszer követelményeivel és kevésbé jelent megterhelést a fiatalra (Egressy 2004).

A labdarúgás sportágára áttérve Vincze (2008) kutatásában megállapította, hogy az agárdi Sándor Károly Labdarúgó Akadémia megadja a lehetőséget az érettségi vizsga

megszerzésére a labdarúgói számára, így megvan az esély a továbbhaladásra azok számára is, akik mégsem válnak profi labdarúgóvá. A Vincze (2008) kutatásában kapott eredményeket kiegészíti az egyik előzetes elemzési eredményünk, amelyben a Sándor Károly Labdarúgó Akadémiát vizsgálva azt az eredményt kaptuk, hogy az ottani akadémisták számára több lehetőség is fennáll abban az esetben, ha mégsem válik valamelyikük profivá. Ehhez nyújtanak segítséget például az akadémiával kapcsolatban álló partner középiskolák (Rábai 2018c). Szintén egy korábbi kutatás eredményeül kaptuk, hogy az abban vizsgált volt akadémisták szerint egy sikeres pályafutás esetében komoly befolyásoló tényező lehet például a szerencse vagy akár a sérülésmentesség is (Rábai 2016a).

Összességében azt olvashatjuk ki a szakirodalomból, hogy a fiatalok legfőbb motivációs faktoraként a sportolással megszerezhető pénzügyi javak elérése jelentkezik, mindemellett gyakran bizonytalanok a jövőjüket illetően. Léteznek olyan működő programok (pl. a már korábban ismertetett EPPP-program), amelyek megfelelő karriertervet nyújthatnak a fiatal labdarúgók számára. A szakirodalom fontos megállapítása még, hogy a tanulást és a sportolást minden esetben összhangba kell hozni a sportoló sikeres pályafutásának érdekében, és ebben is nagy szerep hárul a szülőkre.

5. Az empirikus kutatás koncepciója

Kutatási témánk elméleti feltárását követően a következő fejezetekben a labdarúgó akadémisták és edzők körében szerzett empirikus eredményeinket mutatjuk be. Mindenekelőtt ismertetjük a kutatásunk kiindulásául megalkotott kutatási kérdéseinket és az ezekhez kapcsolódó hipotéziseinket, bemutatjuk a vizsgált mintát, illetve beszámolunk kutatásunk módszertani sajátosságairól is.

5.1. Kutatási kérdések és hipotézisek

Kutatási kérdéseinket a második elméleti fejezetben ismertetett tehetséggondozás témaköréhez igazítva alkottuk meg, mivel a tehetségek szisztematikus fejlesztését az akadémiák központi feladatuknak tekintik működésük során, és kutatási megközelítésünknek is ez a legfontosabb alkalmazott kontextusa. Ahogyan azt fentebb bemutattuk, a tehetségelméletek egybehangzó álláspontja szerint a tehetségnevelés elengedhetetlen tényezőinek kell tekintenünk a családot, a társakat és az iskolai környezetet (pl. Monks és Knoers 1997, Czeizel 2001; 2004, Mező és Mező 2003, Heller és Balogh 2004), emellett fontos, hogy a gyerekek fejlesztésével foglalkozó pedagógusok (esetünkben edzők) a szakmai képzettség mellett felkészültek legyenek pedagógiai kérdésekben is (Herskovits 2005).

A tehetséggel és sporttehetség-gondozással kapcsolatos szakirodalom alapján kérdéseinket négy kérdéscsoporttá formáltuk. A hipotéziseinket ezekhez a kérdésekhez igazítva, a feldolgozott szakirodalomra és saját korábbi empirikus eredményeinkre támaszkodva állítottuk fel:

K1⁹²: Érdeklődésünk mindenekelőtt arra irányul, hogy milyen jellegű a pedagógiai munka és a pedagógiai részleg működése, illetve az akadémisták számára elérhető oktatás az akadémiákon, mennyire figyelnek oda erre a területre a szakmai vezetők, és az ott dolgozó edzők. Fontos kérdésünk még ebben a körben az is, hogy milyen minőségű és kidolgozottságú pedagógiai programmal rendelkeznek az egyes intézmények.

H1: Hipotézisünk szerint a labdarúgó akadémia az oktatást is prioritásként kezeli a sportági szakképzés mellett, ennek érdekében kooperációs kapcsolatokat létesítenek középfokú oktatási intézményekkel (Vincze 2008, Lelt 2013, Rábai 2016b, Rábai 2018c, saját empirikus eredmények). Előzetes feltevésünk a kérdéssel kapcsolatban még az, hogy a labdarúgó akadémia az oktatási programokat szakszerűen és kidolgozottan, és az akadémia az

⁹² K1= kérdés 1

pedagógiai részleg működtetésével nagy hangsúlyt fektetnek a pedagógiai programjuk megvalósulására.

K2: Második kutatási kérdésünk a labdarúgó akadémiákon fejlődő gyermekek társadalmi helyzetére és rekrutációjára vonatkozik. Ezzel kapcsolatban arra vagyunk kíváncsiak, hogy az akadémiákon tanuló fiatalok kinek a hatására lettek akadémisták, mi befolyásolta az intézményválasztásukat, illetve a szülőknek és/vagy testvéreknek milyen sportolói múltjuk van. Kutatásunk szempontjából az is érdekes, hogy milyen társadalmi státussal, milyen objektív, szubjektív anyagi- és kulturális tőkével rendelkeznek az akadémisták (illetve családjaik), és hogy milyen különbségek vannak a vidéki és a fővárosi akadémisták között ebben a tekintetben.

H2: Előzetes hipotézisünk a szakirodalom és saját kutatási eredményeink alapján az, hogy a fiatalok saját döntés alapján lettek akadémisták, intézményválasztásukat szignifikánsan a jövőbeli sportolói pályafutás befolyásolta, és hogy többségük szüleinek vagy testvéreinek korábban szintén a labdarúgás volt a fő sportáguk (Egressy 2005, Keresztes és mtsai 2005, Vincze 2008, Soldos 2016; 2017, Smith 2003, Rábai 2019a). Feltevésünk szerint a fővárosi és vidéki akadémiákon fejlődő labdarúgók eltérő társadalmi helyzetűek, az objektív és szubjektív anyagi tőke szempontjából szintén nagy különbségek vannak a vidéki és fővárosi akadémisták között, ahogyan a kulturális tőke esetében is (Tonts 2005, Tóth és Dóczy 2017). További feltevésünk szerint az akadémisták összességében kevésbé tekinthetők vallásosnak, de a vidéki és fővárosi akadémisták közül a vidékiek a vallásosabbak (Kovács 2013, Ifjúságkutatások 2016).

K3: A harmadik kutatási kérdésünk a játékosok elégedettségére, edzőikkel való kapcsolataikra és szabadidős tevékenységeikre koncentrál: arra vagyunk kíváncsiak, hogy a fiatalok milyennek ítélik az edzők szakmai felkészültségét és a velük való munkát, hogyan érzik magukat az akadémisták a tanulmányi eredményességüket illetően, illetve érzésük szerint az edzőik mennyire figyelnek oda a tanulmányi eredményeik alakulására. Kérdés továbbá az is, hogy az edzőik milyen módszerekkel motiválják az akadémistákat, hogyan jutalmaznak és büntetnek őket, milyen tipikus problémákkal küzdenek a fiatalok az akadémista lét során és kihez fordulhatnak probléma esetén. Itt kíváncsiak vagyunk arra is, hogy az edzőiket milyen arányban választják a fiatalok. Utolsó ide vonatkozó kérdésünk, hogy az akadémisták mivel töltik a leggyakrabban szabadidejüket.

Kérdéseink ezen a téren ugyanakkor az edzőkre is irányulnak: mit gondolnak a mai fiatal footballisták tehetségéről, motivációjáról, és arról, hogy miért vannak az akadémián (Rábai 2018b). Kíváncsiak vagyunk, hogyan látják az edzők: a gyerekek tudatosan készülnek a professzionális futballra, vagy a döntés inkább a szüleiké. Kérdésünk továbbá az is, hogy

mennyire figyelnek oda a gyerekek problémáira, szoktak-e segítségért fordulni hozzájuk és ha igen, akkor melyek azok a legjellemzőbb problémák, amik miatt segítséget kérnek. További kérdés, hogy az edző kihez fordulhat segítségért probléma esetén, illetve van-e formalizált együttműködés az edzők és az internátusok nevelői között.

H3: Ehhez a kutatási kérdéshez két feltevést is megfogalmaztunk: az első (a) ehhez tartozó feltevésünk szerint összességében a vidéki és a fővárosi játékosok is elégedettek az edzőik szakmai felkészültségével és jónak tartják a közös munkát velük, illetve elégedettek a saját tanulmányi eredményességükkel is. Az edzők a játékosok szerint odafigyelnek iskolai eredményeikre, ilyen téren nincs jelentős különbség a vidéki és a fővárosi fiatalok között (Czeizel 2004, Gombocz 2004, Csáki és mtsai 2013, Faragó 2015, Varga 2017b, Kasuba 2018, Faragó és mtsai 2018, Rábai 2018b, Béki 2019, Rábai 2019c). Többségükben úgy látják, hogy az edzőik leginkább verbálisan motiválják, jutalmazza és büntetik őket (Barkóczi és Putnoky 1980, Németh 2011, Révész és mtsai 2013, Tóth és Dóczi 2015, Kun és Vincze 2016, Kiss és mtsai 2019, Rábai 2020). A két akadémiasoport között a problémák terén feltevésünk szerint nincsenek nagy különbségek, valamilyen probléma esetén legnagyobb arányban a szülőkhöz fordulnak a vidéki és a fővárosi akadémisták is, az edzők ilyen tekintetben nem jönnek számításba a játékosok körében (Csáki és mtsai 2013, Révész és mtsai 2013, Ifjúságkutatás 2016, Varga 2017ab, Kasuba 2018). Feltételezzük továbbá, hogy a vidéki és fővárosi akadémisták szabadidejükben legszívesebben a barátaikkal vannak (Bóka és mtsai 2015, Ifjúságkutatás 2016).

Ehhez a hipotézishez tartozó második (b) feltevésünk szerint az edzők álláspontja alapján tehetségesek ugyan a mai futballisták, ugyanakkor a szakemberek a játékosok motivációjával kapcsolatban érznek leginkább különbségeket és hiányosságokat. A szakemberek szerint az akadémisták nem mindig csak saját döntésük alapján kerülnek az egyes utánpótlásbázisokra, hanem szüleik is gyakran befolyásolhatják ezt (Trzaskoma-Bicsérdy és mtsai 2007, Christensen 2009, Varga 2017b, Saether és mtsai 2017, Rábai 2018b; 2020). Az edzők szerint a játékosaik gyakran keresik őket magánéleti problémákkal, ha pedig ők szorulnak segítségre, akkor az oktatási-és szociális részleghez fordulhatnak támogatásért.

K4: Negyedik kérdésünk az akadémisták jövőbeli terveit térképezi fel. Ehhez kapcsolódóan kérdéseink, hogy az akadémiákon fejlődő fiatal növendékek tervezik-e abbahagyni a futballt a jövőben, milyen jövőbeli aspirációkkal rendelkeznek, milyen iskolai végzettségek (szakmunkás, érettségi, egyetemi diploma) elérésére látnak lehetőséget, és látnak-e esélyt arra, hogy a jövőben a labdarúgáson kívül fognak tevékenykedni. Kérdésünk továbbá, hogy milyen esélyt látnak a leendő profi pályafutásukra, látnak-e lehetőséget egy esetleges jövőbeli klubváltásra, hova mennének legszívesebben és milyen okból. Utolsó idetartozó kérdésünk a

külföldi pályafutás esélyére vonatkozik és arra, hogy milyen okok miatt mennének külföldre futballozni az akadémisták.

H4: Hipotézisünket a szakirodalom és előzetes kutatási eredményeink alapján két feltevésre bontottunk: az első (a) feltevésünk szerint sem a vidéki, sem pedig a fővárosi akadémisták többsége nem tervezi abbahagyni a futballt. Az iskolai végzettségek kapcsán a vidéki és a fővárosi akadémisták szerint is az érettségi megszerzésére minden esélyük megvan, de az egyetemi végzettség elérésére inkább a fővárosi akadémisták látnak nagyobb esélyt (Egressy 2004, Lannert 2004, Vincze 2008, Kanczler és Kovács 2012, Hermann és Varga 2012, Kovách 2012, Bihari 2009, Fenyő és Rábai 2020). A profi pályafutásra való esély megítélésében feltételezésünk szerint a fővárosiak jelentősen magabiztosabbak a vidékieknél (Kovách 2012, Bihari 2019), a jövőbeli klubváltás kapcsán pedig feltételezzük, hogy sem a vidékiek, sem pedig a fővárosiak nem tervezik, hogy másik akadémia csapatában játszanak a jövőben (Gösi és Sallói 2017, Platts 2012, Sagar et al. 2010, Mills et al. 2012, Crane 2017, Harwood et al. 2010, Rábai 2018b, utanpotlassport.hu elemzései). A jövőbeli külföldi pályafutással kapcsolatban feltételezzük, hogy az akadémisták majdnem mindegyike tervezi a külföldön való játékot, jelentős különbségek pedig nincsenek főváros-vidék tekintetében. Feltételezésünk szerint a külföldi pályafutás legjelentősebb okaként a vidéki és a fővárosi fiatalok is a magas keresetet jelölik meg válaszaikban (Bourke 2002, Ifjúságkutatások 2012, 2016, Tóth és Dóczi 2017, Rábai 2019c).

A hipotézisünkhöz tartozó második (b) feltevésünk az edzők véleményéhez kapcsolódik: az edzők szerint a játékosok többségükben szeretnének külföldre szerződni, elsősorban a nagyobb anyagi kereset reményében, ugyanakkor szerintük gyakran túl korán és irreális célokat kitűzve mennek külföldre a fiatalok (Rábai 2018b). Az edzők szerint a gyerekek mentalitása és motiváltsága nagyban függ attól, hogy milyen családi háttér veszi őket körül, tehát mennyire támogatják a szülők a fiatal pályafutását (pl. Bognár és mtsai 2006, Csáki és mtsai 2013, Clarke és Harwood 2014, Mills et al. 2014).

5.2. A kutatás mintájának bemutatása

Kutatásunk lebonyolításához hat akadémiáról összesen 560 akadémista növendéket,⁹³ a labdarúgó akadémiákon dolgozó edzőket (N=12) és minden akadémia oktatási-és szociális részlegének a vezetőjét (N=6) szólaltattuk meg. A mintában három fővárosi (N=251) és három vidéki (N=309) akadémia akadémistáinak válaszai szerepelnek, mint látható közel azonos arányban. A válaszadó akadémisták életkora 11 és 19 év közé esett.

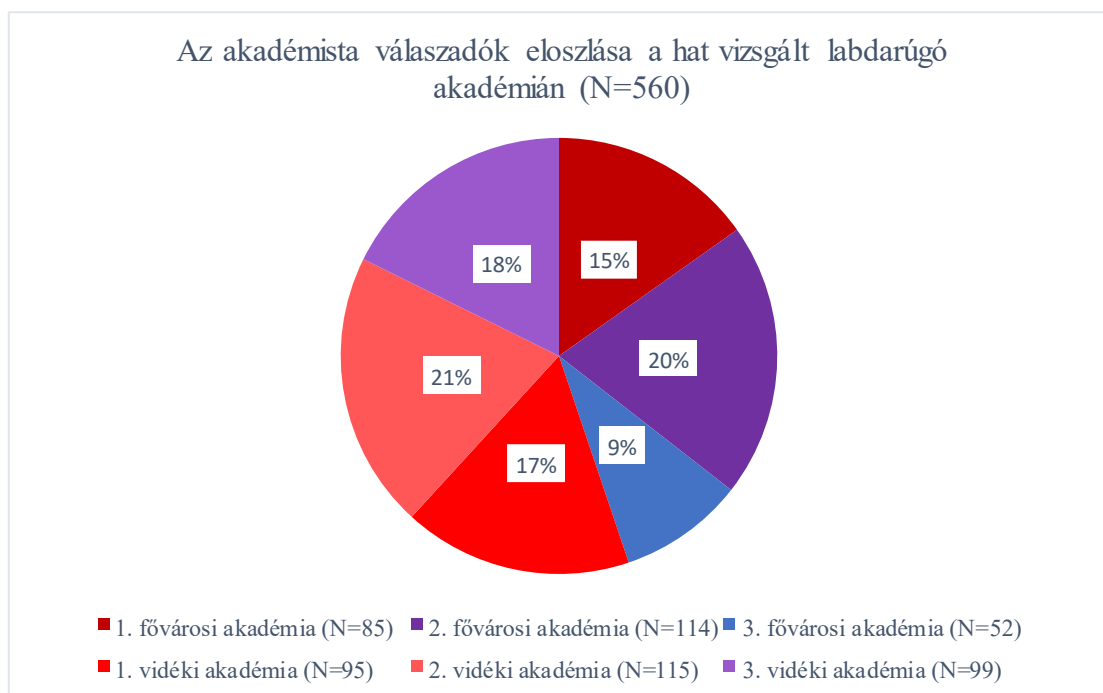
Az alapsokaságunkat rétegzett mintavételi eljárással alakítottuk ki. A kutatás során megkeresett labdarúgó akadémistákról nem állt rendelkezésre teljes névsor, a tanulók kiválasztásához többlépcsős eljárás útján jutottunk el, az intézmények kiválasztásának elveit réteggépző jellemzők meghatározása előzte meg, s a második lépcsőben történt a tanulók felkeresése a kiválasztott intézményben. Vizsgálatunkkor nem az akadémisták, hanem az akadémiák kerültek kiválasztásra, a fiatalokra pedig a teljesség elve érvényesült a mintavétel során. Mindezt úgy igyekeztünk teljesíteni, hogy látogatásainkkor az akadémiák munkatársainak támogatásával minden akadémistát megpróbáltunk elérni, aki az adott intézményben tartózkodott.

A vizsgálandó akadémiák kiválasztásánál legfontosabb szempontunk az volt, hogy vidéki és fővárosi intézmények azonos arányban kerüljenek be az alapsokaságba a vidék-főváros összehasonlíthatóságának érdekében.⁹⁴ Igyekeztünk a két akadémiacsoportból közel azonos számban megkérdezni akadémistákat, hogy a válaszadók összehasonlíthatóvá válhassanak. Volt azonban olyan intézmény, amely elutasította felkérésünket, illetve olyan is, amely ironikus módon azzal hárította el a részvételt, hogy magát nem akadémiaként tartja számon – miközben például a Double Pass által vizsgált akadémiák között szerepeltek –, mindez pedig az eredmények általánosíthatóságát akadályozta. Végül azonban kialakult a 3-3 vidéki és fővárosi akadémia alkotta végső sokaságunk. A három vidéki akadémia közül mindhárom regionális központként van számon tartva, míg a három fővárosi intézmény közül kettő regionális, egy pedig nem regionális központként működik jelenleg is.

A 8. ábrán az elemzésre kerülő akadémisták megoszlását lehet látni a kutatásba bevont akadémiák között, a 9. ábrán pedig a válaszadók életkori megoszlását szemléltettük:

⁹³ Összesen ugyan 560 akadémista növendék töltötte ki a kérdőívünket, azonban a kérdőívek elemzése közben gyakran találkoztunk adathiánnyal: bizonyos kérdésekre nem kaptunk választ vagy pedig a válasz feldolgozásra alkalmatlan volt. Ezáltal több esetben nem 560 válaszadó van feltüntetve, hanem annyi, amennyien megválaszolták az adott kérdést. Bizonyos kérdéseknél magasabb elemszám van feltüntetve az adott eredménynél, ebben az esetben több választ is megadhattak az akadémisták, így nőtt az arra vonatkozó elemszám is.

⁹⁴ Az általunk kiválasztásra került és elemzett akadémiák nevét az anonimitás megtartása végett nem közöljük disszertációnkban.

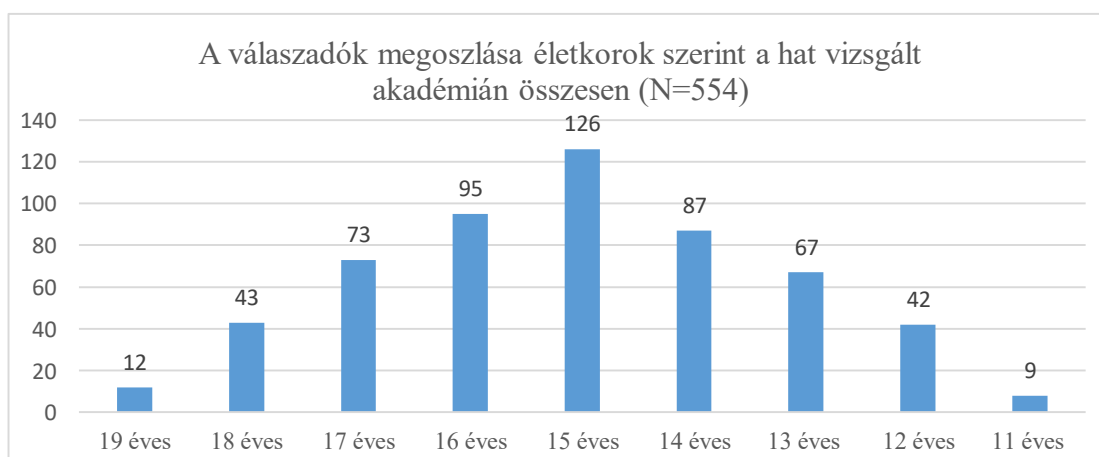

95

8. ábra: Az akadémista válaszadók eloszlása a hat vizsgált labdarúgó akadémián (N=560)

Forrás: saját szerkesztés

Látható a 8. ábrán, hogy a 2. vidéki akadémia növendékei szerepelnek a legnagyobb arányban (21 %) a mintában a megkérdezett akadémisták között, ezt követi a 2. fővárosi akadémia (20 %), majd pedig a 3. vidéki akadémia (18 %). A mennyiségi eloszlás alapján az alapsokaság kiegyensúlyozottnak tekinthető, így az összehasonlíthatóságot nem teszi lehetetlenné.

9. ábra: A válaszadók megoszlása életkorok szerint a hat vizsgált akadémián összesen (N=554)

Forrás: saját szerkesztés

⁹⁵ A harmadik fővárosi akadémia esetében azért jelentősen kisebb az elemszám a többi akadémiához képest, mert ott kevesebben vannak az akadémisták, ilyen szempontból tehát speciális intézményről van szó.

A válaszadó akadémisták (a hat akadémiát egyben vizsgálva) életkorok szerinti megoszlása tekintetében látható (9. ábra), hogy az akadémista növendékek közül a legtöbben a 15 éves korosztályból töltötték ki a kérdőívet, a teljes alapsokaság 23 %-át téve ki, őket a 16 (17 %) és a 14 (16 %) éves fiatalok követik. Az életkorok szerinti eloszlást a véletlen alkotta, hiszen azokat az akadémistákat tudtuk megkérdezni, akik ottjártunkkor jelen voltak a bázisokban. Ezért nem törekedtünk az életkorok szerinti szelektálásra, hanem inkább arra, hogy minél több akadémistát el tudjunk érni egy-egy terepmunka alkalmával.

A játékosok megkérdezése mellett kíváncsiak voltunk az egyes akadémiákon dolgozó és a fiatalok fejlesztésével foglalkozó edzők,⁹⁶ valamint az oktatási- és szociális szekciókban dolgozó vezetők véleményeire is, ezért őket interjújuk segítségével kérdeztük a saját akadémiajukról és az ottani fiatalok helyzetéről (Rábai 2018b). A következő két táblázatban (11-12. táblázat) néhány információt közlünk az általunk megkérdezett edzőkről, valamint az oktatási-és szociális részlegek vezetőiről:

11. táblázat: Az interjúkban megkérdezett edzők bemutatása

Akadémia	Interjú résztvevői	Mióta dolgoznak az akadémián?	Korábban dolgozott-e más akadémián vagy foglalkozott-e utánpótlás labdarúgók fejlesztésével?
1. fővárosi akadémia	2 edző	1. edző: 1 éve 2. edző: 11 éve	1. edző: korábban Szombathelyen, Pápán, Zalaegerszegen és Mosonmagyaróváron dolgozott edzőként 2. edző: korábban az utánpótlásban dolgozott két élvonalbeli együttesnél is
2. fővárosi akadémia	2 edző	1. edző: 3 éve 2. edző: 5 éve	1. edző: korábban a Vasas Kubala Akadémián és a felcsúti Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémián dolgozott 2. edző: önálló utánpótlás futballegyesület vezetője és edzője volt Albertirsán
3. fővárosi akadémia	2 edző	1. edző: 18 éve 2. edző: 3 éve	1. edző: dolgozott még a Győrnél és az angol Oldham Athletic-nél 2. korábban Gödöllőn volt az utánpótlásban szakmai vezető
1. vidéki akadémia	2 edző	1. edző: 2 éve 2. edző: 4 éve	1. edző: korábban már dolgozott egy külföldi akadémián

⁹⁶ Az edzők kiválasztása előzetes egyeztetés alapján történt, igyekeztünk intézményenként azokat az edzőket megszólaltatni, akik valamelyik utánpótlás csapattal dolgoznak, így relevánsan tudnak nyilatkozni az akadémistákat érintő kérdésekben.

			2. edző: az akadémia előtt már dolgozott utánpótlásedzőként
2. vidéki akadémia	2 edző	1. edző: 2 éve 2. edző: 1 éve	1. edző: korábban szakmai igazgatóként a Bene Ferenc Labdarúgó Akadémián és a Ferencvárosnál is dolgozott 2. edző: korábban a Magyar Futball Akadémián dolgozott, előtte pedig egy külföldi labdarúgó akadémia volt edző
3. vidéki akadémia	2 edző	1. edző: 5 éve 2. edző: 5 éve	1. edző: nem dolgozott más akadémia 2. edző: nem dolgozott más akadémia

Forrás: saját szerkesztés

12. táblázat: *Az interjúkban szereplő oktatási-és szociális részlegek vezetőinek bemutatása*

	Az akadémiaán eltöltött eddigi idő	Dolgozott-e korábban más akadémiaiban?	Rendelkezik-e pedagógusvégzettséggel?
1. alany (1. fővárosi akadémia)	12 éve dolgozik az akadémiaán, 2007-2011-ig nevelőtanárként, 2011 óta a kollégium igazgatója	nem	igen
2. alany (2. fővárosi akadémia)	6 éve dolgozik az akadémiaán, 2013 óta a részleg vezetője	nem	igen
3. alany (3. fővárosi akadémia)	1 éve dolgozik az akadémiaán, 2018 nyarától	nem	nem
4. alany (1. vidéki akadémia)	17 éve dolgozik az akadémiaán, 2015 óta a pedagógiai részleg vezetője	nem	igen
5. alany (2. vidéki akadémia)	3,5 éve, 2015 óta a pedagógiai részleg vezetője	nem	igen
6. alany (3. vidéki akadémia)	2 éve, 2017 február óta	nem	igen

Forrás: saját szerkesztés

5.3. A kutatás módszertana

Kutatásunk során alkalmazott eljárásunk kvantitatív és kvalitatív módszerekből tevődik össze. Vizsgálataink során az adatfelvételt mind a hat akadémián terepmunkaként személyesen hajtottuk végre papír alapon 2019 január-május időszakban. A terepmunkákat minden esetben előzetes egyeztetés előzte meg, az aktuális szakmai vezetővel előre megbeszéltük a kutatás pontos időpontját, így vizsgálatainkat szervezett körülmények között bonyolíthattuk le. A terepmunkák alkalmával az akadémiákon hosszabb időt tölthettünk, amely során minden esetben megtekinthettük az intézmények infrastruktúráját és betekintést nyerhettünk a korosztályok edzéseibe is. Emellett engedélyezték számunkra a képzések lehetőségét, így dokumentálhattuk ottjártunk legfontosabb pillanatait. Minden akadémia készségesen fogadott bennünket, így nagyban megkönnyítették számunkra a terepmunka feladatainak teljesítését.

A kvantitatív vizsgálatunk kapcsán az akadémisták önkitöltős kérdőíveket⁹⁷ kaptak, a kérdőívek kitöltését az edzők felügyelték, a kitöltött kérdőívek egy részét személyesen szállítottuk, míg a másik részét az akadémiák utólag postázták el nekünk. Az összes kérdőív összegyűjtését követően az egyes utánpótlásbázisokon gyűjtött adatokat egy adatbázisba összesítettük, majd az adatokat a meghatározott kutatási kérdések mentén elemeztük. A statisztikai elemzésekhez az SPSS 21 matematikai statisztikai programcsomag segítségével vesszük igénybe, az elemzések során a $p < 0,05$ szignifikancia-szintet tekintjük mérvadónak. A 13. táblázatban szeretnénk ismertetni, hogy mely dimenziók és azokhoz tartozó változók mentén hoztuk létre az akadémisták között kiosztott kérdőívünket:

⁹⁷ Az akadémisták részére kiosztott kérdőívvázlat a disszertáció Mellékletek című fejezetében található meg.

13. táblázat: *A kérdőívünkben használt dimenziók és változók*

Dimenziók	Változók
rekrutáció, társadalmi háttér	akadémiai tagság ideje akadémista múlt szülők iskolai végzettsége szülők foglalkozása lakóhely településtípusa objektív-szubjektív anyagi helyzet kulturális tőke vallásosság
akadémista elégedettség	aktuális élet megítélése (infrastruktúra, szakmai fejlődés, tanulmányi eredményesség, csapattársak, barátok) szabadidő problémák megnevezése
edző-játékos kapcsolat	közös munka megítélése edzők szakmai felkészültségének meghatározása ösztönzés, bátorítás, büntetés megjelenési formái
aspiráció	jövőbeli iskolai végzettségek elérésének megítélése profi pályafutás esélyének megítélése külföldi pályafutás esélyének megítélése

Forrás: saját szerkesztés

A statisztikai elemzések során többféle módszert is alkalmazunk, leggyakrabban a kereszttábla-elemzést, amelynek segítségével vizsgáljuk az akadémisták rekrutációját és társadalmi helyzetét, az edzőikkel való kapcsolataik minőségét, illetve a jövőbeli aspirációit.

Emellett logisztikus regressziós elemzést is alkalmazunk az akadémisták intézményválasztását (fővárosi vagy vidéki) befolyásoló tényezők vizsgálatának kapcsán. A logisztikus regressziós elemzés során kétértékű függő változóként a vidéki és a fővárosi akadémiákat (3-3 intézmény) jelöltük meg, amelyben a 0-s értéket a vidékiekhez, 1-est a fővárosiakhoz rendeltük, referenciakategóriaként pedig a kétértékű településtípust határoztuk meg. A regressziós elemzésünk előtt minden magyarázó változót kétértékűvé kódoltunk, így jöttek létre a településtípus (0=tanya, falu; 1=városok), a tanulmányi átlag (0=4-es átlag alatti; 1=legalább 4-es átlag és feletti), a más akadémiában való korábbi szereplés (1=igen; 2=nem), az anya és az apa legmagasabb iskolai végzettsége (0=8 általánostól gimnáziumig; 1=főiskolától tudományos fokozatig), a jövőbeli külföldi pályafutás lehetőségének megítélése (1=igen; 2=nem) és a valamelyik szülő vagy testvér sportolói múltja (1=igen, 2=nem) kétértékű változók. Az akadémisták társadalmi helyzetének vizsgálata során indexeket alakítottunk ki, amelyeket röviden a következőkben ismertetünk:

Objektív anyagi helyzet index: az index megalkotása során kétértékűvé (0 vagy 1) alakítottuk az objektív anyagi helyzetre vonatkozó változókat, az index pedig a saját lakás, családi ház, plazma TV, LCD TV, asztali számítógép vagy laptop otthoni internet hozzáféréssel, táblagép, e-book olvasó, mobil-internet, mosogatógép, klíma, okostelefon eszközök meglétéből vagy hiányából tevődik össze. Az index tartalmazza, hogy a labdarúgó akadémisták rendelkeznek-e az alábbi eszközökkel, ezáltal képet kaphatunk arról, hogy a vidéki és a fővárosi intézményekben milyen objektív anyagi helyzettel rendelkeznek a növendékek és milyen különbségek vannak közöttük ilyen tekintetben. Az indexhez tartozó minimum érték 0, a maximum érték pedig 8 volt.

Kulturális tőke index: az index megalkotása során kétértékűvé (0 vagy 1) alakítottuk a kulturális tőke felmérésére vonatkozó változókat, az index pedig az otthoni könyvek számából, a koncertre, könyvesboltba, könyvtárba, kiállításra, múzeumba, színházba, hangversenyre, operába járás gyakoriságából tevődik össze. Az index tartalmazza, hogy a vidéki és a fővárosi akadémisták között a kulturális szokások kapcsán milyen különbségek vannak. Az indexhez tartozó minimum érték 0, míg a maximum érték 8 volt.

A kvalitatív vizsgálatunk során dokumentumelemzést végeztünk a labdarúgó akadémiák pedagógiai programjainak vizsgálatához, illetve interjúkat⁹⁸ készítettünk az akadémiákon dolgozó edzőkkel és az oktatási- és szociális részlegek vezetőivel. Az edzőkhöz intézett kérdéseink között szerepeltek többek között, hogy mennyire látják tehetségeseknek a mai fiatal futballistákat, szerintük mi a gyerekek fő motivációja, miért dolgoznak egy akadémiai szintű labdarúgó utánpótlás intézményben. Megkérdeztük továbbá, hogy

⁹⁸ Az edzőknek feltett kérdéseket tartalmazó interjúvázlat a dolgozat Mellékletek című fejezetében található meg.

meglátásaik szerint a gyerekek tudatosan készülnek-e a professzionális futballra, mennyire az ő döntésük ez és mennyire a szüleiké. Kíváncsiak voltunk, hogy észlelik-e, ha valamelyik akadémistának valamilyen problémája van, és mennyire gyakori jelenség az edzők életében, hogy a gyerekek segítségért fordulnak hozzájuk, illetve melyek azok a tipikus problémák, amik miatt segítséget kérnek tőlük. Megkérdeztük még, hogy az edzők kihez fordulhatnak segítségért problémájuk esetén, illetve azt is, hogy van-e valamilyen formalizált együttműködés az edzők és az internátusok nevelői között. Az akadémisták külföldi pályafutása kapcsán pedig arról érdeklődtünk, hogy véleményük szerint mennyire reális egy fiatal számára a külföldre igazolás lehetősége, meglátásuk szerint megállnák-e ott a helyüket a honi akadémisták. Az edzőkhöz intézett kérdéseinket igyekeztünk úgy megalkotni, hogy az interjúk összehasonlíthatóvá váljanak bizonyos témákban az akadémistákat érintő kérdésekkel.

Az akadémiák oktatási- és szociális részlegének vezetőihez feltett kérdéseink között szerepelt, hogy mi motiválta őket az akadémián való munkavállalásban, megkértük őket, hogy ismertessék a saját akadémiájuk oktatási- és szociális részlegének működését, sajátosságait, illetve jellemezzék saját pedagógiai programjaikat és nevezzék meg azokat a területeket, amelyek a leginkább fejlesztésre szorulnak a részleg működésében.

6. A labdarúgó akadémiák pedagógiai programjainak elemzése⁹⁹

Jelen fejezetünkben a magyarországi labdarúgó akadémiák pedagógiai programjainak elemzésével kapcsolatos kutatási eredményeinket mutatjuk be. Vizsgálatunkban igyekeztünk feltárni a labdarúgó akadémiák növendékeit körülvevő életvilág pedagógiai aspektusait. Korábbi kutatásaink során egyértelműen kiderült számunkra, hogy ez a terület a tudományos vizsgálatok kapcsán még teljesen feltáratlan, ugyanakkor az akadémiák által másodlagos fontosságúnak tekintett területnek számít, így relevanciája kutatásunk számára megkérdőjelezhetetlen. Fő célunk az akadémiák pedagógiai programjainak dokumentumelemzése nyomán a formai és tartalmi jegyek mentén történő összehasonlító vizsgálata, illetve az akadémiák pedagógiai- és szociális részlegének vezetőivel felvett félig-strukturált interjúk elemzése. Vizsgálódásainkat a disszertáció módszertani részében ismertetett intézményekben (3-3 vidéki és fővárosi akadémia) végeztük el.

6.1. A magyar labdarúgó akadémiák pedagógiai programjainak általános képe az elemzések és az összevetések után

A dokumentumelemzés során az általunk elemzett pedagógiai programok formai és tartalmi sajátosságaira voltunk kíváncsiak. Az egyes formai és tartalmi elemzési szempontok kialakításában segítségünkre volt az iskolák pedagógiai programjaival foglalkozó szakirodalom, amelynek segítségével megalkottuk vizsgálatunk szempontrendszerét.

Az elemzések előtt megnéztük, hogy a magyarországi akadémiák¹⁰⁰ összességében mennyire teszik elérhetővé programjaikat a saját honlapjaikon vagy más forrásokon keresztül az érdeklődők számára. Eredményeinket az alábbi táblázatban (14. táblázat) foglaltuk össze:

⁹⁹A fejezet az angolul és a magyarul társ szerzővel megjelent tanulmány általam készített része. Az angol nyelvű tanulmány bibliográfiai adatai: Fenyő, Imre és Rábai, Dávid (2020): A General Overview of the Educational Programmes of the Hungarian Football Academies. Central European Journal of Educational Research, 2(2), 101-110. A magyar nyelvű tanulmány bibliográfiai adatai: Rábai és Fenyő (2020): Labdarúgó akadémiák pedagógiai programjainak elemzése. Neveléstudomány, 2020(3): 55-75.

¹⁰⁰ Ebben a tekintetben nem csak a mintába került akadémiákat vizsgáltuk, hanem valamennyi magyarországi labdarúgó akadémiát.

14. táblázat: *A labdarúgó akadémiák pedagógiai programjainak nyilvánossága, elérhetősége*
(N=19)

	Akadémia (N=19)	Pedagógiai program konkrét elérhetősége
1.	Békéscsabai Labdarúgó Akadémia	-
2.	Bozsik József Labdarúgó Akadémia	-
3.	Debreceni Labdarúgó Akadémia	https://balashazy.unideb.hu/wp-content/uploads/2015/09/hivatalos-dokumentumok/pedprogram_1718.pdf
4.	Diósgyőri Futball Akadémia	-
5.	Fehér Miklós Labdarúgó Akadémia	http://www.fmla.hu/uploads/oth/pedagogiai_program_2016.pdf
6.	FTC Zrt.	-
7.	Illés Akadémia	-
8.	Kaposvári Rákóczi Bene Ferenc Labdarúgó Akadémia	http://cseriutikollegium.hu/pedagogiai-program/
9.	Kecskeméti Labdarúgó Akadémia	-
10.	Magyar Futball Akadémia	http://magyarfutballakademia.hu/uploads/docs/Pedagogiai_Program_2019.pdf
11.	Mol Vidi FC	-
12.	Pécsi Futball Akadémia	https://www.kir.hu/KIR2_INFO/Pub/DokLetolt/PEDPROG-201639-0
13.	Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia	https://pfla.hu/downloads/dokumentumok/Ped_progr_2015.pdf
14.	Sándor Károly Labdarúgó Akadémia	-
15.	Szeged 2011 Grosics Akadémia	-
16.	Szőcs János Labdarúgó Akadémia	-
17.	UTE Labdarúgó Akadémia	http://www.utelabdarugas.hu/programok/oktatasi-program
18.	Vasas Kubala Akadémia	http://www.vkla.hu/oktatasi-program
19.	Várda Labdarúgó Akadémia	-

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes akadémiák pedagógiai programjának elérhetősége jól láthatóan igencsak változatos képet festett a kutatás kiindulásakor, ugyanis több esetben nem voltak elérhetők sem az akadémiák honlapjain, sem pedig más internetes forrásban, és csak személyes kérésre kaptunk betekintést az akadémiák vezetőitől áttekintésre és elemzésre. Ezzel összefüggésben határozottan az a véleményünk, hogy ezen dokumentumok nyilvánosságra hozatala kifejezetten fontos lenne – főként azért, hogy a leendő vagy már az adott akadémián nevelődő akadémisták szülei is tudjanak tájékozódni az általuk választott akadémia pedagógiai- és szociális részlegének működési elveiről, koncepciójáról, illetve sajátosságairól. Mindemellett lényeges lenne, hogy az akadémiák munkája összemérhető legyen saját előre nyilvánossá tett értékeikkel és megfogalmazott célkitűzéseikkel.

Szintén fontos tapasztalatunk volt már a tartalmi elemzés megkezdése előtt, hogy az akadémiavezetők gyakran nem voltak tisztában a pedagógiai programjuk létezésével, sokszor értetlenkedve álltak a meglétük ténye előtt, sőt egy esetben irrelevánsnak nevezték a saját létező programjukat. Mindezen tények már sejtették azt is, amivel később, a programok elemzése során kellett szembesülnünk: az általunk vizsgált dokumentumok óriási szórást mutattak tartalmi minőségük tekintetében – sőt valójában kijelenthetjük, hogy az egynémely akadémia által pedagógiai programnak nevezett (annak tartott, akként kezelt) dokumentum véleményünk szerint a legnagyobb jóindulattal sem éri el az elégséges vagy elfogadható szintet.

6.1.1. A pedagógiai programok formai sajátosságai

A pedagógiai programok formai sajátosságainak feltérképezése érdekében a következő kérdésekre kerestük a válaszokat: milyen a dokumentumok tagoltsága (egységes vagy pedig több, kisebb terjedelmű dokumentumban alkotják-e meg a labdarúgó akadémiák a pedagógiai programjukat)? Milyen terjedelembeli különbségek mutatkoznak az egyes dokumentumok között? Milyen szerkezetbeli különbségek vagy azonosságok jelennek meg bennük, mennyire szerepelnek bennük a szakirodalom alapján a pedagógiai programokra vonatkozó ajánlott és kötelező elemek?

Az alábbi táblázatban (15. táblázat) az általunk elemzett programok formai paramétereit kívánjuk szemléltetni, amelyeket később részletesen elemzünk is:

15. táblázat: A labdarúgó akadémiák pedagógiai programjainak formai paraméterei

Akadémia típus (vidéki/fővárosi)	A dokumentum tagoltsága	A dokumentum terjedelme összesen (oldalszám)	Szerkezeti felépítés (fejezetek tagoltsága)	A pedagógiai programokra vonatkozó ajánlott és kötelező elemek megjelenése (Gábris 1998, Ollé 2006. Kormos 2010)
1. fővárosi akadémia	1 egységes dokumentum	48 oldal	fő- és alfejezetekkel ellátott, koherens szövegezés	A helyi program kivételével valamennyi elem megjelenik a programban
2. fővárosi akadémia	1 egységes dokumentum	35 oldal	Fő- és alfejezetekkel ellátott, koherens szövegezés	Az ajánlott és a kötelező elemek töredéke jelenik meg csupán (bevezetés, nevelői-oktatói munka céljai, feladatai, stb.)
3. fővárosi akadémia	1 egységes dokumentum	13 oldal	Nincsenek fő- és alfejezetek, a szövegezés szerkezete néhol kaotikus	Az ajánlott és kötelező fejezetek csupán egy eleme (nevelői-oktatói munka céljai, feladatai) jelenik meg
1. vidéki akadémia	1 egységes dokumentum	177 oldal	fő- és alfejezetekkel ellátott, koherens, bőséges szöveg	A küldetésnyilatkozaton és a záradékon (nem kötelező elemek) kívül minden elem megjelenik
2. vidéki akadémia	1 egységes dokumentum	4 oldal	Nincsenek fő- és alfejezetek, csak néhány főcím	Az ajánlott és a kötelező fejezetek nem jelennek meg a dokumentumban
3. vidéki akadémia	több dokumentumrészlet (összesen 5 részletben)	9 oldal	Nem egységes a dokumentum, részenként vannak rögzítve külön- külön dokumentumokban, fő-és alcímekben elküldve	Csak a küldetésnyilatkozat és a fejlesztési célok jelennek meg a dokumentumban

Forrás: saját szerkesztés

A labdarúgó akadémiák részéről feltöltött vagy rendelkezésre bocsátott pedagógiai programok többségükben egy egységes dokumentumban jelentek meg, egy esetben találkoztunk több részletben kiadott pedagógiai programmal (3. vidéki akadémia). Ezzel szemben terjedelmükben rendkívül heterogénnek bizonyultak a programok, vajmi kevés

egységesség fedezhető fel bennük, hiszen míg az egyik program (1. vidéki akadémia) terjedelme közel 177 oldalt tesz ki, addig másik végletként a 2. vidéki akadémia pedagógiai programja mindösszesen 4 oldal terjedelmű. Ezek a különbségek több problémára is felhívják a figyelmet: egyrészt nagy hiányosság mutatkozik a pedagógiai alapfogalmak ismeretében, másrészt jelentősen eltérőek az értelmezések az azonos problémák kezelésével/megoldásával kapcsolatban.

Az egyes programok szerkezeti felépítésükben nagymértékben különböznek egymástól: összesen három akadémia (1-2. fővárosi és 1. vidéki akadémia) pedagógiai programjának esetében talákoztunk koherens, fő- és alfejezetekre lebontott szerkezettel. A másik három akadémia (3. fővárosi és 2-3. vidéki) kapcsán már jelentősebb hiányosságokat fedezhettünk fel a szerkezeti felépítést illetően: van, ahol tulajdonképpen egységes pedagógiai programról sem beszélhetünk, hiszen több dokumentumban kaptuk meg az elemzés tárgyául szolgáló szöveget. Ahol pedig egy egységes dokumentumban olvashattuk a pedagógiai programot ott is több esetben nagyobb hiányosságokba ütköztünk: a pedagógiai programokra vonatkozó ajánlott és kötelező elemek (Kormos 2010) megléte és kidolgozottsága ugyanis meglehetősen vegyes képet mutatott. Olyan programmal nem is talákoztunk, ahol a fentebb ismertetett ajánlott és kötelező pedagógiai program-elemek mindegyike megjelent volna, olyannal viszont igen (1. fővárosi és 1. vidéki akadémia), ahol szinte az összes jelen van és kellően kidolgozott. Más programokban (2-3. fővárosi akadémia, 3. vidéki akadémia) csak egy része vagy csupán a töredéke jelent meg mind az ajánlott, mind a kötelező elemeknek, egy esetben (2. vidéki akadémia) pedig valójában egyik elem sem jelent meg a programban. Ezek a különbségek tehát igen jelentősek és több kérdést is felvetnek az egységességre és a minőségre való törekvéssel kapcsolatban is.

6.1.2. A pedagógiai programok tartalmi sajátosságai

A pedagógiai programok tartalmi elemzése során a következő kérdésekre kerestük a választ:

- hogyan veszik számba az infrastrukturális sajátosságokat (tárgyi és emberi erőforrásokat egyaránt) az akadémiák pedagógiai programjai;
- fellelhető-e az egyes dokumentumokban a nevelési program, ha igen, akkor mennyire kidolgozott ez a terület;
- a gyermeki személyiségfejlesztés milyen mértékben érvényesül az egyes programokban, milyen fontosságot szánnak ennek a megszövegezők;
- milyen gyermekkép alapozza meg a programok pedagógiai megfontolásait;

- milyen értékek artikulálódnak a programokban;
- hogyan és milyen célokat fogalmaznak meg a programok az intézmények számára;
- helyet kapnak-e a programokban minőségbiztosítási megfontolások: vannak-e számon kérhető (vagy bármilyen) teljesítménykritériumok az akadémiák részéről.

A szempontokat és az elemzési eredményeket egy táblázatban (16. táblázat) ábrázoltuk:

16. táblázat: *A labdarúgó akadémiák pedagógiai programjainak tartalmi elemzése*

Akadémia típus (fővárosi/vidéki)	Tárgyi infrastruktúra és emberi erőforrás	Célanalízis: a program céljainak meghatározása az intézmény számára	A nevelési program megléte, fontossága (Kormos 2010)	A gyermeki személyiségfejlesztés fontossága, a pedagógus szerepe, ennek érvényesülése (Vastagh 1996)	Minőségbiztosítás: teljesítménykritériumok megfogalmazása (Hercz 2007)
1. fővárosi akadémia	Részletes, kidolgozott, a pedagógiai program hangsúlyt fektet mind a kollégium, mind pedig az akadémia infrastrukturális és az emberi erőforrásra vonatkozó információinak ismertetésére	A célok sokrétűek, kitérnek a sportszakmai célokra, az intézmény elveire, jövőképre és a pedagógiai munkára. Külön pontban foglalkoznak a kollégiumi nevelés cél- és feladatrendszerével	A nevelési program csupán a környezeti- és az egészségnevelési területekre tér ki	Érvényesül, az akadémia hangsúlyozza a gyermeki személyiségfejlesztés fontosságát, mindemellett a személyiségközpontú környezet kialakítását, a pedagógusok mindebben fontos szerepet töltenek be a program szerint	A teljesítménykritériumok a gyermekek ellenőrzésére-értékelésére vonatkoznak, ennek meghatározzák a céljait, az idejét, a közreműködő személy/személyeket és a formáit. Az akadémia teljesítménykritériumaira nincsenek adatok meghatározva
2. fővárosi akadémia	Nincs rájuk utalás a programban	A célok szerteágazóak, több szegmensre is kitérnek, például a nevelő-oktató munka pedagógiai alapelveire, céljaira, feladataira, illetve az iskolában, egyesületben folyó nevelő-oktató munka céljaira is	A nevelési program megjelenik, de nincs egészében kidolgozva, inkább csak érintőleges	A program hangsúlyozza a személyiségfejlesztés fontosságát, a pedagógus szerepét a folyamatban	A program az akadémián fejlődő diákok eredményességét emeli ki, ehhez kapcsolódóan határoz meg kritériumokat, elsősorban az ellenőrzés-értékelésre vonatkozóan. Meghatározzák az ellenőrzés-értékelés célját, idejét, az ebben érintettek körét, feladatait és a formáit. Az akadémia teljesítménykritériumaira nincsenek adatok meghatározva
3. fővárosi akadémia	Nincs rájuk utalás a programban	A program kitér a nevelő-oktatói munka céljaira és feladataira, amelyeket részletesen tárgyal	Az akadémia pedagógiai programjának nevében benne van ugyan a nevelési program elnevezés, mégis inkább a kidolgozatlanság és a hiányosság jellemző rá	Nincs erre utalás a programban	Nincs erre utalás a programban

1. vidéki akadémia	Részletes, kidolgozott, a pedagógiai program hangsúlyt fektet az intézmény infrastrukturális és az emberi erőforrásra vonatkozó információinak ismertetésére	A célok szerteágazóak, kitérnek egyaránt az iskolában folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelveire, értékeire, céljaira, feladataira, eszközeire és eljárásaira is. Mindemellett egy jövőképet is felvázol a program, amely a jövő iskoláját szeretné megcélózni az adott helyszínen	A nevelési program részletesen kidolgozott, kitér a nevelési alapelvekre, az értékekre, célokra, feladatokra, az eszközökre, illetve a nevelési területekre is	A program külön alponban tárgyalja a személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatokat, célokat és eszközöket, mindemellett hangsúlyozza a nevelők szerepének és egyéniségének a fontosságát a folyamatban	A teljesítménykritériumok az ellenőrzés-értékelés formájában jelennek meg a programban a tanulókra levetítve. A program meghatározza az ezzel kapcsolatos céljait, módjait, az ebben közreműködők körét, illetve a követelményrendszert. Az akadémia eredményességére nincsenek megadva kritériumok
2. vidéki akadémia	Nincs erre utalás a programban	A program a feladatokra és a működési tervre kitér, de konkrét célokat nem határoz meg	Nincs ilyen része a programnak	Nincs erre utalás a programban	A programban teljesítmény elvárások címszó alatt tér ki a játékosokra és az oktatási részleg feladataira vonatkozó elvárásokkal. Mindez azonban felsorolásszinten van jelen, nem részletes
3. vidéki akadémia	Megjelennek, de csak az egyes részlegek bemutatása történik meg, így részletességében hiányosak	A programban a fejlesztési célok az infrastrukturális, a nevelési, az oktatási és a szociális területen jelennek meg, emellett az egyik dokumentum a teljesítménycélokat ismerteti.	Nincs ilyen része a programnak	A program kiemeli a sokoldalú személyiség fejlesztésének a fontosságát, illetve ehhez hozzáteszi a felkészült szakemberbázis meglétének szükségességét	A teljesítményértékelés a gyermekek tanulmányi eredményességére tér csupán ki, de csak említésszinten teszi mindezt

Forrás: saját szerkesztés

Első vizsgálati területünk a tárgyi infrastruktúra és az emberi erőforrás számbavételének kérdése volt. Elemzésünk alapján azt mondhatjuk, összesen két program esetében (az 1. fővárosi és az 1. vidéki) találkoztunk részletesen kidolgozott, erről a területről bőségesen információt adó résszel. A 3. vidéki akadémia programjában jelentek meg ugyan erről szóló információk, mindezek azonban kidolgozatlanak, részlethiányosnak mutatkoztak. Három program esetében (2-3. fővárosi és a 2. vidéki) azonban utalást sem találtunk erre a szempontokra a dokumentumokban.

A nevelési programok megléte esetében hasonló a helyzet. Az általunk vizsgált hat program közül ugyanis mindössze egy dokumentumban (1. vidéki akadémia) találkoztunk

részletesen kidolgozott, majdnem minden fontos területre (nevelési alapelvek, értékek, célok, feladatok, eszközök, nevelési területek) kitérő nevelési programmal. A másik öt program közül háromban (1-2-3. fővárosi akadémia) megjelent ugyan szerkezeti egységként a nevelési program, de ezek a részek vagy kidolgozatlanok, érintőlegesen bizonyultak vagy csupán egy konkrét területre tértek ki. Ami azonban szembetűnő, hogy két pedagógiai program (2-3. vidéki akadémia) esetében nem talákoztunk ilyen résszel a dokumentumokban, ami kifejezetten lényeges hiányossággént értékelhető ezen két intézmény esetében.

A nevelési programhoz szorosan kapcsolódó területként vizsgálva a gyermeki személyiségfejlesztés fontosságára, a pedagógus szerepére és ennek érvényesülésére is kíváncsiak voltunk. Az összképet tekintve azt láthatjuk, hogy négy dokumentumban (1-2. fővárosi, 1. és 3. vidéki) nagy hangsúlyt fektetnek ennek a területnek a kidolgozására, kiemelve ezekben a gyermeki személyiségfejlesztés fontosságát, a személyiségközpontú környezet kialakítását, illetve a felkészült szakemberbázis meglétének szükségességét. Két program esetében (3. fővárosi akadémia, 2. vidéki akadémia) azonban nem történt utalás erre a területre, ami mindenképpen hiányossággént értelmezhető.

A megvizsgált pedagógiai programok gyermekképek vizsgálatakor lehangoló eredményre jutottunk. Általánosságban ugyanis azt kell kijelentenünk, hogy a megvizsgált pedagógiai programok nagy része nem tartalmaz explicit gyermekképet. Nem található bennük olyan megalapozó fejezet, melynek az lenne a feladata, hogy átgondolja az akadémiákon foglalkoztatott korosztályok sajátosságait, a velük való foglalkozás sajátos pedagógiai igényeit.

Általában persze igaz az, hogy a programok egyéb tartalmi részeiből visszafejthetők a megalapozó gyermekkép elemei. Ha megteesszük ezt az elemző lépést azt láthatjuk, hogy a derivatív módon megjelenő gyermekképek valójában nem különböznek az egyéb, nem-specifikus profilú iskolai pedagógiai programok hasonló részeitől.

Mégis fontos hangsúlyoznunk azt, hogy ezeknek a programoknak az akadémiák esetében több funkciót is el kellene látniuk, így egyrészt például a szülők érdeklődésének kielégítését, akik joggal kívánják mélyebben megérteni a gyermekükkel foglalkozó akadémiák működési gyakorlatát. Másrészt a pedagógiai képzettséggel nem rendelkező sportági szakemberek, edzők munkájának orientálását is támogatnia kellene, harmadrészt pedig eszközt adhatnak a pedagógusok számára is, akik részben ennek alapján dolgozhatnak, részben ennek alapján kérhetnék számon a nem pedagógusok pedagógiai jellegű munkáját is, ezért a gyermekképpel foglalkozó általános-alapozó fejezet kimaradása véleményünk szerint nem elhanyagolható hiányosságot jelent.

Ezen a területen a programokból két érdekes elem emelhető ki, mindkettő szimptomatikusan példázza fenti megállapításainkat. Az egyik példánk azt mutatja meg, hogy az akadémista gyermekek sajátosságaival, illetve elvárt minőségeivel kapcsolatban a szöveg tartalmaz ugyan helyenként sajátos kitételeket, melyeket azonban a szöveg nem tölt meg tartalommal, s amelyek így megmaradnak a puszta megállapítás szintjén:

„A diákok 'iskolapolgárok', illetve szeretnénk, ha azokká válnának”

A meghatározás így nemhogy segítene megértenünk az akadémista fiatalok sajátosságait, de valójában inkább csak kérdéseket vet fel: érdekes lenne megtudnunk, pontosan milyen sajátosságokat fed az 'iskolapolgár' fogalom, hiszen ezzel jobban megérthetnénk a program megszövegezőjének szándékát, azonban az értelmezéshez nem kapunk segítséget, így a program meghatározását sikertelennek kell minősítenünk.

Másik példánkban a program szövege tartalmaz egy szokatlanul nyílt állásfoglalást a tanítványi kör sajátosságaival kapcsolatban (kiemelés tőlünk):

„Az itt tanuló sportolók számára a Pedagógiai Programban rögzített alapértékek mentén évről-évre sikeres diáksportolókat készítünk fel az érettségire, illetve a továbbtanulók számára stabil tudást nyújtunk, melyet a felsőoktatásban kamatoztathatnak. A labdarúgók esetében ezek az alapértékek és kompetenciák finoman szólva nehezen kivitelezhetők.”

Ebben az esetben annak lehetünk tanúi, amikor a program bár ismét adós marad az akadémista fiatalok sajátosságainak gyermekkép-szerű kibontásával, azonban váratlan őszinteséggel használja fel azt a sztereotip képet, mely a kívülállók számára nem ismeretlen a sportolók „civil” képességeivel kapcsolatban, ám ami bántóan szakmaiatlan egy nevelési intézmény pedagógiai tevékenységét meghatározó alapidokumentumban, illetve lesújtó képet mutat a szöveg megszövegezőjének pedagógiai jártasságáról és érzékenységről. Ismét csak felmerül bennünk a kérdés: milyen következtetést von le a program idézett részletét olvasó szülő a gyermekét nevelő intézmény tevékenységével, gyermekek nevelése iránti attitűdjével kapcsolatban, illetve milyen gyakorlati következtetésre jut egy ilyen pedagógiai megállapítás alapján a pedagógiában kevésbé járatos (és alighanem ezen a területen képzetlen) szakember, edző.

Az értékek terén a megvizsgált programokról meglehetősen vegyes kép rajzolódott ki. Jellemző ezen a területen, hogy a fogalomhasználat nagy zavart mutat, az értékek gyakran az alapelvek szinonimaiként jelennek meg, ezzel is jelezve, hogy a megszövegezők nem pontosan vannak tisztában az értékek pedagógiai szerepével és jelentőségével, hogy az értékelmélet neveléstudományi hagyományát már ne is említsük. A programok mindenesetre többféleképpen kezelik a feladatot. Vannak közöttük olyanok, melyek kikerülik ezt kérdést és egyáltalán nem fogalmaznak meg értékeket. Vannak olyanok, amelyek megfogalmaznak

ugyan értékeket, de meglehetősen általánosan fogalmaznak, így a megfogalmazásra kerülő értékek nincsenek kapcsolatban az intézmény elsődleges profiljával, a sportutánpótlás-képzéssel. Ezekben az esetekben a megfogalmazott értékek általában érvényesek, de valójában bármely tetszőleges nevelési vagy oktatási intézmény programjában megállnák a helyüket, nem kapcsolódnak semmiképpen a sportszakmai tevékenységhez. És végül vannak olyanok, amelyek megfogalmaznak értékeket, még hozzá olyanokat, melyek eléggé specifikusaknak tűnnek, azaz amelyek megkülönböztetik a labdarúgó akadémiákat minden egyéb nevelési intézménytől.

Néhány példa az értékek megfogalmazásával kapcsolatos kísérletekre:

2. számú fővárosi akadémia:

„Munkánkat a demokrácia értékei hatják át, mert:

- egyrészt olyan demokratikus magatartásra készítjük fel tanulóinkat, amelyben az egyén és a köz érdekei egyaránt megfelelő szerephez jutnak,*
- másrészt, a minden ember számára nélkülözhetetlen általános műveltségnek azokat a szilárd alapjait sajátíttatjuk el, amelyekre biztonságosan építheti ismereteit a későbbiekben valamennyi tanulónk.*

Nevelő-oktató munkánk a közös nemzeti értékeket szolgálja, mert:

- fontos szerepet szán a hagyományoknak és a nemzeti azonosságtudat fejlesztésének.*
- az európai, humanista értékrendre építettük nevelési-oktatási programunkat.*
- nagy figyelmet fordítottunk az emberiség előtt álló közös problémákra.*

Hangsúlyozzuk: az egyén és az állam felelősségét,

- a társadalmak lehetőségeit, feladatait a problémák megoldásában,*
- a Földet, az emberiséget, az egyes közösségeket fenyegető veszélyek csökkentésében.”*

3. számú fővárosi akadémia:

„Értékek, deklarált alapelvek, amelyekből levezethetjük céljainkat és feladatainkat:

Türelmesség, Esélyegyenlőség, Nyilvánosság, Tehetséggondozás és tehetségkutató, Felzárkóztatás, Személyiségfejlesztés, Közösségfejlesztés, Egészség- és környezetvédelem, Partnerközpontúság, Tanulói hátrányok kompenzálása

Általánosan érvényesíteni kívánjuk az alábbi alapelveinket:

Tapasztalatszerzés elve, Következetesség elve, Motiváció elve, Koncentráció elve, Felelősség, Erkölcsösség, lelkiismereti és vallási szabadság, Az alapvető emberi és szabadságjogok, a gyermekeket megillető jogok érvényesítése”

1. fővárosi akadémia:

„Kiemelten fontos alapelveink:

önállóság, együttműködés, nyitottság, sokszínűség, türelmesség, korrektség, tisztelet, empátia, szakszerűség, személyiség”

A programok elemzése alapján általánosságban elmondható az, hogy a megfogalmazott értékek:

a. nem alkotnak koherens rendszert egy-egy akadémia esetében sem, hiszen a fenti példák is mutatják, hogy az értékek felsorolása nem tűnik többnek pusztán ötletelésnél – nem különülnek el az értékek típusai, nem épülnek zárt rendszerré, nem alapozódnak meg a gyermekképpen (hiszen mint korábban rámutattunk, az általában hiányzik a programokból), de másban sem, a programok nem mutatnak rá az értékek közötti kapcsolatokra;

b. gyakran keverednek más programelemekkel, így gyakran vegyülnek az akadémiák céljainak, feladatainak megfogalmazásával.

A fenti két sajátosság véleményünk szerint utal egyrészt a programok ad-hoc voltára, másrészt a készítőik szakmai jártasságának hiányára.

A programok elemzése során célanalízisre is vállalkoztunk, vagyis arra voltunk kíváncsiak, hogy az egyes labdarúgó akadémiák milyen célokat fogalmaznak meg a saját nevelési folyamatuk számára, mely területeket emelik ki ezek közül.

A programok elemzése alapján általánosságban kijelenthetjük, hogy az akadémiák cél- és feladatmegfogalmazásai nyelvileg bizonytalanok, gyakran keverednek a leíró és előíró megfogalmazási módok. A célok és feladatok meghatározása gyakran elkeveredik az értékeket rögzíteni hivatott szövegelemekkel. A megfogalmazott cél- és feladatrendszer a megvizsgált programok esetében gyakran nem áll össze logikailag egységes egészzé, elemei nem épülnek egymásra. A célok, feladatok, tevékenységek nem alkotnak értelmesen egységes folyamatot, a megszövegezők láthatóan nem törekedtek arra, hogy az elemek pusztán megjelenésén kívül megpróbáljanak olyan rendszert teremteni, melyben az elemek egymásból nyernek értelmet és válnak egységes egészzé.

Például:

„Az iskolában-egyesületben folyó nevelő-oktató munka céljai

- vegye figyelembe, hogy a tanulók ismeretszerzési folyamatában 14 éves kortól előtérbe kerül az elvont fogalmi és az elemző gondolkodás*
- a különböző érdeklődésű, eltérő értelmi, érzelmi, testi fejlettségű, képességű, motivációjú, szocializáltságú, kultúrájú gyerekeket együtt neveljük*
- a tanulókat érdeklődésüknek, képességüknek és tehetségüknek megfelelően készítse fel a társadalomba való majdani beilleszkedésre*
- a társadalom számára hasznos embereket neveljen tanítványaiból*

- *olyan felnőtteket neveljen tanítványaiból, akik tanulmányaik befejezése után képesek lesznek önállóan eligazodni a társadalom állandó változásaiban*
- *a magas színvonalú, sokrétű ismeretközléssel fejlessze a tanulók önálló problémamegoldó képességét, készségét és kreativitását*
- *tanítványok ne csak az életben legyenek képesek érvényesülni, hanem a társadalomba is be tudjanak illeszkedni*
- *alapozza meg a felkészülést, a jogok és kötelességek törvényes gyakorlására.*

Az [egyesület neve]-ban folyó nevelő - oktató munka feladatai

- *fejlessze a tanulóknak azokat a képességeket, készségeket, amelyek a környezettel való harmonikus, konstruktív kapcsolatokhoz szükségesek*
- *a tanulási tevékenységek közben és a tanulói közösségben való élet során fejlessze a tanulók önismeretét, együttműködési készségét, akaratát, segítőkészségét, szolidaritásérzését, empátiáját*
- *tudatosítsa a tanulóknak a közösség demokratikus működésének értékét és néhány általánosan jellemző szabályát*
- *tisztázni az egyéni és közérdek, a többség és kisebbség fogalmát, és ezek fontosságát a közösséghez, illetve egymáshoz való viszonyulásba*
- *fejlessze a tanulóknak a nemzeti azonosságtudatot, képviselje az egymás mellett élő különböző kultúrák iránti igényt”*

Gyakran azt is megfigyelhetjük, hogy az akadémisták fejlesztésére vonatkozó célok mellett, sőt szinte azokat felülírva megjelennek a szervezetfejlesztésre irányuló célok is. Erre jó példa a 3. vidéki akadémia programjának következő szakasza (kiemelés tőlünk):

„- Célunk a sportolók felkészítése a versenyzésre korszerű oktatási módszerekkel, eszközökkel a különböző nevelési lehetőségek kihasználásával.

- Fő feladat: Optimális kollégiumi elhelyezés biztosítása, együttműködve a bázis intézményekkel (...)

- A legfontosabb célkitűzésünk önálló sportkollégium kialakítása [város neve] város többi sport egyesületével összefogva a város segítségét kérve.”

Különösen érdekes azonban az, hogy alig-alig kap teret az akadémia valódi funkciója: a sport-szakmai fejlesztés, illetve annak támogatása. Ez alól a megvizsgált programok alapján csak az egyik akadémia (1. fővárosi) jelent kivételt:

„A klub utánpótlás nevelésének elsődleges célja, hogy saját nevelésű, a klubhoz kötődő, megfelelő technikai tudással és taktikai ismeretekkel rendelkező játékosokat neveljen ki az első csapat számára. Másodlagos cél, hogy sok, a környéken élő fiatal szoktasson rá a rendszeres sportolásra, szerettesse meg velük a mozgást és a sportágot, ezáltal közvetett

módon járuljon hozzá egy egészségesebben élő, nagyobb munkabírási generáció kialakításához. A rendszeres edzések elősegítik egy pontos életritmus kialakítását, rendszerességhez, tudatossághoz szoktatják a fiatalokat, akiknél kevésbé, vagy egyáltalán nem érvényesülnek a környezetben fellelhető negatív, a személyiséget romboló hatások (italozás, drogfogyasztás, csavargás). A játékos nevelés rendszer célja kettős. Az egyik, hogy a profi csapat számára kitűnően felkészült fiatal játékosokat produkáljon. A másik, hogy a profi csapat minél kevesebb anyagi ráfordításból, saját nevelésből csináljon a környezete által is szerethető csapatot. Ez egy zárt rendszer. A rendszer transzfer folyamatként működik, hiszen szélesen és mélyen az egész körzetről meríthet.”

Az utolsó tartalmi elemzési szempontunk a minőségbiztosítás területére vonatkozott, és ezen a területen már nem ért bennünket meglepetés, ugyanis véleményünk szerint a fenti sajátosságokból egyenesen következik, hogy a megismert pedagógiai programokban hiányosan és általánosan megfogalmazott célok teljesülésének ellenőrzése nehéz vagy inkább lehetetlen feladat, a labdarúgó szakmai elemek tekintetében éppúgy, mint az egyéb nevelési összetevőkkel összefüggésben. Nem is csoda, hogy a vizsgált akadémiai pedagógiai programok nem tartalmazznak minőségbiztosítási elemeket, sikerkritériumokat, visszacsatolási eljárásokat a célok teljesülése vagy nem teljesülése esetére. Ahol esetleg szóba kerül az eredményesség kérdése, ott csak a hagyományos iskolai elemek kapnak teret, a specifikus sport-szakmai dimenziók, a sport területén elért sikerek kérdése nem. Egy példa:

„AZ EREDMÉNYESSÉG ÉRTELMEZÉSE

A kollégium a szülővel és az iskolával együtt hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló eredményesen végezze és fejezze be a tanulmányait.”

Összegzőeképpen a formai és a tartalmi jegyek alapján történő elemzés után kijelenthetjük, hogy az általunk vizsgált hat labdarúgó akadémia pedagógiai programja rendkívül heterogénnek mondható mind a formai, mind pedig a tartalmi vizsgálati szempontjaink alapján. Több program esetében komoly hiányosságokat véltünk felfedezni, ami a pedagógiai részlegek minőségi működését nagyban befolyásolhatja, illetve jelzi is a hozzáértés hiányát. Ha mind a formai, mind pedig a tartalmi jegyek összes elemzési területét és eredményét figyelembe vesszük, akkor két program (1. fővárosi és 1. vidéki) emelhető ki – terjedelmében, szerkezetében, illetve a különféle tartalmi jegyek meglétében és ezeknek az ismertetésében – a többi közül, noha ezeket sem neveznénk maradéktalanul kielégítő minőségűnek. A másik négy akadémia pedagógiai programjának mindegyike rendelkezik komolyabb hiányosságokkal, sőt esetükben az elfogadhatóság is erősen kérdéses lehet.

6.2. A kvalitatív vizsgálat elemzési eredményei a pedagógiai programok tükrében

Ahogy már korábban is említést tettünk róla, az általunk kiválasztott labdarúgó akadémiák pedagógiai programjainak elemzése mellett interjúkat is készítettünk az egyes utánpótlásbázisok oktatási részlegeinek vezetőivel, amelyek során ennek a szekciónak a működési sajátosságairól érdeklődtünk, az interjúkban elmondottakat pedig összevetettük a dokumentumelemzés során kapott eredményekkel. A kérdéseink a részlegek működésével kapcsolatban több részterületre is kitértek, mint például: a szekciók vezetőinek a rekrutációjára, motivációjára, a szekció kialakításának, jelenlegi működésének koncepciójára, illetve az esetleges problémák, nehézségek, fejlesztési javaslatok említésére.

A részlegvezetőkről elmondható, hogy többségüknek van valamilyen pedagógiai végzettsége (kivéve a 3. fővárosi akadémia vezetőjét), illetve egyikük sem dolgozott korábban másik akadémián, ugyanakkor az akadémiákon eltöltött években már nagy különbségek mutatkoznak: van, aki csupán egy éve, más pedig már 17 éve tagja az adott intézménynek. A részlegvezetők összességében magabiztosan beszéltek a saját szekciójuk működési sajátosságairól, azonban gyakran előfordult, hogy bizonyos kérdésekre nem tudtak érdemi választ adni. Az elhivatottságuk tükröződött az interjúk során, a gyerekek problémái iránti érzékenységükre pedig a pedagógusi végzettségeikből merünk következtetni.

Interjúalanyainkhoz intézett első kérdésünkben arra voltunk kíváncsiak, hogy mi motiválta őket választásukban, azaz miért éppen egy labdarúgó akadémián dolgoznak – van-e esetleg valamilyen különleges motivációjuk, amely miatt ebben a munkakörben tevékenykednek. A kérdésre válaszolva több részlegvezető is a klubszeretetet jelölte meg a legfőbb motivációs tényezőként. Mindezt hihetővé teszi, hogy az általunk vizsgált labdarúgó akadémiák anyaegyesületei mind nagy tradíciókkal rendelkező klubok. Interjúalanyaink azt is hozzátették még, hogy alapvetően szeretik a labdarúgást, illetve szeretnek a gyermekek közelében tevékenykedni, segíteni a pályafutásukat, alakítani a sorsukat. Ebben a kérdésben válaszadóink nagy összhangban nyilatkoztak.

A következő kérdésünkben arra kértük a részlegvezetőket, hogy mutassák be a saját oktatási- és szociális szekciójuk működési sajátosságait, ismertessék a részleg legfőbb jellegzetességeit. Az interjúalanyok által elmondottak alapján mind a hat akadémián működik valamilyen formában a szociális- és oktatási részleg, azonban az mindenképpen különbség közöttük a működést illetően, hogy nyitott (pl. 2. fővárosi, 1., 2. és 3. vidéki akadémia) vagy pedig zárt (pl. 1. és 3. fővárosi akadémia) akadémiáról van-e szó. A két típus között ugyanis az a legfőbb különbség, hogy míg a nyitott típusú akadémiák az iskolai oktatást különböző bázisiskolák segítségével bonyolítják le, azok különböző osztályaiba integrálva az akadémista

gyermeket, addig a zárt típusú akadémiák a saját akadémiájuk falain belül szervezik meg a növendékeik oktatását. Általában ez úgy működik, hogy a pedagógusok járnak be az akadémiákra délelőttként tanítani a fiatalokat, szorosan igazodva a fiatalok edzésbeosztásához. Az egyik ilyen típusú akadémia (3. fővárosi akadémia) szekcióvezetője beszélt az ottani oktatás menetéről, a fiatalok napirendjéről:

„8-tól kezdődik az oktatás az akadémistáknak, az első három óra kedden és csütörtökön meg van tartva, utána a negyedik és az ötödik órában van edzésük. Vissza az akadémiára hétfőnként járnak a gyerekek a hétvégéről, így azokon a napokon déltől kezdődik az oktatás számukra és általában fél 4-ig vannak óráik. Fél 4 után minden nap edzésük van, edzés után pedig kimenőt kapnak a fiatalok, írnak nekem, hogy kimentek, tehát ezzel kapcsolatban nincsenek olyan nagy kötöttségek. Esténként tanulószoba van, akiknek viszont 4 egész vagy afeletti átlaga van, nekik nem kötelező lejönni, ha valaki ront, akkor le kell járnia.”

Jól láthatóan a zárt akadémiai rendszeren belüli oktatás igen szoros ütemterv segítségével kénytelen működni, ebből is kifolyólag elég komoly a gyermekek leterheltsége majdnem minden nap. Az interjúalanyok szerint a nyitott akadémiák esetében az általános iskolásoknál különösen fontos szempont a bázisiskolák kiválasztásakor, hogy az adott iskola milyen távolságra található az akadémia nyújtotta lakóhelytől, a középiskolák esetében pedig az akadémiák a játékosokat és azoknak a szüleit próbálják meg bizonyos oktatási intézmények felé irányítani, ügyelve a túl erőszakos nyomásgyakorlás elkerülésére. Az egyik interjúalanyunk (2. fővárosi akadémia) így fogalmazott ezzel kapcsolatban:

„Úgy ajánljuk ki ezeket az iskolákat a szülőknek, hogy nézzük a távolság háromszögét: lakóhely, iskola, edzéshehely. Célunk, hogy lehetőleg minél szűkebb legyen a pontok között a szakaszok hossza, hiszen idővesztést nem szeretnénk eredményezni.”

A középiskolások esetében az akadémiák elsősorban arra törekednek, hogy növendékeiket a köznevelési típusú sportiskolákba irányítsák, mégpedig azért, mert ezek a típusú intézmények tolerálják leginkább a gyermekek sport jellegű távolléteit. Az egyik interjúalanyunk (2. fővárosi akadémia) elmondta, hogy inkább az általános gimnáziumokat célozzák meg az oktatás lehetséges helyszíneként a szakgimnáziumokkal szemben, ugyanis velük éppen az a legfőbb probléma, hogy ott rengeteg gyakorlat délután és hét végén szerveződik, amely időbeosztás az akadémiai szintű sporttal nehezen lenne összeegyeztethető. Nyilatkozata itt megerősíti azokat az eredményeket, melyeket Riedler (2016) osztrák akadémistákat vizsgáló kutatása nyomán közölt, azaz a labdarúgó akadémiák egyik fő feladata a sport és az iskola összeegyeztetése egymással a játékos optimális fejlődése érdekében.

Több részlegvezető is hangsúlyozta interjúinkban a tanulás fontosságát, ahogyan az egyik alanyunk (1. fővárosi akadémia) fogalmazott ezzel kapcsolatban: *„A magas szintű*

sportnak feltétele, hogy a kognitív képességek rendjén legyenek, illetve fejlesszük a mentális területeket is.”

Azt mindenesetre kijelenthetjük, hogy minden vizsgált akadémia esetében nagy figyelmet fordítanak az akadémisták iskolai oktatásával kapcsolatos kérdések megszervezésére. Szintén ki kell emelnünk azt, hogy találkoztunk olyan akadémiával, ahol alapgondolatként jelent meg már az akadémia alapításakor a tanulás és az emberi személyiségfejlesztés fontosságának érvényesítése a sportági szakképzés mellett, és ezen elgondolás mentén került kialakításra az oktatási részleg és az arra vonatkozó működési koncepció. Az egyik vidéki akadémia (2. vidéki akadémia) oktatási részlegének vezetője a következőképpen fogalmazta meg a gondolatait ezzel kapcsolatban:

„A klub nagy hangsúlyt fektet arra, hogy ne csak a futballpályán nyújtsunk maradandót, hanem embert próbáljunk nevelni, mivel tudjuk, hogy ha 2-3 gyermeket ki tudunk nevelni NB I-es szintre a 120-ból, azt mondhatjuk, az már nagyon magas százalék. Mindenki jól tudja, hogy nem mindenkiből lesz NB I-es focista és pont ez a klubnak a koncepciója, amit a vezetőség is mindig folyamatosan hangoztat, hogy embereket kell nevelni, akik ha nem is sikerül úgy a sportpályafutás, akkor is meg tudják találni a helyüket az életben.”

Érdemes azonban a fenti gondolatokon kissé mélyebben elgondolkodnunk, hiszen ha ténylegesen ilyen kevés fiatalnak sikerülhet a profi pályafutás, akkor valóban kulcskérdéssé válik és egyben felértékelődik az egyes akadémiák oktatási részlegeinek a működése, ezzel párhuzamban pedig annak minősége is, hiszen a profi pályafutásról „lemaradó” gyermekek részére a tanulás lehet az egyetlen lehetőség a sikeres jövőbeli életút felé. Kérdés, hogy vajon a gyermekek hogyan látják a saját helyzetüket, látják-e a jövőbeli kifutási lehetőségeiket, vajon mennyire gondolkoznak duálisan a jövőjüket illetően? Vajon ezt a helyzetet tisztázták-e a beiratkozás előtt a labdarúgó karrierről álmodó, tehetséges akadémista-aspiráns gyerekekkel és szüleikkel? Ezen kérdések megválaszolására a disszertáció egy későbbi fejezetében kerül sor.

Az egyes akadémiák oktatási részlegeinek működését illetően több hasonlóságot is felfedezni véltünk interjúalanyaink elmondásai alapján. Szinte mindenhol részt vesznek a részleg működésében a részlegvezetők mellett a helyetteseik, illetve a nevelőtanárok, akik közvetlen kapcsolatot ápolnak a kollégiumokban elszállásolt fiatalokkal. Egyes akadémiákon jól működik a tehetséggondozás (van, ahol például pályázatok segítségével nyertek támogatást a nyelvórák fejlesztésére, mint például a 3. fővárosi akadémia) és jelen van a felzárkóztatás lehetősége is, ahol az iskolai tananyagban lemaradókat vagy pedig a tanulási nehézségekkel küzdőket igyekeznek külön támogatni és segíteni. Fontos feladatuk még az oktatási- és szociális részlegekben dolgozó szakembereknek, hogy egyfajta hidat képezzenek

az oktatási intézmények és az edzők között, vagyis folyamatosan nyomon kövessék és közvetítsék az edzők felé az akadémisták tanulmányi eredményességét, az iskolákkal kapcsolatos pozitív vagy negatív történeteket, illetve kapcsolatot ápoljanak a szülőkkel is. Az interjúalanyok elmondásai alapján az osztályfőnökökkel napi szinten működik a kapcsolattartás és általában jó kapcsolatot ápolnak a bázisiskoláikkal, bár itt több alany is megjegyezte, hogy vannak azért súrlódások és nehézségek, de általában sikerül ezeket megoldani. A legtöbb konfliktus éppen abból ered, hogy a fiataloknak gyakran kell kikérőt kérni a sportolással kapcsolatos elfoglaltságok miatt (pl. bajnoki vagy válogatott mérkőzések) és néhány oktatási intézmény ezt a helyzetet nehezebben kezeli. Ide vonatkozóan az egyik interjúalanyunk (2. fővárosi akadémia) megosztotta velünk a gondolatait:

„Azokkal az intézményekkel van elsősorban gond, akikkel nincs együttműködési megállapodásunk, mert nem köznevelési típusú sportiskolák. Az ott dolgozó tanárok nem tudják vagy nem értik azt, hogy ebben a korosztályban el kell fogadni, hogy tanárként én a rangsornak nem tudom hányadik eleme vagyok és az első helyen az edző áll. És ha változást vagy eredményt akarok elérni, akkor fel kellennem a kapcsolatot az edzővel, mert ő két mondatával lehet elintézi azt, amit én tanárként vagy osztályfőnökként órák alatt sem tudok elérni.”

Az interjúalanyok megemlézték még az elektronikus napló bevezetésének nagy előnyeit is, hiszen ezáltal sokkal egyszerűbben ellenőrizhetők játékosaik iskolai teljesítményei.

A szekcióvezetők elmondása alapján tudjuk, hogy az akadémiák minden esetben maguk alakították ki a részleg működését, előzetes kooperáció vagy szakmai konzultációk nélkül. Mindez erősen megkérdőjelezi az ésszerű működés feltételeit, hiszen egy-egy ilyen fontos szerepet betöltő részleg üzemeltetéséhez szükség lenne az akadémiák közötti együttműködő beszélgetésekre és a tapasztalatokat megosztó szakmai fórumokon való tanácskozásokra a vezetők részéről. Az egyik interjúalany (1. fővárosi akadémia) elmondta, hogy a Double Pass megjelenése és vizsgálatai előtt is működött ez a szekció informálisan, hivatalossá azonban csak a belga cég vizsgálatai miatt vált, ugyanis ők az egyik szervezeti egységként értékelik és pontozzák is ennek a részlegnek a működését:

„Mindig is működött a részleg, csak nem az volt a neve, hogy oktatási-szociális részleg, ez már a Double Pass által lett így elnevezve, de maga a működésre vonatkozó ötlet az belső indíttatású.”

Felmerült bennünk ezek alapján az a kérdés is, hogy vajon miért nem folytatnak szakmai beszélgetéseket az egyes akadémiák pedagógiai részlegének vezetői a saját oktatási- és szociális szekciójuk működését illetően, esetleg segítve ezzel egymás hatékonyabb munkáját,

illetve lehetőséget nyitva a jógyakorlatok adaptálására. Az egyik interjúalanyunk (1. vidéki akadémia) ezzel összefüggésben a következőt válaszolta:

„Mindig azon gondolkodom, hogy min tudnánk még egy picit változtatni. Ezért akarok elmenni minden egyes akadémiára és megnézni, hogy ők hogyan csinálják, mert a jót át kell venni. Lehet, hogy neki van jó ötlete, lehet, hogy nekem van jó ötletem. Nekünk szakmai beszélgetésekre kell elmennünk, mindenki mondja el a tapasztalatait, hogy sikeresebbek lehessünk ők is és mi is.”

Úgy tűnik tehát, hogy bár nem volt lehetőség az előzetes tájékozódásra a programok létrehozásakor, illetve nem álltak rendelkezésre adaptálható alternatívák az akadémiák megalakításakor, azonban most már lenne igény szakmai beszélgetések folytatására a szekciók működését illetően, mindezzel segítve a tapasztalatok megosztását vagy akár közös megoldások keresését egy-egy felmerülő problémával kapcsolatban. Kétséges azonban, hogy erre ténylegesen is sor kerül-e az akadémiák részéről a jövőben, legalábbis a gyakorlatuk nyilvánosságával kapcsolatos magatartásuk a kételyt erősíti.

Interjúalanyaink a programok minőségével egyébként nem elégedettek maradéktalanul, szinte mindegyikük kiemelte, hogy „mindig van hova fejlődni és fejleszteni”, tehát majdnem mindenhol lehetne még javítani az eddigi működés hatékonyságán. Kitértek a nehézségekre is, többen említették például, hogy akkor tudnának valóban komolyan a szekcióval kapcsolatos feladataikra koncentrálni, ha főállásban, napi 8 órában tevékenykednének, ez szerintük a hatékonyságukat is nagyban emelhetné. Egy interjúalany (1. vidéki akadémia) az infrastrukturális lehetőségekkel is elégedetlen – pedig sportszakmai szempontból éppen ez a terület az, ami a hazai labdarúgó akadémiák esetében egészen kiváló színvonalú. Interjúalanyunk viszont hiányol a saját akadémiájukon belül egy olyan helyet, ahová az edzések előtt korábban megérkező növendékek beülhetnének és tanulhatnának:

„Nincs az akadémián olyan rész, ahova mondjuk azok a gyerekek, akik hamarabb ideérkeznek, esetleg tudnának tanulni, főként a vidékiekre gondolok. Nagyon kellene egy olyan, hogy hamarabb kijön, itt le tudna ülni, edzés előtt idejönne, meg tudná tanulni.”

Egy másik akadémia (3. vidéki akadémia) részlegvezetője is infrastrukturális hiányosságokról tett említést. Egy olyan egységes intézményt, sportkollégiumot hiányol még a jelenlegi működésükből, ahol egy helyen történhetne a játékosok iskolai oktatása, pihentetése és ezáltal a klubhűség is jobban kialakulhatna:

„Sokkal egyszerűbb megoldás lenne egy kollégium, ott is egyben lehetnének a sportolók, azt gondolom, a mi hátrányunk, hogy nincs egy iskolánk, ami lehet, hogy az előnyünk is, mert így több gyermeket tudunk behozni, nem mondjuk azt, hogy te gimnáziumba mész, te kőműves leszel, te meg pincér, nem mondjuk ezt. Ha ő asztalos szeretne lenni, akkor elmegy

asztalosnak, ha gimnáziumba szeretne menni, akkor pedig oda megy. Igazából ezt meg tudjuk oldani, csak jó lenne, segítené a klubbudat kialakításában is, ha egy olyan helyre tudnának este bemenni, ahol tényleg azt látnák, hogy lila a címer, lila a fal és tényleg egy olyan közegbe, ahol építő lenne ez az egész történet.”

A fejlesztési területek kapcsán több interjúalanyunk is legfontosabbnak az iskolákkal való kapcsolatok hatékonyságának a növelését tartja. Az egyik interjúalanyunk (2. vidéki akadémia) elmondta, hogy főképpen az egyházi iskolákkal kapcsolatban vannak nagyobb súrlódások éppen azért, mert azokban az intézményekben más felfogás szerint tanulnak a gyerekek, maguk az intézmények is mást helyeznek előtérbe, ezáltal gyakran a be nem tervezett programok miatt problémás szituációk alakulnak ki az akadémia és az ilyen jellegű iskolák között. Egy másik interjúalany (2. fővárosi akadémia) a bázisiskoláik számának növelését szeretné elérni a jövőt tekintve, viszont mindenképpen olyanokat tudna csak elképzelni, amelyek támogatják a sportpályafutással járó kötelezettségeket. Ő is említette az iskolákkal való együttműködési és kommunikációs problémákat, szerinte gyakran az iskolák csak a legvégsőbb esetekben fordulnak hozzájuk, pedig a problémák korábbi stádiumokban könnyebben orvosolhatók lehetnének:

„Az iskolák esetében cél, hogy elhitessük az ott dolgozó pedagógusokkal, hogy mi együtt szeretnénk velük dolgozni. Azt többször tapasztalom, hogy már csak akkor jelentkeznek, amikor valami komoly probléma van, holott lehet, hogyha hamarabb jelentkeznének minket bevonva, akkor hamarabb megoldást találnánk vagy megoldanánk a problémát.”

Mindehhez hozzátette, hogy gyakran érzik a sztereotip megkülönböztetéseket is a sportággal kapcsolatban, amely jól összefoglalja az oktatási részlegek presztízsét is az akadémiai munkájában:

„Nem akarok szemellenzős lenni, biztos, hogy benne van az is, hogy ezek labdarúgók. Most akkor miért kérném az edzőnek a segítségét, az sem jobb, mint a játékos, úgy sem lesz ebben partner és így tovább...”

Az interjúelemzések során látható, hogy minden egyes általunk vizsgált akadémián működik az oktatási-szociális részleg, illetve kivétel nélkül több szakemberből álló szekciót alkotnak az akadémiai működésen belül. A részlegek működtetésére kialakított koncepció szintén minden esetben az egyes akadémiai részéről került megfogalmazásra, így ezeket nem előzte meg közös szakmai konzultáció vagy beszélgetés. Ezek a közös konzultációk továbbra sincsenek meg a részlegvezetők között, amelynek hiánya folyamatos problémaként értelmezhető a megkérdezett vezetők szerint. A részlegek működési sajátosságai nagyban függenek attól, hogy az adott akadémia zárt vagy nyitott bázisként működik-e, ennek a két típusnak a működésében nagy különbségek mutatkoznak. A részlegvezetők a

legproblémásabb területként az iskolákkal való együttműködést és a kommunikáció hiányát nevezték meg, amelyen a jövőben mindenképpen szeretnének változtatni majd.

Összességében tehát elmondható, hogy a labdarúgó akadémiákon hiába működik az oktatási-szociális részleg, a működést megalapozó dokumentumok színvonala korántsem kielégítő. Az akadémiáknak pedagógiai dokumentumaik megírására jóval nagyobb figyelmet kellene fordítaniuk, hiszen azok többnyire rendkívül hiányosak, kulcselemeket nem tartalmaznak, ezért akár hamis képet is festhetnek az akadémia pedagógiai munkásságáról, ha egy laikus szülő vagy érdeklődő ezekbe betekint. Bár ezzel kapcsolatban ismételten meg kell jegyeznünk azt is, hogy ez a bepillantás korántsem egyszerű, hiszen a labdarúgó akadémiák egy része nem gondoskodik pedagógiai programja nyilvános hozzáférhetővé tételéről.

6.3. A hipotézis mérlegelése

A megelőző fejezetünkben az első hipotézisünk vizsgálatát végeztük el. Az **első hipotézisünk** szerint a labdarúgó akadémiák az oktatást is prioritásként kezelik a sportági szakképzés mellett, ennek érdekében kooperációs kapcsolatokat létesítenek bizonyos középfokú oktatási intézményekkel (Vincze 2008, Lelt 2013, Rábai 2016b, Rábai 2018c, saját empirikus eredmények). Előzetes feltevésünk volt még az is, hogy a labdarúgó akadémiákon a pedagógiai programok szakszerűek és kidolgozottak, emellett nagy hangsúlyt fektetnek a pedagógiai részleg működésére – a hipotézisünk az eredményeink ismeretében részben igazolódott.

Láthattuk ugyanis, hogy a labdarúgó akadémiákon valóban kiemelt figyelmet fordítanak az oktatásra (bár különbségek adódnak abból, hogy nyitott vagy zárt akadémia van-e szó), hiszen részint maguk is elismerik az ember- és személyiségformálás fontosságát, részint pedig partnerkapcsolatban állnak több oktatási intézménnyel is (vagy zárt akadémia esetében az edzőközpontban oktatják a növendékeket) annak érdekében, hogy az akadémistáik megfelelő iskolai képzést kaphassanak a sportági szakképzés mellett. Az intézmények oktatási- és szociális részlegének vezetőivel készített interjúk vizsgálatunk eredményei között láthatjuk például, hogy az egyik akadémia esetében (2. fővárosi akadémia) figyelembe veszik a lakóhely-iskola-edzőközpont távolságot is és így igyekeznek megfelelő iskolát találni az adott növendéknek. Ezzel ellentétben azonban a pedagógiai programok minősége összességében kritikán alulinak bizonyult a vizsgálat során, hiszen mind a formai, mind pedig a tartalmi követelményektől jelentősen elmaradnak, mindemellett erős heterogenitás jellemzi őket, nincs egységesség közöttük. Emellett a pedagógiai programok elérhetősége is erősen korlátozott, hiszen a hazánkban működő 19 labdarúgó akadémia közül

mindösszesen 6 intézmény tette elérhetővé dokumentumát a széles nyilvánosság számára. Az oktatási-és szociális részlegek vezetőivel készített interjúk alapján maguk a vezetők is érzik a hiányosságokat, illetve a szakmai fórumok hiányát, így gyakorlatilag minden akadémia úgy alakította ki idevonatkozó szekcióját, ahogyan azt saját berkeken belül jónak látták. Mindezt a Double Pass 2016-os és 2019-es auditjainak eredményei is kellőképpen alátámasztják, amelyben éppen a kommunikáció hiányát emelték ki a belga cég szakemberei is a részleg működését illetően.¹⁰¹

Összességében tehát hiába van meg a kezdeményezés és létezik formálisan is az akadémiákon az oktatási- és szociális részleg, maga a terület még rengeteg hiányosságot hordoz magában, amelyet mindenképpen szükséges lenne orvosolni a jövőben.

¹⁰¹ Források: https://www.mlsz.hu/wp-content/uploads/2016/06/DP_glob%C3%A1lis-jelent%C3%A9s.pdf (Letöltés dátuma: 2020.07.20.) és https://szovetseg.mlsz.hu/file/newse/23626/file/20190630_global-report-hungary-2019_final---hun.pdf (Letöltés dátuma: 2020.07.20.)

7. Labdarúgó akadémisták társadalmi háttérének a vizsgálata¹⁰²

A következő fejezetünkben az általunk vizsgált labdarúgó akadémisták rekrutációját és társadalmi háttérét vizsgáljuk meg. Ahogyan a dolgozatunk szakirodalmi részében bemutattuk, korántsem mindegy, hogy milyen családi miliő veszi körbe a fiatal tehetségeket, hiszen a környezeti tényezők nagyban befolyásolhatják a sporttehetség fejlődését (Frenkl 2003, Bognár és mtsai 2006, Révész 2008, Orosz 2009, Csáki és mtsai 2013).

Ebből kiindulva célunk felderíteni, hogy vajon az akadémisták honnan érkeztek az akadémiákra, milyen indíttatásból tagjai egy-egy utánpótlásbázisnak, illetve mely tényezők hatása alapján választották ki az adott képzési helyszínt. A fejezet másik részében a társadalmi háttérvizsgálatunk segítségével képet szeretnénk kapni az akadémisták társadalmi környezetéről, objektív és szubjektív anyagi tőkéjéről, kulturális tőkéjéről és vallásosságáról. Mindezeket a főváros-vidék akadémiáinak összehasonlításával kívánjuk elvégezni, amely vizsgálati aspektus empirikus kutatásaink fontos részét képezi.

7.1. Labdarúgó akadémisták rekrutációjának és társadalmi háttérének vizsgálata a vidék-főváros akadémiáinak tükrében

Labdarúgó akadémisták rekrutációja

A szakirodalom álláspontja alapján érdekes vizsgálati megközelítést jelent az általunk kutatott fiatal sportolók társadalmi-gazdasági közegének elemzése, ebben a részben tehát a labdarúgó akadémisták rekrutációját és társadalmi háttérét vonjuk vizsgálat alá. Az első ilyen jellegű kérdésünkben megkérdeztük válaszadóinktól, hogy vajon honnan jött az ötlet, hogy akadémisták legyenek – saját döntésen alapult-e vagy pedig más ráhatás (pl. szülők, tanárok, barátok) miatt lettek tagjai egy-egy akadémiának. Az eredményeket az alábbi táblázatban (17. táblázat) összesítettük:

¹⁰² A fejezet egyik része megjelent az Iskolakultúra című folyóiratban a következő bibliográfiai adatokkal: Rábai Dávid (2019): Labdarúgó akadémisták rekrutációjának és elégedettségének vizsgálata a fővárosi és a vidéki akadémiák tükrében. Iskolakultúra, 29(10): 85-97.

17. táblázat: *Honnan jött az ötlet, hogy akadémista legyél? (N=548)*

	Honnan jött az ötlet, hogy akadémista legyél? (N=548)						
	Én szerettem volna (%)	Szüleim szeretnék volna (%)	Testnevelő tanárom/más tanárom hatására (%)	Barátom/barátaim hatására (%)	Egyéb (%)	Összesen (%)	Összesen (fő)
Vidéki akadémiai labdarúgói	88	3	1	2	6	100	300
Fővárosi akadémiai labdarúgói	91	0	1	1	7	100	248

p=0,217

Forrás: saját szerkesztés

Szignifikáns különbség nem mutatkozott a vidéki és fővárosi intézmények között a kérdés elemzését követően, a fiatalok nagy többsége úgy nyilatkozott, saját döntés alapján szeretnek volna akadémisták lenni, ezt a lehetőséget ugyanis az alapsokaság 89 %-a jelölte meg. Magasabb értéket kapott még az „egyéb” válaszlehetőség (N=35), amelyben a fiatalok többek között a „családdal volt közös döntés”, a „felkerestek és idehívtak” vagy éppen a „játékosfigyelő hatására” válaszokat említették. Ezzel az eredménnyel azonban talán lehet gyengíteni azt a gyakran előforduló vélekedést, miszerint legtöbbször a fiatal játékosokat szüleik kényszerítik bele egy-egy futballkarrierbe éppen azért, mert nekik korábban „nem sikerült”, így a saját gyermekükben szeretnék látni magukat és próbálják meg általuk elérni a sikereket.

Eredményünk egybevág Soldos (2016; 2017) kutatásának eredményeivel, ahol a megkérdezettek szerint egy-egy sportágválasztás legnagyobb részben csak a gyermekén múlik vagy pedig a szülők döntenek együtt a gyermekkel közösen. Keresztes és mtsai (2005) munkájának eredményei szintén megerősítést jelentenek, mivel a kutatásukban megkérdezett serdülő fiatalok többsége nyilatkozata alapján ugyancsak saját döntést követően kezdett el sportolni. A szerzők azonban felhívják a figyelmet arra is ezzel összefüggésben, hogy ebben az életkorban még erőteljesek lehetnek a szülői és az iskolai hatások is (Keresztes és mtsai 2005, Smith 2003). Mindezekkel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy azok a fiatalok, akik sportolók gyermekeiként egy sportoló családi közegben nőnek fel, valószínűleg könnyebben fogják ezt az utat választani, esetleg saját döntést hozva, de nyilván a családi hatások és

tapasztalatok alapján. Csáki és mtsai (2013) kutatásában megkérdezettek között a barátok mellett az edzők kapták a legmagasabb értékeket, mint jelentős külső befolyásoló tényező a labdarúgás sportágának választásában, Pot et al. (2016) által vizsgált holland iskolások sportágtípusának kiválasztása kapcsán pedig a kortársak bizonyultak a legbefolyásolóbb tényezőkné. Tóth és Dóczy (2017) labdarúgó akadémistákat vizsgáló kutatásában arra az eredményre jutott, hogy az abban megkérdezett fiatalok 69 %-a jelölte a családot a sportágválasztásuk legjelentősebb szereplőjeként. Tóth és Dóczy (2017) eredményei már szorosan kapcsolódnak a Keresztes és mtsai (2005), illetve a Smith (2003) által megfogalmazottakhoz, miszerint a családnak biztosan van szerepe a fiatal sportágválasztásában, de a döntő szó mégis a gyermeké.

Mivel kutatásunk egyik fő kérdése, hogy milyen markáns különbségek vannak a fővárosi és a vidéki labdarúgó akadémiai akadémistáinak válaszai között, ezért kíváncsiak voltunk arra is, vajon melyek lehetnek azok a magyarázó tényezők, amelyek befolyásolhatják egy-egy akadémista választását abban, hogy fővárosi vagy vidéki intézményt választ-e a fejlesztése színhelyéül. A kérdés megválaszolásának érdekében logisztikus regressziót alkalmaztunk elemzési módszerként, így a függő változót dichotómmá alakítottuk. A regressziós elemzésbe olyan magyarázó változók kerültek be, mint a településtípus, a tanulmányi átlag, a más akadémia csapatában való korábbi szereplés, az anya és az apa legmagasabb iskolai végzettsége, a jövőbeli külföldi pályafutás lehetőségének megítélése, illetve valamelyik szülő vagy testvér sportolói múltja. A regresszió előtt azonban ismertetnénk az ide vonatkozó kétváltozós elemzéseinket is, amelynek eredményeit a 18. táblázat tartalmazza:

18. táblázat: A logisztikus regresszió értelmezéséhez lefuttatott kétváltozós elemzések eredményei¹⁰³

	Fővárosi vagy vidéki akadémia labdarúgója (dichotóm függő változó) és a településtípus összefüggései (N=547)	
	tanya, falu	városok
Vidéki akadémia labdarúgói	56 (adj. 2,1)	247 (adj. -2,1)
Fővárosi akadémia labdarúgó	29 (adj. -2,1)	215 (adj. 2,1)
Szignifikancia	p=0,034	
	Fővárosi vagy vidéki akadémia labdarúgója (dichotóm függő változó) és a más akadémiaiban való korábbi szereplés összefüggései (N=511)	
	igen	nem
Vidéki akadémia labdarúgói	35 (adj. -4,7)	245 (adj. 3,7)
Fővárosi akadémia labdarúgó	67 (adj. 4,7)	164 (adj. -3,7)
Szignifikancia	p=0,000	

Forrás: saját szerkesztés

Az átkódolások után a 0-s értéket a falut vagy tanyát, az 1-es értéket pedig a városokat állandó lakóhelynek jelölők kapták. A keresztábra-elemzést követően látható, hogy szignifikáns különbség ($p=0,034$) mutatkozik a vidéki és fővárosi akadémisták között abban a tekintetben, hogy milyen típusú az állandó lakóhelyük. Jól láthatóan a vidéki akadémia fiatal labdarúgói jelentősen többen ($N=56$) jelölték a tanyát vagy falut állandó lakóhelyük típusának, mint a fővárosi intézmények fiataljai ($N=29$).

A korábban másik akadémiaiban való szereplés vonatkozásában arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen különbségek vannak a vidéki és a fővárosi akadémia akadémistái között abban a tekintetben, hogy vajon játszottak-e korábban másik akadémiaiban, tehát átigazolt labdarúgóként vannak-e jelen vagy pedig kezdettől fogva tagjai az adott utánpótlásbázisnak. A keresztábra-elemzést követően látható, hogy szignifikáns ($p=0,000$) különbség van a vidéki és a fővárosi akadémia labdarúgói között ebben a tekintetben a fővárosi fiatalok javára, akik szignifikánsan többen ($N=67$) játszottak korábban másik akadémiaiban, mint a vidéki társaik ($N=35$). Az aláhúzással közölt értékek arra utalnak, hogy a

¹⁰³ A regresszió értelmezéséhez lefuttatott kétváltozós elemzéseink közül azokat az eredményeket tüntettük fel a táblázatban, amelyek kapcsán szignifikáns különbségeket tapasztaltunk.

táblázat azon cellájába jóval többen kerültek, mint amennyi véletlen elrendeződés esetén várható lett volna.

19. táblázat: *Az akadémista labdarúgók intézményválasztását (fővárosi vagy vidéki akadémia) befolyásolható tényezők vizsgálata*

Magyarázó változók	B	S.E.	Wald	Szignifikancia	Exp(B)
településtípus	-,441	,263	2,795	,095	,644
tanulmányi átlag	,044	,244	,033	,855	1,045
más akadémiaiban való korábbi szereplés	-1,014	,247	16,872	,000	,363
anya legmagasabb iskolai végzettsége	-,007	,226	,001	,976	,993
apa legmagasabb iskolai végzettsége	,291	,232	1,570	,210	1,338
jövőbeli külföldi pályafutás lehetőségének megítélése	-,782	,432	3,276	,070	,457
valamelyik szülő vagy testvér sportolói múltja	-,346	,244	2,014	0,156	,708

Forrás: saját szerkesztés

A regressziós elemzést követően a más akadémiaiban való korábbi szereplés ($p=0,000$) esetében találoztunk szignifikáns különbséggel. Az eredmények alapján ezáltal megállapítható, hogy akik korábban már szerepeltek másik akadémiaiban, azoknak 63,7 %-kal kisebb az esélyük egy fővárosi intézmény választására. Az eredmények magyarázataként szolgálhat, hogy a másik akadémiaiban is szereplők esetében feltételezhetően korábban éppen egy fővárosi akadémiaiban csalódtak és emiatt nem választanák őket, ha erre újra lehetőségük nyílna.

Ezzel kapcsolatban megkérdeztük az akadémistáktól, hogy játszottak-e már korábban másik akadémiaiban. A kérdés azért is lényeges, mert ezáltal megismerhetjük az akadémisták rekrutációját, illetve választ kaphatunk az előbb ismerttetett regressziós eredményünkre is,

hiszen láthatóvá válik, hogy hányan hagytak el korábban fővárosi intézményt egy másik akadémia miatt:

20. táblázat: *Játszottál-e korábban másik akadémiában?* (N=511)

	Játszottál-e korábban másik akadémiában? (N=511)			
	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)	Összesen (fő)
Vidéki akadémiák labdarúgói	12,5	87,5	100	280
Fővárosi akadémiák labdarúgói	29	71	100	231

p=0,000

Forrás: saját szerkesztés

A kereszt-tábla-elemzést követően szignifikáns különbség ($p=0,000$) mutatkozott a vidéki és fővárosi intézmények akadémistái között abban a tekintetben, hogy játszottak-e korábban másik akadémiában vagy sem. Ami érdekes, hogy míg a három vidéki intézmény akadémistáinak 12,5 %-a játszott korábban másik akadémiában, addig a három fővárosiban ez az arány 29 %, tehát több mint a duplája a vidékieknek. Ezek az eredmények hasonlóak egy korábbi kutatásunkban tapasztaltakhoz, amelyben szintén azt láthattuk, hogy a fővárosi akadémiák esetében jelentősen többen játszottak korábban másik akadémiában, mint a vidékiekben. Az abban kapott eredményeket akkor azzal indokoltuk, hogy a fővárosban több labdarúgó akadémia is egymás közelében működik, így a fővároson belül könnyedebben tudnak csapatot váltani a növendékek, mint a vidéki akadémiák esetében, amelyek többnyire csak a földrajzilag közeli alközpontjaikból tudnak táplálkozni (Rábai 2019a). Magyarázat lehet még az eredményekre az is, hogy a vidékiek vélhetően inkább a lakóhelyükhöz közelebbi intézményt választanak fejlesztésük helyszínéül, nem biztos, hogy fiatalon szeretnének még messzebb utazni otthonuktól.

Ehhez kapcsolódóan megnéztük azt is, hogy mely akadémiákban játszottak a legtöbben a fiatal labdarúgók, mielőtt a jelenlegi akadémiájukba igazoltak volna:

21. táblázat: *Az akadémiák sorrendje az akadémisták előző bázisát illetően az eligazolt labdarúgók száma szerint (N=77)*

Az akadémiák sorrendje az akadémisták előző bázisát illetően az eligazolt labdarúgók száma szerint (N=77)		
	Akadémia neve	Eligazolt akadémisták száma
1.	Bozsik József Labdarúgó Akadémia	16
2.	FTC Labdarúgó Zrt.	13
3.	Vasas Kubala Akadémia	12
4.	Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia	11
5.	Magyar Futball Akadémia	9
6.	Debreceni Labdarúgó Akadémia	8
7.	Békéscsabai Labdarúgó Akadémia	8

Forrás: saját szerkesztés

Ahogy a 21. táblázat adataiból látható, az akadémisták közül legtöbben a nyíregyházi székhelyű Bozsik József Labdarúgó Akadémiából igazoltak el jelenlegi utánpótlásbázisukba, ezt az intézményt követi a fővárosi FTC Labdarúgó Zrt., majd pedig a Vasas Kubala Akadémia. Az ebben a rangsorban első hét akadémia közül három fővárosi és négy vidéki akadémia szerepel, tehát valamennyivel többen igazoltak el vidéki akadémiákból, mint fővárosiból. Ezt az eredményt talán az akadémiák közötti minőségbeli különbségekkel lehet magyarázni vagy éppen azzal, hogy a vidéki akadémiák ugrásszerű térnyerése volt tapasztalható az utóbbi években, amely a fiatalok lehetőségeit is kiszélesítette az intézményválasztás szempontjából. Mindezek mellett regressziós eredményünkkel valamelyest ellentétesek a 20. és a 21. táblázatban bemutatott eredmények: láthatjuk ugyanis, hogy a fővárosi akadémiák labdarúgói szignifikánsan többen váltottak akadémiát, mint a vidékiek, összességében azonban mégis több vidéki akadémiát hagytak el korábban a fiatalok, mint fővárosit. Erre magyarázatként szolgálhat a váltás iránya, azaz a vidékről Budapestre költözés, de a racionális mérlegelés is lehet ok: több esélyt sejtene Budapestén a fiatalok, hiszen ott egymás vonzáskörzetében több csapat és egyben lehetőség is megtalálható, így a nagyobb karrier lehetőségét is láthatják a fővárosban a növendékek.

Labdarúgó akadémisták társadalmi háttere¹⁰⁴

Disszertációnk egyik kulcskérdése, hogy vajon ezekben a speciális intézményekben fejlődő és a profi pályára készülő fiatal növendékek milyen társadalmi háttérrel rendelkeznek, illetve milyen különbség van ebben a tekintetben a vidéki és a fővárosi akadémiák

¹⁰⁴ Jelen alfejezet majdnem teljes egészében benyújtásra került az Iskolakultúra című folyóiratba publikálás céljából.

akadémistái között. A növendékekhez intézett kérdőívünkben egy külön blokkban kaptak helyet a társadalmi háttér vizsgálatára vonatkozó kérdések, így ezekből az adatokból különböző magyarázó változókat képeztünk. Ilyen magyarázó változók voltak: a fiatal növendékek objektív- és szubjektív anyagi helyzete; az elmúlt 12 hónap üdülési gyakorisága; kulturális tőkéje: az édesanya és az édesapa iskolai végzettsége, munkaerőpiaci státusza; a szülő/testvér sportolói múltja, sportágaik gyakoriság szerinti sorrendje; az akadémisták állandó lakóhelyének településtípusa, illetve a tehetségek vallásossága.

22. táblázat: *Fővárosi vagy vidéki akadémia labdarúgója (dichotóm függő változó) és az anya (N=542), illetve az apa (N=539) legmagasabb iskolai végzettsége közötti összefüggés*

	Szülők legmagasabb iskolai végzettsége					
	Szülők	Alapfokú vagy annál kevesebb (%)	Középfokú (%)	Felsőfokú (%)	Összesen (%)	Összesen (fő)
Vidéki akadémiák labdarúgói	Anya	1	49	50	100	299
Fővárosi akadémiák labdarúgó	Anya	1	47	52	100	243
Szignifikancia	p=0,969					
Vidéki akadémiák labdarúgói	Apa	2	61	37	100	297
Fővárosi akadémiák labdarúgó	Apa	1	58	41	100	242
Szignifikancia	p=0,350					

Forrás: saját szerkesztés

Először tekintsük át a szülők iskolai végzettségével kapcsolatos eredményeinket. A 22. táblázatban szerepel a szülők (anya és apa) legmagasabb iskolai végzettsége, melynek esetében a vidéki és a fővárosi akadémiák között nem találtunk szignifikáns különbséget, azaz hasonló iskolázottsággal rendelkeznek a vidéki és a fővárosi akadémisták szülei.¹⁰⁵ Láthatjuk, hogy a vidéki akadémisták édesanyáinak közel fele rendelkezik középfokú, és hasonló része felsőfokú végzettséggel. A fővárosi akadémisták anyukáinak esetében 47 %-nak van középfokú végzettsége, míg 52 % rendelkezik felsőfokú végzettséggel. Az édesapák esetében azt láthatjuk, hogy a vidéki akadémisták apukái közül 61 %-nak van középfokú, míg 37 %-nak felsőfokú végzettsége. A fővárosban az akadémista gyermeket nevelő apák 58 %-nak van középfokú, míg 41 %-nak felsőfokú végzettsége. Összességében tehát az akadémista szülők közül mind vidéken, mind pedig a fővárosban az édesanyáknak van magasabb iskolai végzettsége.

A szakirodalommal összehasonlítva eredményeinket érdemes Egressy (2005) munkájához fordulnunk, amelyben a szerző az utánpótláskorú úszók szüleinek iskolai végzettségét vizsgálta.¹⁰⁶ Eredményei szerint a kutatásában megkérdezettek 3,2 %-nak volt nyolc általános/szakmunkás végzettsége, 33,2 %-nak szakközépiskola/gimnázium, 63,6 %-nak pedig főiskola/egyetem végzettsége. Jól láthatóan tehát az alapfokú végzettség a szülőknél saját eredményeinkhez hasonlóan elenyészőnek tekinthető, azonban míg az akadémisták esetében a szülők körében inkább a középfokú végzettség a domináns, addig Egressy (2005) kutatásában a főiskolai/egyetemi végzettség. Ezek az eredmények a sportágak korábbi és jelenlegi társadalmi presztízsével is összefüggenek: köztudottan ugyanis a vízi sportok a magasabb társadalmi osztályok, míg a labdarúgás inkább az alsóbb társadalmi rétegek sportjaként (lásd: az erről is szóló 3. elméleti fejezetünket) volt számon tartva korábban is. Az eredményeinket a 2016-os Ifjúságkutatásban¹⁰⁷ résztvevők adataival is összehasonlítottuk. Az ebben megkérdezettek közül a gimnáziumban és az érettségit adó képzésben résztvevők (hozzájuk hasonló az akadémisták zöme is) édesapjának iskolázottsága jóval alacsonyabb, mint az akadémisták esetében. Az Ifjúságkutatás eredményeiből ugyanis az olvasható ki, hogy a megkérdezettek édesapái közül 28 %-nak van felsőfokú főiskolai vagy egyetemi végzettsége, míg az akadémisták esetében ez 37% (vidéki akadémia) és 41 %

¹⁰⁵ A mintában szereplő akadémisták szüleinek iskolai végzettségét megvizsgáltuk úgy is, hogy alap-közép-és felsőfokra osztottuk az iskolai végzettségi szinteket, így kerestünk közöttük összefüggéseket. Azonban sem az anya ($p=0,912$), sem pedig az apa ($p=0,473$) iskolai végzettsége esetében nem találtunk szignifikáns különbséget a vidéki és a fővárosi akadémisták között. Mindemellett megvizsgáltuk a kérdőívben szereplő alapváltozókkal (8 szintes felosztás az iskolai végzettségek között) is ugyanezt a kérdést, viszont itt sem találtunk szignifikáns különbséget sem az anya (0,614), sem pedig az apa (0,081) iskolai végzettsége esetében a vidéki és a fővárosi akadémisták között.

¹⁰⁶ Egressy (2005) vizsgálatában nem különböztette meg az anya és az apa iskolai végzettségét, hanem a szülőket egyben kezelte, ezért nem tudunk külön az anyára vagy az apára összehasonlításokat végezni.

¹⁰⁷ Forrás: <https://kutatopont.hu/files/2018/07/magyarfiatalok.pdf> (Letöltés dátuma: 2020.03.10.)

(fővárosi akadémia). A 8 általánostól gimnáziumig tartó végzettséggel az Ifjúságkutatásban szereplők édesapák 70-80 %-a rendelkezik, ami az akadémisták esetében alacsonyabb, 59 és 63 %-os arányt mutat. A kutatási eredmények tükrében tehát megállapítható, hogy az akadémisták édesapái magasabb iskolázottsággal rendelkeznek, mint az Ifjúságkutatásban szereplők édesapák, így átlag felettinek bizonyulnak az összehasonlításokat követően, bár elmaradnak az Egressy (2005) által vizsgált úszókéhoz viszonyítva, ahol arányaiban több diplomás végzettségű szülő található.

A vidék-főváros különbségeire fókuszálva szintén a 2016-os Ifjúságkutatásból tudunk eredményeket hozni: abban ugyanis azt láthatjuk, hogy a kisebb településeken és vidékeken élők alacsonyabb hányadára jellemző az iskolai végzettség alapján mért leszakadás, hiszen amíg a fővárosi fiatalok negyede szerzett alacsonyabb végzettséget édesapjánál, addig a falvakban, községekben élők tizedére igaz ez. Ezt pedig azzal lehet magyarázni, hogy a falvakban élő fiataloknak és szüleiknek eleve alacsonyabb az iskolai végzettségük, mint a fővárosi fiatalok esetében. Éppen ezért a fővárosi lefelé mobilisak akár magasabb végzettséggel is rendelkezhetnek, mint a községekben, falvakban élő nem mobil vagy felfelé mobil fiatalok.¹⁰⁸

23. táblázat: *Fővárosi vagy vidéki akadémia labdarúgója (dichotóm függő változó) és az anya (N=548), illetve az apa (N=542) munkaerőpiaci státusza közötti összefüggés*

	Szülők munkaerőpiaci státusza				
	Szülők	Nem dolgozik (%)	Dolgozik (%)	Összesen (%)	Összesen (fő)
Vidéki akadémiai labdarúgói	Anya	8	92	100	302
Fővárosi akadémiai labdarúgó	Anya	9	91	100	246
Szignifikancia	p=0,574				
Vidéki akadémiai labdarúgói	Apa	3	97	100	297
Fővárosi akadémiai labdarúgó	Apa	5	95	100	245
Szignifikancia	p=0,262				

Forrás: saját szerkesztés

¹⁰⁸ Forrás: <https://kutatopont.hu/files/2018/07/magyarfiatalok.pdf> (Letöltés dátuma: 2020.03.10.)

A munkaerőpiaci státusz tekintetében (ahogyan azt a 23. táblázatban megjelenítettük) a vidéki és fővárosi akadémiák között nem találtunk szignifikáns összefüggést. Ami látható, hogy a vidéki akadémisták édesanyáinak 92 %-a dolgozik, míg 8 %-uk nem, a fővárosi gyermekek édesanyáinak esetében pedig 91 %-uk aktív munkavállaló, és 9 %-uk nem, így csekély különbség mutatkozik a két csoport között ebben a tekintetben. Az édesapák esetében a vidéki akadémisták édesapáinak 97 %-a vállal aktívan munkát, míg csupán 3 %-a nem, a fővárosi akadémisták apukáinak pedig 95 %-a dolgozik, míg 5 %-uk nem, ezáltal itt is minimális különbség jelenik meg a két csoport között.

Kapott eredményeinket összevetettük Herpainé és mtsai (2017) vizsgálatával, akik kutatásukat az észak-magyarországi régióban élő 10–14 éves gyermekek, illetve azok szülei és nagyszülei körében végezték nagy mintán, kitérve abban a szülők munkaerőpiaci státuszára is. Az ott megkérdezett gyermekek édesanyjának 83,5 %-a, míg édesapjának 82,5 %-a volt aktív munkavállaló, így eredményeinkhez képest jelentős különbségekkel találkozhatunk, hiszen az általunk vizsgált akadémisták esetében még a vidéki akadémisták szülei is szinte valamennyien aktív munkavállalónak tekinthetők. Kijelenthetjük tehát, hogy az akadémisták ebből a szempontból is átlag felettinek bizonyulnak, ugyanúgy, mint ahogyan ezt korábban a szülők iskolai végzettségének kapcsán tapasztaltuk.

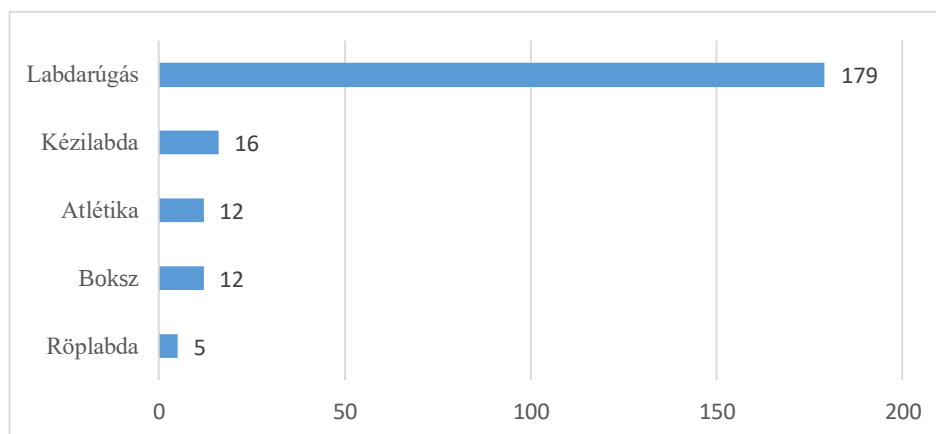
24. táblázat: *Fővárosi vagy vidéki akadémia labdarúgója (dichotóm függő változó) és az anya/apa/testvér sportolói múltja közötti összefüggés (N=547)*

	Sportolt-e valamelyik szülőd vagy testvéred valamely sportágban? (N=547)			
	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)	Összesen (fő)
Vidéki akadémiák labdarúgói	75	25	100	300
Fővárosi akadémiák labdarúgó	83	17	100	247

p=0,032

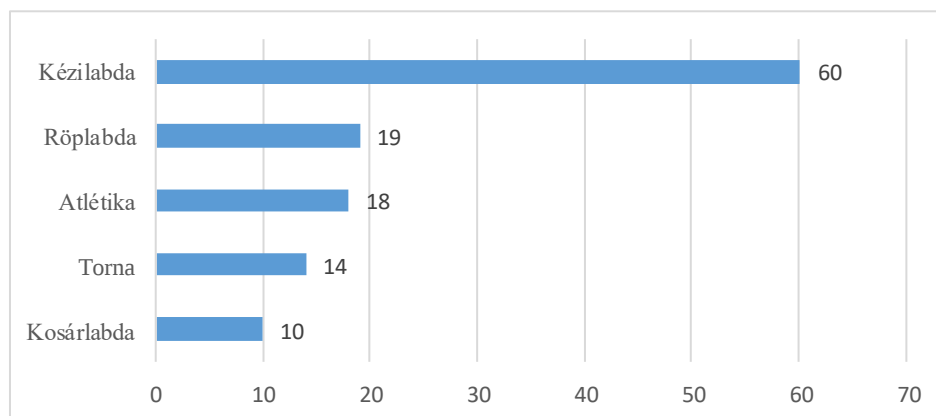
Forrás: saját szerkesztés

Ha igen, akkor milyen sportágakban?

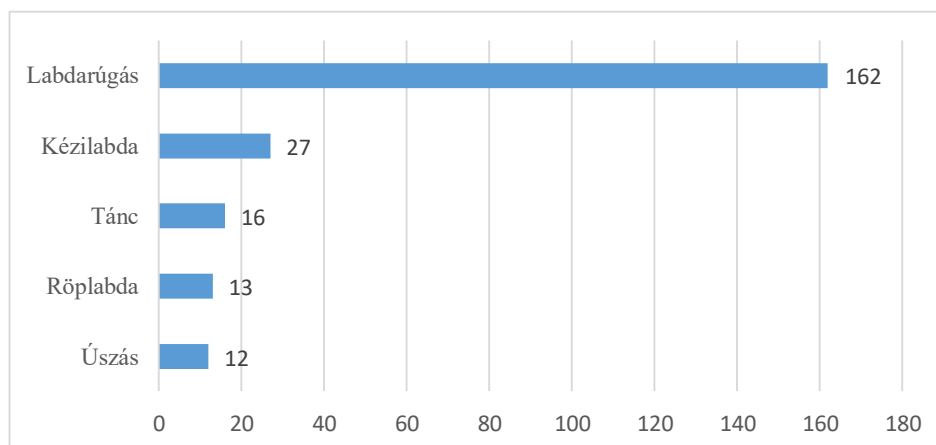
10. ábra: Az édesapa sportmúltja a sportágak gyakorisága szerint (N=224)

Forrás: saját szerkesztés

11. ábra: Az édesanya sportmúltja a sportágak gyakorisága szerint (N=121)

Forrás: saját szerkesztés

12. ábra: A testvér/testvérek sportmúltja a sportágak gyakorisága szerint (N=230)

Forrás: saját szerkesztés

A szülő vagy testvér/testvérek sportolói múltjával kapcsolatban a vidéki és a fővárosi akadémiák között szignifikáns ($p=0,032$) különbséget fedeztünk fel az elemzésünket követően. Látható ugyanis a táblázatban (24. táblázat), hogy míg a fővárosi akadémiák akadémistáinak 17 %-a nyilatkozta azt, hogy a szüleinek nincs semmilyen féle sportolói múltja, addig a vidéki akadémiák növendékeinek 25 %-a választotta ugyanezt a lehetőséget. Értelmezésünk szerint vidéken valószínűsíthetően kevesebb lehetőségük lehetett a szülőknek már korábban is egy magasabb szintű sportolói pályafutás elérésére, ami a fővárosban – elsősorban a több lehetőség miatt – inkább volt elérhető.

A szakirodalom elemzése során láthattuk, hogy a sportági fejlesztéssel foglalkozó szakemberek és a pedagógusok mellett a család rendkívül fontos szerepet játszik a tehetségfejlesztés folyamatában. A család ugyanis mind az identitás, mind az énkép, mind pedig a sporttehetség kibontakoztatásban kiemelt szereppel bír (Orosz 2010, Csáki és mtsai 2013). A sporttehetségek kapcsán a család szerepe különösképpen is felértékelődik, hiszen a tehetségnevelés optimálisan a családdal együttműködve lehet a leghatékonyabb (Heller és Balogh 2009, Balogh és mtsai 2014).

Tóth és Dóczi (2017) szerint a versenysportoló szülővel rendelkező gyermekek nagyobb eséllyel fognak bekapcsolódni későbbiekben a versenysportba, ami megerősíti a kutatási eredményeinket: ezekben azt láthattuk, hogy az akadémisták nagy része szülői sportmúlttal rendelkezik. Ezek az eredmények felidézik és kétségbe vonják az önálló választás lehetőségével kapcsolatos korábbi észrevételeinket, ugyanakkor erősítik a családi közeg meghatározó hatására vonatkozó megállapításokat.

Megvizsgáltuk azt is, melyek azok a sportágak, amelyek tekintetében rendelkeznek az akadémisták szülei vagy testvérei valamilyen sportolói múlttal. A 10. ábrán az apák sportolói múltját láthatjuk a sportágak gyakoriságának tekintetében, melyek közül kiemelkedik a labdarúgás, amelyet 179 akadémista is említett a válaszában. Az anyák esetében (11. ábra) a kézilabda ($N=60$) magasodik ki a sportágak közül, míg a testvéreknél (12. ábra) ismételten a labdarúgás ($N=162$). A szakirodalomban olvasottakkal tehát megegyeznek eredményeink, amelyek szerint a sportoló szülők gyermekei nagyobb eséllyel fognak saját maguk is valamilyen sportágba belekezdeni (pl. Egressy 2005, Csáki és mtsai 2013, Velenczei és mtsai 2008), illetve a szülők gyakorta olyan sportágak felé orientálják gyermekeiket, amelyeket maguk is űztek korábban (Pápai és Szabó 2003). Ehhez kapcsolódik az a kutatás, melynek során Egressy (2005) az utánpótláskorú úszók családjában a sportolói múltat is megvizsgálta: 2,3 %-uk nem sportolt soha semmilyen szinten, közel 50 %-uk esetében egy vagy több családtag legalább versenyszerűen sportolt, míg 14 %-uk családjában egy vagy több családtag élsportoló volt. Tóth és Dóczi (2017) kutatásában szintén vizsgálta az akadémista növendékek

családtagjainak sportolói múltját. Eredményei szerint a megkérdezett fiatal akadémista labdarúgók 81 %-nak volt a családjában legalább egy olyan személy, aki jelentősebb sportolói múlttal rendelkezik. A sportolói múlttal rendelkező családtagok közül az édesapák emelhetők ki, hiszen azoknak 55,9 %-a korábbi vagy pedig jelenleg is aktív labdarúgó, ugyanez a helyzet a testvérek 14,7 %-a esetében. Az eredmények nagymértékben hasonlóak ahhoz, amit kutatásunk során kaptunk, tehát jól láthatóan a sportolás társadalmi mobilitással kapcsolatos, egykor még működő csatornáit ezen kutatások alapján (és a mi eredményeinkkel egybehangzóan) bezárulni látszanak, az eredmények ismeretében inkább az újratermelődés figyelhető meg.

25. táblázat: *Fővárosi vagy vidéki akadémia labdarúgója (dichotóm függő változó) és a településtípus közötti összefüggés (N=547)*

	Az állandó lakóhely településtípusa (N=547)					
	Tanya, falu (%)	Kisebb város, város (%)	Megyeszékhely (%)	Főváros (%)	Összesen (%)	Összesen (fő)
Vidéki akadémisták labdarúgói	18	48	33	1	100	303
Fővárosi akadémisták labdarúgói	12	41	12	35	100	244

p=0,000

Forrás: saját szerkesztés

Kutatásunk következő mozzanataként az állandó lakóhely településtípusának különbségeit vizsgáltuk meg a vidéki és a fővárosi akadémisták között (25. táblázat). A két akadémiaszint között szignifikáns (p=0,000) eltérés mutatkozott a kérdést illetően, hiszen míg a fővárosi akadémisták labdarúgói közül 35 %-nak, addig a vidéki intézményekben járó gyerekek csupán alig 1 %-nak Budapest az állandó lakóhelye: a vidéki akadémisták tehát jól láthatóan kevés a fővárosi születésű gyerek. Ezen eredmények alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a vidéki akadémistáknak csekély a vonzereje, hiszen az átigazolások eredményeivel kiegészítve láthatjuk, hogy a mozgás egyértelműen vidékről a

főváros irányába mutat és a fővárosból kevesebb akadémista tartózkodik a vidéki intézményekben.

Az általunk vizsgált akadémisták mindössze 16 %-nak tanya vagy falu az állandó lakóhelytípusa, amely eredményt érdemes összevetni a szakirodalomban fellelhető más kutatással: Velenczei (2012) szerint ugyanis a társadalmi, gazdasági tekintetben elmaradottabb térségek a sportolás szempontjából is hátrányt jelentenek.

Ami szembetűnő még, hogy a fővárosi akadémiákon közel azonos arányban vannak jelen kisebb városokból vagy városból fiatalok, mint a vidékieken: vagyis úgy fogalmazhatunk, az akadémisták alapvetően a vidéki községek és kisebb városok fiataljaiból rekrutálódnak, a vidéki akadémiákon közel kétharmad, Budapesten több mint 50% arányban. Szintén érdekes, hogy kutatásunk eredményei szerint a vizsgált akadémisták csupán 36 %-át adják fővárosi gyerekek, a többi játékos mind vidéki állandó lakóhellyel rendelkezik.

Az eredményeink értelmezéséhez megvizsgáltuk, hogy a 2016-os mikrocenzus adatai¹⁰⁹ alapján milyen a 10-14 és a 15-19 éves korosztályok¹¹⁰ eloszlása a régiókat tekintve, mindezekhez képest pedig hány akadémista található meg egy-egy régióban ezer 10-19 évesre levetítve:

¹⁰⁹ Forrás: http://www.ksh.hu/mikrocenzus2016/kotet_2_nepesseg_lakasok_jellemzoi#megye01 (Letöltés dátuma: 2020.03.01.)

¹¹⁰ Azért ennek a két korosztálynak az adatait emeltük ki az adatsorokból, mert megközelítőleg lefedi azt az akadémistapopulációt (11-19 évesek), akiket vizsgálunk a saját kutatásunk során

26. táblázat: Az akadémisták száma régiók szerint a 10-19 éves korosztályok tükrében

	Központi régió akadémiái	Akadémisták hozzávetőleges száma (10-19 éves korosztályok)
1.	Magyar Futball Akadémia	81
2.	Ferencvárosi Torna Club	161
3.	Sándor Károly Labdarúgó Akadémia	80
4.	UTE Labdarúgó Akadémia	268
5.	Vasas Kubala Akadémia	226
	Összesen	816
	Észak-magyarországi régió akadémiái	
6.	Diósgyőri Labdarúgó Akadémia	150
	Észak-alföldi régió akadémiái	
7.	Debreceni Labdarúgó Akadémia	153
8.	Várda Labdarúgó Akadémia	96
9.	Bozsik József Labdarúgó Akadémia	172
	Összesen	421
	Dél-alföldi régió akadémiái	
10.	Békéscsabai Labdarúgó Akadémia	130
11.	Szeged 2011 Grosics Akadémia	115
12.	Kecskeméti Labdarúgó Akadémia	200
	Összesen	445
	Közép-dunántúli régió akadémiái	
13.	MOL Vidi FC	107
14.	Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia	140
	Összesen	247
	Dél-dunántúli régió akadémiái	
15.	Bene Ferenc Labdarúgó Akadémia	139
16.	Pécsi Labdarúgó Akadémia	140
	Összesen	279
	Nyugat-dunántúli régió akadémiái	
17.	Szőcs János Labdarúgó Akadémia	145
18.	Illés Akadémia	100
19.	Fehér Miklós Labdarúgó Akadémia	140
	Összesen	385

Forrás: saját szerkesztés¹¹¹

A 26. táblázatban az akadémisták számát szemléltettük az egyes régiók akadémiáinak tükrében. A számítást követően látható, hogy a Központi régió akadémistáinak száma az

¹¹¹ Az adatok forrása: az akadémiák honlapjai

egész ország akadémistáinak 30 %-át adják, tehát az akadémista populáció közel harmada fővárosi akadémiákban található meg. Arányaiban a legkevesebb akadémistát (5 %) az észak-magyarországi régió akadémiája ad, azonban ebben a régióban egyedülként csak a Diósgyőri Labdarúgó Akadémia található meg.

27. táblázat: *Ezer 10-19 évesre jutó akadémista száma régiónként*

Lakosság	Központi régió (Budapest és Pest megye)	Észak-magyarországi régió	Észak-alföldi régió	Dél-alföldi régió	Közép-dunántúli régió	Dél-dunántúli régió	Nyugat-dunántúli régió	Vidéki régiók összesen
10-14 évesek (fő)	36 697	31 346	40 784	31 631	26 891	22 527	24 173	
15-19 évesek (fő)	34 460	34 048	44 304	33 324	27 102	23 625	24 907	
10-19 évesek (fő, összesen)	71 157	65 394	85 088	64 955	53 993	46 152	49 080	364 662
Akadémisták száma (fő, összesen)	816	150	421	445	247	279	385	1 927
Ezer 10-19 évesre jutó akadémisták száma (%)	11,5	2,3	4,9	6,9	4,6	6,0	7,8	5,3

Forrás: saját szerkesztés¹¹²

A 27. táblázatban számításainkat kiterjesztettük a 10-19 éves korosztályra is, ezáltal láthatóvá vált, hogy régiónként hány százalék akadémista található a 10-19 éves korosztályok között ezer főre levetítve. Azt mindenképpen szükséges megjegyezni, hogy érdemes óvatosan bánni a kapott eredményekkel: mindez hatványozottan igaz a fővárosi akadémiák esetében, ahol az intézmények vonzáskörzetének határai átnyúlnak másik régiókba is. Az adatokból kitűnik, hogy a Központi régió akadémiái foglalkoztatják a legtöbb akadémistát (11,5% a 10-19 éves ottani populációra nézve), ezzel szemben az észak-magyarországi régióban jut a legkevesebb akadémista (2,3% ugyanerre a korosztályra). Azonban itt szintén fontos megjegyeznünk, hogy ebben a régióban mindössze egy akadémia (Diósgyőri Labdarúgó Akadémia) található, ebből kifolyólag lényegesen kevesebb a toborzási lehetőség. De ezek alapján talán jogos a kérdés: vajon mi alapján kerültek kijelölésre az egyes akadémiák települései – hiszen adataink szerint az eloszlás nem mondható igazán arányosnak. Az

¹¹² Forrás: http://www.ksh.hu/mikrocenzus2016/kotet_2_nepesség_lakasok_jellemzoi#megye01 (Letöltés dátuma: 2020.03.01.)

adatokból ugyanis látszik, hogy míg a vidéki régiók közül két térség is 400 feletti akadémistapopulációt foglalkoztat akadémiáiban, addig három régió esetében a 400-at sem éri el a növendékek száma, egy régióban pedig a 200-at sem, így erősen megkérdőjelezhető a stratégiai szemlélet az akadémiák elhelyezését illetően. A Központi régió akadémista létszámának kiemelkedése egy korábbi kutatásunk eredményével magyarázható: a szakmai vezetők és edzők interjúi alapján is kijelenthető, hogy egy fővárosi intézménynek nagyobb lehetősége van a fővárosba csábítani a fiatalokat, mint egy vidékinek a fővárosból. Mindezek miatt a vidéki akadémiák hátrányban érezhetik magukat, korlátozottabbak a lehetőségeik a toborzás terén, így inkább a szomszédos megyékből, régiókból vagy pedig az alközpontjaikból tudnak akadémistát rekrutálni (Rábai 2018b). Ha az adatainkat az egyéni életpályák nyelvére fordítjuk le, akkor az is kitűnik belőlük, hogy a keleti régióban ötször nagyobb lehet az esély bekerülni egy-egy akadémiára, mint az északiban.

A labdarúgó akadémisták anyagi helyzete (objektív, szubjektív)

28. táblázat: Az akadémisták objektív anyagi helyzete

	Átlag	N	Szórás	Minimum	Maximum
Vidéki akadémiák labdarúgói	7,18	296	,98	4	8
Fővárosi akadémiák labdarúgói	7,21	243	1,117	0	8
Teljes	7,19	539	1,04	0	8

p=0,767

Forrás: saját szerkesztés

Bognár és mtsai (2006) megemlíti, hogy a sporttehetségek kibontakozási folyamatában jelentős szerep hárul a szülőkre nemcsak az értékrend, a hozzáállás, az akarat és érzelmi tényezők biztosításában, hanem a sportolás erkölcsi- és anyagi feltételeinek megteremtésében is. Bizonyos sportágak ugyanis komoly anyagi terheket róhatnak a szülőkre, így egyáltalán nem mindegy, hogy a tehetséges fiatal családja milyen objektív anyagi helyzettel rendelkezik, illetve mindezt a tehetségek szubjektíve miképpen ítélik meg, mennyire érzik magukat anyagi biztonságban.

Perényi (2010) disszertációjában a rendszeresen sportoló fiatalok között az anyagi helyzet megítélésére is rákérdezett, az értékeket pedig 2000-2008-ig tartó intervallumban hasonlította össze egymással. Eredményei alapján látható, hogy a közelmúltban az anyagi gondok nélkül élők közül kétszer annyian sportoltak hazánkban, mint a valamilyen anyagi jellegű problémával küzdők. Az utolsó vizsgált évben (2008-ban) az anyagi gondok nélkül élő sportolók aránya 58 % volt, mely érték magasan meghaladta a populáció átlagát (38 %), míg az anyagi gondokkal élők értelemszerűen jóval az átlag alatt maradtak (Perényi 2010). Mindez egyértelműen az anyagi helyzet és a sporttevékenység közötti szoros összefüggésre irányítja a figyelmünket.

Perényi (2010) kutatásából kiindulva megvizsgáltuk, hogy az akadémisták objektív anyagi helyzetének felmérése kapcsán milyen kép tárul elénk. Ennek első lépéseként létrehoztunk egy ún. *objektív anyagi indexet*, amely során kétértékűvé (0 vagy 1) alakítottuk az objektív anyagi helyzetre vonatkozó változókat (saját lakás, családi ház, plazma TV, LCD TV, asztali számítógép vagy laptop otthoni internet hozzáféréssel, táblagép, e-book olvasó, mobil-internet, mosogatógép, klíma, okostelefon), a minimum érték 0, a maximum érték pedig 8 volt. Az indexalkotás után futtattuk le az elemzést a vidéki és a fővárosi akadémiaák akadémistáira vonatkoztatva, az eredményeinket a 28. táblázat tartalmazza. Mint láthatjuk nincs szignifikáns különbség a vidéki és a fővárosi akadémisták között az objektív anyagi helyzet kapcsán, az átlag 7,19 lett mindkét csoport akadémistáit tekintve: a vidéki akadémiaák növendékeinek objektív anyagi helyzete (7,18) az átlagérték alapján átlag alattinak, míg a fővárosi akadémisták helyzete (7,21) átlag felettinek bizonyult. Azonban az is látható, hogy alapvetően magasak az értékek, tehát mind a vidéki, mind pedig a fővárosi fiatalok rendelkeznek az itt felsorolt eszközök java részével.

29. táblázat: Az akadémisták szubjektív anyagi helyzete (N=546)

	Akadémisták szubjektív anyagi helyzete (N=546)			
	nem telik jelentősebb kiadásokra (%)	Jelentősebb kiadásokra is telik (%)	Összesen (%)	Összesen (fő)
Vidéki akadémiaák labdarúgói	33	67	100	302
Fővárosi akadémiaák labdarúgó	34	66	100	244

p=0,968

Forrás: saját szerkesztés

Az általunk vizsgált labdarúgó akadémisták objektív anyagi helyzete mellett kíváncsiak voltunk a szubjektív anyagi helyzetükre is. Ennek a felméréséhez megkérdeztük őket a kérdőívünkben, hogy milyennek ítélik meg a saját családjuk anyagi helyzetét, a válaszokból pedig két kategóriát (0=nem telik jelentősebb kiadásokra, 1=jelentősebb kiadásokra is telik) alkottunk. A kereszttábla elemzést követően nem találtunk szignifikáns különbséget ($p=0,968$) a szubjektív anyagi helyzetre vonatkozóan a fővárosi és a vidéki akadémisták között, ugyanis a fővárosi akadémisták 66, míg a vidéki akadémisták 67 %-nak megítélése szerint jelentősebb kiadásokra is telik a háztartásukban. Kutatási eredményeink a már korábban ismertetett Perényi (2010) kutatásához képest magasabb értékeket mutatnak, hiszen az általunk vizsgált akadémistapopuláció közel tíz százalékkal jobbnak ítéli a szubjektív anyagi helyzetét a Perényi által vizsgált sportolókhoz képest. Tóth és Dóczi (2017) kutatásában a megkérdezett akadémisták 69 %-a nyilatkozott úgy, hogy megítélése szerint az átlagosnál jobb az anyagi helyzetük és mindösszesen 4,8 %-uk szerint rosszabb az átlagosnál. A vizsgálatukban szereplő akadémisták 66,7 %-a még sosem érezte azt, hogy túlzott anyagi megterhelést jelentett volna családjuk számára a sportolásuk finanszírozása, mindössze 7 %-uk szerint merült fel többször is ez a probléma.

Kíváncsiak voltunk, hogy a szubjektív anyagi tőkét az akadémistákhoz képest más fiatalok hogyan ítélik meg saját családjukban, ezért a válaszokat összehasonlítottuk a 2016-os Ifjúságkutatásban¹¹³ szereplő fiatalokra vonatkozó adatokkal. Az Ifjúságkutatás eredményei jócskán eltérnek a mi eredményeinktől: az ott megkérdezettek (gimnáziumban és érettségire adó szakképzésben részt vevők vagy részt vettek) mindössze 8-11 %-a nyilatkozta azt, hogy gondok nélkül élnek, a többség (azaz 48-56 %) szerint csak beosztással jönnek ki gondok nélkül egy-egy hónapban. Magas azon válaszadók száma is (29-38 %), akik éppen kijönnek a jövedelmükből, ez az arány közel azonos az akadémisták között tapasztalttal. Jól érzékelhetően az akadémista gyermekek többségében az átlagosnál jobbnak ítélik a saját anyagi helyzetüket, mindezt megerősítik az adott korosztályra levetített eredmények. Felmerülhet a kérdés, hogy vajon mi okozza ezt a különbséget. Véleményünk szerint az akadémista gyermekek ténylegesen is az átlagosnál jobb anyagi körülményekkel rendelkező családokból jönnek, amit megerősítenek egyrészt a szakirodalomban fellelhető eredmények (pl. Velenczei 2012, Fritz és Szatmári 2010, Kasuba 2018) másrészt saját, a dolgozat korábbi részében bemutatott eredményeink is, melyek az akadémisták szüleinek iskolázottságával, munkaerőpiaci státuszával és objektív anyagi helyzetével kapcsolatosak.

¹¹³ Forrás: <https://kutatopont.hu/files/2018/07/magyarfiatalok.pdf> (Letöltés dátuma: 2020.03.10.)

30. táblázat: *A labdarúgó akadémisták kulturális tőkéjének a vizsgálata (N=375)*

	Átlag	N	Szórás	Minimum	Maximum
Vidéki akadémiák labdarúgói	2,01	200	1,82	0	8
Fővárosi akadémiák labdarúgói	1,75	175	1,58	0	7
Teljes	1,89	375	1,72	0	8

p=0,149

Forrás: saját szerkesztés

Tóth és Dóczi (2017) fogalmazta meg, hogy a társadalmi és a gazdasági mellett a kulturális tőke is meghatározó lehet egy-egy fiatal versenysportolóvá válásában. A szakirodalom alapján egy-egy játékos optimális fejlődésének folyamatában lényeges szerepet játszanak azok a társadalmi-kulturális tényezők, amelyek a fiatal sportoló tehetséget körülveszik (Bourdieu 2000, Orosz 2009), így az is, hogy a családtagoknak mekkora a kulturális tőkéjük a sportot illetően (Tóth és Dóczi 2017).

Éppen ebből kifolyólag az akadémisták objektív és szubjektív anyagi helyzete mellett kíváncsiak voltunk a kulturális tőkéjük jellemzőire is, és ennek mértékét szerettük volna összehasonlítani a vidéki és a fővárosi akadémisták növendékei között. Ercsei et al. (2011) nyomán tudhatjuk, hogy a fiatalok növekvő önállósodásának következményeként új szemléletű kulturális minta alakult ki, amely leginkább szabadidő- és fogyasztás-orientáltak tekinthető. Éppen ezért elemzésünkhöz létrehoztuk a kulturális tőke indexet, amelybe kétértékű (0 és 1) kulturális szokásokra vonatkozó változókat (otthoni könyvek száma; látogatási gyakoriság koncertre, könyvesboltba, könyvtárba, kiállításra, múzeumba, színházba, hangversenyre, operába) vontunk be, a minimum 0, míg a maximum érték 8 volt.

Az elemzést követően nem fedeztünk fel szignifikáns különbséget (p=0,149) a vidéki és a fővárosi akadémisták fiataljai között. Eredményeink azt mutatják, hogy a vizsgált sokaság kulturális tőkéjének átlagához (1,89) képest a vidéki akadémisták kulturális tőkéje (2,01) átlag feletti, míg a fővárosi labdarúgók kulturális tőkéje (1,75) átlag alattinak bizonyult. A mi eredményeink alapján tehát nincs jelentős különbség a vidéki és a fővárosi intézmények

akadémistái között a kulturális tőkét illetően, viszont láthatóan nagyon alacsony az érték mindkét csoport esetében. Mindez azt jelzi, hogy az akadémistákra kevésbé jellemző a magas kulturális fogyasztás, aminek hátterében több ok is meghúzódhat. Egyrészt elképzelhető, hogy a sok edzés és a rendkívül szoros napirend miatt (Riedler 2016) egyszerűen nincs idejük például kulturális rendezvényekre járni, másrészt az is lehetséges, hogy a bentlakásos intézmények kevés kimenőt adnak a gyerekeknek. De az kétségtelen, hogy ha lehetőségük van a kapcsolódásra, akkor is inkább mással töltik a rövid szabadidejüket.¹¹⁴

A 2016-os Ifjúságkutatás adataiban egyébként láthatunk különbségeket a vidéki és a fővárosi fiatalok kulturális fogyasztása között: a kulturális szokások alapján megalkotott klaszterek (Magaskultúra-orientáltak, Mindenevők, Könnyed szórakozók, Passzívok) közül a magaskultúra-orientáltak csoportjába tartozik a kutatásban megkérdezett fiatalok 9 %-a, akik többnyire Budapesten, és a könnyed szórakozók csoportja (alacsonyabb kulturális tőkével rendelkezők), akik pedig jellemzően inkább a vidéki településeken élnek.¹¹⁵ A mi eredményeink alapján azonban éppen a vidéki akadémisták kulturális tőkéje magasabb az alapsokaság átlagánál, a fővárosiaké pedig alacsonyabb, így ellentétes eredményeket kaptunk az Ifjúságkutatásban tapasztaltakkal. Az általunk vizsgált akadémisták a 2016-os Ifjúságkutatásban létrehozott klaszterek alapján inkább a könnyed szórakozók csoportjába sorolhatók.

A labdarúgó akadémisták vallásossága

31. táblázat: *A labdarúgó akadémisták vallásosságának a vizsgálata (N=545)*

	A következő kijelentések közül melyikkel tudnád magad a leginkább jellemezni? (N=545)						
	Vallásos vagyok, az egyház tanítását követem (%)	Vallásos vagyok a magam módján (%)	Nem tudom megmondani (%)	Nem vagyok vallásos (%)	Határozottan más a meggyőződéselem (%)	Összesen (%)	Összesen (N)
Vidéki akadémisták labdarúgói	12	44	16	27	1	100	300
Fővárosi akadémisták labdarúgói	7	45	14	29	5	100	245

p=0,048

Forrás: saját szerkesztés

¹¹⁴ Az akadémisták szabadidős tevékenységeivel egy másik empirikus fejezetünkben foglalkozunk részletesebben

¹¹⁵ Forrás: <https://kutatopont.hu/files/2018/07/magyarfiatalok.pdf> (Letöltés dátuma: 2020.03.10.)

A 31. táblázatban azzal kapcsolatos eredményeinket foglaltuk össze, hogy az általunk vizsgált labdarúgó akadémisták miképpen jellemezték magukat a vallásosságra vonatkozóan. Az elemzéseket követően látható, hogy a vidéki és a fővárosi intézményekben fejlődő akadémisták között szignifikáns ($p=0,048$) különbség mutatkozik vallási nézeteiket tekintve. A vidéki akadémisták ugyanis jóval többen (12 %) vallották magukat az egyház tanítása szerinti vallásosnak, mint a fővárosi intézményekben fejlődő növendékek (7 %). A leggyakoribb válaszként a „magam módján vallásos” lehetőséget jelölték a fiatalok, azonban itt is a vidéki akadémisták 21 fővel többen választották ezt az opciót a fővárosi társaiknál. A „nem vagyok vallásos” lehetőséget közel azonos arányban (27 % és 29 %) választották a növendékek, így ebben nem mutatkozott jelentős különbség közöttük.

Ha a 2016-os Ifjúságkutatás¹¹⁶ vallásosságra vonatkozó elemzési eredményeit vizsgáljuk meg, akkor láthatjuk, hogy eredményeink közel azonosak az abban megkérdezett 15-29 évesek válaszaival: a 2016-os eredmények alapján ugyanis a megkérdezett fiatalok 43 %-a vallotta magát vallásosnak a maga módján, míg közel 41 %-uk tekintette magát nem vallásosnak. A vidék-főváros különbségeire fókuszálva pedig elmondhatjuk, hogy eredményeink megegyeznek a 2016-os Ifjúságkutatásban tapasztaltakkal. Az abban megkérdezett vidéken élő, ezen belül is inkább a községekben lakó fiatalokra jellemzőbb a vallásosság fővárosiakkal szemben: a falvak, községek lakóinak ugyanis 48 %-a vallotta magát a maga módján vallásosnak, míg ez a fővárosban a 42 %-ot éri el. Tehát minél kisebb település lakója az adott fiatal, annál nagyobb eséllyel tartja magát vallásosnak.¹¹⁷ Kovács (2013) kutatásában ellentétes eredményeket kapott a mi megállapításainkkal, hiszen vizsgálatában – többek között – a vallást is védőfaktorként definiálta és azt találta ezzel összefüggésben, hogy a vallásos-keresztény értékpreferencia kapcsán van különbség az általa vizsgált sportkörhöz nem tartozó és tartozó fiatalok között. Eredményei között szerepel még, hogy a vallásos-keresztény értékrend kevésbé fontos a sportoló közösségekbe tartozók számára. A labdarúgó akadémisták esetében azonban mást tapasztalhatunk, hiszen a teljes vizsgált akadémista populáció 54 %-a vagy az egyház tanítása szerinti vagy pedig a maga módján tartja magát vallásosnak.

¹¹⁶ Forrás: <https://kutatopont.hu/files/2018/07/magyarfiatalok.pdf> (Letöltés dátuma: 2020.03.10.)

¹¹⁷ Forrás: <http://mek.oszk.hu/18600/18654/18654.pdf> (Letöltés dátuma: 2020.03.10.)

7.2. A hipotézis mérlegelése

Az imént bemutatott fejezetünkben a **második hipotézisünk** vizsgálatát végeztük el. Ebben megfogalmaztuk, hogy feltételezésünk szerint a fiatalok saját döntés alapján lettek akadémisták, intézményválasztásukat szignifikánsan a jövőbeli sportolói pályafutás befolyásolta, illetve többségük szüleinek vagy testvéreinek korábban szintén a labdarúgás volt a fő sportága (Egressy 2005, Keresztes és mtsai 2005, Vincze 2008, Soldos 2016; 2017, Smith 2003, Rábai 2019a). Feltevésünk szerint a fővárosi és vidéki akadémiákon fejlődő labdarúgók eltérő társadalmi helyzetűek, az objektív és szubjektív anyagi tőke szempontjából szintén nagy különbségek vannak a vidék-főváros akadémistái között, ugyanígy a kulturális tőke esetében is (Tonts 2005, Tóth és Dóczy 2017). Feltevésünk szerint a vallásosság tekintetében az akadémisták összességében kevésbé tekinthetők vallásosnak, de a vidéki és fővárosi akadémisták közül a vidékiek a vallásosabbak (Kovács 2013, Ifjúságkutatások 2016).

Az eredményeink alapján elmondható, hogy második hipotézisünk részben igazolódott. Az akadémisták majdnem teljes populációja (89 %) ugyanis saját bevallása szerint saját döntés alapján került az egyes akadémiákba, intézményválasztásukat elemzésünk alapján azonban nem a jövőbeli sportolói pályafutás befolyásolta szignifikánsan, hanem a más akadémiában való korábbi szereplés ($p=0,000$). Az eredmények alapján látható még, hogy az akadémisták többségének valamelyik szülője vagy testvére is sportolt korábban, a legtöbben labdarúgók voltak. Eredményeink a fővárosi és vidéki akadémisták között szignifikáns különbséget mutatnak ($p=0,032$) ebben a tekintetben, hiszen a fővárosiak szülei vagy testvérei szignifikánsan többen sportoltak korábban, mint a vidékieknek. A vidéki és fővárosi akadémisták társadalmi háttere jelentősen nem különbözik sem a szubjektív- vagy objektív anyagi helyzet, sem pedig a kulturális tőke tekintetében, azonban a településtípus kapcsán fedezhetünk fel szignifikáns különbséget közöttük ($p=0,000$), hiszen míg a fővárosi akadémiák labdarúgói közül 35 %-nak, addig a vidéki intézményekbe járó gyerekek csupán alig 1 %-nak Budapest az állandó lakóhelye. Ami még szembetűnő, hogy a Központi régió akadémistáinak száma az egész ország akadémistáinak 42 %-át adják, tehát az akadémista populáció majdnem fele fővárosi akadémiákban található meg, továbbá ugyanezen régió akadémiái foglalkoztatják a legtöbb akadémistát adott korcsoport populációjához viszonyítva, így a fenti adatok alapján jól kimutatható a fővárosi akadémiák elszívó ereje és rávilágít az akadémiai rendszer területi aránytalanságára is. A vallásosság tekintetében látható, hogy az általunk megkérdezett akadémisták 54 %-a vagy az egyház tanítása szerinti vagy pedig a maga módján tartja magát vallásosnak, a fővárosi és a vidéki növendékek között pedig szignifikáns ($p=0,048$) a különbség ebben a tekintetben a vidéki akadémisták javára.

8. Labdarúgó akadémisták elégedettségének és edzőikkel való kapcsolatának vizsgálata¹¹⁸

Ebben a fejezetben azzal kapcsolatos eredményeinket mutatjuk be, hogy az akadémisták mennyire elégedettek edzőik szakmai felkészültségével és milyennek érzik a közös munkát velük. Kérdésünk volt, hogy mennyire érzik az edzők figyelmét a tanulmányi teljesítményükkel kapcsolatban, illetve, hogy az edzők milyen formában motiválják, jutalmazza és büntetik őket. Megkérdeztük továbbá, hogy milyen problémákkal küzdenek az akadémiákon, és valamilyen problémával kapcsolatban ki az, akihez segítségért fordulhatnak. Elemzéseinket ezen eredményeink esetében is a főváros-vidék intézményeinek tükrében ismertetjük.

A fejezet második felében az akadémiákon dolgozó edzőket (N=12) kérdeztük meg interjúk segítségével a játékosaikról. Kérdéseink között szerepelt, hogy az edzők szerint mennyire tehetségesek a mai futballisták, a fiatalok tudatosan készülnek-e a professzionális pályafutásra és milyen gyakran fordulnak hozzájuk az akadémisták, ha valamilyen problémájuk van.

8.1. A téma elemzési eredményei

Az ide kapcsolódó első két kérdésünkben arra voltunk kíváncsiak, hogy az akadémisták mennyire elégedettek az edzőik szakmai felkészültségével és milyennek ítélik a közös munkát velük. Saját idevonatkozó korábbi eredményeink (Rábai 2019a) azt mutatják, hogy a vizsgált fővárosi és vidéki akadémisták 73 %-a *nagyon elégedett* az edzőik szakmai felkészültségével, viszont a vidéki és a fővárosi akadémisták között ott sem találoztunk szignifikáns különbséggel. Ugyanakkor az egyik vidéki akadémia (Debreceni Labdarúgó Akadémia) növendékei voltak a legelégedetlenebbek edzőik szakmai felkészültségével (Rábai 2019a). Eredményeinket az alábbi két (32. és 33.) táblázatban összesítettük:

¹¹⁸ A fejezet egyik része megjelent az Iskolakultúra című folyóiratban az alábbi bibliográfiai adatokkal: Rábai, D. (2019): Labdarúgó akadémisták rekrutációjának és elégedettségének vizsgálata a fővárosi és a vidéki akadémiák tükrében. Iskolakultúra, 29(10), 85-97., a fejezet másik része pedig a Magyar Sporttudományi Szemle című folyóiratban jelent meg a következő bibliográfiai adatokkal: Rábai, D. (2020): Edző-játékos kapcsolat jellemzői fővárosi és vidéki labdarúgó akadémiákon. Magyar Sporttudományi Szemle, 21(84), 12-20.

32. táblázat: Akadémisták elégedettsége az edzőik szakmai felkészültségével kapcsolatban (N=557)

	Elégedett vagy-e az edzőid szakmai felkészültségével? (N=557)					
	Igen, nagyon elégedett (%)	Elégedett (%)	Inkább nem (%)	Egyáltalán nem (%)	Összesen (%)	Összesen (fő)
Vidéki akadémiák labdarúgói	62	36	1	1	100	306
Fővárosi akadémiák labdarúgó	58	38	4	0	100	251

p=0,207

Forrás: saját szerkesztés

Elemzéseink nyomán láthatjuk, hogy az akadémisták túlnyomó többsége legalább elégedett (97 %) az edzőik szakmai felkészültségével (32. táblázat), elenyésző azon akadémisták száma (vidéken 2%, a fővárosban 4 %), akik máshogyan vélekednének a kérdést illetően. A vidéki és fővárosi intézmények között nem találtunk szignifikáns különbséget.

A tehetséggondozásról szóló szakirodalom megfogalmazza, hogy az edzők szerepe nem csak a sportági szakképzés, hanem a játékos személyiségfejlődése terén is kiemelkedő jelentőségű (Révész 2008, Clarke és Harwood 2014, Kiss és mtsai 2015). Nem mindegy tehát, hogy a játékosok miképpen tekintenek edzőikre: csak, mint a sportági, szakmai fejlesztésért felelős személyekre vagy pedig az életükben lényeges bizalmi pozíciót is betöltő szereplőkre.

Ha a témában folyó kutatásokat vesszük alapul, akkor megállapíthatjuk, hogy Kasuba (2018) eredményeihez hasonló tapasztalatokhoz jutottunk mi is: az abban a kutatásban megkérdezett akadémisták szerint ugyanis a játékosok többsége kizárólag a szakmai munkáért felelős személyként tekint saját edzőjére. Hasonló eredmények születtek Csáki és mtsai (2013) kutatásában: az abban megkérdezett akadémista játékosok szerint az edzők legfontosabb feladatai közé tartozik a motiválás és a szakmai munka magas szintű művelése. Kiss és mtsai (2019) vizsgálatában nyolc magyar és egy határon túli akadémia akadémistáit szólaltatták meg az edzői szerepekben megtalálható különbségekre és hasonlóságokra fókuszálva. A kutatási eredmények alapján elmondható, hogy a hazai és a határon túli akadémisták különféleképpen ítélik meg saját edzőik tevékenységét és az életükben betöltött szerepét. Érdekes eredmény, hogy a határon túliak rendre fontosabbnak tartották az edzői

szerepeket és az edzőik emberi jellemzőit, mint a hazai akadémisták, illetve az egyes korosztályok között is nagyobb egységesség volt megfigyelhető. Saether és mtsai (2017) norvég akadémistákat vizsgálva az eddig bemutatottaktól eltérő eredményekre jutott: az ottani akadémisták ugyanis úgy érzik, hogy kifejezetten szoros kapcsolat fűzi őket edzőikhez, tehát nem csak a sportági szakképzés területén számíthatnak támogatásra tőlük, hanem az élet más területein is bátran fordulhatnak hozzájuk. Szorosan ide kapcsolódik Christensen (2009) kutatása, amelyben az edző jelenlétének hangsúlyosságát emeli ki: a játékosok szerint az edzőknek jó nevelőnek és egyben tanárnak kellene lenniük, akik képesek irányítani és oktatni őket, de a játékosok véleménye szerint fontos az is, hogy az adott edző képes-e betölteni a példakép szerepét játékosai előtt.

A szakirodalom alapján tehát érdekes ellentét figyelhető meg a hazai és a nemzetközi akadémiákban játszó fiatalok edzői szerepről való vélekedéséről: míg a hazánkban játszó növendékek szerint az edzőknek kizárólag a szakmai munkáért kell felelniük és azt magas szinten átadniuk a játékosoknak, addig a nemzetközi tapasztalatok szerint nem csupán a szakmai munkáért felelős személyeknek tekintik a növendékek az edzőiket, hanem példaképnek, illetve olyan szakembereknek, akik a személyes jellegű problémáikban is segíteni tudnak nekik (Christensen 2009, Csáki és mtsai 2013, Saether és mtsai 2017, Kasuba 2018, Kiss és mtsai 2019). Ez mindenképpen jelentős különbség, aminek az okait a fejezet további részében érdemes lesz tovább elemezni.

33. táblázat: *A játékosok edzőikkel való közös munkájának megítélése (N=555)*

	Milyennek ítéled a közös munkát az edzőiddel? (N=555)					
	Nagyon jónak (%)	Viszonylag jónak (%)	Kevésbé jónak (%)	Rosznak (%)	Összesen (%)	Összesen (fő)
Vidéki akadémiai labdarúgói	59	38	3	0	100	304
Fővárosi akadémiai labdarúgó	53	42	4	1	100	251

p=0,344

Forrás: saját szerkesztés

Kutatási eredményei alapján Gombocz (2004) fogalmazta meg, hogy a sportolók sikeressége nagyban függ az edző-sportoló kapcsolat minőségétől, illetve a pedagógiai

felkészítés szintjétől (Gombocz 2004; 2005), nem kerülhető meg tehát ennek a kapcsolatnak a vizsgálata a labdarúgó akadémisták esetében sem. A 33. táblázatban látható, hogy az akadémisták javarészt nagyon jónak ítélik az edzőikkel való közös munkát, az alapsokaság 56 %-a nyilatkozott így. Kevésbé jónak mindezt az akadémisták 3 %-a érzi, kevéssel többen a fővárosban, mint vidéken. A vidéki és a fővárosi növendékek között nem találtunk szignifikáns különbséget a kérdés kapcsán.

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a játékosok hogyan érzik magukat az akadémiákon a tanulmányi eredményességüket tekintve, illetve mennyire érzékelik az edzőik figyelmét a tanulmányi eredményességük alakulására nézve (34-35. táblázatok).

34. táblázat: *Akadémisták saját tanulmányi eredményességének megítélése (N=554)*

	Hogyan érzed magad az akadémián a tanulmányi eredményességedet tekintve? (N=554)					
	Nagyon jól (%)	Jól (%)	Rosszul (%)	Nagyon rosszul (%)	Összesen (%)	Összesen (fő)
Vidéki akadémiák labdarúgói	30	65	1	4	100	304
Fővárosi akadémiák labdarúgó	26	62	12	0	100	250

p=0,007

Forrás: saját szerkesztés

Látható a 34. táblázat elemzési eredményeiben, hogy az akadémisták közel 64 %-a jól érzi magát a tanulmányi eredményességét tekintve az intézményekben, nagyon jól pedig 28 %-uk. Mindazonáltal kitűnik a fővárosi akadémisták kevésbé elégedett véleménye is: láthatjuk ugyanis, hogy a fővárosi növendékek 12 %-a rosszul érzi magát ebben a tekintetben, így szignifikáns különbség (p=0,007) mutatkozik a vidéki akadémiákon fejlődők válaszaihoz képest. Érdekes kérdés, hogy ilyen sokan vajon miért érzik magukat rosszul tanulmányaikat illetően a fővárosi intézmények fiataljai közül, elképzelhetőnek tartjuk, hogy a tanulmányi eredményességük alakulhatott kedvezőtlenül a vizsgálatunk idejében.

A tehetséggondozás vonatkozásában született szakirodalom kifejti, hogy egy tehetség életében a család mellett legfontosabb pillérként az iskola van jelen, így korántsem mindegy, hogy az adott fiatal hogyan teljesít ezen a téren (Czeizel 2004, Révész 2008, Heller és Balogh 2009). Éppen ezért is fontos lenne, hogy a pedagógusok és az edzők is folyamatosan

figyelemmel kövessék a növendékek tanulmányi eredményességének alakulását, a következő táblázatban összefoglaltuk eredményeinket arról, hogy miképpen fejezték ki véleményüket ezzel kapcsolatban az akadémisták:

35. táblázat: *Akadémisták véleménye az edzőik tanulmányi eredményességükre való odafigyeléséről (N=557)*

	Mennyire figyelnek oda edzőid az iskolai tanulmányi eredményességedre? (N=557)					
	Teljes mértékben odafigyelnek (%)	Nagyrészt odafigyelnek (%)	Kismértékben figyelnek oda (%)	Egyáltalán nem figyelnek oda (%)	Összesen (%)	Összesen (fő)
Vidéki akadémisták labdarúgói	33	50	15	2	100	306
Fővárosi akadémisták labdarúgó	19	49	29	3	100	251

p=0,000

Forrás: saját szerkesztés

A 35. táblázat érdekes összefüggésekre világít rá: az látható ugyanis, hogy a fővárosi akadémisták majdnem harmada elégedetlen ezen a téren, 29 %-uk szerint ugyanis edzőik csak kismértékben, 3 %-uk szerint pedig egyáltalán nem figyelnek oda tanulmányi eredményességük alakulására. Az elemzésünket követően így szignifikáns (p=0,000) különbség jelentkezik a vidéki és a fővárosi akadémisták között, hiszen a vidékieknek csupán 15 %-a szerint figyelnek csak kismértékben, és 2 %-a szerint nem figyelnek oda edzőik a tanulmányi eredményekre.

Pedig a 12-19 éves korosztályok esetében véleményünk szerint kiváltképpen fontos lenne, hogy a sportági szakképzés mellett a tanulmányi eredmények is megfelelőképpen alakuljanak, erre a szakirodalom is felhívja a figyelmet: Faragó és mtsai (2018) szerint az élsportolók általában csak a sportsikerek elérésére összpontosítanak, így pályafutásuk végeztével a civil életbe lépve gyakran nem találják a helyüket. Ehhez csatlakozva Oláh és mtsai (2018) a sportkarrier ingoványos, kiszámíthatatlan útjára hívja fel a figyelmet – főképpen az élsport rengeteg kockázatát figyelembe véve –, ahol még a legígéretesebbnek

számító pályafutás is könnyedén beteljesületlen maradhat. Madarász (2017) szerint ilyenkor az életét a sportra áldozó fiatal – akár egy sérülés, akár a sikertelen karrier miatt – könnyen szembesülhet a kudarccal, ezáltal pedig a kortársaihoz képest nagy hátrányba kerülhet az élet számos területén. Ezért is lehet fontos, hogy az élsportoló tudatosan készüljön a sportolást követő évekre, vagyis „kettős karriert” építsen ki magának (Aquilina 2013, Riedler 2016). Riedler (2016) szerint elengedhetetlen, hogy az aktív pályafutást befejező játékosok mihamarabb továbbképezzék magukat, hiszen a tanultabb sportolók jó eséllyel tudnak majd elhelyezkedni a munkaerőpiacon (Béki 2019), Faragó (2015) pedig ehhez kapcsolódóan hozzáteszi, hogy a sporton kívüli karrierre minél hamarabb fel kell hívni a sportolók figyelmét, amelyben elengedhetetlen szerepe van a szülőknek, tanároknak, edzőknek, de akár a sportági szövetségeknek is. Ide tartozóan egyik korábbi kutatásunkban is ezt hangsúlyozták az erről megkérdezett edzők (Rábai 2018b).

Számunkra ezért fontos kérdés, hogy a fiatal akadémisták mennyire tudatosan készülnek a profi pályafutás mellett a civil életre, ezzel szoros összefüggésben pedig edzőik felhívják-e a figyelmüket a tanulás kiemelt jelentőségére. Az imént ismertetett hazai és nemzetközi szakirodalom egyaránt azt hangsúlyozza ugyanis, hogy mindenképpen szükséges a sport mellett a civil életre is tudatosan készülnie egy-egy fiatal játékosnak éppen azért, hogy egy sérülés vagy idő előtt véget ért sportolói karriert követően is megtalálják a helyüket az életben. Ennek tükrében nem túl megnyugtatóak kutatásunk ide vonatkozó eredményei.

Kutatásunk következő szakaszában azt a pedagógiai mezőt igyekeztünk feltérképezni, mely az akadémistákkal foglalkozó edzők tevékenysége nyomán alakul ki. Ehhez a szakemberek pedagógiai eszköztárát térképezzük fel, vagyis azt mutatjuk be, hogy az akadémista labdarúgók tapasztalatai szerint általában milyen formában bátorítják, jutalmazzák, illetve büntetik őket edzőik a közös munka során. Az akadémisták több lehetőséget is megjelölhettek a válaszlehetőségek közül, az eredményeket a következő táblázatokban (36., 37. és a 38.) szemléltettük:

36. táblázat: Az edzők ösztönzési, biztatási módszerei az akadémisták szerint (N=573)

	Általában hogyan bátorít, ösztönöz benneteket az edzőtök a nagyobb siker elérésének érdekében? (N=573)							
	Szóban		Tárgyjutalommal		Különféle engedményekkel (pl. edzés munka csökkentése, kimenő meghosszabbítása)		Nem szokott motiválni	
	Igen (%)	Nem (%)	Igen (%)	Nem (%)	Igen (%)	Nem (%)	Igen (%)	Nem (%)
Vidéki akadémiaák labdarúgói	95	5	2	98	3	97	2	98
Fővárosi akadémiaák labdarúgói	96	4	2	98	4	96	3	97
Szignifikancia-szint	p=0,893		p=0,741		p=0,521		p=0,359	

Forrás: saját szerkesztés

Czeizel (2001) munkájában említést tesz a motivációról, amelyet kiemelkedően fontos képességelemként határoz meg a tehetséggondozás folyamatában. Elgondolása szerint szorosan a motivációhoz tartozik a szorgalom, a megszállottság és az adott feladat iránti elköteleződés is, amelyek együttesen a tehetség kibontakoztatását segíthetik elő. Ezek a tényezők az úgynevezett belső motivációs elemek közé sorolhatók, azonban kérdés, hogy mivel járulhatnak ehhez hozzá az edzők, mekkora hangsúlyt fektetnek erre a tényezőre és milyen eszközökkel motiválják a gyerekeket a vidéki és fővárosi akadémiaakon.

A sporttehetség-gondozással foglalkozó szakirodalmat áttekintve ugyanis Révész és mtsai (2013) kiemelik, hogy a magas szintű teljesítmény elérésének egyik legfontosabb mozzanata a motivációs háttér biztosítása az edzők részéről. Whetten et al. (2000) ehhez hozzáteszik, hogy a sportolók irányításának és a jobb teljesítmény elérésének talán legfontosabb eszköze a játékosok lelkesedésének megtartása, a motiválás és a visszajelzések adása az edzők részéről (Bartha 2016). Budavári (2007) fogalmazta meg ehhez kapcsolódóan, hogy a jó edző megfelelő hozzáállással kellőképpen tudja motiválni a játékosait, és ez különösképpen igaz az utánpótláskorú labdarúgók esetében. Hozzáteszi azonban, hogy tapasztalatai szerint az edző dicséret helyett gyakran inkább bírál, amivel a motiváló kapcsolat

kialakulását gátolhatja (Budavári 2007). Paic (2019) megállapítása szerint az olyan edzők sportolójánál csökkenni fog a motivációs erő, akik nem teremtenek motiváló környezetet játékosaik körében, ugyanakkor a pozitív környezet megteremtése motivációnövekedést eredményezhet köreikben. Ide kapcsolódóan Révész és mtsai (2013) kutatásában vizsgált úszók szintén elengedhetetlennek tartják, hogy az edzőjük kellőképpen motiválja őket. Kiss és mtsai (2019) pedig arra az eredményre jutottak, hogy a határon túli labdarúgó akadémisták edzői erőteljesebb hangsúlyt fektetnek a motiválásra, mint a hazai intézményekben dolgozó szakemberek. Kun és Vincze (2016) írta meg tanulmányában, hogy az egyik legjobb motivációs forma a jutalmazás. Mindehhez hozzáteszi, hogy ez megvalósulhat dicséretben, előnyökhöz való juttatásban vagy akár kézzel fogható tárgyjutalomban is.

Eredményeink alapján azt látjuk, hogy az akadémiai edzők alkalmazzák ugyan a motivációt, azonban nem igazán változatosak a pedagógiai eszközeik e téren. Az akadémisták majdnem teljes populációja (96 %) szerint ugyanis az edzőik leginkább szóban motiválják őket (36. táblázat), a tárgyjutalom (2 %) és a különféle engedmények (3 %) csak nagyon ritkán kerülnek alkalmazásra, a vidéki és fővárosi akadémisták között pedig nincsenek szignifikáns különbségek egyik idetartozó válaszlehetőség kapcsán sem.

37. táblázat: Az edzők jutalmazási formái az akadémisták szerint (N=574)

	Általában hogyan jutalmaz benneteket az edzőtök a közös munka során? (N=574)									
	Szóban		Tárgyjutalommal		Külön kimenő (pl. kollégiumból)		Edzésterhelés csökkentése		Nem szokott jutalmazni	
	Igen (%)	Nem (%)	Igen (%)	Nem (%)	Igen (%)	Nem (%)	Igen (%)	Nem (%)	Igen (%)	Nem (%)
Vidéki akadémiai labdarúgói	90	10	4	96	0	100	3	97	2	98
Fővárosi akadémiai labdarúgói	89	11	6	94	2	98	4	96	3	97
Szignifikancia-szint	p=0,606		p=0,268		p=0,056		p=0,501		p=0,825	

Forrás: saját szerkesztés

A jutalmazás kapcsán (37. táblázat) hasonló eredményeket kaptunk: az akadémisták 89 %-a szerint ugyanis az edzők leggyakrabban szóban jutalmazzák őket. A tárgyjutalom (4 és 6 %), illetve az edzésterhelés csökkentése (3 és 4 %) szintén kiválasztásra került az akadémisták által, azonban láthatóan jóval kisebb arányban. Ugyanakkor felvetődik ezzel összefüggésben a kérdés: vajon egy élsportoló aspiráns gyermeket pedagógiaileg ésszerű-e éppen az edzésterhelés csökkentésével jutalmazni?

A külön kimenő jutalmazási formáját a fővárosi növendékek választották többen, aminek valószínűsíthetően a budapesti akadémiákra jellemző bentlakásos jelleg lehet a magyarázata. Ott ugyanis több akadémia zárt rendszerben, saját kollégiummal működik, így a játékosok jutalomként élhetik meg az extra kimenők engedélyezését edzőik részéről. Az extra kimenő engedélyezése mindenképpen pozitív pedagógiai lépésként értelmezhető, hiszen az edző egy olyan elemet kapcsol a teljesítményhez, ami önmagában nem a munka része, így a gyerekek önértékű jutalomként élhetik meg ezeket a lehetőségeket.

Utolsó idevonatkozó kérdésünkben arra voltunk kíváncsiak, hogy az akadémisták szerint az edzőik milyen formákban büntetik őket, eredményeinket pedig a 38. táblázat tartalmazza. Németh (2011) arról ír, hogy a büntetéssel általában magatartásszabályzó funkciót szeretne elérni a nevelő, mindazonáltal a nem személyre szabott, túlzottan is megalázó bántalmazással a nevelő nem fog tudni célt érni: a büntetést alkalmazónak ugyanis tudnia kell azt, hogy ennek a módszernek a gyakori alkalmazásával jelentősen csökkenhet a játékos önbizalma, belső motivációja vagy akár önértékelése, amelyből fakadóan az egyén énképe is kedvezőtlenül fejlődhet. Barkóczi és Putnoky (1980) ehhez hozzáteszi, hogy a gyakori büntetés által a játékos könnyen szorongóvá válhat.

38. táblázat: *Az edzők büntetési formái az akadémisták szerint (N=611)*

	Általában hogyan büntet benneteket az edzőtök? (N=611)									
	Szóban		Plusz edzésmunka		Kimenő elvonása (pl. kollégiumból)		Hazajárás megtagadása		Nem szokott büntetni	
	Igen (%)	Nem (%)	Igen (%)	Nem (%)	Igen (%)	Nem (%)	Igen (%)	Nem (%)	Igen (%)	Nem (%)
Vidéki akadémiák labdarúgói	45	55	46	54	0	100	0	100	9	91
Fővárosi akadémiák labdarúgói	57	43	33	67	14	86	2	98	6	94
Szignifikancia-szint	p=0,005		p=0,002		p=0,000		p=0,014		p=0,103	

Forrás: saját szerkesztés

Ha áttekintjük idevonatkozó eredményeinket, akkor jól láthatóan sokkal vegyesebb kép tárul elénk, mint az előzőekben, hiszen a másik két dimenzió kapcsán tapasztalható szóbeli dominancia immáron csökkenni látszik. Érdekes különbség mutatkozik ebben a tekintetben a vidéki és a fővárosi fiatalok között: a vidékiek 45 %-a szerint edzőjük szóban szokta büntetni őket, ugyanakkor a fővárosi fiatalok már jelentősebb része, 57 %-a gondolja ugyanígy, ezáltal szignifikáns ($p=0,005$) a különbség a két csoport akadémistái között. Ugyanígy szignifikáns különbséget ($p=0,002$) fedeztünk fel a plusz edzőmunka kapcsán is, hiszen míg a fővárosi akadémisták 33 %-a jelölte meg ezt a lehetőséget, addig a vidékiek 46 %-a szerint bünteti őket ebben a formában edzőjük. A kimenő elvonása ($p=0,000$) és a hazajárás megtagadása (0,014) kapcsán szintén szignifikáns a különbség a két csoport akadémistái között a fővárosi fiatalok javára, ennek magyarázatára az előző táblázatban (37. táblázat) összefoglalt tapasztalatokat érdemes feleleveníteni: a fővárosi intézmények zárt jellege miatt előfordulhat, hogy az edzők büntetési formaként a kimenők elvonását vagy éppen a hazajárás megtagadását alkalmazzák. A kérdés azonban inkább az, hogy pedagógiaiailag vajon mennyire helytálló egy-egy akadémista fiataalt éppen a családi környezetéből kiszakítani vagy éppen megtagadni a hazamenetelüket.

Többször is kiemeltük már ugyanis a dolgozatban a családi háttér fontosságát a sporttehetség-gondozásban. A szakirodalomban nagy az egyetértés e téren, a hazai és a nemzetközi szakirodalom is megfogalmazza a családi légkör elengedhetetlen szerepét a játékosok optimális fejlődése szempontjából (pl. Mönks és Knoers 1997, Bourdieu 2000, Czeizel 2001; 2004, Heller és Balogh 2009, Orosz 2009; 2010, Csáki és mtsai 2013, Mills et al. 2012, Clarke és Harwood 2014, Nesti és Sulley 2015, Soldos 2016, Kasuba 2018), éppen ezért elgondolkodtató az edzők ilyen jellegű büntetési gyakorlata. Mindez komoly szakmai hiányosságokra enged következtetni azon edzők esetében, akik ténylegesen is ezt a megoldást preferálják munkájuk során. De érdemes annak a szakmai értelmességén is elgondolkodnunk, ha az edző edzőmunkával, további gyakorlással büntet – ebben az esetben negatív érzelmi töltetű elemmé formálva a fejlődéshez szükséges szakmai tevékenységet, amit valószínűleg sokkal inkább lenne feladata pozitív élményekhez kapcsolni.

Megjegyeznénk továbbá, hogy a „*nem szokott büntetni*” lehetőséget az akadémistapopuláció csupán 7 %-a választotta, ami arra enged következtetni, hogy majdnem minden akadémián az edzők rendszeresen alkalmazzák a büntetés módszerének valamelyik formáját.

A következő kérdésünkben arra voltunk kíváncsiak, hogy az akadémisták általában milyen problémákkal küzdenek az akadémista lét során, eredményeinket pedig a 39. táblázatban foglaltuk össze:

39. táblázat: Az akadémisták által meghatározott problémák az akadémista lét során (N=672)

	Általában milyen problémáid vannak az akadémián? (N=672)					
	Vidéki akadémiai labdarúgói			Fővárosi akadémiai labdarúgói		
Nincsenek sosem problémáim	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)
	56	44	100	40	60	100
Szignifikancia-szint	p=0,000					
Beilleszkedési probléma	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)
	3	97	100	4	96	100
Szignifikancia-szint	p=0,374					
Kollégiumban vannak problémáim (beilleszkedési, viselkedéssel)	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)
	5	95	100	2	98	100
Szignifikancia-szint	p=0,083					
Iskolában vannak problémáim (tanulással, osztálytársakkal)	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)
	10	90	100	12	88	100
Szignifikancia-szint	p=0,293					
Sportszakmai probléma	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)
	4	96	100	5	95	100
Szignifikancia-szint	p=0,636					
Csapattársakkal való probléma	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)
	4	96	100	7	93	100
Szignifikancia-szint	p=0,138					
Edzőkkel való probléma	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)
	6	94	100	10	90	100
Szignifikancia-szint	p=0,148					
Honvágy	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)
	7	93	100	17	83	100
Szignifikancia-szint	p=0,001					
Túlterheltség, fáradtság	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)
	19	81	100	28	72	100
Szignifikancia-szint	p=0,025					

Forrás: saját szerkesztés

Kasik (2015) és Kasik et al. (2018) eredményei alapján ismeretes, hogy a serdülők problémakezelési stratégiái nem egyformák, ugyanis nagyban befolyásolják azt az életkori sajátosságokból fakadó különbségek. Nem mindegy továbbá, hogy az adott serdülőnek milyen a gondolkodása, viselkedése, illetve milyen érzelmi reakciói vannak. Mindezeket leginkább a családi szocializációs hatások befolyásolják, ezen belül is nyomatékosan az anya és gyermeke közötti kapcsolat, illetve az anya problémamegoldó mintája (Kasik és Gál 2019).

A fiatalok ezzel kapcsolatban feltett kérdésünk megválaszolásakor több válaszlehetőséget is megjelölhettek, ezért lett magasabb a válasz elemszám ($N=672$). A vidék-főváros esetleges különbségeinek tekintetében ismét a 2016-os Ifjúságkutatáshoz fordultunk, melyben azt láthatjuk, hogy a függetlenedést, a kapcsolati nehézségeket, a műveltségügyi problémákat és a családi háttérrel érintő nehézségeket inkább a fővárosi, míg az anyagi nehézségeket, a munkanélküliséget, az elvándorlást, az alkohol- és drogfogyasztást, illetve a morális problémákat inkább a vidéki nagyvárosokban és falvakban élő fiatalok említették nagyobb arányban.¹¹⁹

Kutatásunk eredményeiből látható, hogy az általunk vizsgált akadémisták 48 %-ának saját bevallása szerint nincsenek sosem problémái, különösen jellemző ez a vidéki akadémistákra, hiszen 56 %-uk nyilatkozott így. A fővárosi akadémisták azonban már korántsem voltak ennyire magabiztosak: csupán 40 %-uk érzi úgy, hogy nincsenek sosem problémáik, vagyis szignifikáns ($p=0,000$) különbség van a vidéki és a fővárosi akadémisták között ezen kérdés kapcsán. Magasabb százalékban (11 %) jelölték a fiatalok az iskolával kapcsolatos problémákat, azonban itt nem találtunk szignifikáns különbséget a két akadémiascsoport növendékei között. Nem úgy a kollégiummal kapcsolatos problémáknál, amelyet a vidéki akadémisták jelöltek meg nagyobb arányban (5 %). Ez az eredmény azért is érdekes, mert a fővárosban több bentlakásos akadémia is működik, míg vidéken inkább a nyitott akadémiák jellemzőek, ezáltal kevesebben is vannak kollégiumban elhelyezve. A kollégiumok fontossága kapcsán a szakirodalomban szintén olvashatunk megállapításokat: nem szabad ugyanis figyelmen kívül hagyni, hogy az akadémisták a sportági szakképzés mellett tanulnak is, ezért a kollégiumok minősége semmiképpen sem elhanyagolható. A pihenés mellett a kollégiumok gyakran fontos sport-szakmai helyszíneként működnek, hiszen az edzők itt teljes létszámban tudják a játékosokat elérni, így közösen tudják elemezni a különféle stratégiai szituációkat. Ezáltal valósulhat meg a kollégium falain belül is a tehetségfejlesztés, hiszen a mentális felkészítés ezeken a helyszíneken szintén lehetséges (Kiss és mtsai 2015).

¹¹⁹ Forrás: <http://mek.oszk.hu/18600/18654/18654.pdf> (Letöltés dátuma: 2020.03.10.)

Érdekes eredményeket láthatunk a honvágy kapcsán: ebben a tekintetben a fővárosi akadémisták emelkednek ki, hiszen közel 17 %-uk jelölte meg ezt problémás tényezőként, míg a vidékiek csupán 7 %-a ($p=0,001$). Ez az eredmény jól egybevágh az akadémiai rendszer Budapest túlsúllyal jellemezhető szerkezetével, hiszen a fővárosi akadémiákban (ahogyan láthattuk) több fiatal is él vidékről, így náluk erőteljesebben megjelenhet a honvágy érzése, hiszen gyakran ritkán és csak hétvégén tudnak találkozni szüleikkel, családtagjaikkal. De párhuzamba állítható a korábban már tárgyalt (38. táblázat) fővárosi edzők által alkalmazott büntetési módszerekkel is, azaz a hazajárás megtagadásával a zárt jellegű intézményekben élő fiatalok esetében: ahogyan korábban megállapítottuk, a fiataloknak szükségük van ebben a korban (is) a családi közegre, így pedagógiaiilag nehezen védhető elzárásuk a hazajárás lehetőségétől.

További érdekes eredményt hozott még a túlterheltség, fáradtság kérdésköre: a megkérdezett akadémistapopuláció majdnem egynegyede (23 %-a) ugyanis ezt jelölte meg problémaként, ezen belül a fővárosi fiatalok 28 %-a. Mindenképpen kérdés, hogy az akadémisták vajon miért érzik úgy – kiváltképpen a fővárosiak –, hogy túlterheltek. Elképzelhető, hogy az edzőknek érdemes lenne átgondolniuk az alkalmazott edzés módszereiket, esetleg több pihenőt, szabadidőt is beiktatni a tréningekbe. Bóka és mtsai (2015) szerint a szabadidőnek egy élsportoló esetében a felfrissülésben, feltöltődésben és a kikapcsolódásban van a legnagyobb szerepe, ennek segítségével pedig a sportoló felkészítheti magát az újabb megmérettetésekre. Azt is sejthetjük az eredmény mögött, hogy a zárt fővárosi akadémiák oktatási gyakorlata erősítheti a túlterheltség érzését, mert az akadémisták nem szakadhatnak ki az oktatás idejére sem az akadémia világából, míg a nyílt akadémiák esetében a külső iskola nyitott világában, a nem-akadémista társakkal együtt tanulni felüdülést is jelenthet.

Ehhez kapcsolódóan kíváncsiak voltunk arra, hogy az általunk vizsgált akadémisták mivel töltik leggyakrabban a szabadidejüket,¹²⁰ eredményeinket a 40. táblázatban összegeztük. Az akadémistákat arra kértük, hogy csak egy lehetőséget válasszanak a felkínált lehetőségek közül:

¹²⁰ Már amennyiben van szabadidejük, hiszen Tóth és Dóczi (2017) labdarúgó akadémistákat vizsgáló kutatásából kiderül, hogy a fiatalok 85,7 %-ban jelölték meg a sikeres sportolóvá válás egyik feltételeként a szabadidejük feláldozását.

40. táblázat: *Az akadémisták szabadidős tevékenységei (N=553) (oszlopszázalék)*

	Mit csinálsz leggyakrabban szabadidődben? (N=553)	
	Vidéki akadémiai labdarúgói	Fővárosi akadémiai labdarúgói
Tv-t nézek (%)	11	5
Internetezek, számítógépezek (%)	10	12
Csetelek, Facebookozok (%)	10	16
Zenét hallgatok (%)	11	17
A barátaimmal vagyok (%)	31	25
Olvasok (%)	1	1
Semmi különös, csak úgy elvagyok (%)	2	1
Kirándulok, túrázok (%)	1	0
Filmezek (%)	4	3
Számítógépes játékkal játszom (%)	9	10
Zenélék, festek, rajzolok, szobrászkodok (%)	1	0
Egyéb (%)	9	10
Összesen (%)	100	100

p=0,050

Forrás: saját szerkesztés az Ifjúságkutatás 2016¹²¹ egyik kérdése alapján

A 40. táblázatban összefoglalt eredményeinkből látható, hogy az akadémisták többsége (vidéken és a fővárosban is) a barátaival tölti legszívesebben szabadidejét, ezt a lehetőséget a teljes alapsokaság 28 %-a jelölte meg. Magas értékeket kapott még a zenehallgatás (11-17 %), illetve a csetelés és Facebookozás (10-16 %) is. A kapott eredményeket érdemes visszavezetni az akadémisták kulturális tőkéjének értelmezéséhez: láthatjuk, hogy az itt megjelenő tevékenységek jellemzik leginkább a fiatalok szabadidőskultúráját, és kevésbé a kulturális tőke indexbe sorolt elemek. A táblázatból kiolvasható még, hogy vannak jelentősebb különbségek a vidéki és a fővárosi fiatalok szabadidő eltöltési szokásaiban: az elektronikus platformok használata a fővárosiakra

¹²¹ Forrás: <http://mek.oszk.hu/18600/18654/18654.pdf> (Letöltés dátuma: 2020.03.10.)

jellemzőbb (internet, cset, Facebook), míg a vidékiek közül többen néznek inkább televíziót és találkoznak a barátaikkal szabadidejükben. Mindezt igazolja, hogy ha összeadjuk az internetezést, a csetelést és a számítógépes játékot (azaz az IKT szórakozást) választók arányát, akkor a fővárosban ezek együttes aránya nagyobb, mint a barátokkal töltött idő (38%). Mivel feltételezzük – és az objektív anyagi helyzet vizsgálata is ezt támasztja alá –, hogy a vidéki akadémisták is hozzáférnek az internetes és elektronikus eszközök széles köréhez, ezért talán jogosan vonjuk le azt a következtetést, hogy a vidéki fiatalok számára a hagyományos formák, szórakozások nagyobb vonzerőt jelentenek, mint a fővárosban fejlődő akadémisták számára.

Az egyéb rovatba több mindent írtak még pluszban az akadémisták, például a „házimunkában segíték” vagy a „barátnőmmel vagyok”, ám érdekes, hogy nagyon sokan írták a plusz edzőmunkát és a gyakorlást is szabadidős tevékenységükként.

A 2016-os Ifjúságkutatás¹²² egyik kérdéscsoportjában szintén rákérdeztek a fiatalok szabadidő-eltöltési szokásaira, így kíváncsiak voltunk, hogy az akadémistákkal összehasonlítva mivel töltik szabadidejüket az abban megkérdezettek. Az eredmények alapján látható, hogy a 15-29 év közötti fiatalok a TV nézést és az internetezést jelölték meg a leggyakrabban válaszul, de magas arányban szerepelt még a csetelés, Facebookozás, illetve a barátokkal való együttlét is. Ember (2018) tanulmányában megemlíti ide kapcsolódóan, hogy a fiatalok túlzott mértékű képernyőhasználata jelentős szereplővé vált a szabadidő eltöltési formákban. Az akadémisták barátságait illetően pedig Adams és Carr (2017) említi egyik vizsgálatában, hogy a növendékek egymás közötti kapcsolatai inkább felületesek és bizalomtól mentesek, viszont az akadémián kívüli kortársakkal általában szorosabb barátságokat tudnak kötni a fiatalok.

A vidék-főváros különbségeit elemezve a 2016-os Ifjúságkutatásban találkozhatunk még számunkra releváns eredménnyel: a kutatás szerint a megyei jogú városokban élők 90 %-a, a községekben és Budapesten élők 85-86 %-a, míg a vidéki városokban élők 81 %-a tölti a szabadidejét a barátaival,¹²³ akárcsak a mi kutatásunk esetében. Ez teljesen egybevág azzal, ami Bóka és mtsai (2015) kutatási eredményeiből is kiderült, azaz hogy az élsportolók számára rendkívül fontos a támogató családi közeg és a barátok, az ebben a vizsgálatban megkérdezettek pedig leginkább a családjukkal és partnerükkel szeretik eltölteni a szabadidejüket. Felértékelődhetnek a barátok azért is Riedler (2016) osztrák akadémistákat vizsgáló kutatásának eredményeiből következtetve, mert az iskola és az akadémia is szigorú

¹²² Forrás: <http://mek.oszk.hu/18600/18654/18654.pdf> (Letöltés dátuma: 2020.03.10.)

¹²³ Forrás: <https://kutatopont.hu/files/2018/07/magyarfiatalok.pdf> (Letöltés dátuma: 2020.03.10.)

időkereteket ad, ezért a fiatalok érzései szerint nagyban csökken a szabadidejük, ami a baráti körük csökkenésével is együtt jár.

Az akadémisták problémáikhoz visszakanyarodva megkérdeztük tőlük azt is, hogy kik azok, akikhez bátran fordulhatnak probléma esetén, a növendékek pedig több személyt is megjelölhettek válaszaikban. Itt kifejezetten arra is kíváncsiak voltunk, hogy a játékosok mennyire tartják magukhoz közelinek az edzőiket és milyen arányban fordulnak hozzájuk, ha valamilyen problémával küzdenek:

41. táblázat: Az akadémisták támogatói probléma esetén (N=697)

	Kihez fordulatsz a leggyakrabban segítségért, ha valamilyen problémád van? (N=697)							
	Szüleimhez		Edzőmhöz		Barátomhoz/ osztálytársamhoz		Iskolai tanáromhoz/kollégiumi nevelőmhöz	
	Igen (%)	Nem (%)	Igen (%)	Nem (%)	Igen (%)	Nem (%)	Igen (%)	Nem (%)
Vidéki akadémiák labdarúgói	82	18	12	88	25	75	2	98
Fővárosi akadémiák labdarúgói	78	22	20	80	28	72	4	96
Szignifikancia- szint	p=0,272		p=0,019		p=0,366		p=0,057	

Forrás: saját szerkesztés

A 41. táblázatban összefoglalt eredményeinkből látható, hogy a legtöbb akadémista növendék vidéken és a fővárosban is a szülőket jelölte meg, mint azokat a személyeket, akikhez probléma esetén fordulhatnak, ez összességében a teljes sokaság közel 80 %-át jelenti. A második leggyakrabban a „barátomhoz/osztálytársamhoz” lehetőséget választották az akadémisták, amit az alapsokaság 26 %-a jelölt. Érdekes, hogy mind az edzők, mind pedig az iskolai tanár/kollégiumi nevelő leszorult a harmadik és negyedik helyre az akadémisták válaszaiban, tehát korántsem érzik úgy a fiatalok, hogy hozzájuk bátran fordulhatnának, ha valamilyen problémájuk van. Itt felhívjuk újból a figyelmet arra, hogy több személyt is megjelölhettek lehetséges segítőiként probléma esetén, ennek ellenére

mégis csak kis arányban jelölték edzőiket és nevelőiket, holott idejük jelentős részét ezek körében töltik az akadémisták. Ami még látható, hogy vidéken alacsonyabb az edzők preferálása ilyen téren, hiszen az ottani akadémisták 12 %-a jelölte meg az edzőjét, míg a fővárosban a fiatalok 20 %-a, így szignifikáns ($p=0,019$) a különbség a két akadémia csoport véleménye között.

Révész és mtsai (2013) kutatásuk eredményeként kiemelték, hogy az edzőknek optimális esetben külön-külön kellene foglalkozniuk tanítványaikkal, amiben részt kaphatnak a sporton kívüli tevékenységek, így a problémák átbeszélése is. Nem elég csupán a sportszakmai kérdésekről folyó társalgás a játékosokkal, hanem a – főleg serdülőkorral járó – belső feszültségek feloldása vagy éppen a magánéleti kérdések átbeszélése is az edzői szerephez kellene, hogy tartozzon (Révész és mtsai 2013). Mindezeket erősítik a tehetséggondozás témakörében írtak is: fontos ugyanis, hogy az edző és a játékos őszintén tudjon beszélni egymással a felmerülő problémákról, az edzők pedig segítsék növendékeiket a megoldások megtalálásában (Csáki és mtsai 2013). Jól láthatóan azonban mindez a játékosok oldaláról tekintve nem igazán érvényes, vidéken pedig különösen nem. Az is igaz azonban, hogy saját korábbi kutatásunk (Rábai 2018b) eredményeként azt láthattuk, hogy az akkor megkérdezett vidéki és fővárosi akadémisták többsége szerint mindig meghallgatják őket edzőik probléma esetén, az akkor kérdezett teljes minta 60 %-a nyilatkozott így.

Összefoglalásként azt mondhatjuk, jelen kutatásunk eredményei összességében megegyeznek a szakirodalomban olvasottakkal, miszerint a hazai akadémiákban játszó játékosok számára az edzők a szakmai munkáért felelős személyekként vannak jelen, így nem fűzi őket össze különösen szoros személyes kapcsolat (Csáki és mtsai 2013, Varga 2017ab, Kasuba 2018). Érdekes lenne az edzőknek is elgondolkodniuk a kapott eredményeken, főleg a vidéki akadémiákon, ahol kifejezetten alacsony az edzők ilyen jellegű népszerűsége a játékosok körében.

8.2. A kvalitatív vizsgálat eredményei – az edzőkkel felvett interjúk elemzése

A növendékek mellett kíváncsiak voltunk az edzők véleményeire is az edző-játékos kapcsolat tekintetében. Ők azok ugyanis, akik folyamatosan a játékosok fejlesztésén munkálkodnak, napi kapcsolatban vannak velük, ezért is fontos az álláspontjukat megismerni. Az általunk vizsgált hat akadémia mindegyikén 2-2 edzőt szólaltattunk meg interjúk segítségével a következő kérdések mentén:

- Mit gondolnak, mennyire tehetségesek a mai fiatal futballisták? Mi a gyerekek fő motivációja, miért vannak itt az akadémián?
- Hogyan látják, a gyerekek tudatosan készülnek-e a professzionális futballra? Az ő döntésük ez vagy inkább a szüleiké?
- Mennyire figyelnek oda a gyerekekre, ha valamilyen problémájuk van? Szoktak-e segítségért fordulni Önökhöz, edzőkhöz és ha igen, akkor melyek azok a legjellemzőbb problémák, amik miatt segítséget kérnek? Az edző kihez fordulhat segítségért probléma esetén? Van-e formalizált együttműködés az edzők és az internátusok nevelői között?

Az első kérdésünk kapcsán az edzők többségében azt a véleményüket fejezték ki, hogy a mai fiatal labdarúgók nem tehetségtelenebbek neves elődeiknél, hanem inkább a motiváció terén látnak jelentős különbségeket a mai és a régebbi idők játékosai között. A szakemberek szerint a gyerekek szeretik a labdarúgást és szeretnek közösségben lenni, ami alapvetően motiválja őket. Az edzők közül azonban többen is a fiatalok talán legnagyobb motivációs problémájaként látják azt, hogy sokan túl fiatalon szeretnének külföldre igazolni.¹²⁴ A korai külföldi pályafutás véleményük szerint nem minden esetben viszi előrebb a fejlődésüket leginkább azért, mert még több területen sem elég érettek ahhoz, hogy egy külföldi csapatban folytathassák pályafutásukat.¹²⁵ A kérdés az lehet idevonatkozóan, hogy vajon miért látják az edzők éretlennek a saját játékosait a külföldiekhez képest, végső soron nem saját munkájuk eredménytelenségének beismerése ez? Mik lehetnek a hátránykompenzálás megoldási lehetőségei, hogyan lehetne felzárkózni a külföldi állapotokhoz?

Több edző álláspontja szerint is hiába tehetségesek a mai magyar fiatal futballisták, mégis kevés olyan játékos kerül ki az egyes utánpótlásbázisokból, akik ténylegesen is profi labdarúgókká válhatnak a későbbiekben.¹²⁶ Az egyik vidéki akadémia edzője így nyilatkozott a kérdést illetően: *„Beszélhetünk akadémiaról, azt el kell könyvelni, hogy minden akadémian kicsi a tortából a szelet, aki majd valóban NB I-es labdarúgó vagy éppen válogatott lesz.”* Az iménti nyilatkozat mindenképpen rendszerkritikus és egyben elgondolkodtató is: az utóbbi időben valóban inkább tömegképző intézményekké váltak az akadémiák, mintsem

¹²⁴ A külföldi pályafutással és az akadémisták jövőbeli aspirációival egy másik empirikus fejezetünkben foglalkozunk részletesen.

¹²⁵ Az egyik előzetes kutatásunk eredményei megegyeznek az edzők véleményével, miszerint a fiatal akadémisták többségükben valóban tervezik a jövőben, hogy külföldre igazolnak: az akkor megkérdezett 239 akadémista 94 %-a válaszolta ezt (Rábai 2019c).

¹²⁶ Érdekesség, hogy egy másik előzetes kutatási eredményünkből az tükröződik, hogy a gyerekek között is szignifikáns eltérések lehetnek akadémianként abban a tekintetben, hogy ők mennyi esélyét látják a jövőbeli profi pályafutásnak (Rábai 2018b).

egyértelműen elitképző helyszínekké. Tudjuk ugyanis, hogy amíg csak egy akadémia volt hazánkban, addig lehetett akár NB I-es bajnokságot is nyerni a fiatalokkal, ez viszont azóta sem ismétlődött meg, talán éppen azért, mert már 19 labdarúgó akadémiát számlálhatunk hazánkban. A kérdés az, hogy ennyi fiatal foglalkoztató intézményből (ld. 26. táblázat) miért nem kerül ki több tehetség az első osztályba, hol és miért vesznek el a fiatalok a rendszerben?

Az egyik fővárosi akadémia edzője szerint önmagában kevés a tehetség megléte, ehhez még rengeteg mindennek kell társulnia, hogy ténylegesen is profivá válhasson egy labdarúgó. Elmondása szerint ők mindig azt mondják a saját fiataljaiknak, hogy olyan célt tűzzenek ki maguk elé, amit reálisan látva el tudnak majd érni. Felmerül azonban a kérdés ide kapcsolódóan, hogy a gyerekek vajon meg tudják-e ítélni a saját helyzetüket az akadémiákon? Tudatják-e velük az edzők, hogy milyen jövőkép lehet a reális egy-egy fiatal esetében?

Egy másik fővárosi akadémia edzője szerint az is kulcskérdés, hogy milyen képzettségű edző kezd el foglalkozni a gyermekekkel, így ő nagymértékben a szerencse faktorát jelölte meg a tehetség kibontakoztatásának kulcsaként. Véleménye szerint hazánkban nem minden esetben hozzáértő, szakmailag felkészült edzők foglalkoznak a fiatalokkal, így az edzőképzésben is nagy problémákat lát¹²⁷: *„Én azt gondolom, hogy vannak kifejezetten jó adottságú gyerekeink, nem gondolom azt, hogy nálunk kevésbé jó adottságú gyerekek lennének, mint mondjuk a szomszédos országokban. Ugyanakkor már egészen kiskorban rosszul foglalkozunk velük, rossz oktatásmódszertannal, nem felépítetten, nem egymásra építetten, alapvetően a szerencsén múlik, hogy ki milyen edzőhöz kerül. Gyakorlatilag a szerencsén múlik az, hogy kiből lehet futballista.”* Ehhez a véleményhez szorosan illeszkedik egy másik fővárosi akadémia edzőjének nyilatkozata a kérdést illetően (Rábai 2018c:62): *„Szerintem nagyon nagy probléma van évek óta az edzőképzéssel. Elmész bármilyen edzőképzésre, igazából nem kapsz minőséget, nem gyakorlatiasak az edzőképzések, nem a topfutballból indulnak ki. A legfőbb problémát a vezetőknél látom, nem letolva ezzel az edzőkről a felelősséget. Egyértelműen ki tudom mondani, hogy vezetői válság van.”*

Mindezen vélemények elgondolkodtatják az embert: kérdésként merül fel például, hogy vajon hány tehetség kallódhat el időszakonként edzői hozzá nem értés miatt, illetve mennyire működhet megfelelőképpen hazánkban az edzőképzés rendszere?¹²⁸

Ehhez kapcsolódik Stephenson és Jowett (2009) kutatása, akik 13 különböző edzői minősítéssel rendelkező, akadémiákon dolgozó edzőt kérdeztek meg interjúk keretein belül

¹²⁷ Egy korábbi kutatásunk egyik eredményeként azt kaptuk, hogy az abban megszólaltatott akadémián dolgozó edzők szerint is súlyos problémák vannak a honi edzőképzésben, amely tény nagyban befolyásolhatja egy-egy fiatal pályafutását (Rábai 2018b).

¹²⁸ Kutatásunk során igyekeztük feltárni az edzőképzés rendszerét és minőségét, de szó szerint falakba ütköztünk a szakértők és a szövetség oldaláról is, így a terület sajnos jelen kutatásban feltáratlan maradt.

arra vonatkozóan, hogy ők mely faktorokat érzik a legfontosabbaknak a sikeres edzőfejlesztés megvalósításában. A kutatás során megkérdezett edzők szerint a szakmai képzés, a szociális tanulás és a belső reflexiós tanulási helyzetek számítanak kulcsfontosságú tényezőknek abban a tekintetben, hogy mennyire lehet sikeres az edzők önfejlesztése. Ahogyan pedig fejezetünk elején is megfogalmaztuk, valóban nem mindegy, hogy milyen edző áll egy játékos mögött, mennyit képes adottságaiból realizálni és szakmailag mennyire tudja koordinálni a fejlődését (Trzaskoma-Bicsérdy és mtsai 2007, Christensen 2009, Varga 2017b, Saether és mtsai 2017).

A szülők kapcsán sokszíniően nyilvánítottak véleményt az általunk megkérdezett edzők, többnyire azonban úgy gondolják, hogy a fiatalok inkább a saját döntésük alapján kerülnek egy-egy akadémiára, nem pedig a szüleik ráhatása nyomán. Az edzők mindemellett problémásnak tartják a szülőket, mivel szerintük sokszor túlságosan is bele szeretnének szólni a szakmai munkába, ami az ő munkájukat gyakran megnehezíti. Azt gondolják, hogy az a fiatal labdarúgó, aki mégis szülői nyomásra kerül be egy-egy akadémiára, valószínűleg hamar abba fogja hagyni a labdarúgást, mivel ezt a magas intenzitású képzést belső motiváció nélkül szinte lehetetlen végigvinni. Ahmed és Parnabas (2020) egyetért a magyar akadémiai edzők állításával, szerintük ugyanis az akadémisták erős belső motivációval rendelkeznek a labdarúgói pályafutást illetően. A kérdés csak az, hogy azok a fiatalok, akik kiskoruk óta azonosultak a szereppel vajon milyen nehezen tudnak kilépni abból, ha esetleg időközben meggondolják magukat. Ahogyan az egyik fővárosi akadémia edzője fogalmazott ezzel kapcsolatban: *„Biztos, hogy szülői akarat is van benne, de szülői akaratból nem lehet június 16-án bevonulni ide az akadémiára és a következő év június 16-ig itt lenni. Az összes többi gyerek egész nyáron nyaral, strandol, csajozik, éli az életét, ezek a gyerekek meg a 40 fokban edzenek délelőtt és délután, ezt csak szülői ráhatással nem lehet, ennek a késztetésnek belülről kell jönnie, ezt nem lehet másképp.”*

Láthatjuk tehát, hogy az edzők szerint alapvetően sok tehetséges fiatal labdarúgó fejlődik a labdarúgó akadémiákon, valójában inkább az a lényegi kérdés, hogy mennyire tudják a bennük rejlő tehetséget kibontakoztatni, illetve hogy a tehetségesség mennyi motivációval és akarattal párosul. Több edző szerint nagyon sok múlik az edzőn, a szerencsén és a szülőkön, így több komponens is befolyásolhatja azt, hogy egy adott tehetséges fiatal futballista ténylegesen is profi karriert fut-e majd be.

A következő edzőkhöz intézett kérdésünkben arra voltunk kíváncsiak, hogy vajon tartanak-e külön motivációs foglalkozásokat a gyerekeknek, illetve mennyire figyelnek oda rájuk, ha esetleg valamilyen problémával küzdenek. Szóltak-e segítségért fordulni a játékosok az edzőikhez és ha igen, akkor melyek a legtipikusabb problémák, amikben segítséget kérnek tőlük. A kérdés azért is fontos, mert a fejezetünk első részében láthattuk a

kérdőíves elemzésünk eredményei között, melyek szerint az edzők csak a harmadik helyre kerültek az akadémisták válaszai alapján abban a tekintetben, hogy kihez fordulnak a leggyakrabban problémáikkal.

Az edzők elmondásai alapján az akadémiákon van egy olyan részleg, amely kifejezetten azzal foglalkozik, hogy kapcsolatot teremtsen az oktatási intézmény és az akadémiák között, így véleményük szerint az oktatással kapcsolatos feladatok jó kezekben vannak az akadémiák oktatási és szociális részlegeinél. Az edzők elmondták még, hogy szoros az együttműködés az edzők és a kollégiumok nevelői között, így a szakemberek tudnak értesülni az esetleges iskolai vagy magatartásbéli problémákról egy-egy akadémista kapcsán. Az edzők szerint gyakran előfordul, hogy egy-egy akadémista esetében jelzések érkeznek arról, hogy valaki sokat rontott a tanulmányi eredményén, a szakemberek pedig megteszik az általuk megfelelőnek tartott lépéseket. Elmondásuk alapján ilyenkor többnyire edzésmegvonással büntetik a gyerekeket, ami azt jelenti, hogy addig nem mehetnek a fiatalok edzésre, amíg nem javítanak jelentősen a tanulmányi eredményeiken. Kérdésként merül fel itt, hogy vajon pedagógiai szemüvegen keresztül látva az-e a legjobb megoldás ebben az esetben, hogy éppen attól vonják el őket az edzőik, ami miatt az akadémián vannak?

Az edzők elmondták még, hogy az akadémiák többségén működnek mentális tréningek, amelyeket pszichológusok tartanak az akadémisták részére, ezeken azonban az edzők általában nem vesznek részt. A szakemberek a tréningeket követően értesülnek a pszichológusoktól a beszélgetéseken elhangzott legfontosabb információkról, következtetésekről. Az edzők véleménye szerint fontos lépés volt az akadémiák részéről a különböző területekről jövő szakemberek alkalmazása az intézményekben, szerintük nagyon nagy segítséget nyújthat a különféle szakemberek közötti együttműködés, hiszen könnyen előfordulhat, hogy olyan problémákat oszt meg a pedagógusokkal vagy pszichológusokkal a játékos, amit esetleg a szüleinek vagy az edzőjének nem mondana el. Mindez azonban inkább a játékosoktól való eltávolodásra és távolságtartásra utal, semmint kapcsolatuk erősítésére.

Az általunk megkérdezett edzők véleményei vegyesek azzal kapcsolatban, hogy az akadémisták mennyire gyakran keresik fel őket bármilyen jellegű személyes problémájukkal. Több edző is elmondta interjúja során, hogy a mai gyerekek többsége zárkózottabb és nehezebben nyílik meg mindazok ellenére, hogy a szakemberek biztosítják őket a beszélgetés lehetőségéről. Az edzők többsége szerint inkább szakmai jellegű kérdésekkel keresik meg őket növendékeik, tehát leginkább arra kíváncsiak, hogy hogyan tudnának még jobbak lenni, miben kellene még fejlődniük. Szerencsére van ellenpélda is: az egyik fővárosi akadémia edzője elmondta interjújában, ha a játékos nem keresi meg magától, de ő érzékeli, hogy valamilyen problémája van, akkor ő kezdeményezi a beszélgetést, a gyerekek pedig általában

nyitottá válnak erre. Mint mondta: „Nem biztos, hogy a játékos jön hozzám, hanem ha én megtudok valamit, akkor én fogok menni a játékoshoz. Viszont az pozitív, hogy megnyílnak akkor, mert lehet, hogy maguktól nem veszik a bátorságot.”

Az egyik vidéki akadémia edzője más okokat lát a jelenség hátterében: „A játékos az edzőjének soha nem fog megnyílni, nem akarja magát egyetlen sportoló sem magát az edzőjének gyengének mutatni. Nyilván kell figyelni őket, mi van, ha lógatja az orrát, odamenni, beszélgetést kezdeményezni. Nekem akkor sem mondja el, hogy mi a problémája.”

Ugyanezen vidéki akadémia másik edzője szerint az edző számára fontos ismerni a saját játékosát ahhoz, hogy meg tudja érteni problémáit és közösen tudjanak lehetőségeket keresni a megoldás érdekében: „Természetesen tudni kell, hogy milyen lelki beállítottságú egy játékos, valakinek határozottabban lehet, valakinek finomabban kell megmondani, a végcélnak egynek kell lenni, hogy a problémát meg kell oldani.”

Ahogy látható, ebben a kérdéskörben az edzők is bizonytalanok, hiszen érzik a játékosaik részéről a megkeresés hiányát, és a gyerekek válaszaiból valóban egyértelmű, hogy nem az edzők és a kollégiumi nevelők vagy pedagógusok azok, akiknek első körben elmondanák a személyes problémáikat. Vajon milyen tényezőkön múlik ez a személyes kapcsolat elsősorban: feltételezésünk szerint az edzők és a tanulók közötti kapcsolathány valószínűleg az edzők szándékának hiányán vagy akár a felkészületlenségén is alapulhat, valamiért nem találják meg a hangot a diákjaikhoz. Ez pedig pedagógiai szempontból fontos lenne részint a sportszakmai sikerek tekintetében, részint pedig a játékosok személyiségének fejlődése érdekében is.

Összességében a kérdőívek és az interjúk elemzési eredményei alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy nem tűnik túl szorosnak az általunk vizsgált edzők és játékosok közötti kapcsolat, illetve egyoldalú szakmai és nem összetett pedagógiai hatásrendszer működik, ezek a hiányosságok pedig további kérdéseket vetnek fel az eredményes közös munkára vonatkozóan. Az is látszik, hogy legalábbis kétséges az oktatási- és szociális részlegek működése az akadémiákon. A legfőbb feladatuk az lenne ezeknek a részlegeknek, hogy összehangolják az edzők és a kollégiumi nevelők tevékenységét, valamint garantálják a folyamatos információáramlást, így az akadémia vezetősége, illetve az edzők is első kézből tudnak tájékozódni a játékosaik tanulmányi eredményességéről és az esetleges problémákról. A kérdés inkább az, hogy az edzők számára vajon elősegíti-e a játékosokhoz való közeledést, hogy az iskolai jellegű problémáikat mástól tudják meg?

8.3. A hipotézis mérlegelése

Jelen fejezetben a **harmadik hipotézisünket** vizsgáltuk, amelyhez két feltevést is megfogalmaztunk: az első (a) ehhez tartozó feltevésünk szerint összességében a vidéki és a fővárosi játékosok is elégedettek az edzőik szakmai felkészültségével és jónak tartják a közös munkát velük, illetve elégedettek a saját tanulmányi eredményességükkel is. Az edzők a játékosok szerint odafigyelnek eredményeikre, ilyen téren nincs jelentős különbség a vidéki és a fővárosi fiatalok között (Czeizel 2004, Gombocz 2004, Csáki és mtsai 2013, Faragó 2015, Varga 2017b, Kasuba 2018, Faragó és mtsai 2018, Rábai 2018b, Béki 2019, Rábai 2019a). Feltevésünk szerint az akadémisták többségükben úgy látják, hogy az edzőik leginkább verbálisan motiválják, jutalmazza és büntetik őket (Barkóczi és Putnoky 1980, Németh 2011, Révész és mtsai 2013, Tóth és Dóczi 2015, Kun és Vincze 2016, Kiss és mtsai 2019, Rábai 2019a). A két akadémiacsoport között a problémák terén nincsenek nagy különbségek, és valamilyen probléma előfordulása esetén legnagyobb arányban a szülőkhöz fordulnak a vidéki és a fővárosi akadémisták is, az edzők ilyen tekintetben nem népszerűek a játékosok körében (Csáki és mtsai 2013, Révész és mtsai 2013, Ifjúságkutatás 2016, Varga 2017ab, Kasuba 2018). A vidéki és fővárosi akadémisták szabadidejükben legszívesebben a barátaikkal vannak (Bóka és mtsai 2015, Ifjúságkutatás 2016).

Ehhez a hipotézishez tartozó második (b) feltevésünk szerint az edzők álláspontja alapján noha tehetségesek a mai futballisták, ugyanakkor a szakemberek a játékosok motivációjával kapcsolatban érznek hiányosságokat. A szakemberek szerint az akadémisták nem mindig csak saját döntésük alapján kerülnek az egyes akadémiákra, hanem szüleik is gyakran befolyásolhatják ezt (Trzaskoma-Bicsérdy és mtsai 2007, Christensen 2009, Varga 2017b, Saether és mtsai 2017, Rábai 2018b). Az edzők szerint a játékosaik gyakran keresik őket magánéleti problémákkal, ha pedig ők szorulnak segítségre, akkor az oktatási- és szociális részleghez fordulhatnak támogatásért.

A harmadik hipotézisünkhöz tartozó első (a) feltevésünk az eredmények tükrében részben igazolódott. Láthattuk ugyanis az eredmények között, hogy a vidéki és a fővárosi akadémisták igen magas arányban (97 %) elégedettek az edzőik szakmai felkészültségével és 56 %-ban nagyon jónak érzik a közös munkát velük. A fővárosi és vidéki akadémisták között nincs szignifikáns különbség ebben a tekintetben. A tanulmányi eredményességgel összefüggésben azonban azt tapasztalhattuk, hogy a vidéki és a fővárosi akadémisták között szignifikáns ($p=0,007$) a különbség, jól láthatóan a vidéki akadémisták sokkal jobban érzik magukat a tanulmányi eredményességüket illetően, mint a fővárosiak. Az edzők játékosok tanulmányi eredményességre való odafigyelése esetében szintén szignifikáns ($p=0,000$) a különbség a két

csoport növendékei között, a fővárosiak sokkal elégedetlenebbek edzőikkel ezen a téren. Az edzők a játékosok szerint leginkább szóban motiválják (96 %) és jutalmazza (89 %) őket, itt nem találtunk jelentős különbséget a két akadémista csoport között, a büntetés terén viszont igen – látható ugyanis, hogy a vidéki és fővárosi akadémisták között szignifikáns különbség van a büntetés alkalmazott módszereinek tekintetében: a szóbeli ($p=0,005$), a plusz edzőmunka (0,002) és a hazajárás megtagadásának ($p=0,014$) alkalmazásának esetében is a fővárosi, míg a kimenő elvonása ($p=0,000$) kapcsán a vidéki akadémisták javára. Eredményeink alapján inkább a fővárosi fiatalok küzdenek problémákkal, hiszen a „nincsenek sosem problémáim” válasz esetében szignifikáns ($p=0,000$) a különbség a vidékiek válaszához képest. Ugyanígy szignifikáns különbség van még a honvágy ($p=0,001$) és a túlterheltség, fáradtság ($p=0,025$) esetében a fővárosi akadémisták javára. A hipotézisünk igazolódott abban a részében, hogy a játékosok probléma esetén a szülőkhöz fordulnak a legnagyobb arányban (80 %), a fővárosi és a vidéki akadémisták között az edzőkhöz való fordulás kapcsán van szignifikáns különbség ($p=0,019$), hiszen míg a fővárosi akadémisták 20 %-a, addig a vidékiek csupán 12 %-a vár tőlük segítséget problémái megoldásához. Összességében az edzőket a harmadik helyre sorolták a játékosok ebben a tekintetben, a játékosok csupán 16 %-a fordulna hozzájuk. Mind a vidéki mind pedig a fővárosi fiatalok leggyakrabban a barátokkal töltik a szabadidejüket (31 és 25 %), a szabadidő eltöltési szokásokban pedig szignifikáns ($p=0,050$) különbség mutatkozik a két csoport akadémistái között.

A hipotézisünkhöz tartozó második feltevésünk (b) szintén részben igazolódott, hiszen az interjúk alapján megállapíthattuk, hogy az edzők vélekedései szerint a mai fiatalok tehetségesek ugyan, de a motivációval kapcsolatban már erős hiányosságokat éreznek. A szakemberek szerint a szülőknek nincs meghatározó szerepük abban, hogy egy fiatal tehetség akadémista lesz-e vagy sem, szerintük ez többségében a fiatalok egyéni döntése alapján születik. Az edzők nem érzik túl közelinek a kapcsolatot a játékosaikkal, ha mégis problémával keresik fel őket, akkor is inkább a szakmai kérdések dominálnak a beszélgetések alatt. Az edzők probléma esetén az oktatási- és szociális részleg szakembereire hárítják a feladatot, de szükség esetén hozzájuk fordulhatnak segítségért is, így működik a formalizált kapcsolat köztük.

9. Labdarúgó akadémisták jövőképeinek vizsgálata

Sallay (2003) fogalmazta meg egyik tanulmányában, hogy a serdülő- és fiatal felnőttkor egyik legfontosabb feladata a jövőbeli célok, elvárások és remények kitűzése. A tehetséggondozás témájában született vizsgálatok alapján azonban azt is láthatjuk, hogy a fiatal tehetségek szüleinek legnagyobb félelme éppen a gyermekük bizonytalan jövőjéből fakad, mivel nem tudhatják biztosan előre, hogy ténylegesen is profi sportoló válik-e majd belőlük (Harwood et al. 2010, Oross 2013, Crane 2017).

Kutatási kérdéseink között szerepelt, hogy az akadémisták milyen esélyeket látnak a különböző iskolai végzettségek megszerzésére (szakmunkás képesítés, érettségi, diploma) és a labdarúgáson kívüli valamilyen jövőbeli karrierre. Izgalmas kérdés még, hogy vajon az akadémisták mennyi esélyt látnak a profi labdarúgói pályafutás elérésére, egy esetleges jövőbeli klubváltásra, milyen okok miatt tennék ezt meg, illetve melyik akadémiába igazolnának át szívesen, ha tehetnék. Idetartozó kérdésünk volt még, hogy a fiatalok szeretnék-e játszani a jövőben külföldön, milyen okok miatt döntenének így és mi az edzők véleménye erre a kérdésre vonatkozóan.

9.1. Az iskolai végzettségek megszerzésének és a profi pályafutásra való lépés esélyeinek megítélése

A témához kapcsolódóan először azt kérdeztük meg az akadémistáktól, hogy tervezik-e abbahagyni a futballt a jövőben. Eredményeink alapján az akadémisták (N=551) 97 %-a nem tervezi abbahagyni a labdarúgást, csupán 3 %-uk válaszolt igennel. Megkérdeztük azt is az abbahagyni szándékozóktól, hogy mikor tervezik befejezni a futballt, erre a kérdésre a befejezésre készülő akadémisták közül 4 fő válaszolta azt, hogy amint lehetősége nyílik rá, és 12 fő jelölte meg az akadémia elvégzése utáni időszakot. Nyitott kérdésként tettük fel, hogy miért tervezik abbahagyni a labdarúgást, amire válaszul többen is a továbbtanulást írták, volt, aki a túlterheltséget¹²⁹ említette, míg más azt írta: „*kiölték belőlem a futball szeretetét*”. A vidéki és a fővárosi fiatalok között nem volt szignifikáns különbség a válaszokat illetően.

Az akadémistákhoz intézett, jövőképpel kapcsolatos további kérdéseinkben arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen esélyeket látnak az egyes általunk meghatározott területeken az adott képesítések jövőbeli megszerzésére, illetve a profi pályára való lépésre.

¹²⁹ A túlterheltség egyébként disszertációnk egyik korábbi empirikus fejezeténél is megjelent, méghozzá az akadémisták által említett problémák között. Abban láthattuk, hogy a fővárosi akadémisták szignifikánsan ($p=0,025$) többen említették legfőbb problémájukként a túlterheltséget, fáradtságot.

42. táblázat: Fővárosi vagy vidéki akadémia labdarúgója (dichotóm függő változó) és a különféle iskolai végzettségek (szakmunkás, érettségi, egyetemi diploma) megszerzésére való esély megítélése közötti összefüggés

	Szakmunkás végzettség megszerzése		Érettségi megszerzése		Egyetemi diploma megszerzése	
	Vidéki akadémiai labdarúgói	Fővárosi akadémiai labdarúgói	Vidéki akadémiai labdarúgói	Fővárosi akadémiai labdarúgói	Vidéki akadémiai labdarúgói	Fővárosi akadémiai labdarúgói
Minden esély megvan rá (%)	15	16	67	69	20	21
Viszonylag nagy esély van rá (%)	20	24	30	25	46	39
Inkább nincs rá esély (%)	28	35	2	4	27	32
Egyáltalán nincs rá esély (%)	37	25	1	2	7	8
Összesen (%)	100	100	100	100	100	100
Összesen (fő)	300	244	303	245	301	244
Szignifikancia	p=0,039		p=0,197		p=0,419	

Forrás: saját szerkesztés

A szakmunkás végzettség megszerzésének tekintetében (42. táblázat) a kérdésre válaszoló (N=544) akadémisták legnagyobb aránya szerint inkább nincs (31 %) vagy egyáltalán nincs (31 %) esély. A vidéki és a fővárosi akadémisták között szignifikáns ($p=0,039$) különbséget fedeztünk fel a kérdés kapcsán, hiszen míg a fővárosi akadémistákban futballozók 25 %-a, addig a vidéki fiatalok 37 %-a szerint nincs erre egyáltalán esély. Viszonylag nagy esélyt a vidéki akadémisták 20 %-a lát a szakmunkás végzettség megszerzésére, a fővárosi akadémisták növendékeinek pedig 24 %-a látja ugyanígy.

Az eredményeinkhez kapcsolódva Hermann és Varga (2012) jegyezte meg, hogy a 2000 és 2010 között eltelt időszakban a szakmunkás/szakiskolai végzettségűek száma nőtt, 2010 után azonban leginkább a csökkenő népességszám miatt a létszám már fogyatkozott. Az előbb ismertetett adatokat erősítve az akadémisták esetében is azt láthatjuk, hogy nem tervezik a jövőbeli szakmunkás végzettség megszerzését, a vidékiek esetében ez még jelentősebb mértékben igaz. A vidék-főváros tekintetében Kovách (2012) eredményei szerint a falvakban, kisebb településeken élők továbbtanulási esélyeit jelentősen mérsékeli, hogy a középfokon továbbtanulást választó diákok kétharmada szakiskolát választ továbbtanulási

lehetőségként. A mi eredményeink Kovách (2012) eredményeivel ellentétesek, hiszen éppen a vidéki akadémiák diákjai látnak kevesebb esélyt arra, hogy a jövőben szakmunkás végzettséget szerezzenek.

Vincze (2008) disszertációjában megemlíti, hogy az agárdi Sándor Károly Labdarúgó Akadémia megadja a lehetőséget az akadémistái számára, hogy azok érettségi vizsgát tessenek. Hasonló eredményeket olvashatunk Rábai és Fenyő (2020) munkájában, amelyben az egyik fővárosi akadémia oktatási részlegének vezetője beszélt a fiatal labdarúgók érettségire való felkészítéséről. A felkészítés legfőbb céljaként jelölték meg, hogy a tanulás által megszerzett tudást később majd a felsőoktatásba vihessék tovább a tehetségek.

Az akadémisták körében valóban ez bizonyul a legjellemzőbb tanulmányi célnak: a megvizsgáltak 68 %-a szerint minden esély megvan arra, hogy a jövőben érettségi vizsgát tegyenek, a megkérdezettek második legjelentősebb csoportja szerint (28 %) pedig viszonylag nagy esély van erre. Elenyésző csupán azok aránya, akik szerint erre inkább nincs (3 %) vagy egyáltalán nincs (1 %) esély. Összességében tehát az akadémisták zöme lát esélyt arra, hogy a jövőben érettségi vizsgát tegyen, a vidéki és a fővárosi akadémiák akadémistái között viszont nincsenek szignifikáns különbségek a kérdést illetően.

Az eredményeinkhez szorosan illeszkednek Hermann és Varga (2012), illetve Lannert (2004) által felvonultatott adatok: Hermann és Varga (2012) tanulmányában ugyanis megírja, hogy 2000 és 2020 között az érettségizők aránya és száma is folyamatosan növekedett, a 2010 és 2020 közötti időszakban volt érzékelhető valamivel kisebb növekedés. Lannert (2004) mindezekhez hozzáteszi, hogy a középfokon végzők hirtelen létszámnövekedése a nyolcvanas évek második felétől számítható: ez konkrét számokban azt jelenti, hogy 1985 és 1990 között 60 ezerről 80 ezerre nőtt a középiskolában tovább tanulók száma, a '90-es évektől azonban csak minimálisan változott a létszám, inkább stagnált.

További idevonatkozó kérdésünkben arra voltunk kíváncsiak, hogy az akadémisták szerint mennyi esélyük van az egyetemi diploma megszerzésére a jövőt illetően. Lannert (2004) kutatási eredményei szerint a felsőoktatás expanziója a '90-es évek második felétől számítható, hiszen ezekben az években a szféra robbanásszerű bővülése következett be. Mindezt jól mutatja, hogy 1999-hez viszonyítva 2002-re megháromszorozódott a 18-22 éves korosztályban a felvettek száma (Lannert 2004). Polónyi (2012) azonban egy későbbi írásában megemlítette, hogy a felsőoktatás robbanásszerű hallgatói létszámemelkedése 2005-2008-ban véget ért, az ezt követő években pedig radikális csökkenésnek indult a hallgatói létszám. Bihari (2019) kutatásában megemlíti, hogy a 2016-os mikrocenzus adatai alapján a foglalkoztatottak mintegy 61 %-a középfokú, míg egynegyedük diplomás végzettséggel rendelkezett.

Az elmúlt két évtizedben tehát a fiatalok esélye megnőtt a felsőoktatásban való továbbtanulással kapcsolatban, ezért érdemes megvizsgálnunk, az akadémisták élni kívánnak-e ezzel a megnövekedett eséllyel. A megvizsgáltak legnagyobb része (43 %) szerint ugyan viszonylag nagy esély van az egyetemi diploma megszerzésére, mégis érződik egyfajta bizonytalanság az egész akadémista populációt egybe véve: közel 29 %-uk szerint inkább nincs, míg 7 %-uk véleményei szerint egyáltalán nincs erre esélyük. Az is érdekes, hogy bár Kovách (2012) vizsgálatának eredménye szerint a falvakban élő fiatalok továbbtanulási esélyei az utóbbi időben megfordulni látszanak és csökkenő tendenciát mutatnak, a vidéki és a fővárosi akadémisták között mégsem találtunk szignifikáns különbséget a kérdést illetően. Azonban további magyarázatra váró kérdés, hogy vajon miért gondolják ilyen nagy arányban az egyébként az átlagosnál jobb környezetből érkező és sok támogatást élvező fiatalok, hogy nincs esélyük az egyetemi végzettség megszerzésére.

Megkockáztatjuk a feltevést: a jelenség mögött az állhat, hogy a fiatalok már egészen korán elkezdenek készülni a profi pályafutásra és gyakran ezért sem gondolkoznak más alternatíván a jövőjüket illetően. Sőt, valószínűleg már akadémiai pályafutásuk során is tanulmányi téren hoznak kompromisszumot, ha a sporttal kapcsolatos terhelésük veszélyezteteti tanulmányi eredményességüket.

Ehhez kapcsolódik egyik korábbi kutatásunk (Rábai 2020), melyben az általunk megkérdezett edzők szerint az akadémiákon igyekeznek minden gyermek számára reális célokat kitűzni és hangsúlyozni, hogy a sportolás mellett a tanulást szintén komolyan kell venni, hiszen nem minden akadémista gyermekből lesz profi labdarúgó, így gondolni kell az akadémiát követő évekre is. Mindezeket igazolják a témában keletkezett magyar és nemzetközi kutatások is (Aquilina, 2013, Faragó 2015, Riedler 2016, Madarász 2017, Faragó és mtsai 2018, Oláh és mtsai 2018, Rábai 2018b, Béki 2019).

Ugyanakkor ezzel ellentétben azt láthatjuk az akadémiák pedagógiai programjainak elemzését követően, hogy korántsem fedezhető fel ez az edzők által említett tudatosság a dokumentumokban,¹³⁰ hiszen azok mind a formai, mint pedig a tartalmi egységek mentén erősen heterogénnek és hiányosnak bizonyultak, továbbá nincs bennük továbbtanulásra mutató fejlesztési terv vagy stratégia sem (Rábai és Fenyő 2020).

¹³⁰ Az akadémiák pedagógiai programjainak elemzésével egy másik empirikus fejezetünkben foglalkozunk részletesebben.

43. táblázat: *Fővárosi vagy vidéki akadémia labdarúgója (dichotóm függő változó) és a labdarúgáson kívüli tevékenységekre (pl. vállalkozás) való esély megítélése közötti összefüggés (N=552)*

	Labdarúgáson kívüli tevékenységekre való esély megítélése (N=552)					
	Minden esély megvan rá (%)	Viszonylag nagy esély van rá (%)	Inkább nincs rá esély (%)	Egyáltalán nincs rá esély (%)	Összesen (%)	Összesen (fő)
Vidéki akadémiai labdarúgói	14	46	35	5	100	304
Fővárosi akadémiai labdarúgói	15	42	38	5	100	248

p=0,909

Forrás: saját szerkesztés

A következő kérdésünkben megvizsgáltuk, hogy az akadémisták mennyi esélyt látnak a labdarúgáson kívüli jövőbeli pályafutásra. Eredményeinkből jól látható (43. táblázat), hogy noha nem fedeztünk fel szignifikáns különbséget a vidéki és fővárosi növendékek válaszai között a kérdést illetően, összességében mégis figyelemreméltó eredményekkel találkozhattunk: az akadémisták legnagyobb része szerint (44 %) ugyanis viszonylag nagy esély van arra, hogy a jövőben a labdarúgáson kívül fognak tevékenykedni, nem sokkal maradnak el ettől azok sem, akik inkább nem látnak erre esélyt (36 %). Emellett majdnem azonos arányban látnak a labdarúgáson kívüli valamilyen jövőbeli tevékenységre nagy esélyt a vidéki és a fővárosi akadémisták is (14-15 %). Az eredmények alapján tehát azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a fiatalok rendelkezhetnek másfajta tervekkel is a labdarúgáson kívül, a profi pályára való tudatos készülés ebben a tekintetben mindenképpen megkérdőjelezhető.

Ezt a magyarázatot sugallja a szakirodalomban megjelenő bizonytalansági faktor is, ami valószínűleg az általunk vizsgált akadémistákat is befolyásolhatja, hiszen sem a szülők, sem maguk a fiatalok nem tudhatják biztosan, hogy ténylegesen is profi sportoló válik-e a belőlük (Crane 2017, Harwood et al. 2010) (Rábai 2019c). Illetve, ha belegondolunk abba, hogy a fiatalok közvetlen tapasztalják azt a mellőzöttséget, melyet az akadémisták első osztályú szerepeltetése terén megfigyelhettünk – és amelyet dolgozatunk első felében statisztikai adatok elemzésére támaszkodva részletesen be is mutattunk –, nem is csoda, ha megkérdőjelezzik a profivá válás realitását.

Éppen az előző kérdésből kifolyólag kíváncsiak voltunk, hogy vajon mit gondolnak az akadémisták, mennyi reális esélyük van a jövőbeli profi pályafutásra:

44. táblázat: *Fővárosi vagy vidéki akadémia labdarúgója (dichotóm függő változó) és a jövőbeli profi pályafutás megítélése közötti összefüggés (N=551)*

	Jövőbeli profi pályafutásra való esély megítélése (N=551)						
	Minden esély megvan rá (%)	Viszonylag nagy esély van rá (%)	Van valamennyi esélyem (%)	Inkább nincs rá esély (%)	Egyáltalán nincs rá esély (%)	Összesen (%)	Összesen (fő)
Vidéki akadémiai labdarúgói	26	36	34	4	0	100	303
Fővárosi akadémiai labdarúgói	42	32	24	1	1	100	248

p=0,000

Forrás: saját szerkesztés

Bicsérdy (2002) egyik munkájában megjegyzi, hogy az általa vizsgált általános iskolás fiúk közül a legtöbben azért kezdtek el egykoron sportolni, hogy majd később élsportolókká válhassanak. Berki és Pikó (2018) eredményei között pedig azt olvashatjuk, hogy a sport iránti elköteleződés, illetve a személyes és a jövőre vonatkozó tervek sokkal progresszívabb képet mutatnak a labdarúgók esetében, mint az egyéni sportokban versenyzőknél. A 2016-os Ifjúságkutatás¹³¹ eredményeiből azonban azt is tudjuk, hogy a fiatalok az anyagi helyzetük és a munkavállalási lehetőségeik mellett a jövőbeli kilátásaikkal a legelégedetlenebbek. Mindezekhez érdemes a tehetséggondozás szakirodalmi álláspontját is megemlíteni: a Czeizel-féle modell kilencedik eleme ugyanis a *sorsfaktor*, amely a véletlen befolyásoló tényező jelentőségét hangsúlyozza egy-egy tehetség kibontakozásának folyamatában. Ebben a vonatkozásban erős befolyásoló szereppel bírhat akár egy váratlanul bekövetkező végzetes sérülés is, amely könnyedén megakadályozhatja a tehetséges fiatal reményteljes jövőbeli pályafutásának alakulását, de akár egy átszervezés vagy klubbezárás, esetleg egy családi költözés is félbe törhet karriereket (Czeizel 2004, Aquilina 2013, Riedler 2016, Madarász 2017, Oláh és mtsai 2018).

Ahogy a 44. táblázatban bemutatott kutatási eredményeinkből látható, a teljes akadémista populáció kicsivel több, mint harmada (35 %) nyilatkozik úgy, hogy viszonylag nagy esélyük van a jövőbeli profi labdarúgóvá válásra, csak kevéssel maradnak el tőlük azok, akik szerint minden esély megvan erre (33 %). Az akadémisták kétharmada lát tehát reális

¹³¹ Forrás: <http://mek.oszk.hu/18600/18654/18654.pdf> (Letöltés dátuma: 2020.03.10.)

esélyt a profi pályafutásra, a harmadik harmad már nem látja pozitívan a lehetőségeit, szerintük némi esély mutatkozik erre csupán (29 %).

Összességében az akadémisták tehát nem látják teljesen kizártnak a profi labdarúgással kapcsolatos jövőjüket. Arra azonban felhívnánk a figyelmet, hogy az itt bemutatott eredmények ellentétesek az előző kérdéssel kapcsolatban (43. táblázat) tapasztaltakkal, amely szerint a játékosok túlnyomó többsége (44 %) viszonylag nagy esélyt lát arra, hogy a jövőben a labdarúgáson kívül fog majd tevékenykedni.

A 44. táblázat adataival kapcsolatban további érdekességként mutatkozik, hogy szignifikáns különbséggel ($p=0,000$) találkozhatunk a vidéki és a fővárosi akadémisták válaszai között. Jól láthatóan a fővárosi akadémisták sokkal magabiztosabbak a profi pályafutásukkal kapcsolatos jövőjük tekintetében, hiszen a vizsgált fővárosi akadémiákban fejlődők közel fele (42 %) szerint minden esély megvan arra, hogy profivá váljanak a későbbiekben, míg 33 %-uk viszonylag nagy esélyt lát erre. A vidékiek már korántsem ilyen magabiztosak a kérdést illetően, mivel csupán 26 %-uk lát erre minden esélyt, 36 %-uk szerint pedig csak viszonylag van esély erre. Ami a legnagyobb kontrasztot mutatja azonban, hogy a vidéki akadémiákban fejlődők 34 %-a csak valamennyi esélyt lát, míg 4 %-uk szerint nincs esélyük a profi pályafutásra. Sejtésünk szerint ennek a különbségnek a magyarázata ismét a labdarúgás Budapest-centrikusságában rejlik: a fővárosi akadémisták több klubot, több potenciális helyet látnak maguk körül, ahol elkezdhetik a profi pályafutást, míg a vidéki akadémisták legfeljebb egy közeli profi klubot ismernek (ha egyáltalán van professzionális klub az akadémia közelében), és az ide való bejutást valószínűtlenebbnek érzékelhetik.

Eredményeink részben egybevágnak a feldolgozott szakirodalom állításaival, melyek szerint a rendszeresen sportolók alapvetően pozitívabb jövőképpel rendelkeznek nem sportoló társaiknál (Lőkös és Kiss 2018), ugyanakkor a vidéki fiatalokra inkább a negatív jövőkép jellemző (pl. Kovách 2012, Bihari 2019). Tóth és Dóczi (2017) akadémistákat vizsgáló kutatási eredményei között olvashatjuk, hogy a fiatalok önmagukkal szembeni minimális elvárásként az NB I-ben való bemutatkozást jelölték meg, ezzel az ottani növendékek 24 %-a lenne elégedett. Saját korábbi idevonatkozó eredményünk alapján is kijelenthetjük, hogy a megkérdezett vidéki és fővárosi akadémisták között szignifikáns ($p=0,001$) a különbség a profi pályára való esély megítélésében, és abban a kutatásban is a fővárosi akadémisták bizonyultak magabiztosabbnak a kérdés kapcsán (Rábai 2018b). Egy másik kutatásunkban (Rábai 2019c) azonban már vegyesebb eredményekkel találkozhattunk: az ott megkérdezett vidéki és fővárosi akadémisták között noha szintén szignifikáns ($p=0,002$) volt a különbség a kérdést illetően, ugyanakkor az abban a kutatásban megvizsgált két vidéki akadémia között is találkozhattunk nagyobb eltérésekkel. Magyarázat lehet a különbségre – ahogyan fentebb is

megfogalmaztuk sejtésünket –, hogy a nagyobb piac okozta lehetőségek teszik magabiztosabbá a fővárosi akadémistákat. Budapesten ugyanis több akadémia is egymás közelében működik, amelyeknek többsége rendelkezik első osztályú egyesülettel, így az akadémisták nagyobb esélyt láthatnak a saját profi pályafutásuk beteljesülésére. A vidékiek esetében gyakran csak egy-két akadémia van a lakóhelyük közelében, ami miatt a lehetőségeiket korlátozottabbnak érezhetik, így a kérdést illetően is bizonytalanabbak. Fontos azonban azt is megjegyezni, hogy nem minden fiatal akadémistából lesz profi labdarúgó, a várakozás és a kudarc pedig erős lelki terhet okozhat a fiatalok számára. Ide kapcsolódó kutatásában Blakelock et al. (2016) azt az eredményt kapta, hogy a kiválasztásra nem kerülő tehetségek esetében jelentősen emelkedett a pszichológiai szorongás klinikai szintje, tehát a játékosok rendkívül nehezen élik meg a szelekciós időszakot.

9.2. A jövőbeli klubváltás lehetőségének, okainak, helyszíneinek, illetve a külföldi pályafutás esélyének felmérése a játékosok és az edzők szemszögéből

A jövőbeli iskolai végzettségek és a profi pályára lépés lehetőségeinek felmérése mellett fontosnak tartottuk, hogy a klubváltás lehetőségéről és a jövőbeli külföldi pályafutás esélyeiről is megkérdezzük az akadémista fiatalokat. Első idetartozó kérdésünkben arra voltunk kíváncsiak, hogy ha lenne rá lehetőségük, akkor játszanának-e másik akadémiában, amennyiben pedig igen, akkor milyen okból és vajon hol tudnák ezt elképzelni. Az eredményeinket a 45., a 46. és a 47. táblázat tartalmazza:

45. táblázat: *Fővárosi vagy vidéki akadémia labdarúgója (dichotóm függő változó) és a jövőbeli klubváltás esélye közötti összefüggés (N=551)*

	A jövőbeli klubváltás esélyének megítélése (N=551)			
	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)	Összesen (fő)
Vidéki akadémiák labdarúgói	33	67	100	303
Fővárosi akadémiák labdarúgói	26	74	100	248

p=0,070

Forrás: saját szerkesztés

A 45. táblázatban látható, hogy az akadémisták 70 %-a gondolja úgy, hogy nem szeretne a jövőben másik akadémiában szerepelni, ugyanakkor 30 %-uk ha megtehetné, akkor

váltana. Ez az arány véleményünk szerint elég magasnak tekinthető, s ezen belül a fővárosi akadémisták 26 %-a, míg a vidékieknek 33 %-a váltana, ha erre lehetősége nyílna. Azért tartjuk magasnak ezt az arányt, mert az akadémiát a sportolók elvben saját döntésük alapján, tudatosan választották. Ha majdnem harmaduk mégis szívesen váltana, az valószínűleg az elégedetlenséget jelzi, ami bizonyos értelemben megkérdőjelezheti a korábban bemutatott elégedettségi eredményeket.

A vidéki akadémisták ilyen magas arányú váltási szándéka mögött valószínűleg az is meghúzódhat, hogy a fővárosi akadémiákban láthatnak nagyobb potenciált, illetve infrastrukturálisan is jobbnak ítélik meg őket. Saját korábbi kutatásunkkal így lényegében megegyező eredményt kaptunk, hiszen az általunk akkor megkérdezett vidéki és fővárosi akadémia növendékei szintén úgy nyilatkoztak, hogy többségükben nem játszanának másik akadémiában, ha tehetnék (Rábai 2018b).

46. táblázat: *Fővárosi vagy vidéki akadémia labdarúgója (dichotóm függő változó) és a jövőbeli klubváltás okai közötti összefüggés (N=306)*

	A jövőbeli klubváltás okának meghatározása (N=306)											
	Szakmailag jobbak a feltételek		Infrastrukturálisan jobbak a feltételek		Több barátom is ott játszik		Nagyobb lehetőséget látok a profi pályára		Az ottani edzők hívtak		Szüleim szeretnék a váltást	
	Igen (%)	Nem (%)	Igen (%)	Nem (%)	Igen (%)	Nem (%)	Igen (%)	Nem (%)	Igen (%)	Nem (%)	Igen (%)	Nem (%)
Vidéki akadémiák labdarúgói	22	78	13	87	4	96	63	37	9	91	3	97
Fővárosi akadémiák labdarúgói	16	84	5	95	6	94	66	34	10	90	1	99
Összesen (fő)	306		306		306		306		306		306	
Szignifikan- cia-szint	p=0,218		p=0,021		p=0,477		p=0,557		p=0,796		p=0,167	

Forrás: saját szerkesztés

Hogy pontosabban megértsük a jelenséget, a következő kérdésünkben éppen az okokra kérdeztünk rá, eredményeinket a 46. táblázatban összegeztük. Ami mindenképpen szembetűnő, hogy az akadémisták legnagyobb arányban a profi pályára való lépés nagyobb lehetőségét jelölték meg legfőbb váltási okként, a válaszadó megvizsgáltak mintegy 64 %-a nyilatkozott így. A többi eshetőség esetében nem kerültek túlsúlyba az igenlő válaszok,

ugyanakkor a 46. táblázat eredményeit elemezve talán mégis választ kaphatunk korábbi kérdésünkre: az infrastrukturális feltételeket mint váltási okot a vidéki akadémisták szignifikánsan többen ($p=0,021$) jelölték meg, mint fővárosi társaik. Mindebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a vidéki akadémisták a profi pályára lépés nagyobb esélye mellett a nem megfelelő infrastrukturális háttér miatt váltanának leginkább akadémiát, és valóban nem a szakmai környezettel elégedetlenek – ezzel végső soron megerősítve fentebb ismertetett korábbi eredményeinket.

A szakirodalom is említést tesz a sporttehetségeket körülvevő infrastruktúra fontosságáról: azt olvashatjuk az erről szóló írásokban, hogy a sporttehetség-gondozásban nem csak a fejlesztést végző személyek, hanem az infrastrukturális háttér is meghatározó elemként jelentkezik. Egy impozáns infrastruktúrával rendelkező együttes ugyanis jobb fejlesztési lehetőségeket nyújthat egy fiatal számára (Révész 2008, Kiss és mtsai 2015). Ennek hiánya miatt a fiatal tehetség megrekedhet a fejlődésben, ezért akár a klubváltáson is elgondolkozhat, ahogyan a mi vizsgálatunk eredményei mutatják is.

A következő táblázatban (47. táblázat) bemutatjuk, hogy mely akadémiák lennének az akadémisták következő állomáshelyei:

47. táblázat: *Az akadémisták lehetséges jövőbeli akadémiája*¹³²

	Vidéki akadémiák labdarúgói (említések száma)	Fővárosi akadémiák labdarúgói (említések száma)	Összesen (említések száma)
Külföldi akadémiák (összesen)	32	21	53
Hazai akadémiák (összesen)	54	25	79
Sándor Károly Labdarúgó Akadémia	18	11	29
Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia	18	5	23
Magyar Futball Akadémia	11	6	17
Debreceni Labdarúgó Akadémia	5	1	6
UTE Labdarúgó Akadémia	1	1	2
Vasas Kubala László Akadémia	1	1	2
Összes említés	140	71	

Forrás: saját szerkesztés

¹³² Csak azokat az akadémiákat tüntettük fel jelen táblázatban az akadémisták válaszaiból, amelyek legalább egy szavazatot kaptak mind a vidéki, mind a fővárosi akadémistáktól

Az akadémisták válaszaiban külön kezeltük a nemzetközi és a hazai akadémiák említéseit és csak a hazai akadémiák választásait bontottuk le a konkrét akadémiák szintjéig. Látható, hogy 53 akadémista említett külföldi akadémiákat lehetséges váltási helyszíneként, a vidékiek többen (N=32) a fővárosiaknál (N=21). Kíváncsiak voltunk arra is, hogy melyek a legnépszerűbb hazai akadémiák a növendékek körében, melyek azok az utánpótlás bázisok, ahová szívesen átigazolnának. A két legnépszerűbb akadémiának a Sándor Károly Labdarúgó Akadémia (N=29), illetve a felcsúti Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia (N=23) bizonyult a fiatalok körében, a harmadik helyre pedig a Honvéd Magyar Futball Akadémiája (N=17) ért fel. A vidéki akadémisták legnagyobb arányban fővárosi akadémiákat jelöltek meg lehetséges jövőbeli intézményükként, ami szintén erősíti az előző két táblázat kapcsán (45. és 46.) adott válaszaikat. Érdekes kérdés, hogy vajon miért éppen ebbe a két akadémiába vágynak a fiatalok, valószínűsíthetően itt látják a legmegfelelőbbnek a feltételeket (vitán felül jól, sőt kiemelkedően felszerelt infrastrukturális szempontból a felcsúti akadémia) és a lehetőségeket is egy lehetséges profi pályafutásra. Ez utóbbi a Sándor Károly Labdarúgó Akadémia esetében teljességgel érthető, hiszen az ottani fiatalok nagy része bemutatkozhatott az első osztályban és érték is el korábban jelentős eredményeket – ahogyan azt korábban már bemutattuk.

A honi akadémiák mellett a fiatalok körében a külföldi akadémiák és az ezzel járó külföldi pályafutás számít népszerűnek, éppen ezért arra is kíváncsiak voltunk, hogy valóban tervezik-e a jövőben, hogy külföldre igazolnak és ha igen, akkor milyen okból tennék meg ezt.

48. táblázat: *Fővárosi vagy vidéki akadémia labdarúgója (dichotóm függő változó) és a jövőbeli külföldi pályafutás közötti összefüggés (N=552)*

	A jövőbeli külföldi pályafutás lehetőségének megítélése (N=552)			
	Igen (%)	Nem (%)	Összesen (%)	Összesen (fő)
Vidéki akadémiák labdarúgói	92	8	100	303
Fővárosi akadémiák labdarúgói	96	4	100	249

p=0,047

Forrás: saját szerkesztés

A 48. táblázatban foglaltuk össze az akadémisták külföldre való jövőbeli eligazolásuk szándékával kapcsolatos kutatási eredményeinket. Amint láthatjuk, az akadémisták teljes populációjának jelentős része, 94 %-a szeretne a jövőben külföldre igazolni, csupán 6 %-uk nyilatkozta ennek az ellenkezőjét. A vidéki és a fővárosi akadémistákat összehasonlítva azt láthatjuk, hogy a fővárosi növendékekre ez fokozottan igaz, hiszen az ottani fiatalok 96 %-a, míg a vidékiek 92 %-a szeretné magát külföldön is kipróbálni, így szignifikáns különbség ($p=0,047$) mutatkozik a két akadémistacsoport között.

Eredményeink így egybevágznak a korábbi vizsgálatunkban tapasztaltakkal (Rábai 2019c), hiszen az akkor megkérdezett vidéki és fővárosi akadémistapopuláció szintén jelentős része tervezi a jövőben a külföldre igazolást, a fővárosiak pedig jelentősen többen, mint a vidékiek.

A vidék-főváros különbséget értelmezve érdemes az Ifjúságkutatások eredményeit is elemezni: a mi eredményeinktől eltérően ugyanis a 2012-es vizsgálatban¹³³ megkérdezett fővárosi és vidéki fiatalok között szignifikáns különbség van a jövőbeli külföldre való menetel esélye kapcsán. Az adatokból ugyanis látható, hogy a Budapesten élő fiatalok között vannak a legnagyobb arányban azok, akik semmiképpen sem tervezik a jövőbeli külföldi kiutazást (39 %), 40 %-uk pedig csak gondolkodik rajta. Ezzel szemben a megyeszékhelyen élők 60 %-a gondolkodik a külföldre menetelben, míg az egyéb városok és községek lakóinak 52-53 %-nak vannak külföldi tervei a jövőre nézve. A 2016-os Ifjúságkutatásból¹³⁴ az derül ki ezzel a kérdéssel kapcsolatban, hogy a legtöbben a 20-24 év közöttiek, a megyeszékhelyeken, községekben élők és a szakiskolások hagynák el az országot, míg a megkérdezettek közel háromnegyede a pénzszerzés miatt.¹³⁵ Tóth és Dóczi (2017) kutatásában megkérdezett labdarúgó akadémisták legnagyobb hányada (40,5 %) a sportpályafutásukkal kapcsolatos legfőbb várankozásaikként valamelyik külföldi topbajnokságba való eligazolást jelölte meg.

¹³³ Forrás: https://kutatopont.hu/files/2013/09/Magyar_Ifjusag_2012_tanulmanykotet.pdf (Letöltés dátuma: 2020.07.30.)

¹³⁴ Forrás: <https://kutatopont.hu/files/2018/07/magyarfiatalok.pdf> (Letöltés dátuma: 2020.03.10.)

¹³⁵ Forrás: <https://kutatopont.hu/files/2018/07/magyarfiatalok.pdf> (Letöltés dátuma: 2020.03.10.)

49. táblázat: *Fővárosi vagy vidéki akadémia labdarúgója (dichotóm függő változó) és a külföldre igazolás okai közötti összefüggés (N=524)*

	A jövőbeli külföldi pályafutás okainak megítélése (N=524)							
	Szakmai fejlődés (%)	Magas kereset (%)	Nagyobb elismertség, hírnév (%)	Ismerkedés a világgal, önállósodás (%)	Nyelvtanulás (%)	Egyéb (%)	Összesen (%)	Összesen (fő)
Vidéki akadémiai labdarúgói	48	20	13	10	8	1	100	281
Fővárosi akadémiai labdarúgói	48	20	17	8	5	2	100	243

p=0,140

Forrás: saját szerkesztés

A lehetséges okok kapcsán arra kértük az akadémistákat, hogy egyet válasszanak az általunk felkínált opciók közül. Láthatjuk (49. táblázat), hogy nincsenek szignifikáns különbségek a vidéki és a fővárosi akadémisták válaszai között, közel azonos arányban jelölték be ugyanis az egyes okokat. Az akadémisták legnagyobb része (48 %) a szakmai fejlődést jelölte meg lehetséges okként, ezt követi a magas kereset (20 %), illetve a nagyobb elismertség, hírnév elérése (15 %).

Ahmad és Parnabas (2020) kutatásukban megjegyzik ehhez kapcsolódóan, hogy az akadémisták a belső motivációjuk mellett külső motivációval is rendelkeznek, amelyek leginkább külső jutalmak által vezérelt viselkedésre utalnak, mint például az anyagi javak megszerzése. Saját eredményeink csak részben egyeznek meg a szakirodalomban olvasottakkal, hiszen az általunk megkérdezettek esetében a magas kereset mellett a szakmai fejlődés jelent meg, mint legfőbb külföldre igazolási ok (Bourke 2002, Rábai 2019c).

Érdekes még elgondolkodnunk a kapott válaszok kapcsán. Vajon mit tapasztalhatnak az akadémisták a saját képzésük tekintetében és mit láthatnak a külföldi módszerekből, hiszen az játékosok majdnem fele a szakmai fejlődést jelölte meg választása okául. Mennyire tartják az akadémisták a saját képzésüket megfelelőnek, miért gondolják úgy, hogy külföldön erősebb szakmai képzést kaphatnának? Ha korábban azt láttuk, hogy az edzők szakmai felkészültségét jónak érzik, talán azt feltételezhetjük, hogy az edzőkkel való kapcsolatuk, az edzők személyes vagy nevelői kompetenciái (motivációs eszközök, a büntetés és jutalmazás eszközei) lehetnek azok az elemek, amelyek az itthoni munkát véleményük szerint nem teszik eléggé eredményessé. Az is kétségtelen, hogy a fiatal akadémisták láthatnak sikeres példát is a

külföldre kerüléssel kapcsolatban, hiszen pl. Gulácsi Péter vagy Szoboszlai Dominik egészen fiatalon kerültek el a magyar utánpótlási rendszerből és lettek nemzetközileg elismert játékosok. Persze találkozhatnak negatív példákkal is, hiszen több játékos (pl. Schön Szabolcs vagy Szerető Krisztofer) került el úgy külföldre, hogy nagyon hamar, akár már egy éven belül hazatérésre kényszerültek.

A magas kereset és a hírnév, mint döntést megalapozó faktorok jól párhuzamba is állíthatók egymással: a sportközvetítésekben, illetve a médiaszereplések során a gyerekek rengeteg fiatal sztárral találkozhatnak lépten-nyomon, szinte előttük nő fel a médiában egy-egy futballsztár (vagy futballsztár-generáció), így láthatnak több példát is a hirtelen jött hírnévre és sikerességre. Berta (2008) eredményei mindezeket megerősítik, hiszen az általa vizsgált hetedikes és tizenegyedikes diákok majdnem ugyanakkora arányban választják meg példaképeiket a médiából, mint a családból. Kósa és László (2010) eredményei szintén ehhez kapcsolódnak, hiszen az abban vizsgált 13-17 éves fiatalok 20 %-a ugyancsak a médiából választ magának példaképet. Mindezen eredmények jól érzékeltetik a média erejét a mai társadalomban és a fiatal korosztályokban (Fintor 2017).

A fejezet következő részében az akadémián dolgozó edzők válaszaiból nyert eredményeinket ismertetjük a fiatalok külföldre való igazolásával kapcsolatban.

Labdarúgó akadémisták külföldre igazolásának realitása az edzők szemszögéből

A fiatal labdarúgók külföldre igazolási esélyeiről, lehetőségeiről a vidéki és a fővárosi akadémián dolgozó edzőket (N=12) is megkérdeztük részben-strukturált interjúk segítségével. Kérdésünk arra vonatkozott, hogy ők vajon mennyire látják reálisnak egy fiatal számára a külföldre igazolás lehetőségét, meglátásuk szerint megállnák-e a helyüket a magyar akadémisták a külföldi labdarúgás közegében.

A megkérdezett edzők nagyobb része úgy látja, hogy a gyerekek valóban vágnak külföldre, ennek legfőbb indokaként azt jelölték meg, hogy valószínűleg a minőséget keresik a külföldi futballban. Az egyik vidéki akadémia edzője finansziális különbségeket lát a magyar és a külföldi futball között, szerinte hiába a hatalmas állami támogatás, így sem képesek a magyar viszonyok felvenni a harcot a külföldiekkel. És szerinte az is komoly motivációs faktor lehet a fiatal labdarúgók számára, hogy külföldön egyszerűen többet kereshetnek a labdarúgással: „*Jelen pillanatban biztosan nagy állami támogatás van a futballban, de ez a Nyugat-Európához képest még mindig semmi. A magyar futballt nem tudjuk összehasonlítani a német vagy spanyol futballal, ugyanúgy a magyar gazdaságot sem. Ez egy álom, hogy Magyarország majd egy futballnagyhatalom lesz, mitől lenne?*” Az egyik fővárosi akadémia

edzője más okokat érintett válaszában, ő inkább a szülőkhöz és a menedzserekhez látja a legnagyobb problémát: *„Az a baj, hogy rengeteg negatívumot hallanak a magyar futballról, óriási befolyásoló tényező a szülő, minden szülő minimálisan pro-licences, tehát magas szinten értenek a futballhoz, kapkodnak, türelmetlenek. Emellett borzasztó nagy rizikófaktor a gyerekeknél, hátráltató tényező a menedzser megjelenése és a szerepe. Mert a menedzsernek mi a cél? Minél hamarabb a gyereket külföldre, bezsebelni érte a lóvét, de az, hogy a gyerek fölkészülten megy-e külföldre, az már nem érdekli.”*

Az egyik vidéki akadémia edzője mindezek mellett társadalmi problémaként értelmezte a kérdést, szerinte a szülők hozzák magukkal és adják át a gyermekeiknek az olyan mentalitást, amely miatt a gyerekek fejben (gondolkodásmódban) maradnak el külföldi társaiktól: *„Az a közeg, ami minket körbe vesz, tönkretesz a játékosainkat. Nagyon jól elvagyunk a saját kis környezetünkben, bent vagyunk a komfortzónánkban, amikor találkozunk más impulzusokkal, akkor meglepődünk. A nemzetközi szinteken válogatott játékosok találkoznak, nekünk komoly mentális problémáink vannak és mindez társadalmi jelenség meggyőződéseim szerint. Otthon kell a szülőnek megnevelni a gyerekeket a tudatosságra, a profi futball erről szól.”* Valójában több edző is a mentális képességek eltérésében látja a legfőbb különbséget a magyar és a külföldi utánpótlás korú labdarúgók között, szerintük a külföldön fejlődők sokkal erősebbek és magabiztosabbak ilyen tekintetben, mint a magyar gyerekek, ezt a hátrányt pedig nehéz kompenzálni egy-egy külföldre szerződés kapcsán. Az egyik fővárosi akadémia edzője is erről tett említést: *„Van pozitív és negatív példa is, én azt gondolom, hogy egy külföldi játékos alapján véve játéktudásban, tehetségben nem biztos, hogy több mint egy magyar. Én a mentális részében látok óriási különbséget és ez sajnos nem a magyar gyerekek részére billen. Az tény, hogy a külföldi játékosok sokkal motiváltabbak, harcosabbak, kitartóbbak és ha egy magyar tehetséges gyerekben nincs meg az a mentalitás, az a vér, azt bizonyos százalékban bele lehet tenni, de nem lehet kompenzálni, abból soha nem lesz profi labdarúgó.”* Mindenesetre ez érdekes vélemény, akár általánosan érvényes magyarázat is lehetne a magyar labdarúgás sikertelenségére: a magyar gyerekek mentálisan gyengék. A kérdés azonban inkább az, hogy ilyenkor hol az edzői szerep, mit tudnak tenni ennek a fejlesztése érdekében amellet, hogy ezt tényként kijelentik és elfogadják. Talán az edzőtársadalomnak érdemes lenne az okok feltárása mellett a megoldási lehetőségeken is gondolkozni.

Több edző szerint a játékosoknak először itthon kellene bizonyítaniuk, felépíteniük a saját pályafutásukat, majd esetleg azután külföldre szerződniek, hiszen amíg nincsenek felkészülve egy komolyabb külföldi pályafutásra sem mentálisan, sem pedig szakmailag, addig nem tudják megállni a helyüket a kinti bajnokságokban. Az egyik vidéki akadémia edzője így fogalmazott: *„Ha valaki például leül beszélni fiatal játékosként a Tajthy Matyival,*

akkor ő el tudja mondani, hogy Barcelonában azért nem minden volt fenéig papsajt. Átnéztek rajta az öltözőben, a katalánok borzasztó zárt közösséget alkotnak, gyakorlatilag semmibe nézték. Ott vagy család, barátok nélkül, egy teljesen más nyelvvel, szerintem nagyon vékony szelete állja csak meg ezt a kihívást.”

Vizsgálatunkból nem derül ki, hogy vajon az akadémista fiatalok mennyire gondolnak bele a külföldre szerződés árnyoldalaiba és milyen mértékben vannak tisztában a lehetséges nehézségekkel. Valószínűleg ezen negatív tényezőket nem vagy csak kevesen veszik figyelembe, gyakran már csak külföldön szembesülhetnek a problémás területekkel. A kérdés azonban továbbra is az, hogy az edzők erre mennyire fektetnek hangsúlyt, illetve a gyerekek mennyire fogadják be az edzőik véleményét mindezzel kapcsolatban. Ha az akadémiákon található edző-játékos kapcsolatok minőségét vesszük alapul (ld. korábbi fejezetünk), akkor erős kétségeink merülhetnek fel a kérdést illetően.

Az akadémisták külföldi pályafutására vonatkozóan az általunk megkérdezett edzők véleményei jelentősen különböznek egymástól. Többen úgy gondolják, hogy a fiatalok gyakran kerülnek ki külföldre túl hamar és éretlenül, ezért is fordulhat elő, hogy nem tudják megállni ott a helyüket. Az edzők szerint a játékosok elsősorban a pénzügyi javak miatt szeretnének külföldre menni, a szakemberek szerint hiába a rengeteg anyagi támogatás a magyar labdarúgásban, a külföldi bajnokságokkal így sem tudjuk felvenni a versenyt. Az edzők szerint a legfőbb különbségek a magyar és a külföldi fiatal játékosok között a mentális képességekben keresendők, a külföldiek motiváltabbak, harcosabbak, illetve további problémás faktorokként nevezték még meg a szülőket és a menedzsereket is (Bicsérdy 2002, Orosz 2009, Csíkszentmihályi és mtsai 2010).

9.3. A hipotézis mérlegelése

Jelen fejezetünk elemzésében **negyedik hipotézisünk** vizsgálatát végeztük el, amelyet két feltevésre bontottunk: az első (a) feltevésünk szerint sem a vidéki, sem pedig a fővárosi akadémisták többségükben nem tervezik abbahagyni a futballt. Az iskolai végzettségek kapcsán a vidéki és a fővárosi akadémisták szerint is az érettségi megszerzésére minden esélyük megvan, de az egyetemi végzettség elérésére inkább a fővárosi akadémisták látnak nagyobb esélyt (Egressy 2004, Lannert 2004, Vincze 2008, Kanczler és Kovács 2012, Hermann és Varga 2012, Kovách 2012, Bihari 2009, Fenyő és Rábai 2020). A profi pályafutásra való esély megítélésében feltételezésünk szerint a fővárosiak jelentősen magabiztosabbak a vidékieknél (Kovách 2012, Bihari 2019), a jövőbeli klubváltás kapcsán pedig feltételezzük, hogy sem a vidékiek, sem pedig a fővárosiak nem tervezik, hogy másik

akadémia csapatában játszanak a jövőben (Gösi és Sallói 2017, Platts 2012, Sagar et al. 2010, Mills et al. 2012, Crane 2017, Harwood et al. 2010, Rábai 2018b, utanpotlassport.hu elemzései). A jövőbeli külföldi pályafutás kapcsán feltételezzük, hogy az akadémisták majdnem mindegyike tervezi a külföldön való játékot, jelentős különbségek pedig nincsenek főváros-vidék tekintetében. Feltételezésünk szerint a külföldi pályafutás legjelentősebb okaként a vidéki és a fővárosi fiatalok is a magas keresetet jelölik meg válaszaikban (Bourke 2002, Ifjúságkutatások 2012; 2016, Tóth és Dóczy 2017, Rábai 2019c).

A hipotézisünkhöz tartozó második (b) feltevésünk az edzők véleményéhez kapcsolódik: az edzők szerint a játékosok többségükben vágynak külföldre, elsősorban a nagyobb anyagi kereset reményében, ugyanakkor szerintük gyakran túl korán és irreális célokat kitűzve mennek külföldre a fiatalok (Rábai 2018b). Az edzők szerint a gyerekek mentalitása és motiváltsága nagyban függ attól, hogy milyen szülői háttér veszi őket körül, tehát mennyire támogatják a fiatalot a pályafutásában (pl. Bognár és mtsai 2006, Csáki és mtsai 2013, Clarke és Harwood 2014, Mills et al. 2014).

Eredményeink ismeretében hipotézisünk első (a) feltevése részben igazolódott. Láthattuk ugyanis, hogy az általunk megkérdezett játékosok nagy részben (97 %) nem tervezik abbahagyni a futballt. Az iskolai végzettségek tekintetében a vidéki és fővárosi játékosok legkevésbé a szakmunkás végzettség megszerzésére látnak esélyt, az érettségi vizsga teljesítésére azonban nagy esélyt látnak mind a vidéki, mind pedig a fővárosi növendékek. Az egyetemi végzettség elérése kapcsán már sokkal kevesebb esélyt látnak a fiatalok, de előzetes feltevésünkkel ellentétben nincsenek jelentős különbségek ebben a tekintetben a vidéki és a fővárosi fiatalok között. A profi pályafutásra való esély megítélésének tekintetében láthattuk, hogy a fővárosi akadémisták előzetes feltevésünkkel megegyezően sokkal magabiztosabbak a profi pályafutásukkal kapcsolatos jövőjükkel kapcsolatban, hiszen a vizsgált budapesti akadémiákon fejlődők közel fele (42 %) szerint minden esély megvan arra, hogy profivá váljanak a későbbiekben, míg 33 %-uk viszonylag nagy esélyt lát erre. A vidékiek már korántsem tűnnek ilyen magabiztosnak, mivel csupán 26 %-uk lát erre minden esélyt, 36 %-uk szerint pedig csak viszonylag van esély a profi pályafutás elérésére. A jövőbeli klubváltás esélye kapcsán előzetes feltevésünkkel megegyezően sem a vidéki, sem a fővárosi fiatalok többségükben nem váltanának akadémiát, ha tehetnék, a megvizsgáltak 30 %-a azonban igen, az okok között a fiatalok közel 64 %-a a profi pályafutásra lépés nagyobb esélyét jelölte meg. Mindemellett a jobb infrastruktúrális feltételek válasz kapcsán szignifikáns ($p=0,021$) a különbség a vidéki és fővárosi fiatalok között, így a vidékiek esetleges távozásának okaként ez a tényező is nagyban közrejátszhat. Mindezeket erősíti, hogy a két legnépszerűbb lehetséges jövőbeli akadémia erős infrastruktúrális bázissal rendelkezik. A jövőbeli külföldi

pályafutás tekintetében előzetes feltevésünkkel megegyezően a megvizsgáltak közül majdnem mindenki (94 %-a) szeretne külföldön játszani a későbbiekben, a fővárosiak azonban szignifikánsan ($p=0,047$) többen tennék ezt meg, mint a vidéki társaik. Az okok kapcsán előzetes feltevésünkkel ellentétesen nem a magasabb keresetet jelölték meg a fiatalok legnagyobb arányban, hanem a szakmai fejlődést mind a vidéki, mind a fővárosi intézményekben (48-48 %).

A negyedik hipotézishez tartozó második (b) feltevésünk az eredmények tükrében beigazolódott. Az edzők interjúinak elemzése alapján ugyanis megállapíthattuk, hogy szerintük a fiatalok többsége vágyik külföldre elsősorban a magas kereset miatt, ugyanakkor többségük véleménye szerint ez gyakran túl korán következik be a játékosok életében. Az edzők szerint a játékosok túl fiatalon és éretlenül kerülnek ki külföldi bajnokságokba, miközben elsőként a magyar labdarúgásban kellene maradandót alkotniuk. Összességében az edzők nagy hiányosságokat vélnek felfedezni a magyar játékosok mentális képességeiben, szerintük ez az a faktor, amelyben a leginkább elmaradnak a külföldi akadémista társaiktól. Hozzá tették, hogy ez nagyban múlik a szülői befolyáson is.

10. Összefoglalás

A labdarúgó akadémiák térnyerése és a velük kapcsolatos széleskörű vizsgálatok elterjedése mind a hazai, mind pedig a nemzetközi szakirodalomban (pl. Bognár és mtsai 2006, Vincze 2008, Orosz 2009, Csáki és mtsai 2013, Scheuble és Wehner 2006, Sagar et al. 2010, stb.) felgyorsult az utóbbi időben. Az is látható, hogy az akadémiák rohamosan terjeszkednek, egyre több intézmény létesül (szinte minden évben egy), így jelenleg 19 labdarúgó akadémiáról tudunk hazánkban, amelyek – bár egyenlőtlen eloszlásban – az egész ország területén megtalálhatók.

A magyar labdarúgás az utóbbi években rengeteg kritikát kapott, az elmúlt fél évszázadra a tartós visszaesés volt jellemző (Szegedi 2004). A szakemberek egységes álláspontja szerint az utánpótlásfejlesztés az a terület, amelynek segítségével ismét vissza lehet zárkózni a nemzetközi élmezőnyhöz, újra sikeressé téve ezzel a magyar futballt (Vincze 2008). Éppen ez a szakmai magyarázata a labdarúgó akadémiák gyors elterjedésének, viszont kérdés, hogy képesek-e a feladat végrehajtására az akadémiák – és kérdés, hogy milyen minőségben képesek működni ezek az intézmények. Ismeretes, hogy ezeknek a komoly infrastrukturális- és strukturális háttérrel működő utánpótlásbázisoknak fókuszában a gyermekek fejlesztése, képzése áll, ezért mindenképpen lényegi jellemzőjük a bennük folyó nevelési folyamat pedagógiai minősége (Rábai 2018b). A hazai tudományos vizsgálatok között ma még szinte ismeretlen a labdarúgó akadémiák neveléstudományi megközelítése, így a vizsgálat relevanciája és újszerűsége egyértelmű.

Éppen ezen okokból kiindulva disszertációnk megírásának elsődleges célja az volt, hogy a labdarúgó akadémiák tehetséggondozó tevékenységeit fókuszba állítva átfogó képet kaphassunk az általunk vizsgálandó intézmények működésének sajátosságairól, jellegzetességeiről elsősorban sportpedagógiai és nevelésszociológiai kérdések mentén vizsgálódva. Dolgozatunkban vizsgáltuk a labdarúgó akadémiákon folyó pedagógiai munka jellegét, az akadémiák pedagógiai részlegeinek működését, illetve a témánkba vágó dokumentumok tartalmát. Kíváncsiak voltunk arra is, hogy mennyire figyelnek oda a pedagógiai vonatkozású területre az akadémiákon dolgozó edzők és az oktatási- és szociális szekciók vezetői. Igyekeztünk megismerni az egyes intézményekben fejlődő akadémista növendékeket is, akiket a rekrutációjuk és társadalmi háttérük, az elégedettségük, az edzőikkel való viszonyuk, illetve a jövőbeli terveik mentén vizsgáltunk. Elemzéseinket a vidéki és fővárosi akadémiák összehasonlításával végeztük éppen azért, hogy képet kaphassunk a két akadémia-csoport hasonlóságairól és különbségeiről. Kutatásunkban összesen három fővárosi és három vidéki akadémia szerepelt, közel azonos

akadémistaszámmal, és játékosok mellett az akadémián dolgozó edzőket is bevontuk vizsgálatunkba. Fontos kiemelni, hogy vizsgálati céljaink között elsősorban nem a sportszakmai sikeresség értékelése jelent meg, hanem az akadémiák pedagógiai életvilágának, az utánpótlásbázisokon tanuló, fejlődő fiatal tehetségek és az edzők élethelyzetének neveléstudományi megközelítésű feltárása, illetve az ő álláspontjaiknak a megismerése.

A vizsgálatba bekapcsolódó akadémiák együttműködők voltak, azonban kutatásunk során gyakorta ütköztünk nehézségekbe is: problémaként jelentkezett például – ahogyan dolgozatunkban korábban már jeleztük –, hogy volt olyan intézmény, amelyik előzetes egyeztetéseinket követően végül nem fogadott bennünket. Szintén nehézséget jelentett, hogy hiába igyekeztünk az edzőképzés rendszeréről tájékozódni, folyamatosan falakba ütköztünk, nem közöltek velünk érdemleges információkat, így sajnos több kérdés is nyitott maradt ezzel kapcsolatban.

A disszertáció összesen tíz fejezetből áll: egy bevezető, három elméleti, egy a mintát, a hipotéziseket és a módszereket bemutató, négy empirikus és egy összefoglaló részből.

A bevezető fejezet célja a kutatási problematika azonosítása, illetve a labdarúgó akadémiák általános bemutatása volt. Összeállítottuk a labdarúgó akadémiák felsorolását, ábráztuk az utánpótlásbázisok földrajzi elhelyezkedését, illetve bemutattuk a belga Double Pass auditáló cég vizsgálatait és az intézmények esetében alkalmazott besorolási rendet. Igyekeztünk az MLSZ által meghatározott és érvénybe léptetett, speciálisan az akadémiákra vonatkozó szabályzati rendszerről is beszélni, a regionális- és nem regionális központok, alközpontok működési sajátosságait bemutatni. A bevezető fejezetünkben írtunk még kutatásunk céljáról, relevanciájáról és konceptualizáltuk azokat a fogalmakat, amelyek vizsgálatunk kulcsterületeit meghatározzák.

A disszertáció második fejezetében a feldolgozott szakirodalmi források alapján a tehetség- és sporttehetség problémájának kérdéskörét igyekeztünk feltárni, az ezen belül megjelenő fogalmakat azonosítani és definiálni. A fejezet további részében a sportiskolai rendszert mutattuk be, abban megvizsgáltuk a sportakadémiák elhelyezkedését, majd a labdarúgó akadémiákat körülvevő jogszabályi környezetet értelmeztük.

A harmadik fejezetben a labdarúgó akadémiák kialakulását, intézményi előzményeit ismertettük, ezt követően megvizsgáltuk hazánk első ilyen bázisának, a Sándor Károly Labdarúgó Akadémiának megalakulási körülményeit. A fejezet utolsó részében statisztikai adatok felhasználásával a magyar fiatal játékosok élvonalbeli szerepeltetését elemeztük, majd nemzetközi színterekre is kitekintettünk.

Utolsó elméleti fejezetünkben az akadémiák pedagógiai programjait elemeztük és a fiatal sportolókkal kapcsolatos kutatási eredményeket ismertettük a feldolgozott szakirodalom

alapján. A vizsgálatok a sportolók társadalmi háttérének, edzőikkel való kapcsolatának és jövőképének elemzésére koncentráltak.

Az elméleti fejezeteket követően tértünk át a szakirodalom alapján megfogalmazott kutatási kérdéseinkre és hipotéziseinkre. Ezt követően a kutatásunk során vizsgált mintát mutattuk be, illetve az anonim módon kezelt interjúalanyokról osztottunk meg információkat. Az adatbázisunkat az általunk vizsgált három-három vidéki és fővárosi akadémia akadémistáinak válaszaiból hoztuk létre, akik közel azonos arányban szerepeltek az alapsokaságunkban. Az általunk megalkotott kérdőív kérdései az akadémisták rekrutációjára- és társadalmi háttérére, elégedettségükre, edzőikkel kapcsolatos viszonyaikra és a jövőbeli aspirációikra vonatkoztak. Kvalitatív vizsgálatunk során az akadémiákon dolgozó edzőkkel és az oktatási- és szociális részlegek vezetőivel készítettünk interjúkat. A fejezet részeként kutatásunk módszertanát is ismertettük, illetve bemutattuk a kérdőívünkben alkalmazott dimenziókat, amelyek alapján megfogalmaztuk kérdéseinket az akadémista fiatalok számára. Elemzéseink elvégzéséhez az SPSS 21 statisztikai programcsomagot használtuk, a vizsgálatok során többváltozós metódusokat is alkalmaztunk, leginkább a keresztábra-elemzést és a logisztikus regressziót.

A dolgozat következő egységét négy empirikus fejezet alkotja. Az első empirikus fejezetünkben a labdarúgó akadémia pedagógiai programjait vizsgáltuk meg a dokumentumelemzés módszerével, a fejezet végén pedig a témával kapcsolatos hipotézisünk igazolását végeztük el. A szakirodalom alapján tudjuk, hogy a pedagógiai programok a nevelési-oktatási intézmények alapidokumentumainak tekinthetők, egyfajta hitvallásként értelmezhetők, emellett fontos feladatuk, hogy egy adott intézmény célkitűzéseit, az ezekhez kapcsolódó tevékenységeket, illetve a célok megvalósulásának kritériumait tartalmazzák az intézmény működését megismerni kívánó szakértők vagy civil érdeklődők számára (pl. Gábris 1998, Brezsnaynszky 2000, Kotschy 2003, Hercz 2007, Kormos 2010). Idevonatkozó *első hipotézisünk* szerint feltételeztük, hogy a labdarúgó akadémia az oktatást is prioritásként kezelik a sportági szakképzés mellett, ennek érdekében kooperációs kapcsolatokat létesítenek bizonyos középfokú oktatási intézményekkel (Vincze 2008, Lelt 2013, Rábai 2016b, Rábai 2018c, saját empirikus eredmények). Előzetes feltevésünk a kérdéssel kapcsolatban még az volt, hogy a labdarúgó akadémia a pedagógiai programok szakszerűek és kidolgozottak, emellett nagy hangsúlyt fektetnek a pedagógiai részleg működésére.

Eredményeink alapján azt láthattuk, hogy hiába van meg a kezdeményezés és létezik formálisan is az akadémiákon az oktatási- és szociális részleg, maga a terület még rengeteg hiányosságot hordoz magában. Mindezt alátámasztják a megvizsgált pedagógiai programok formai- és tartalmi hiányosságai, a Double Pass 2016-os és 2019-es auditjainak eredményei,

illetve a kvalitatív vizsgálatunk ide vonatkozó következtetései is. Vizsgálatunk eredményein alapuló véleményünk szerint fontos lenne minden akadémiának ellenőriznie az oktatási- és szociális részlegük működését és az ehhez kapcsolódó dokumentumok minőségét, hiszen láthatóan nagy hiányosságokkal rendelkezik az akadémiák ezen szekciója mind vidéken, mind pedig a fővárosban.

A következő empirikus fejezünkben vizsgáltuk *második hipotézisünket*, amelyben azt feltételeztük, hogy a fiatalok saját döntés alapján lettek akadémisták, intézményválasztásukat szignifikánsan a jövőbeli sportolói pályafutás befolyásolta, bár többségük szüleinek vagy testvéreinek korábban szintén a labdarúgás volt a fő sportága (Egressy 2005, Keresztes és mtsai 2005, Vincze 2008, Soldos 2016; 2017, Smith 2003, Rábai 2019a). Feltevésünk szerint a fővárosi és vidéki akadémiákon fejlődő labdarúgók eltérő társadalmi helyzetűek, az objektív és szubjektív anyagi tőke szempontjából nagy különbségek vannak közöttük, ugyanígy a kulturális tőke esetében is (Tóth és Dóczy 2017). Az akadémisták vallásossága tekintetében azt feltételeztük, hogy kevésbé jellemző a vallásosság az akadémisták életére (Kovács 2013, Ifjúságkutatások 2016).

Dolgozatunkban rávilágítottunk arra, hogy bevallásuk szerint az akadémisták majdnem teljes populációja saját döntés alapján került az egyes akadémiákba, intézményválasztásukat elemzésünk alapján azonban nem a jövőbeli sportolói pályafutás befolyásolta szignifikánsan, hanem a más akadémiában való korábbi szereplés. Az eredmények alapján látható még, hogy az akadémisták többségének valamelyik szülője vagy testvére is sportolt korábban, ezen belül legtöbbször a labdarúgást űzték, a fővárosi és vidéki akadémisták között szignifikáns különbség jelentkezett ebben a tekintetben, hiszen a fővárosiak szülei vagy testvérei szignifikánsan többen sportoltak korábban, mint a vidékiek szülei és testvérei. Eredményeink alapján kijelenthetjük, hogy a vidéki és fővárosi akadémisták társadalmi háttere jelentősen nem különbözik sem a szubjektív- és objektív anyagi helyzet, sem pedig a kulturális tőke tekintetében, azonban a településtípus kapcsán már fedeztünk fel szignifikáns különbséget közöttük, hiszen míg a fővárosi akadémiák labdarúgói közül 35 %-nak, addig a vidéki intézményekbe járó gyerekek csupán alig 1 %-nak Budapest az állandó lakóhelye. További érdekesség, hogy a Központi régió akadémistáinak száma az egész ország akadémistáinak 42 %-a, tehát az akadémista populáció majdnem fele fővárosi akadémiákban található meg, ezen régió akadémiái foglalkoztatják a legtöbb akadémistát. A vallásosság tekintetében láthattuk, hogy az általunk megkérdezett akadémisták 54 %-a vagy az egyház tanítása szerinti vagy pedig a maga módján tartja magát vallásosnak, a fővárosi és a vidéki növendékek között pedig szignifikáns a különbség ebben a tekintetben, a vidéki akadémisták vallásosabbak, mint fővárosi társaik.

A harmadik empirikus fejezetünkben vizsgáltuk *harmadik hipotézisünket*, amelyet két feltevésre bontottunk. Az első (a) feltevésünk szerint a vidéki és a fővárosi játékosok is elégedettek összességében az edzőik szakmai felkészültségével és jónak tartják a közös munkát velük, illetve elégedettek a saját tanulmányi eredményességükkel is, az edzők pedig a játékosok szerint odafigyelnek eredményeikre (Czeizel 2004, Gombocz 2004, Csáki és mtsai 2013, Faragó 2015, Varga 2017b, Kasuba 2018, Faragó és mtsai 2018, Rábai 2018b, Béki 2019, Rábai 2019c). Feltételeztük, hogy az akadémisták többségében úgy látják, hogy az edzőik leginkább verbálisan motiválják, jutalmazza és büntetik őket (Barkóczi és Putnok 1980, Németh 2011, Révész és mtsai 2013, Tóth és Dóczi 2015, Kun és Vincze 2016, Kiss és mtsai 2019, Rábai 2020). Feltételeztük, hogy a két akadémiacsoport (vidéki és fővárosi akadémisták) között a problémák terén nincsenek nagy különbségek, valamilyen probléma esetén pedig legnagyobb arányban a szülőkhöz fordulnak, az edzők ilyen tekintetben nem népszerűek a játékosok körében (Csáki és mtsai 2013, Révész és mtsai 2013, Ifjúságkutatás 2016, Varga 2017ab, Kasuba 2018). Feltételeztük továbbá, hogy a vidéki és fővárosi akadémisták szabadidejüket legszívesebben a barátaik társaságában töltik el (Bóka és mtsai 2015, Ifjúságkutatás 2016).

Eredményeink szerint a vidéki és a fővárosi akadémisták is nagy arányban elégedettek edzőik szakmai felkészültségével és jónak érzik a közös munkát velük, a fővárosi és vidéki labdarúgók között nincs szignifikáns különbség ebben a tekintetben. A tanulmányi eredményességgel összefüggésben azonban azt tapasztalhattuk, hogy a vidéki akadémisták szignifikánsan jobban érzik magukat ebben a tekintetben, mint a fővárosiak. Az edzőknek a játékosok tanulmányi eredményességére való odafigyelése esetében szignifikáns a különbség a két csoport növendékei között, a fővárosiak jól láthatóan sokkal elégedetlenebbek edzőikkel ezen a téren. Az edzők a játékosok szerint leggyakrabban szóban motiválják és jutalmazza őket, itt nem találtunk jelentős különbséget a két csoport akadémistái között, a büntetés terén viszont igen. A vidéki és a fővárosi akadémisták között ugyanis szignifikáns különbség van a büntetés alkalmazott módszerei között: a szóbeli büntetés, a plusz edzőmunka és a hazajárás megtagadásának alkalmazásának esetében is a fővárosi, míg a kimenő elvonása kapcsán a vidéki akadémisták javára. Eredményeink alapján inkább a fővárosi fiatalok életében fordulnak elő jelentősnek érzett problémák, hiszen a „nincsenek sosem problémáim” válasznál szignifikáns különbséggel talákoztunk a vidékiek válaszaival képest. Ugyanígy szignifikáns különbség van még a honvágy és a túlterheltség, fáradtság esetében a fővárosi akadémisták javára. Eredményeink szerint a játékosok probléma esetén a szülőkhöz fordulnak a legnagyobb arányban (80 %), a fővárosi és a vidéki akadémisták között az edzőkhöz való fordulás kapcsán szignifikáns különbség mutatkozik, hiszen míg a fővárosi akadémisták 20

%-a, addig a vidékiek csupán 12 %-a vár az edzőitől segítséget ilyenkor. Összességében az edzők a harmadik helyre kerültek a játékosok által ebben a tekintetben, hiszen az akadémisták csupán 16 %-a jelölte meg őket, mint lehetséges segítőket. Mind a vidéki, mind pedig a fővárosi fiatalok leggyakrabban barátaikkal töltik a szabadidejüket (31 és 25 %), a szabadidő-eltöltési szokásokban pedig szignifikáns különbség mutatkozik a két csoport akadémistái között.

A harmadik hipotézishez tartozó második (b) feltevésünkben azt feltételeztük, hogy az edzők noha tehetségeseknek tartják a mai futballistákat, ugyanakkor a szakemberek a játékosok motivációjával kapcsolatban éreznek leginkább különbségeket és hiányosságokat. Feltételeztük, hogy a szakemberek szerint az akadémisták nem mindig csak saját döntésük alapján kerülnek az egyes utánpótlásbázisokra, hanem szüleik is gyakran befolyásolhatják ezt (Trzaskoma-Bicsérdy és mtsai 2007, Christensen 2009, Varga 2017b, Saether és mtsai 2017, Rábai 2018b). Azt is feltételeztük, hogy az edzők úgy érzik, a játékosaik gyakran keresik meg őket magánéleti problémákkal, ha pedig az edzők szorulnak valamely nevelési helyzet megoldásában segítségre, akkor az oktatási- és szociális részleghez fordulhatnak támogatásért. Eredményeink alapján megállapíthatjuk, hogy a mai fiatalok tehetségesek ugyan az edzők szerint, de a motivációval kapcsolatban már valóban erős hiányosságokat éreznek a szakemberek. Szerintük a szülőknek nincs nagy ráhatásuk abban, hogy egy fiatal tehetség akadémista lesz-e vagy sem, ez szerintük többségében egyéni döntés eredménye. Az edzők nem érzik túl közelinek a kapcsolatot a játékosaikkal, ha pedig problémával keresik fel őket, akkor is inkább a szakmai kérdések dominálnak a beszélgetések alatt. Az edzők probléma esetén az oktatási- és szociális részleghez fordulhatnak, működik a formalizált kapcsolat közöttük, bár úgy tűnik, a szakmai kérdéseken kívül a legtöbb kérdést az oktatási szekció ügyének tekintik az edzők.

Utolsó empirikus fejezetünkben a *negyedik hipotézisünk* vizsgálatát végeztük el, amelyet szintén két részre bontottunk: (a) feltevésünk szerint sem a vidéki, sem pedig a fővárosi akadémisták nem tervezik abbahagyni a futballt. Feltételezésünk szerint az iskolai végzettségek kapcsán a vidéki és a fővárosi akadémisták szerint is az érettségi megszerzésére minden esélyük megvan, de az egyetemi végzettség elérésére inkább a fővárosi akadémisták látnak nagyobb esélyt (Egressy 2004, Lannert 2004, Vincze 2008, Kanczler és Kovács 2012, Hermann és Varga 2012, Kovách 2012, Bihari 2009, Fenyő és Rábai 2020, Rábai és Fenyő 2020). A profi pályafutásra való esély megítélésében feltételezésünk szerint a fővárosiak jelentősen magabiztosabbak a vidékieknél (Kovách 2012, Bihari 2019), a jövőbeli klubváltás kapcsán pedig feltételezzük, hogy sem a vidékiek, sem pedig a fővárosiak nem tervezik, hogy másik akadémia csapatában játszanak a jövőben (Gösi és Sallói 2017, Platts 2012, Sagar et al.

2010, Mills et al. 2012, Crane 2017, Harwood et al. 2010, Rábai 2018b, utanpotlassport.hu elemzései). A jövőbeli külföldi pályafutás esetében feltételezzük, hogy majdnem minden akadémista tervezi a külföldön való játékot, jelentős különbségek pedig nincsenek főváros-vidék tekintetében. Feltevésünk szerint a külföldi pályafutás választásának legjelentősebb okaként a vidéki és a fővárosi fiatalok is a magas keresetet jelölik meg válaszaikban (Bourke 2002, Ifjúságkutatások 2012; 2016, Tóth és Dóczi 2017, Rábai 2019c).

Eredményeink rávilágítottak arra, hogy a játékosok nagy része (97 %) valóban nem tervezi abbahagyni a futballt. Az iskolai végzettségek tekintetében a vidéki és fővárosi játékosok a szakmunkás végzettség megszerzésére látnak a legkevesbé lehetőséget, az érettségi vizsga teljesítésére azonban nagy esélyt látnak mind a vidéki, mind pedig a fővárosi növendékek. Az egyetemi végzettség megszerzésére már sokkal kisebb esélyt látnak a fiatalok, de előzetes feltevésünkkel ellentétben nincsenek jelentős különbségek ebben a tekintetben a vidéki és a fővárosi fiatalok között. A profi pályafutásra való esély megítélése kapcsán láthattuk, hogy a fővárosi akadémisták sokkal magabiztosabbak, hiszen a vizsgált budapesti intézményekben fejlődők közel fele (42 %) szerint minden esély megvan arra, hogy profivá váljanak a későbbiekben, míg 33 %-uk viszonylag nagy esélyt lát erre. A vidékiek már korántsem tűnnek ilyen magabiztosnak, mivel csupán 26 %-uk lát erre minden esélyt, 36 %-uk szerint pedig csak viszonylagos esély van a profi pályafutás elérésére. A jövőbeli klubváltás esélye kapcsán nincsenek szignifikáns különbségek a vidéki és a fővárosi fiatalok között, de az akadémisták 30 %-a váltana, ha megtehetné. Az okokra kérdezve a *jobb infrastrukturális feltételek* válasz kapcsán szignifikáns a különbség a vidéki és fővárosi fiatalok között, így a vidékiek esetleges távozásának okaként ez a tényező is nagyban közrejátszhat. Mindezeket erősíti, hogy a két legnépszerűbb szóba jövő akadémia egyaránt erős infrastrukturális bázissal rendelkezik. A jövőbeli külföldi pályafutás tekintetében előzetes feltevésünkkel egyezően a vizsgált sokaság majdnem teljes egésze (94 %-a) szeretne külföldön játszani a későbbiekben, a fővárosiak azonban szignifikánsan többen tennék ezt meg, mint a vidéki társaik. Az okok kapcsán előzetes feltevésünkkel ellentétesen nem a magasabb keresetet jelölték meg a fiatalok legnagyobb arányban, hanem a szakmai fejlődést mind a vidéki, mind a fővárosi intézményekben (48-48 %).

A hipotézishez tartozó (b) feltevésünk az edzők véleményéhez kapcsolódott. Feltételeztük, hogy az edzők szerint a játékosok többségükben vágnak külföldre, és elsősorban a nagyobb anyagi kereset reményében, ugyanakkor véleményük alapján gyakran túl korán és irreális célokat kitűzve mennek külföldre a fiatalok (Rábai 2018b). Feltételeztük, hogy az edzők szerint a gyerekek mentalitása és motiváltsága nagyban függ attól, hogy milyen szülői, illetve

családi háttér veszi őket körbe (pl. Bognár és mtsai 2006, Csáki és mtsai 2013, Clarke és Harwood 2014, Mills et al. 2014).

Eredményeink alapján kijelenthetjük, hogy az edzők valóban úgy vélekednek, a fiatalok többsége vágyik ugyan külföldre, de ennek oka elsősorban a magas kereset az oka. Többségük véleménye szerint a külföldre igazolás rendre túl korán következik be a játékosok életében: az edzők véleménye alapján a játékosok túl fiatalon és éretlenül kerülnek ki külföldi bajnokságokba, miközben szerintük elsőként a magyar labdarúgásban kellene maradandót alkotniuk. Továbbá az edzők nagy hiányosságokat vélnek felfedezni a magyar játékosok mentális képességeiben, ez az a faktor, amelyben szerintük a leginkább elmaradnak külföldi akadémista társaiktól. Hozzá tették még azt is, hogy szerintük ez nagyban múlik a szülői befolyáson is.

A nemzetközi és a hazai tudományos diskurzus eredményei csak részben tudtak képet adni számunkra a labdarúgó akadémiák működéséről, hiszen kevés elemzés született eddig az akadémiák pedagógiai életvilágáról, kiváltképpen a vidék-főváros intézményeinek összehasonlítása kapcsán. Emellett fontos hangsúlyoznunk azt is, hogy a labdarúgó akadémiái működés hazánkban rendkívül sajátos formában valósul meg, így a nemzetközi kutatási eredmények korlátozottan bírhatnak csak relevanciával. A témában született nemzetközi és hazai szakirodalom mindazonáltal jó alapot szolgáltatott kutatásunk elméleti megalapozását illetően, főképp azok az írások, amelyekben konkrétan a labdarúgó akadémistákat vizsgálták valamilyen megközelítésben a kutatók.

Hipotéziseink vizsgálatát követően kutatásunk legkiemelkedőbb eredményének tartjuk, hogy sikerült rávilágítanunk azokra a problémákra és hiányosságokra, amelyek az általunk vizsgált labdarúgó akadémiákon fellelhetők a pedagógiai mozzanatok kapcsán. A vidék-főváros tekintetében végzett összehasonlításokkal különbségeket tudtunk tenni a két intézménycsoport akadémistái között, rávilágíthattunk azokra a jelentős különbségekre, amelyek a vidéki és a fővárosi akadémisták esetében megjelennek a különböző kérdések mentén. Mindezek pedig – főként a témában született kevés tudományos vizsgálat miatt – mindenképpen hiánypótlók lehetnek a nevelés- és sporttudomány területén belül, de talán tanulságokkal szolgálhatnak a jelenleg területileg kiegyensúlyozatlan akadémiai rendszer átszervezéséhez is.

Az eredményeink alapján ugyanis kiderült, hogy az oktatási- és szociális részleg működése több hiányossággal is rendelkezik mind a vidéki, mind pedig a fővárosi akadémiák esetében. A pedagógiai programok a formai és a tartalmi elemek mentén egyaránt hiányosnak bizonyultak, emellett az akadémiák többsége az online platformokon keresztül sem teszi elérhetővé klienseik számára ezeket a dokumentumaikat, ami további hiányosságként róható

fel nekik. Következtetéseinket megerősítik a Double Pass vizsgálatai (2016, 2019) alapján született eredmények, amelyek során a belga cég szakemberi szintén jelentős hiányosságokat találtak a pedagógiai részlegek működését illetően, bár meg kell jegyeznünk, az a vizsgálat sok tekintetben megrekedt a formális vizsgálódás szintjén, és nem igyekezett tartalmi megállapításokat is tenni. Az akadémisták rekrutációjának- és társadalmi háttérvizsgálatának során kiderült, hogy nincsenek jelentős különbségek a vidéki és a fővárosi akadémisták között társadalmi háttérüket fókuszba állítva sem az objektív- és a szubjektív anyagi tőke, sem pedig a kulturális tőke kapcsán. Ugyanakkor találkozhattunk kifejezetten érdekes eredményekkel is vizsgálódásaink során: például azzal, hogy az akadémisták majdnem teljes populációja úgy nyilatkozott, hogy saját döntés alapján került be egy-egy intézménybe, ezek alapján pedig tévesnek bizonyulhatna az a feltevés, miszerint a fiatalokat gyakran a szülők kényszerítik bele egy-egy sportolói karrierbe. A szakirodalom egy része egyébként eredményeinkhez hasonló következtetéseket vonultat fel (Smith 2003, Keresztes és mtsai 2005, Csáki és mtsai 2013, Soldos 2016; 2017). Ám az is beigazolódott, hogy az akadémisták többségének családjában volt sportoló korábban, az apák és a testvérek többségükben szintén a labdarúgást űzték. Eredményeink így ebben a tekintetben is megegyeznek a szakirodalomban olvasottakkal (Egressy 2005, Csáki és mtsai 2013, Velenczei és mtsai 2018), ezek alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a sportolás társadalmi mobilitással kapcsolatos, egykor működő csatornáit a szakirodalom és a saját eredményeink alapján is bezárulni látszanak, inkább az újratermelődés figyelhető meg.

Az edző-játékos kapcsolat tekintetében találkozhattunk üdvös eredményekkel (az edzők szakmai felkészültsége és a játékosok edzőikkel való közös munkájuk megítélésének vonatkozásában például), ugyanakkor itt is fellelhetők különféle problémás területek: sem az edzők, sem pedig a játékosok szerint nincs túl szoros kapcsolat közöttük, a játékosok csupán 16 %-a fordul edzőjéhez probléma esetén, sőt vidéken mindössze 12 %-uk. A játékosok szerint az edzőik nem fordítanak kellő figyelmet a tanulmányi eredményességük alakulására sem, ami a fővárosban kifejezetten problémát jelent. Mindemellett az edzők alkalmazott nevelési módszerei is megkérdőjelezhetők: a fővárosban ugyanis kifejezetten problémát jelent a túlterheltség a játékosok körében, de a vidékiek is viszonylag magas arányban említették ezt gondjukként. Az edzők pedagógiai eszközeinek tekintetében sem pozitív a kép: a büntetési módszereik kapcsán a szóbeli dominancia mellett a plusz edzésmunka és a kimenő elvonása jelent meg tipikus eljárásként, az utóbbi túlnyomórészt szintén a fővárosiak körében.

Az edzők az interjúkban megerősítették a játékosok által elmondottakat, ők is érzik a megkeresések elmaradását, ha pedig ez mégis megtörténik, akkor is inkább szakmai kérdések kerülnek előtérbe a játékosok részéről. Mindezen eredmények szintén elgondolkodtatók,

hiszen a szakirodalom is megerősíti, hogy az edzőknek nem csak szakmailag, hanem emberileg is nevelniük kell(ene) a fiatal sportolókat, aminek elengedhetetlen feltétele a szorosabb, bizalmon alapuló kapcsolat kialakítása (Christensen 2009, Jowett és Poczwadowski 2007, Révész és mtsai 2013, Saether és mtsai 2017).

A jövőkép vizsgálatára vonatkozóan eredményeink szerint a vidéki akadémisták sokkal bizonytalanabbak jövőbeli profi pályafutásukkal és leendő iskolai végzettségükkel kapcsolatban, mint fővárosi társaik, illetve ők azok, akik intézményt váltának elsősorban a profi pályafutásra való nagyobb esély és a jobb infrastrukturális feltételek érdekében. Mindezt erősítik, hogy többségükben gazdag infrastrukturális háttérű intézményeket jelöltek meg lehetséges célként. Ha ezeket összevetjük a fiatalok szerepeltetésével kapcsolatos statisztikai kimutatásokkal, akkor érdekes párhuzamot figyelhetünk meg az akadémisták (főleg a vidékiek) jövőre vonatkozó bizonytalanságával kapcsolatban. Ezek az eredmények elsősorban a vidéki edzők számára lehetnek elgondolkodtatók, hiszen mindenképpen figyelemreméltó eredmény az, hogy az akadémisták többen is váltának akadémiát, ha tehetnék. A külföldi pályafutás kapcsán láthattuk, hogy mind a vidéki, mind pedig a fővárosi akadémisták majdnem teljes populációjának tervei között szerepel a jövőben, a legfőbb okként pedig a szakmai fejlődést jelölték meg mindkét csoport növendékei. Ezzel szemben egy másik kérdés kapcsán azt is láthattuk, hogy az akadémisták majdnem teljes hányada nagyon elégedett volt edzőjük szakmai teljesítményével, így nagy ellentmondás figyelhető meg a válaszok között, ami pedig bizonytalanságra enged következtetni az akadémisták körében. Szintén kérdés, hogy vajon miért gondolják úgy a fiatalok, hogy külföldön szakmailag erősebb képzést kaphatnának és mit tesznek az edzők annak érdekében, hogy a külföldi pályafutás árnyoldalaira is felhívják növendékeik figyelmét. Az edzők interjúik során aggodalmukat fejezték ki a túl korai külföldi pályafutás kapcsán, ugyanakkor kérdés, hogy erről beszélgetnek-e a játékosokkal. Ha az edző-játékos kapcsolat minőségét vesszük alapul, akkor aligha van erre nagy esély.

Mivel kutatásunk fókuszában az akadémiák tehetséggondozó tevékenységének vizsgálata állt, ezért az empirikus eredményeink értelmezéséhez igyekeztünk visszacsatolni a szakirodalom ezzel kapcsolatos álláspontjaira. Összességében az eredményeink többször is összhangban voltak a tehetséggondozás témakörében írtakkal: a társadalmi háttérvizsgálat kapcsán például láthattuk, hogy az akadémisták szüleinek iskolázottsága, munkaerőpiaci státusza és a családok objektív anyagi helyzete biztos családi háttérrel sejtet, amely tényezőt a szakirodalom is kulcsfontosságúnak tekint egy sporttehetség kibontakoztatásának folyamatában. Mindezt erősíti azon eredményünk is, hogy mind a vidéki, mind pedig a fővárosi akadémisták magánéletének vélhetően fontos szereplői a szülők, hiszen hozzájuk

fordulnak a legnagyobb arányban, amennyiben valamilyen problémával küzdenek. A tehetséggondozással foglalkozó szakirodalom kiemelten lényegesnek tekinti a nevelő pedagógiai felkészültségének magas színvonalát egy-egy tehetség fejlesztése esetében, kutatásunk eredményei alapján azonban itt is találkozhattunk problémákkal: az edzők pedagógiai felkészültségét nagymértékben megkérdőjelezi motivációs, büntető és jutalmazó eszköztáruk szűkös volta és kétségbevonható alkalmazása. Ugyanezt erősítik az akadémisták által meghatározott problémák is, amelyek közül a túlterheltség, fáradtság emelkedett ki az említések közül. Érdemes lenne átgondolniuk a szakmai vezetőknek és az edzőknek is az általunk felvetett problémák megoldási lehetőségeit, talán bevonva ebbe a folyamatba a pedagógus szakma képviselőit.

Mindent összevetve javaslataink a szakmai vezetők és edzők részére egyrészt a szociális-és oktatási részleg javítására és fejlesztésére, másrészt pedig a játékos-edző kapcsolat szorosabbá tételére vonatkoznak mind a vidéki, mind pedig a fővárosi akadémiák esetében. Úgy véljük, hogy az oktatási- és szociális részleg reformálása és a problémás területek újragondolása segítené az oktatással kapcsolatos problémás kérdések megoldását és biztosabbá tenné az akadémiák pedagógiai jellegű folyamatainak működését. Mindemellett véleményünk szerint összefogásra is szükség lenne az akadémiákon belül és az akadémiák között egyaránt. Az edzők pedagógiai ismeretei és eszközei fejlesztésre szorulnak, amiben segítségükre lehetne az oktatási szekció munkatársainak állománya, vagy az edzőképzés és továbbképzés rendszere. De az egyes akadémiák pedagógiai szekcióinak is figyelniük kellene egymásra, például szakmai fórumokon oszthatnák meg egymással tapasztalataikat, tanulhatnak egymás hibáiból. Mindezen találkozások és viták hiányát a részlegvezetők is említették az interjúk során, ugyanakkor mindenképpen szükséges lenne az ilyen jellegű nyitás és kooperáció a szekcióvezetők részéről a közös javaslatok, megoldások megalkotása érdekében. Mindezek segítségével egységessé lehetne tenni az akadémiákon megtalálható oktatási- és szociális részlegeket, azok tevékenységét, és így nem minden intézmény saját elgondolás alapján, hanem a közös elhatározások és a külföldi jógyakorlatok segítségével alakíthatnák ki az akadémiák pedagógiai működését.

Összességében úgy érezzük, hogy disszertációnk elérte kitűzött célját, hiszen sikerült átfogóan feltérképeznünk a labdarúgó akadémiák pedagógiai életvilágát és tehetséggondozó tevékenységét, illetve eredményeinkkel rámutattunk azokra a problémákra, amelyek mindenképpen átgondolásra és újraértelmezésre szorulnak a működésben. Összehasonlítottuk a vidéki és fővárosi akadémiák tevékenységeit is, amely rámutat a két akadémiaszakra jellemző, tehetséggondozásra vonatkozó legfőbb hasonlóságaira és különbségeire, valamint felhívják a figyelmet a rendszer területi kiegyensúlyozatlanságára.

Maradtak azonban olyan kérdések is a vizsgálatunkat követően, amelyek egy lehetséges jövőbeli kutatás céljaivá válhatnak. További akadémiák vonhatóak be a vizsgálatba, illetve érdemes a magyar támogatás mellett működő határon túli intézményeket (pl. Topolya) is átfogó elemzés alá vonni, a magyar akadémiákkal az ottani működési sajátosságokat összevetni. Fontos lenne továbbá az edzőképzés rendszerét is felderíteni, az esetleges problémás területekre a figyelmet felhívni és fejlesztési javaslatokat megfogalmazni, jelen kutatásunk eredményeire is támaszkodva. A szülők akadémiákkal kapcsolatos vélekedéseinek feltárása szintén érdekes irány lehet a további kutatásnak. A téma tehát még számos felderítetlen területtel rendelkezik, reményeink szerint jelen eredményeink jó alapot szolgáltathatnak a jövőbeli kutatásokhoz.

11. Summary

It is well-known that Hungarian football has received a lot of criticism recently. The past half-century is mostly characterized by a steady decline (Szegedi 2004). The univocal opinion of the experts is that developing replacement is the key to catching up with the first ranks of international football, thus making Hungarian football successful again (Vincze 2008). That is why football academies have mushroomed up all over the country, and the solution for the problematic areas is expected from these academies. The quality of these institutions is, however, often disputable. It is also well-known that the mission of these academies is developing the skills of the children, training them, so the existence and quality of the educational programmes at the football academies is of prime importance. Few research programmes have been focussed on the teaching-educational programmes of the Hungarian football academies, so the relevance and novelty of the research is undisputable.

That is why the primary objective of writing this dissertation has been obtaining an overall insight into the characteristic features of the football academies we discussed, especially from the aspects of educational-pedagogical features. In our thesis the character of the educational-pedagogical work going on at the academies has been examined, including the operation of the relevant organizational units, and the quality of the relevant documents. We wished to find out how much attention the football coaches and trainers, and the heads of the educational-social sections pay to these issues. We, furthermore, intended to meet and learn about the pupils and students studying at the academies. We asked them about their social background, the circumstances of their recruitment to the academy, their satisfaction with their coaches and trainers, as well as their ambitions for the future. We carried out our analyses in a comparison between the academies in the provinces and those in the capital city, in order to find out about the similarities and differences between the two academy-groups. In our research, we contacted three academies in the provinces and three in the capital city. The number of pupils and students is approximately the same in the two groups. We included the coaches and trainers working at the academies, in addition to the students, and we asked them about the quality of their connections with their students, and about the possible career of their students abroad. It is to be noted that the most important aspect of our observations was not the students' success in sports, but the educational-pedagogical world of the academies, the situation of young, developing talents learning at the football academies, and their trainers from an educational-pedagogical aspect. We attributed great significance to learning about their opinion in the respects listed below.

In the first, theoretical chapter we discussed the possibilities of identifying and selecting talented students and those who are talented in sports. Also, in this we described the system of sports schools, and the legal environment of the football academies. We continued with a description of the foundation of the first football academy with its preliminaries, and discussed how the young talents are allowed to play in the Hungarian top teams.

After the theoretical chapters we proceeded on to analysing our research findings. A total of 560 students were interviewed from six academies, also trainers working at the academies (N=12) and the heads of the educational-social sections at all the six academies (N=6). In the sample three academies in the capital city (N=251) and three in the provinces (N=309), in an approximately even distribution. The age of the students of the academies fell between 11 and 19 years. When selecting the academies to be included in our research, our most important criterion was that academies from the provinces and the capital city should be represented in approximately the same proportion, as this was the way to ensure that proper comparability of the two groups. Efforts were made to approach and interview roughly the same number of the members of the two academy groups in order to facilitate comparability. There was, however, an academy that rejected our request for interviews, and one that did not identify themselves as an academy, although they were listed among the academies researched in the Double Pass, and that is how our final range of three and three academies from the provinces and from the capital city. All the three academies in the provinces are regional centres, whereas two of those in the capital city are regional centres, and one is not.

After the verification of our hypothesis, we regard the most outstanding result of our research that we were able to highlight the problems and shortcomings experienced at the football academies in terms of educational-pedagogical areas. At the capital-city provinces comparison, we were able to identify significant differences between the members of the two academy groups. All these—especially because of the relatively meagre research in the topic concerned, may serve as a gap-filling contribution to the issue of educational studies and sports studies.

12. Hivatkozott irodalom

Szakirodalom

- Adams, Adi – Carr, Sam (2017): Football friends: adolescent boys' friendships inside an English professional football (soccer) academy. *Soccer & Society*, 20:3, 471-493.
- Agergaard, Sine – Sørensen, Jan K. (2009): The dream of social mobility: ethnic minority players in Danish football clubs. *Soccer & Society*, 10(6): 766-780.
- Ahmad, Syed S.H. – Parnabas, Vincent (2020): The Relationship Between Motivation and Leadership Style Among PKNS Football Academy Players. In: Hassan M. et al. (eds.): *Enhancing Health and Sports Performance by Design*. MoHE 2019. Lecture Notes in Bioengineering. Springer, Singapore, 471-480.
- Akácosi Tivadar (2014): *A sport mint politikai legitimáló eszköz Magyarországon 1920 és 1956 között*. Szakdolgozat. Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar Politikatudományi Intézet Politológia (BA) szak
- András Krisztina (2004): *A hivatalos labdarúgás piacai*. 53. számú műhelytanulmány. Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem, Vállalatgazdaságtan Tanszék, Budapest. Forrás: <http://edok.lib.unicorvinus.hu/80/1/Andr%C3%A1s53.pdf>
- András Krisztina (2005): *Érdemes-e egy hivatásos magyar csapatot működtető futballtársaságba pénzt fektetni?* 56. számú műhelytanulmány. Budapesti Corvinus Egyetem, Vállalatgazdaságtan Intézet, Budapest.
- Aquilina, Dawn (2013): A Study of the Relationship Between Elite Athletes' Educational Development and Sporting Performance. *The International Journal of the History of Sport*, 30:4, 374–392.
- Bakonyi Tibor (2004): *Civil állam és politikai állam – adalékok a civil sportszervezetek státuszának legújabb kori politikatörténetéhez Magyarországon*. Doktori értekezés, Semmelweis Egyetem, Nevelés- és Sporttudományi Doktori Iskola, Budapest.
- Bakonyi Tibor (2007): *Állam, civil társadalom, sport*. Kossuth Kiadó, Budapest.
- Balogh László – Bolló Csaba – Dávid Imre – Tóth László – Tóth Tamás (2014): *A pedagógusok, szülők együttműködése és a kollégiumok szerepe a tehetségfejlesztésben*. Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége. Forrás: http://tehetseg.hu/sites/default/files/konyvek/geniusz_31_net.pdf (Letöltés dátuma: 2016. 9. 10.)
- Balogh László (2004): *Iskolai tehetséggondozás*. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. Forrás: http://www.mateh.hu/tehetsegkonyvtar/Dr_Balogh_konyvek/Iskolai_tehetseg_ndoz.pdf (Letöltés dátuma: 2015. 11. 20.)

- Balogh Renátó – Dalnoki Krisztina – Bácsné Bába Éva (2018): Miért beteg a magyar futball még mindig? – A magyar labdarúgás játékos piacának jellemzése. *Jelenkori társadalmi és gazdasági folyamatok*, 13(3–4): 105–117.
- Barkóczi Ilona – Putnoky Jenő (1980): *Tanulás és motiváció*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Barnat, Wojciech – Jastrzębski, Zbigniew – Konieczna, Anna – Radzimiński, Lukasz Jaskulska, Ewelina – Bichowska, Marta (2011): Social, Educational and Sports Character of Football Academy in Malbork. *Baltic Journal of Health and Physical Activity*, 3(4): 325-332.
- Bartha Éva (2016): A kommunikációs stílus szerepe az edzői munka hatékonyságában. *Taylor*, 8 (2), 87-94.
- Béki Piroska (2019): Hogyan tovább? Sportolók visszatérési lehetőségei saját sportjukba versenyzői pályafutásuk befejeztével. *Acta Universitatis de Carolo Eszterházy Nominatae. Sectio Sport*: 31–46.
- Berkes Péter (2008): *Marketingorientációs tényezők a honi professzionális labdarúgás szponzorációs piacának tükrében*. Doktori értekezés. Nevelés-és Sporttudományi Doktori Iskola, Budapest.
- Berki Tamás – Pikó Bettina (2018): A sport iránti elköteleződés összehasonlítása a sportolás egyes jellemzőinek tükrében serdülő sportolók körében. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 19(76): 3-11.
- Berta Judit (2008): A szociális ágensek hatása a példaképválasztásra. *Új Pedagógiai Szemle*, 58/6-7: 64-78.
- Bicsérdy Gabriella (2002): Sportágválasztás a különböző életkorokban. *Magyar Sporttudományi Szemle* 3-4: 7-10.
- Bicskei Bertalan (1997): *Utánpótláskorú labdarúgók felkészítése*. Aréna 2000 Sportfutár, Budapest.
- Bihari Ildikó (2019): A falvakban élő fiatalok jövőképe. *Metszetek* 8(3): 167-183.
- Blakelock, David – Chen, Mark A. – Prescott, Tim (2016): Psychological distress in elite adolescent soccer players following deselection. *Journal of Clinical Sport Psychology*, 10(1): 59-77.
- Bognár József – Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella – Révész László – Géczi Gábor (2006): A szülők szerepe a sporttehetség-gondozásban. *Kalokagathia*, 1-2: 86-95.
- Borbély Szilvia (2014): As parents see physical education (PE) from representative survey's point of view. In: Karlovitz János (szerk): *Mozgás, környezet, egészség*. Komárno: International Research Institute, 39-54.

- Bóka Ferenc – Paulik Edit – Varga Árpád – Dinya Eszter (2015): Élsportolók szabadidős tevékenységei. *Recreation* 5 (1): 23-28.
- Bourdieu, Pierre (2000): Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke. In: Felkai G., Némédi D. és Somlai P. (szerk.): *Szociológiai irányzatok a 20. században*. Budapest: Új Mandátum, 431-445.
- Bourke, Ann (2002): The Road to Fame and Fortune: Insights on the Career Paths of Young Irish Professional Footballers in England. *Journal of Youth Studies*, 5(4): 375-389.
- Bourke, Ann (2003): The Dream of Being a Professional Soccer Player: Insights on Career Development Options of Young Irish Players. *Journal of Sport & Social Issues*, 27(4): 399-419.
- Brezsnyánszky László (2000): Dialógus az iskolák pedagógiai programjaiban. In: Brezsnyánszky L. (Ed.): *Pedagógiai programok elemzése*. Debrecen: A Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományi Tanszékének Közleményei XCVIII. 9-22.
- Buda Mariann (2000): A pedagógiai programok értékvilága. In: Brezsnyánszky L. (szerk.): *Pedagógiai programok elemzése*. A Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományi Tanszékének Közleményei XCVIII. Piremon Nyomda, Debrecen. 23-34.
- Budavári Ágota (2007): *Sportpszichológia*. Medicina Könyvkiadó, Budapest.
- Bukta Zsuzsanna (2003): A sport civil szférája Magyarországon. *Civil Szemle* 3, 59-77.
- Bullough, Steven – Jordan, James (2017): Youth academy player development in English football: The impact of regulation since 2006. *Sport, Business and Management: An International Journal*, 7 (4): 375-392.
- Christensen, Matte K. (2009): “An Eye for Talent”: Talent identification and the “Practical Sense” of Top Level Soccer Coaches. *Sociology of Sport Journal*, 26: 365-382.
- Clarke, Nicola J. – Harwood, Chris G. (2014): Parenting Experiences in Elite Youth Football: A Phenomenological Study. *Psychology of Sport and Exercise*, 15(5): 528-537.
- Collin, Audrey – Young, Richard A. (2000): *The Future of Career*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Crane, Mark (2017): *Comparative success of professional football academies in the top five English Leagues during the 2016/2017 season*. Technical Report. AG HERA, 23 London Street, Faringdon Oxfordshire, SN7 7AG, UK.
- Czeizel Endre (2001): *A gének titkai*. Paginarium Kiadó, Fót.
- Czeizel Endre (2004): *Sors és tehetség*. Urbis Kiadó, Budapest.
- Czibere Ibolya (2012): Települési és regionális egyenlőtlenségek a 18–29 éves ifjúsági korosztály körében: munkaerőpiac – jövőtervezés – érvényesülés. In: Nagy Á. – Székely L. (szerk.): *Másodkézből – Magyar ifjúság 2012*: 45-71. Forrás:

https://kutatopont.hu/files/2012/02/Magyar_Ifjusag_2012_MASODKEZBOL.pdf
(Letöltés ideje: 2020.05.30.)

- Csáki István – Bognár József – Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella – Zalai Dávid – Mór Ottó – Révész László – Géczi Gábor (2013): A sportágválasztás, a tehetséggondozás és az edző-sportoló kapcsolat vizsgálata elit utánpótláskorú labdarúgók körében. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 14 (55): 9- 16.
- Csáki István (2017): *A magyar elitképzésben résztvevő utánpótlás korú labdarúgók poszt és korosztályspecifikus vizsgálata*. Doktori értekezés. Testnevelési Egyetem Sporttudományok Doktori Iskola, Budapest.
- Csíkszentmihályi, Mihály – Rathunde, Kevin – Whalen, Samuel (2010): *Tehetséges gyerekek. Flow az iskolában*. Budapest, Nyitott Könyvműhely.
- Darby, Paul – Akindes, G. A. – Kirwin, M. (2007): Football Academies and the Migration of African Football Labor to Europe. *Journal of Sport & Social Issues*, 31(2): 143-161.
- Darby, Paul (2007): Out of Africa: The Exodus of Elite African Football Talent to Europe. *WorkingUSA*, 10(4): 443 – 456.
- De Haan, Robert F. – Havighurts, Robert J. (1957): *Educated Gifted Children*. Chicago, University of Chicago Press.
- Dénes Tamás – Sándor Mihály – B. Bába Éva (2015): A magyar labdarúgás története (1897-2015) – I-V. kötet. In: V. kötet, *A futball elhúzódo rendszerváltozása (1986-2015)*. Campus Kiadó, Debrecen.
- Dóczi Tamás (2011): *Rendszerváltás, globalizáció és nemzeti identitás a sportban a XXI. század kezdetén Magyarországon*. Doktori értekezés. Semmelweis Egyetem, Sporttudományi Doktori Iskola, Sport-és Társadalomtudományi Program, Budapest.
- Dunning, Eric (1999): *Sport matters*. London: Routledge.
- Egressy János (2004): Élsport vagy továbbtanulás? *Magyar Sporttudományi Szemle*, 2–3: 56-61.
- Egressy János (2005): *Társadalmi esélyegyenlőtlenségek a versenysportban. Az úszás példája*. Doktori értekezés. Semmelweis Egyetem, Társadalomtudományi Intézet, Testnevelési és Sporttudományi Kar, Budapest.
- Eitzen, Stanley D. – Sage, Georghe H. (1997): *Sociology of North American Sport*. Irwin McGraw-Hill, Colorado.
- Elliott, Richard – Weedon, Gavin (2010): Foreign players in the English Premier Academy League: ‘Feet-drain’ or ‘feet-exchange’? *International Review for the Sociology of Sport*, 46(1): 61–75.

- Ember Zsolt (2018): Serdülőkorúak egészségmagatartása a negatív életesemények, a társas támogatottság, valamint a protektív és kockázati magatartások vonatkozásában. *Acta Medicinæ et Sociologica*, 9(26): 21-44.
- Ercsei Kálmán – Kiss Zita – Szabó Júlia (2011): Fiatalok szabadidős fogyasztása, önállósodása és jövőképe a marosvásárhelyi Fél-sziget-vizsgálatok alapján. In Kiss, T. & Barna, G. (szerk.): *Erdélyi magyar fiatalok. Összehasonlító elemzés*. Kolozsvár, ISpMn –Kriterion Könyvkiadó, 233–260.
- Falus Iván (1993): *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe*. Keraban Könyvkiadó, Budapest.
- Faragó Beatrix – Béki Piroska – Konczos-Szombathelyi Márta (2018): Athlete and Successful Career in the Competence Matrix. In: Karlovitz János Tibor (szerk.): *Some Recent Research from Economics and Business Studies*. Komárno: International Research Institute, 73–80.
- Faragó Beatrix (2015): *Élsportolók életpálya modelljei*. Campus Kiadó, Budapest.
- Feldman, David H. (1992): The Theory of Co-incidence: How Giftedness Develops in Extreme and Less Extreme Cases. In: Monks, F. J. and Peters, W. (eds.) *Talent for the Future*. Assen, Van Gorcum, 10-22.
- Fenyő Imre – Rábai Dávid (2016): A sporttehetség-gondozás jogszabályi környezete – a sportakadémiák Magyarországon. Értékkeremtő testnevelés: *Tanulmányok a testnevelés és a sportolás szerepéről a Kárpát-medencei fiatalok életében*. CHERD-H, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 65-88.
- Fenyő, Imre – Rábai, Dávid (2017): Football academies and their legal environment in Hungary. *Education and Applied Didactics* (2): 30-55.
- Fenyő, Imre – Rábai, Dávid (2020): A General Overview of the Educational Programmes of the Hungarian Football Academies. *Central European Journal of Educational Research*, 2(2): 101-110. Forrás: <https://doi.org/10.37441/CEJER/2020/2/2/7919>
- Ferrari, Luca – Rossi, Giambattista – Ricci, Fillipo – Tamburino, Tommaso (2009): The Effects of „Feet Drain“ on the Italian Football Academy System. In: Dr Geoff Walters and Giambattista Rossi (eds.): *Labour Market Migration in European Football: Key Issues and Challenges*. Birkbeck Sport Business Centre Research Paper Series. Birkbeck, University of London, 88-128.
- Fintor Gábor (2017): *Implementáció és tanulói attitűdök. A mindennapos testnevelés funkciója egy hátrányos helyzetű régió iskoláiban*. Doktori disszertáció. Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar.

- Földesiné Szabó Gyöngyi – Gál Andrea – Dóczi Tamás (2010): *Sportszociológia*. Budapest: SE-TSK.
- Földesiné Szabó Gyöngyi (1984): *Magyar olimpikonok önmagukról és a sportról*. Közgazdasági és Jogi Kiadó. Budapest.
- Földesiné Szabó Gyöngyi (1995): Magyar NB1-es labdarúgó-mérkőzések nézőinek társadalmi összetétele és motivációi. *Szociológiai Szemle*, 5(3): 73–94.
- Földesiné Szabó Gyöngyi (2008): Sportfogyasztás mint a kulturális fogyasztás válfaja. In Földesiné Sz. Gy. – Gál Andrea – Dóczi Tamás (szerk.): *Társadalmi riport a sportról 2008*. Budapest: ÖM MSTT. 41-90.
- Frenkl Róbert (2003): Sporttehetség. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 2003/2: 15-18.
- Fritz Péter – Szatmári Zoltán (2010): Utánpótláskorú gyerekek sportolási szokásainak vizsgálata. *Acta Academiae Agriensis. Sectio Sport. Nova series tom. XXXVII*: 49 65.
- Gábris Katalin (1998): A pedagógiai program mint az iskolaértékelés alapja. *Új pedagógiai Szemle*, 48(9): 41-50.
- Gagne, Francois (1999): Is There Light at the End of the Tunnel? *Journal for the Education of the Gifted*, 22: 191-234.
- Gardner, Howard (1991): *The Unschooled Mind: How Children Think and how Schools should Teach*. New York, Basic Books.
- Gebken, Ulf – Vosgerau, Söhnke (2014): Teilhabe, Empowerment, Anerkennung Hintergrund, Ziele und Konzept des Praxisforschungsprojekts Fußball ohne Abseits. In: Gebken U., Vosgerau S. (eds): *Fußball ohne Abseits. Bildung und Sport* (Schriftenreihe des Centrums für Bildungsforschung im Sport (CeBiS)), vol 4. Springer VS, Wiesbaden. Forrás: https://doi.org/10.1007/978-3-531-19763-0_3
- Gombocz János (2004): A testnevelő tanár és az edző pedagógiai szerepe. In: Bíróné Nagy E. (ed.): *Sportpedagógia*. Budapest-Pécs, Dialóg-Campus Kiadó, 147–172.
- Gombocz János (2005): A sportegyesület, a nevelés helyszíne. *Kalokagathia*, Vol. 43, 1–2, 27-36.
- Gósi Zsuzsanna – Sallói István (2017): Rögös út a sportkarrier: A fiatal magyar labdarúgók karrieresélyei. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 18(72): 11-19.
- Gyömbér Noémi – Kovács Krisztina – Ruzits Éva (2016): Gyermekek sportcipőben. *Fiatalkori és utánpótlás sportpszichológia mindenkinek*. Noran Libro Kft, Budapest.
- Hadas Miklós – Karády Viktor (1995): Futball és társadalmi identitás. *Replika*, 17-18: 88 –120.

- Hagen, Kjetil (2011): *Young Swedish athletes' perceived social support and well-being in football academies*. Master – thesis in sport psychology, 91 – 120 ECTS credits. School of Social and Health Sciences. University of Halmstad, Halmstadt.
- Hamvai Csaba – Pikó Bettina (2009): Serdülők szubjektív jóllétét meghatározó társas tényezők családban és az iskolában. *Új Pedagógiai Szemle*, 59(4): 30-42.
- Harasztiné Sárosi I. (2002): A kommunikáció és jelentősége a sportoló és az edző kapcsolatában. In: Lénárt Ágota (ed.): *Téthelyzetben. Sportpszichológiáról edzőknek és versenyzőknek*. Budapest, Országos Sportegészségügyi Intézet. 59–64.
- Harsányi László (2000): *Edzéstudomány*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs.
- Harwood, Chris – Drew, Asleigh – Knight, Camilla J. (2010): Parental stressors in professional youth football academies: a qualitative investigation of specialising stage parents. *Qualitative Research in Sport and Exercise*, 2(1): 39-55.
- Havran Zsolt – András Krisztina (2018): A hivatásos és hivatásos pályára készülő labdarúgók fejlesztésének és karriertámogatásának magyarországi vizsgálata. *Vezetéstudomány - Budapest Management Review*, 49(9): 70-80.
- Hegedűs Gábor (2001): Az Olasz Focisuli tehetséggondozó programjának szervezeti keretei. In: Mónus A. (szerk.): *Új kihívások a gyermeklabdarúgásban*. Gyermeklabdarúgás IV. Fair Play Sport Bt., Budapest, 96-98.
- Hercz Mária (2007): A pedagógiai értékelés gyakorlata. In: Bábosik, Torgyik (szerk.): *Pedagógusmesterség az Európai Unióban: A pedagógiai értékelés gyakorlata*. Eötvös Kiadó, Budapest, 191-215.
- Hermann Zoltán – Varga Júlia (2012): *A népesség iskolázottságának előrejelzése 2020-ig. Iskolázási mikroszimulációs modell (ISMIK)*. Budapesti Munkagazdasági Füzetek, 2012/4. Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, Budapesti Corvinus Egyetem, Emberi Erőforrások Tanszék, Budapest.
- Herpainé Lakó Judit – Simon István Á. – Nábrádi Zsófia – Müller Anetta (2017): Családok sportolási szokásainak szocioökonómiai hátterére. *Képzés és gyakorlat*, 15(4): 37-52.
- Herskovits Mária (2005): Mit kezdünk a tehetséggel? *Iskolakultúra*, 15(4): 25-36.
- Hill, Megan – Scott, Sam – Malina, Robert M. – McGee, Darragh – Cumming, Sean P. (2019): Relative age and maturation selection biases in academy football. *Journal of Sports Sciences*, 38:11-12, 1359-1367.
- Hussein, Shadi (2015): *Korai specializáció és utánpótlás-nevelés a DVSC keretein belül*. Szakdolgozat. Forrás: <https://dea.lib.unideb.hu/dea/handle/2437/213512> (Letöltés dátuma: 2017. 11. 15.)

- Jowett, Sophia – Poczwadowski, Artur (2007): Understanding the coach-athlete relationship. In: Jowett, S. & Lavallee, D. (Eds.): *Social Psychology in Sport*, 3-14.
- Kasik László – Gál Zita – Tóth Edit (2018): A negatív problémaorientációt mérő kérdőív (NEGORI) kidolgozása és pszichometriai mutatói. *Alkalmazott Pszichológia*, 18(2): 131–151.
- Kasik László – Gál Zita (2019): Serdülők általános és specifikus negatív orientációja kortársi problémáikkal kapcsolatban – kérdőíves és történetalapú elemzés. *Magyar Pedagógia*, 119(2): 113-129.
- Kasik László (2015): *Személyközi problémák és megoldásuk*. Budapest: Gondolat Kiadó.
- Kasuba Máté (2018): Az edző-sportoló kapcsolat egy labdarúgó akadémián. *Educatio*, 27(1): 121-128.
- Keresztes Noémi – Pluhár Zsuzsanna – Pikó Bettina (2005): A társas hatások szerepe a serdülők fizikai aktivitási magatartásában. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*, 6(1): 35-51.
- Kiss Zoltán – Csáki István – Bognár József (2019): Magyar és határon túli bentlakásos labdarúgó akadémia sajátosságai az edző szerepe és jellemzői tekintetében. *Különleges Bánásmód*, 5(2): 7–18.
- Kiss Zoltán – Fózer-Selmeci Barbara – Csáki István – Bognár József (2015): Bentlakó labdarúgó korosztályok pszichés-mentális jellemzői. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*, 16(4): 331-347.
- Kormos Vilmos (2010): Módszertani összefoglaló: 3. Pedagógiai program és helyi tanterv. „*INTER-STUDIUM - Az egész életen át tartó tanulás fejlesztése az intézmények közötti nemzetközi együttműködéssel*”. Szemere Bertalan Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium. Forrás: <http://inter-studium.hu/pdf/modszertan/3.pdf> (Letöltés dátuma: 2019. 03.20.)
- Kósa Éva – László Miklós (2010): Új trendek és régi szokások: helyzetkép a 12-17 éves korosztály és a média kapcsolatában. In: Gabos Erika (szerk.): *A média hatása a gyermekekre és fiatalokra V.* (103-119., 73-85). Balatonalmádi: Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat Magyar Egyesület.
- Kotschy Beáta (2003): Az oktatás célrendszere. In: Falus I. (Ed.): *Didaktika*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 107-124. Forrás: https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_519_42498_2/ch06ml (Letöltés dátuma: 2019.03.12.)

- Kovách Imre (2012): *A vidék az ezredfordulón. A jelenkori magyar vidéki társadalom szerkezeti és hatalmi változásai*. Argumentum, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont (Szociológiai Intézet), Budapest.
- Kovács János (2001): A Góliát-McDonald's FC rendszeréről, és továbbfejlődésének lehetőségeiről. In: Mónus A. (szerk): *Új kihívások a gyermeklabdarúgásban. Gyermeklabdarúgás IV*. Fair Play Sport Bt., Budapest. 118-128.
- Kovács Karolina E. (2018): *A sportiskolák helyzetképe 2018*. Kézirat
- Kovács Klára (2013): Sportoló közösségekhez tartozás mint társadalmi védőfaktor. *Educatio*, 22(2): 264-270.
- Kozma Miklós – Nagy Tamás (2002): *Nagy pénz-kis foci avagy a paradigmaváltás lehetősége a magyar labdarúgásban*. Műhelytanulmány. Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem, Vállalatgazdaságtan Tanszék, Budapest.
- Kozma Miklós (2004): *A vállalati érintettek elvárásai a hivatásos sportolók értékének számviteli kimutatásával szemben a labdarúgásban*. Műhelytanulmány. Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem, Vállalatgazdaságtan Tanszék, Budapest.
- Krausz Tamás (2008): Bevezetés – A magyar futball „szétglobalizálása”. In: (Krausz T. & Mitrovics M. szerk): *A játék hatalma: Futball-pénz-politika. Kelet-európai tanulmányok II*. L'Harmattan Kiadó, ELTE BTK Kelet-Európa története tanszék, Budapest. 11-28.
- Kun Péter – Vincze Tamás (2016): Motiváció, teljesítményorientáció a sportban. *Acta Academiae Agriensis, Sectio Sport, Nova series tom. XLIII*: 69-77.
- Laki László – Nyerges Mihály (2006): Politika és élsport. *Társadalomkutatás* 24(4): 493–513.
- Lannert Judit (2004): *Pályaválasztási aspirációk (A 13 és 17 évesek továbbtanulási aspirációi mögött munkáló tényezők három kistérségben)*. PhD értekezés. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Szociológia Ph.D. program. Forrás: http://phd.lib.uni-corvinus.hu/86/1/lannert_judit.pdf (Letöltés dátuma: 2020.07.23.)
- Lehmann László (2003): *Sportiskolai rendszer szakmai koncepciója*. Forrás: http://www.nupi.hu/download/sportiskola/a_sportiskolai_rendszer_szakmai_koncepcioja_lehmann_laszlo_2003.pdf (Letöltés dátuma: 2015. 11. 09.)
- Lehmann László (2005): *Az új típusú sportiskolai rendszer kiépítésének előzménye, helyzetértékelése és jövőképe*.
Forrás: http://www.nupi.hu/download/sportiskola/sportiskola_elemzes.pdf (Letöltés dátuma: 2015. 11. 09.)

- Lehmann László (2011): *A sportiskolai rendszer, a sportiskolai típusok és formációk meghatározása és viszonyrendszere, a sportiskolák jogi és tartalmi szabályozása*.
 Forrás: <http://www.nupi.hu/sportiskola/tanulmanyok> (Letöltés dátuma: 2015. 11. 09.)
- Lelt Dániel (2013): *Utánpótlás-nevelés a sport világában*. Szakdolgozat. Debreceni Egyetem Neveléstudományok Intézete. Forrás: <http://hdl.handle.net/2437/165275> (Letöltés dátuma: 2017. 11. 18.)
- Lőkös Dániel – Kiss Diána (2018): A magyar labdarúgás fejlődés a TAO rendszer tükrében. *Multidiszciplináris kihívások sokszínű válaszok*, (2): 82-93.
- Madarász Tamás (2017): Motiváció és jövőkép Az egyéni sportágak vezetőinek szemszögéből. *TAYLOR* 9 (3-4):182-88. Forrás:
<http://www.analecta.hu/index.php/taylor/article/view/13140/12996>
- Majtényi György (2007): Folt a kék díványon: Az uralmi elit életformája Magyarországon az 1950-es, 1960-as években – I. rész. *Beszélő*, 12 (9).
- Marland, Sidney P. (1972): *Education of the gifted and talented*. Report to Congress of the United States by the U.S. Commissioner of Education. U.S. Government Printing Office, Washington, DC.
- Mello, Zena R. – Worrel, Frank. C. (2006): The relationship of time perspective to age, gender, and academic achievement among academically talented adolescents. *Journal for the Education of the Gifted*, 29(3): 271–364.
- Mező Ferenc – Mező Katalin (2003): *Kreatív és iskolába jár*. Tehetségvadász Stúdió Kocka Kör Tehetseggondozó Kulturális Egyesület, Debrecen.
- Mills, Andrew – Butt, Joanne – Maynard, Ian – Harwood, Chris (2012): Identifying factors perceived to influence the development of elite youth football academy players. *Journal of Sports Sciences*, 30(15): 1593–1604.
- Mills, Andrew – Butt, Joanne – Maynard, Ian – Harwood, Chris (2014): Examining the Development Environments of Elite English Football Academies: The Players' Perspective. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 9(6): 1457-1472.
- Mitchell, Tom (2015): *Identity in Youth Professional Football*. Doctoral thesis. Liverpool John Moores University.
- L'Harmattan Kiadó, ELTE BTK Kelet-Európa története tanszék, Budapest. 113-144.
- Mönks, Franz. J. – Knoers, Alphons M. P. (1997): *Ontwikkelingspsychologie*. Van Gorcum, Assen.
- Nádori László – Gáspár Mihály – Rétsági Erzsébet – Ekler Judit – Szegnerné Dancs Henriette – Woth Péter – Gáldi Gábor (2011): *Sportelméleti ismeretek*. Dialóg Campus Kiadó.

- Nagy Ágoston (2013): Középpontban a sporttehetség. In: Perényi Sz. (szerk.): *"Ifjúsági sport és tehetséggondozás - a 21. század kihívásai"*. II. Nemzetközi Turizmus és Sportmenedzsment Konferencia, Debrecen, 195-207.
- Nagy György (1973): *Sport és pszichológia*. Sport Kiadó, Budapest.
- Nagy Judit (2005): Egészségnevelési programok az iskolai egészségfejlesztés szolgálatában. *Magyar Pedagógia*, 105(4): 263-282.
- Nagy Tamás (2000): A sport mint közpolitika, avagy miből üznek sportot a politikusok. *Politikatudományi Szemle*, 3-4: 227-263.
- Németh Zsolt (2011): *Az utánpótlásban dolgozó labdarúgó edzők konfliktuskezelő kultúrájának mintázata*. Doktori disszertáció. Pécsi Tudományegyetem, Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola.
- Nerland, Eirik – Saether, Stig A. (2016): Norwegian football academy players – Players self assessed competence, Perfectionism, Goal orientations and Motivational climate. *Sport Mont Journal*, 14(2): 7-11.
- Nesti, Mark – Sulley, Chris (2015): *Youth Development in Football: Lessons from the world's best academies*. 2 Park Square, Milton Park, Abingdon, Oxon OX14 4RN.
- O'Gorman, Jimmy – Partington, Mark – Potrac, Paul – Nelson, Lee (2020): Translation, intensification and fabrication: professional football academy coaches' enactment of the Elite Player Performance Plan. *Sport, Education and Society*, 1-17.
- Oláh Dávid – Hegedűs Ferenc – Bognár József (2018): A sportolói karrier és a tanulás kapcsolatának vizsgálata élvonalbeli labdarúgók körében. *ACTA Universitatis, Sectio Sport, Tom*, XLV: 5-15.
- Ollé János (2006): Az iskola mint szervezet. In: Golnhofer E. (szerk.): *A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése. Az iskolák belső világa*. Bölcsész Konzorcium HEFOP Iroda. 13-16.
- Oross Dániel (2013): Társadalmi közérzet, politikához való viszony. In: Székely L. (Szerk.) *Magyar Ifjúság 2012. Tanulmánykötet*. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Budapest, 283-315. Forrás:
http://kutatopont.hu/files/2013/09/Magyar_Ifjusag_2012_tanulmanykotet.pdf
 (Letöltés dátuma: 2020.05.29.)
- Orosz Róbert (2009): *A labdarúgó tehetség kibontakozását befolyásoló pszichológiai tényezők vizsgálata*. Doktori értekezés. Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola, Debrecen.

- Orosz Róbert (2010): *A sporttehetség felismerésének és fejlesztésének pszichológia alapjai*. Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, Budapest. Forrás: http://tehetseg.hu/sites/default/files/08_kotet_net.pdf (Letöltés dátuma: 2016. 01. 17.)
- Paic Róbert (2019): *A sportoló-edző kapcsolat, a motiváció és az észlelt motivációs környezet összefüggéseinek vizsgálata a férfi kézilabdázásban*. Doktori disszertáció. Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola.
- Pápai Júlia – Szabó Tamás (2003): Tornászgyermekek sportágválasztását befolyásoló tényezők. *Kalokagathia*, 1: 18-32.
- Perényi Szilvia (2010): *Sportoló és nem sportoló fiatalok életvitelhez kapcsolódó értékei*. PhD-disszertáció. Semmelweis Egyetem, Testnevelési és Sporttudományi Kar, Sporttudományi Doktori Iskola
- Pierce, David – Liaw, Siaw-Teng – Dobell, Jennifer – Anderson, Rosemary (2010): Australian rural football club leaders as mental health advocates: an investigation of the impact of the Coach the Coach project. *International Journal of Mental Health Systems*, 4(1): 10.
- Platts, Chris (2012): *Education and welfare in professional football academies and centres of excellence: A sociological study*. (Unpublished doctoral dissertation). University of Chester, United Kingdom. Forrás: <https://chesterrep.openrepository.com/cdr/bitstream/10034/253657/35/chris+platts.pdf> (Letöltés dátuma: 2017. 12. 1.)
- Poli, Raffaele – Ravenel, Loic – Besson, Roger (2015): *Youth training in European football: comparative analysis*. CIES Football Observatory Monthly Report Issue no. 9, 2015 november http://www.footballobservatory.com/IMG/pdf/mr09_eng.pdf (Letöltés dátuma: 2020. május 25.)
- Polónyi István (2012): Honnan jönnek a hallgatók? *Educatio* 21(2): 244-258.
- Pot, Niek – Verbeek, Jan – van der Zwan, Joris – van Hilvoorde, Ivo (2016): Socialisation into organised sports of young adolescents with a lower socio-economic status. *Sport, Education and Society*, 21(3): 319–338.
- Pöcze Gábor (1999): Minőségi szempontok az intézmény értékelésében és a pedagógiai programban. *Új Pedagógiai Szemle*, 49(1): 37-44.
- Pusztai Gabriella (2009): *A társadalmi tőke és az iskola*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest.

- Rábai Dávid – Fenyő Imre (2020): Labdarúgó akadémiák pedagógiai programjainak elemzése. *Neveléstudomány*, 3(3): 55-75.
- Rábai Dávid (2016a): *Labdarúgó akadémia mint oktatási, nevelési környezet*. Szakdolgozat, Debreceni Egyetem Neveléstudományok Intézete. Kézirat
- Rábai Dávid (2016b): Élet a labdarúgó akadémiákon- egy pilot kutatás eredményei. *A mi tendenciáink... Szakkollégiumi tanulmányok* 4., Debrecen: Debreceni Egyetem Hatvani István Szakkollégium. 70-87.
- Rábai Dávid (2018a): A magyar sportpolitika legfőbb jellemzői, intézkedései 1945-től kezdődően a rendszerváltásig és napjainkig, különös tekintettel a labdarúgás sportágára. *Különleges Bánásmód*, 4(1): 7–17.
- Rábai Dávid (2018b): Lila-fehér mezben – egy fővárosi és egy vidéki labdarúgó akadémia neveléstudományi megközelítésű vizsgálata, összehasonlítása. *Iskolakultúra*, 3-4: 66-76.
- Rábai Dávid (2018c): A magyar labdarúgó akadémiai rendszer kialakulásának története és a Sándor Károly Labdarúgó Akadémia jelen gyakorlatának bemutatása. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 19(74): 52-58.
- Rábai Dávid (2018d): *A labdarúgó akadémiák megjelenése és megítélése az internetes sajtó tükrében*. Kézirat.
- Rábai Dávid (2019a): Labdarúgó akadémisták rekrutációjának és elégedettségének vizsgálata a fővárosi és a vidéki akadémiák tükrében. *Iskolakultúra*, 29(10): 85-97.
- Rábai Dávid (2019b): A Sándor Károly Labdarúgó Akadémia és a Debreceni Labdarúgó Akadémia megalakulásának összehasonlító vizsgálata. *Kultúra és közösség*. X. évfolyam, 2019/2: 35-43. Forrás:
http://www.kulturaeskozosseghu/pdf/2019/2/04_R%C3%A1bai_2019_02.pdf
- Rábai Dávid (2019c): Labdarúgó akadémisták pedagógiai fókuszú, pilot jellegű kérdőíves vizsgálata. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 80: 28-35.
- Rábai Dávid (2020): Edző-játékos kapcsolat jellemzői a fővárosi és vidéki labdarúgó akadémiákon. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 21(84): 12-20.
- Renzulli, Joseph S. (1978): What makes giftedness? Reexamining a definition. *Phi delta Kappan*, 60(3): 180-184.
- Révész László – Bognár József – Csáki István – Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella (2013): Az edző-sportoló kapcsolat vizsgálata az úszás sportágban. *Magyar Pedagógia* 113(1): 53–72.

- Révész László – Bognár József – Géczi Gábor – Benczenleitner Ottó (2005): Tehetség meghatározás, sportágválasztás és kiválasztás három egyéni sportágban. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 4: 17-24.
- Révész László (2008): *A tehetséggondozás, a kiválasztás és a beválás néhány kérdésének vizsgálata az úszás sportágban*. Doktori értekezés. Semmelweis Egyetem, Nevelés- és Sporttudományi Doktori Iskola, Budapest. Forrás: http://old.semmelweis.hu/wp-content/phd/phd_live/vedes/export/reveszlaszlo.m.pdf (Letöltés dátuma: 2019. 05.25.)
- Riedler, Katharina (2016): „*Die Vereinbarkeit von Schule und Sport und der damit verbundene berufliche Nutzen für die Absolventen österreichischer Fußballakademien*“. Masterarbeit, University of Vienna. Fakultät für Philosophie und Bildungswissenschaft. Betreuer In: Katschnig, Tamara.
- Rossing, Niels N. – Skrubbeltang, Lotte S. – Karbing, Dan S (2019): Where do elite youth players come from? *Danske Sportmedicin*: 1-7.
- Sæther, Stig A. – Aspvik, Nils P. – Høigaard, Rune (2017): Norwegian Football Academy Players' Self-Assessed Skills, Stress and Coach-Athlete Relationship. *The Open Sports Sciences Journal*, 2017(10): 141-150.
- Sagar, Sam S – Busch, Bradley K. – Jowett, Sophia (2010): Success and Failure, Fear of Failure, and Coping Responses of Adolescent Academy Football Players. *Journal of Applied Sport Psychology*, 22(2): 213-230.
- Sallay Hedvig (2003): A szülői nevelés hatása a serdülők jövő-orientációjának alakulására. *Magyar Pedagógia*, 103(3): 389–404.
- Sárközy Tamás (2009): Amit nem láttunk, de ma már látszik a sportban. *Mozgó Világ*, 35(1): 79-83.
- Sárközy Tamás (2017): A sport mint nemzetstratégiai ágazat. Előnyök és hátrányok, hosszú távú kilátások. *Polgári Szemle*, 13(4-6): 143-159.
- Scheuble, Verena – Wehner, Michael (2006): Fußball und nationale Identität. *Der Bürger Im Staat, Fussball und Politik*, 56(1): 26-31.
- Smith, Alan L. (2003): Peer relationship in physical activity contexts: a road less traveled in youth sport and exercise psychology research. *Psychology of Sport and Exercise*, 4: 25-39.
- Soldos Péter (2017): Fiatalok sportágválasztását racionalizáló rendszerek alkalmazási hajlandósága. *Testnevelés, sport, tudomány*, 2(1-2.): 97-108.

- Soldos, Peter (2016): *A sportágválasztás döntési folyamatát befolyásoló tényezők a racionalitás tükrében*. Testnevelési Egyetem - Budapesti Corvinus Egyetem, Sportgazdaságtan Tanszék. MSc Diplomadolgozat.
- Stephenson, Ben – Jowett, Sophia (2009): Factors that Influence the Development of English Youth Soccer Coaches. *International Journal of Coaching Science*, 3(1): 3-16.
- Szabados Gábor (2008): A labdarúgóklubok stratégiái. In: *A játék hatalma: Futball-pénz politika. Kelet-európai tanulmányok II.* In: Krausz T. – Mitrovics M. (szerk.) L'Harmattan Kiadó, ELTE BTK Kelet-Európa története tanszék, Budapest. 58-76.
- Szegedi Péter (2004): Az utánpótlás-nevelés a magyar labdarúgás struktúrájában. *Századvég*, 9(34): 59-85.
- Szerb László – Kocsis-Kisantal Orsolya (2008): Vállalkozói kultúra Magyarországon két napilap tükrében. *Közgazdasági Szemle*, 55: 243-261.
- Szilágyi László (2015): A sportszervezetek kialakulása és fejlődése Magyarországon 1867-től 2010-es évekig. In: Ács P. (szerk): *Sport és gazdaság*, 12-39.
- Takács Ferenc (1996): Testkultúránk aktuális szociológiai problémái a rendszerváltozás után. In: Földesiné Sz. Gy. (szerk.): *A magyar sport szellemi körképe 1990-1995*. OTSH-MOB, Budapest. 53-67.
- Tannenbaum, Abraham J. (1983): *Gifted children: Pshychological and educational perspectives*. New York, Macmillan.
- Tonts, Matthew (2005): Competitive sport and social capital in rural Australia. *Journal of Rural Studies*, 21: 137–149.
- Tóth Péter – Dóczi Tamás (2017): Esélyegyenlőség-vizsgálat utánpótláskorú labdarúgók körében. *Testnevelés, sport, tudomány*, 2(4): 31-44.
- Trikalis, Chris – Papanikolaou, Zisis – Trikali, Sophia (2014): Developing Youth Football Academies in Greece: Managing Issues and Challenges. Department of Physical Education and Sport Science. *International Journal of Sport Management Recreation & Tourism*, 14:1-20. Forrás:
http://www.ijsmart.eu/onlinepic/vol14_a%20Christos%20Trikalis.pdf (Letöltés dátuma: 2017. 11. 20.)
- Trzaskoma-Bicsérdy Gabriella (2007): *A sportági eredményesség néhány meghatározó tényezőjének vizsgálata a birkózásban*. Doktori értekezés. Semmelweis Egyetem Nevelés- és Sporttudományi Doktori Iskola Sport, Nevelés- és Társadalomtudományi Program, Budapest.

- Trzaskoma-Bicsérdy, Gabriella – Bognár, József – Révész, László – Géczi, Gábor (2007): The Coach-Athlete Relationship in Successful Hungarian Individual Sports. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 2(4): 485-495.
- Turmezeyné Heller Erika – Balogh László (2009): *Zenei tehetséggondozás és képességfejlesztés*. Kocka Kör & Faculty of Central European Studies, Constantine the Philosopher University in Nitra, Debrecen. Forrás: http://www.mateh.hu/tehetsegkonyvtar/Konyvek/A_zenei_tehetseg.pdf (Letöltés dátuma: 2016.01.25.)
- Váczai János (2010): *Az állami sportfinanszírozás új útjai*. Doktori értekezés. Nevelés-és Sporttudományi Doktori Iskola, Budapest.
- Van Hoecke, Jo – Schoukens, Hugo – Isakowitz, Marcel – Bonarius, Ajoscha (2012): The classification and certification of youth academies in German professional football clubs. In: *Abstract book of the 3rd Conference on Science and Soccer*. 125.
- Varga Dániel (2017a): Képben a gyermekkép: labdarúgó edzők nézetei a mester és utánpótláskorú tanítványai kapcsolatáról. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 18(3): 46-51.
- Varga, Dániel – Földesi, Gyöngyi – Gombocz, János (2018): Declared pedagogical Values of Coaches at Hungarian Football Academies. *Physical Culture and Sport Studies and Research. University of Physical Education*, 17-24.
- Varga, Dániel (2017b): Coaches: Pedagogues of sport? Methodological attempt to study the pedagogical beliefs of Hungarian football coaches. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, 76(4): 31-42.
- Vastagh Zoltán (1996): Iskolafejlesztés, kooperatív pedagógiai stratégiák (Kutatási eredmények 1993-96). In: Vastagh Z. (szerk.): *Kooperatív pedagógiai stratégiák az iskolában II*. JPTE Tanárképző Intézete, Pécs. 3-8.
- Velenczei Attila – Kovács Árpád – Szabó Tamás – Szabó Attila (2008): Társadalmi változások a magyarországi sportutánpótlás-nevelésben egy sportegyesület tükrében. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 4: 25-30.
- Velenczei Attila (2012): *Társadalmi esélyegyenlőtlenség az utánpótláskorú sportolók körében az államilag finanszírozott programokban résztvevők esetében*. PhD disszertáció, Budapest: Semmelweis Egyetem.
- Vincze Géza (2008): *Az 1989-1990-es politikai rendszerváltás hatása a labdarúgó utánpótlás nevelésre*. Doktori értekezés. Semmelweis Egyetem, Nevelés-és Sporttudományi Doktori Iskola, Sport-, Nevelés- és Társadalomtudományi Program,

Budapest.http://old.semmelweis.hu/wpcontent/phd/phd_live/vedes/export/vinczegeza_d.pdf (Letöltés dátuma: 2017. 10. 01.)

- Vincze Tamás (2000): A pedagógiai programok gyermekképe. In: Brezsnýánszky L. (szerk.): *Pedagógiai programok elemzése*. A Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományi Tanszékének Közleményei XCVIII. Piremon Nyomda, Debrecen. 35-50.
- Vincze, Géza – Fügedi, Balázs – Dancs, Henriette – Bognár, József (2008): The effect of the 1989-1990 political transition in Hungary on the development and training of football talent. *Kinesiology*, 40(1): 50-58.
- Whetten, David A. – Cameron, Kim S. – Woods, Mike (2000): *Developing Management Skills for Europe*. Pren-tice Hall.
- Zalai Dávid (2016): Elméletek és tapasztalatok az angol labdarúgás utánpótlás rendszeréről. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 4(68): 54-61.

Jogsabályok

- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról. Forrás:
https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a1200020.emm (Utolsó látogatás: 2020. 08. 05.)
2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról. Forrás:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100175.tv> (Utolsó látogatás: 2020.08.05.)
2011. évi CLXXXIX. törvény a helyi önkormányzatokról.
Forrás:http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100189.TV (Utolsó látogatás: 2020.06.25.)
2011. évi CXC. törvény a köznevelésről. Forrás:
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100190.TV (Utolsó látogatás: 2020.07.16.)
- 350/2011. (XII. 30.) Korm. rendelet a civil szervezetek gazdálkodása, az adománygyűjtés és a közhasznúság egyes kérdéseiről. Forrás:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100350.kor> (Utolsó látogatás: 2020.08.05.)
- 303/2019. (XII. 12.) Korm. rendelet a sportakadémiákról. Forrás:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1900303.kor> (Utolsó látogatás: 2020.08.23.)
- A civilszervezetek gazdálkodásáról szóló 350/2011 (XII. 30.) Korm. rendelet 44. § (1)
Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100350.kor> (Utolsó látogatás: 2020.08.05.)

A sportról szóló 2004. évi I. törvény. Forrás:

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0400001.TV#lbj12id433 (Utolsó látogatás: 2020.07.22.)

Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Közlönye 2015/26. 2015. december 17.

I. kötet 3930. oldal

Internetes források

http://hir6.hu/cikk/50296/110118_nem_egyeznek_a_focistak_es_a_bekescsabai_onkormanyat (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

<http://labdarugas.cimpa.hu/utanpotlas-labdarugas/ellatogattam-agardra-a-sandor-karoly-labdarugo-akademiara/> (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

http://m.magyararancs.hu/belpol/futballakademiak_magyarorszagon_milliardok_gyerekcipoben-74839 (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

<http://magyarfutballakademia.hu/#/tartalom/bemutakozas> (Utolsó látogatás: 2020.07.16.)

<http://sandorkaroly.hu/akademia> (Utolsó látogatás: 2020.06.24.)

<http://www.bekescsabaufc.hu/Tortenet.php> (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

<http://www.doublepass.com/> (Utolsó látogatás: 2020.07.23.)

<http://www.fmla.hu/hu/fenntarto/> (Utolsó látogatás: 2020.07.22.)

<http://www.fmla.hu/hu/kuldetes/> (Utolsó látogatás: 2020.07.22.)

<https://football-observatory.com/IMG/sites/b5wp/2020/wp305/en/>

http://www.nemzetisport.hu/labdarugo_nb_i/mlsz-penzek-legiosok-teve-kupaindulok-top-10-nb-i-es-tudnivalo-2512919 (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

http://www.nemzetisport.hu/labdarugo_nb_ii/tizenhat-ev-utan-vege-a-varszegi-eranak-az-mtk-nal-2091709 (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

http://www.nemzetisport.hu/utanpotlassport/Foci_a_fiatalszabaly_dicstelen_halodasa_az-NB_I-ben-2624119 (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

<http://www.olaszfocisuli.hu/focisuli/olaszfocisuli> (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

<http://www.utanpotlassport.hu/> (Utolsó látogatás: 2020.07.15.)

<http://www.utanpotlassport.hu/2018/02/26/szegyen-a-kobon-2/> (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

<https://fejlesztések.mlsz.hu/hir/uj-strukturaban-folytatodik-a-bozsik-egyesuleti-program> (Utolsó látogatás: 2020.08.05.)

https://index.hu/sport/futball/2017/03/21/az_mlsz_meccsenkent_tizmilliot_fizet_a_fiatalsablyt_betarto_kluboknak/ (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

<https://szovetseg.mlsz.hu/hir/a-celok-valtozatlanok-meg-tobb-figyelem-az-utanpotlas-nevelésnek> (Utolsó látogatás: 2020.06.25.)

<https://szovetseg.mlsz.hu/hir/ismet-ertekelte-az-utanpotlasmuhelyeket-a-double-pass>

(Utolsó látogatás: 2020.06.24.)

<https://www.dvsc.hu/dla/akademia> (Utolsó látogatás: 2020. 06. 24.)

<https://www.mlsz.hu/hir/akademiai-program> (Utolsó látogatás: 2020.06.24.)

<https://www.mlsz.hu/hir/otp-bank-bozsik-program> (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

<https://www.mlsz.hu/hir/otp-bank-liga-a-futballe-az-elsobbseg> (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

<https://www.utanpotlassport.hu/2018/06/04/minden-jo-ha-a-vege-sok-2/> (Utolsó látogatás: 2020.07.17.)

<https://www.utanpotlassport.hu/2020/06/25/kaposvari-hajra/> (Utolsó látogatás: 2020.07.22.)

<https://www.utanpotlassport.hu/2020/06/30/nagy-szamok-nyomaban/> (Utolsó látogatás: 2020.07.22.)

Zsilák Tibor (2012): Fenntarthatóak-e hazánkban a labdarúgó akadémiák? Világgazdaság.

Forrás: <https://www.vg.hu/velemenyt/fenntarthatoak-e-hazankban-a-labdarugo-akademik-390984/> (Utolsó látogatás: 2020. 08. 08.)

Zsilák Tibor (2013): Hogyan tovább, futballakadémiák? Világgazdaság. Forrás:

<https://www.vg.hu/velemenyt/hogyan-tovabb-futballakademik-409472/> (Utolsó látogatás: 2020. 08. 08.)

Dokumentumok és egyéb források

A PRODUKTIVITÁSI PONTRENDSZER LEÍRÁSA (KIVONAT AZ MLSZ SZABÁLYZATÁBÓL). Forrás:

https://ada1bank.mlsz.hu/productivity/assets/docs/szabalyzat_rev2.pdf (Letöltés dátuma: 2020.06.25.)

Double PASS Hungary Globális jelentés (2016). Forrás:

http://www.mlsz.hu/wpcontent/uploads/2016/06/DP_glob%C3%A1lisjelent%C3%A9.pdf (Letöltés dátuma: 2020.07.20.)

KSH Mikrocenzus 2016. Forrás:

http://www.ksh.hu/mikrocenzus2016/kotet_2_nepesseg_lakasok_jellemzoi#megye01 (Letöltés dátuma: 2020.03.01.)

Magyar Ifjúság 2012. Forrás:

https://kutatopont.hu/files/2013/09/Magyar_Ifjusag_2012_tanulmanykotet.pdf (Letöltés dátuma: 2020.07.30.)

Magyar Ifjúságkutatás 2016. Forrás: <https://kutatopont.hu/files/2018/07/magyarfiatalok.pdf> (Letöltés dátuma: 2020.03.10.) és forrás:

<http://mek.oszk.hu/18600/18654/18654.pdf> (Letöltés dátuma: 2020.03.10.)

Magyar Labdarúgó Szövetség (2016): Szakmai beszámoló. Forrás:

http://www.mlsz.hu/wpcontent/uploads/2017/05/1.-mell%C3%A9klet_Szakmaibesz%C3%A1mol%C3%B32016.pdf

Magyar Olimpiai Bizottság (2016): A sportiskolai program. MOB, kézirat.

Összefoglaló jelentés a Double Pass 2019-es auditjáról. Forrás:

https://szovetseg.mlsz.hu/file/newse/23626/file/20190630_global-report-hungary-2019_final---hun.pdf (Letöltés dátuma: 2020.07.20.)

ÖSSZEFOGLALÓ JELENTÉS A DOUBLE PASS ÁLTAL KÉSZÍTETT AKADÉMIAI AUDITRÓL. Forrás: http://www.mlsz.hu/wp-content/uploads/2014/06/MLSZ_AUDIT_140616.pdf (Letöltés dátuma: 2020.05.17)

Tájékoztató a labdarúgó akadémiai licence minősítési eljárásról. Forrás: www.mlsz.hu/wp-content/uploads/2012/10/akademiai-licenc-minositesi-eljaras-tajekoztato.doc (Letöltés dátuma: 2020.06.24.)

Publikációs lista (konferencia szereplésekkel)

Publikációk:

1. Fenyő Imre – Rábai Dávid (2016): A sporttehetség-gondozás jogszabályi környezete: a sportakadémiák Magyarországon. In: Kovács Klára (szerk.): *Értékteremtő testnevelés: tanulmányok a testnevelés és a sportolás szerepéről a Kárpát- medencei fiatalok életében*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 65- 88. ISBN: 9789633185971
2. Rábai Dávid (2020): Edző-játékos kapcsolat jellemzői a fővárosi és vidéki labdarúgó akadémiaikon. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 84 (2): 12-20. ISSN: 1586-5428.
3. Fenyő Imre – Rábai Dávid (2020): Labdarúgó akadémiai pedagógiai programjainak elemzése. *Neveléstudomány*, 3 (3): 55-75. ISSN: 2063-9546. DOI: <http://dx.doi.org/10.21549/NTNY.30.2020.3.4>
4. Rábai Dávid (2019): A Sándor Károly Labdarúgó Akadémia és a Debreceni Labdarúgó Akadémia megalakulásának összehasonlító vizsgálata. *Kultúra és Közösség*, 10 (2): 35-43. ISSN: 0133-2597. DOI: <http://dx.doi.org/10.35402/kek.2019.2.4>
5. Rábai Dávid (2019): Labdarúgó akadémisták pedagógiai fókuszú, pilot jellegű kérdőíves vizsgálata. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 80 (3): 28-35. ISSN: 1586-5428.
6. Rábai Dávid (2019): Labdarúgó akadémisták rekrutációjának és elégedettségének vizsgálata a fővárosi és a vidéki akadémiai tükrében. *Iskolakultúra*, 29 (10): 85-97. ISSN: 1215-5233. DOI: <http://dx.doi.org/10.14232/ISKKULT.2019.10.85>
7. Rábai Dávid (2018): A magyar labdarúgó akadémiai rendszer kialakulásának története és a Sándor Károly Labdarúgó Akadémia jelen gyakorlatának bemutatása. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 19 (74): 52-58, ISSN: 1586-5428.

8. Rábai Dávid (2018): A magyar sportpolitika legfőbb jellemzői, intézkedései 1945-től kezdődően a rendszerváltásig és napjainkig, különös tekintettel a labdarúgás sportágára. *Különleges Bánásmód*, 4 (1): 19-33. EISSN: 2498-5368.
9. Rábai Dávid (2018): Lila-fehér mezben - egy fővárosi és egy vidéki labdarúgó akadémia neveléstudományi megközelítésű vizsgálata, összehasonlítása. *Iskolakultúra*, 28 (3 4): 53-63. ISSN: 1215-5233.
10. Rábai Dávid (2016): Élet a labdarúgó akadémiákon: egy pilot kutatás eredményei. *Szakkollégiumi tanulmányok (Hatvani István Szakkoll. DE TEK)*. 4: 70-85. ISSN: 2063-6059.
11. Fenyő, I. – Rábai, D (2020): A General Overview of the Educational Programmes of the Hungarian Football Academies. *CEJER*, 2 (2): 101-110. EISSN: 2677-0326. DOI: <http://dx.doi.org/10.37441/CEJER/2020/2/2/7919>
12. Fenyő, I. – Rábai, D. (2017): Football academies and their legal environment in Hungary. *Education and Applied Didactics*, 1 (2): 30-55.
13. Moravec Marianna – Nagy Zsuzsa – Rábai Dávid – Szabó Dániel – Kovács Klára (2020): Intézményi hatás a Kárpát medencei felsőoktatási intézmények szabadidős sportprogramjaiban és versenysportjában. In: Hideg Gabriella, Simándi Szilvia, Virág Irén (szerk.): *Prevenció, intervenció és kompenzáció*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 152-163. (Hera évkönyvek; 7.) ISBN: 9789633188576
14. Rábai Dávid (2019): Közösségi tanulás és társadalmi innováció: Hajdúhadház esete. In: Márkus Edina, Máté-Szabó Barbara (szerk.): *Tanulás felnőttkorban: az élethosszig tartó tanulás esetei a hazai és nemzetközi gyakorlatban*. Nullpont Kulturális Egyesület, Debrecen, 50-59. ISBN: 9786150052298
15. Rábai Dávid – Borbély Szilvia (2016): A testnevelők társadalmi megítélésének vizsgálata a mindennapos testnevelés bevezetését követően. In: Szmodis Márta, Szóts Gábor (szerk.): *Sokszínű sporttudomány*. Magyar Sporttudományi Társaság, Budapest, 224-241. (Magyar sporttudományi füzetek, ISSN 2062-9559; 14.) ISBN: 9786155187100
16. Kovács Karolina E. – Markos Valéria – Rábai Dávid – Szűcs Tímea (2016): Az oktatási intézmény szerepe a családon belüli válságok kezelésében egy kvalitatív vizsgálat tükrében. In: Földvári Mónika, Tomposné Hakkel Tünde (szerk.): *Riport a családokról: A Család-, Ifjúság- és Népesedéspolitikai Intézet kutatásai*. Család-, Ifjúság- és Népesedéspolitikai Intézet; L'Harmattan, Budapest, 479-499. (Kapocs könyvek, ISSN 1589-4096; 15.) ISBN: 9789634141938
17. Rábai Dávid (2016): Sportolók nevelése, az edző játékos hatás működése a tenisz sportágban. In: Fehérvári Anikó, Juhász Erika, Kiss Virág Ágnes, Kozma Tamás (szerk.): *Oktatás és fenntarthatóság*. Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesülete, Debrecen, 527-539. (HERA évkönyvek, ISSN 2064-6755; 3) ISBN: 9789631255553
18. Rábai, Dávid (2019): Community Learning and Social Innovation: the Case of Hajdúböszörmény. In: Edina Márkus, Tamás Kozma (eds): *Learning Communities and Social Innovations*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 105-111. ISBN: 9789633187852

19. Kovács Klára – Moravecz Marianna – Nagy Zsuzsa – Szabó Dániel – Rábai Dávid (2020): Az intézményi hatás és modelljeinek vizsgálata közép-kelet-európai felsőoktatási intézmények sportjában. *Neveléstudomány*, 3: 57-76. EISSN: 2063 9546. DOI: <http://dx.doi.org/10.21549/NTNY.30.2020.3.4>
20. Kovács, Klára – Rábai, Dávid – Moravecz, Mariann (2019): How does institutional environment effects impact students' sporting habits in Central and Eastern Europe? *HERJ*, 9(1): 128-131. ISSN:2062-9605. DOI: <http://dx.doi.org/10.1556/063.9.2019.1.13>
21. Rábai Dávid (2016): A sportolás jótékony hatásai a magyar-román határ menti régió hallgatói körében. *Iskolakultúra*, 1: 136-138. ISSN: 1215-5233.
22. Rábai Dávid – Tóth Dorina A. (2016): Tanuló város, tanuló régió: Sátoraljaújhely kistérségének bemutatása. *Educatio*, 25 (2): 278-283. ISSN: 1216-3384.
23. Kovács Klára – Lenténé Puskás Andrea – Moravecz Marianna – Rábai Dávid – Bácsné Bába Éva (2017): A sportolás intézményi különbségei hazai és határon túli kisebbségi magyar felsőoktatási intézményekben. *PedActa*, 7 (2): 19-34. ISSN: 2248-3527.
24. Kovács, Klára – Lenténé Puskás, Andrea – Moravecz, Mariann – Rábai, Dávid – Bácsné Bába, Éva (2018): Institutional Environment of Students' Sports Activities in Central Europe. *HERJ*, 8 (2): 50-68. ISSN: 2062-9605. DOI: <http://dx.doi.org/10.14413/HERJ/8/2/5>
25. Kovács, Klára – Moravecz, Mariann – Nagy, Zsuzsa – Rábai, Dávid – Szabó, Dániel (2020): The Institutional Effect on Leisure Time- and Competitive Sports at the Higher Education Colleges and Universities in the Carpathian Basina. *Baltic Journal of Health and Physical Activity*, 12 (Spec.), 1-19. ISSN: 2080-1297. DOI: <http://dx.doi.org/10.29359/BJHPA.12.Spec.Iss1.06>
26. Rábai Dávid (2017): A Bajkó Mátyás Emlékkonferenciáról. *Új pedagógiai Szemle*, 1-2: 132-134. ISSN: 1215-1807.
27. Rábai Dávid (2016): A magyar testnevelés tantervelméletének történelme és jelene. *Fejlesztő Pedagógia*, 27 (4-6): 100-103. ISSN: 0866-2495.
28. Moravecz Marianna – Nagy Zsuzsa – Rábai Dávid – Szabó Dániel – Kovács Klára (2020): Kárpát-medencei felsőoktatási intézmények sportkonceptióinak összehasonlítóelemzése. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 85 (3): 71-72. ISSN: 1586 5428.
29. Rábai Dávid (2019): A sportolás fizikai környezetének megjelenési formái Kárpát medencei felsőoktatási intézményekben. In: Varga Aranka, Andl Helga, Molnár-Kovács Zsófia (szerk.): *19. Országos Neveléstudományi Konferencia*. MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság, PTE BTK Neveléstudományi Intézet, Pécs, 76. ISBN: 9789634294733
30. Moravecz Marianna – Rábai Dávid – Kovács Klára – Bácsné Bába Éva – Lenténé Puskás A. (2018): A sportolási szokások intézményi háttere hazai és határon túli kisebbségi

magyar egyetemeken/főiskolákon. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 19 (75): 66-67. ISSN: 1586-5428.

31. Rábai Dávid – Oláh Dávid – Bognár József (2017): Akadémista labdarúgók utánkövetéses vizsgálata. In: Kerülő Judit, Jenei Teréz, Gyarmati Imre (szerk.): *XVII. Országos Neveléstudományi Konferencia*. MTA Pedagógiai Bizottság, Nyíregyházi Egyetem, Nyíregyháza, 493. ISBN: 9789635088638.
32. Tóth Dorina A. – Rábai Dávid (2017): A Sátoraljaújhelyi és a Hajdúhadházi járások tanulási szempontú megközelítése. In: *Innováció, kutatás, pedagógusok / kiadja: Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesülete, Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesülete*, Budapest, 224. ISBN: 9786155657023.
33. Borbély Szilvia – Rábai Dávid (2016): Valóban alacsony a pedagógusok (kiemelten a testnevelők) társadalmi megítélése? *Magyar Sporttudományi Szemle*, 66 (2): 26. ISSN: 1586-5428.

Konferencia szereplések:

1. Rábai Dávid (2014): *Sportolók nevelése, az edző-játékos hatás működése a tenisz sportágban*. Intézményi TDK-n való szereplés, Debrecen, 2014. december 9.
2. Rábai Dávid (2015): *Sportolók nevelése, az edző-játékos hatás működése a tenisz sportágban*. XXXII. OTDK 2015, Tanulás-és Tudásmódszertani- Tudástechnológiai Szekció, Egészségnevelés- Játék- és Szabadidő Szervezés- Tehetséggondozás Tagozat, Eszterházy Károly Főiskola Comenius Kar, Sárospatak, 2015. április 8-10.
3. Rábai Dávid (2015): *Sportolók nevelése, az edző-játékos hatás működése a tenisz sportágban*. Körkép a hazai oktatáskutatásról. HuCER 2015, Nyíregyháza, Nyíregyházi Főiskola, 2015. május 28-29.
4. Rábai Dávid (2015): *A labdarúgó akadémiák mint oktatási, nevelési környezet*. Teacher Education in Central and Eastern Europe, Debrecen, Hungary, 18-20. June 2015.
5. Rábai Dávid (2015): *A labdarúgó akadémia mint oktatási, nevelési környezet*. XV. Országos Neveléstudományi Konferencia, Óbudai Egyetem, Budapest, 2015. november 19-21.
6. Rábai Dávid – Borbély Szilvia (2015): *A testnevelők társadalmi megítélésének vizsgálata a mindennapos testnevelés bevezetését követően*. Szombathely, 2015. december 4-5.
7. Rábai Dávid (2015): *Labdarúgó akadémia mint oktatási, nevelési környezet*. 2015. évi Őszi Tudományos Hallgatói Konferencia, Hatvani István Szakkollégium Debrecen, 2015. december 11.
8. Rábai Dávid (2016): *Labdarúgó akadémia mint oktatási, nevelési környezet*. IX. Miskolci Taní-tani konferencia, Miskolci Egyetem, Miskolc, 2016. február 5.

9. Rábai Dávid (2016): *Labdarúgó akadémiák Magyarországon – egy pilot kutatás eredményei*. InterTalent Unideb konferencia, Debrecen, 2016. április 7-8.
10. Borbély Szilvia – Rábai Dávid (2016): *Valóban alacsony a pedagógusok (kiemelten a testnevelők) társadalmi megítélése?* XIII. Országos Sporttudományi Kongresszus, Szombathely, 2016. május 26-28.
11. David Rabai (2016): *Football Academies as Educational Environment*. ISSA World Congress of Sociology of Sport – Sport, Global Development, and Social Change – June 8-12th, 2016, Budapest, Hungary.
12. Rábai Dávid (2016): *A sporttehetség-gondozás szabályozási rendszere – A sportakadémiák Magyarországon*. Tudományos Konferencia és Szakmai Találkozó Durkó Mátyás emlékére. Debreceni Egyetem, Debrecen, 2016. június 16-17.
13. Fenyő Imre – Rábai Dávid (2016): *A sporttehetség-gondozás jogszabályi környezete – A sportakadémiák Magyarországon*. XVI. Országos Neveléstudományi Konferencia, Szeged, 2016. november 17-19.
14. Rábai Dávid – Tóth Dorina Anna (2017): *A Sátoraljaújhelyi és a Hajdúhadházi járások tanulási szempontú megközelítése*. Innováció, kutatás, pedagógusok – HuCER 2017, Budapest, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, 2017. május 25-26.
15. David Rabai (2017): *Football academies as educational environment*. Poszter szekció. Innováció, kutatás, pedagógusok – HuCER 2017, Budapest, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, 2017. május 25-26.
16. Rábai Dávid – Bognár József – Oláh Dávid (2017): *Akadémista labdarúgók utánkövetéses vizsgálata*. XVII. Országos Neveléstudományi Konferencia, Nyíregyháza, 2017. november 9-11.
17. Rábai Dávid (2017): *Tanulás a Hajdúhadházi járás településein a Learn-index és interjúk mentén*. XVII. Országos Neveléstudományi Konferencia, Nyíregyháza, 2017. november 9-11.
18. Kovács Klára – Moravec Marianna – Rábai Dávid (2017): *A sportolás intézményi környezete hazai és kisebbségi magyar felsőoktatási intézményekben*. Fiatal Sporttudósok V. Országos Konferenciája, Magyar Sport Háza, Budapest, 2017. 12. 09.
19. Rábai Dávid (2018): *A Debreceni Labdarúgó Akadémia kialakulási körülményeinek vizsgálata, a helyi, közösségi erők esetleges szerepvállalása*. XIV. MellearN Konferencia, Debrecen, 2018. 04. 19-20.
20. Klára Kovács – Dávid Rábai – Mariann Moravec (2018): *How are institutional environment student's sporting habits affected in Central and Eastern Europe?* ECER 2018 Bolzano, Free University of Bolzano, Bolzano. 2018. 09. 03-07.
21. David Rabai (2018): *Football academies and their legal environment in Hungary*. ECER 2018 Bolzano, Free University of Bolzano, Bolzano. 2018. 09. 03-07.

22. Rábai Dávid (2018): *A közösség ereje? A Debreceni Labdarúgó Akadémia kialakulási körülményeinek vizsgálata, a helyi, közösségi erők esetleges szerepvállalása.* Átrendező értékek. A Magyar Szociológiai Társaság éves vándorgyűlése. SZTE, Szeged, 2018. 10. 18-20.
23. Rábai Dávid (2018): *A közösség ereje? A Debreceni Labdarúgó Akadémia kialakulási körülményeinek vizsgálata, a helyi, közösségi erők esetleges szerepvállalása.* Poszter szekció, XVIII. Országos Neveléstudományi Konferencia, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Budapest, 2018. 11. 8-10.
24. Rábai Dávid (2018): *Labdarúgó akadémisták neveléstudományi megközelítésű, kérdőíves vizsgálata.* Fiatal Sporttudósok VI. Országos Konferenciája, Magyar Sport Háza, Budapest, 2018. 12. 7-8.
25. Fenyő Imre – Rábai Dávid (2019): *Labdarúgó akadémiák pedagógiai programjainak elemzése.* Poszter szekció, HuCER 2019, Eger, Eszterházy Károly Egyetem, 2019. 05. 23-24.
26. Rábai Dávid (2019): *Neveléstudományi jellegű kutatások a labdarúgó akadémiák világában.* Tudomány napi interdiszciplináris konferencia, Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar, Hajdúböszörmény, 2019. 11. 06.
27. Rábai Dávid (2019): *A sportolás fizikai környezetének megjelenési formái Kárpát medencei felsőoktatási intézményekben.* XIX. Országos Neveléstudományi Konferencia, Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2019. 11. 7-9.
28. Rábai Dávid (2019): *Könyvismertető Fintor Gábor János Implementációs és tanulóí attitűdök. A mindennapos testnevelés funkciója egy hátrányos helyzetű régió iskoláiban* c. könyvről. XIX. Országos Neveléstudományi Konferencia, Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2019. 11. 7-9.
29. Kovács Klára – Moravec Mariann – Nagy Zsuzsa – Rábai Dávid – Szabó Dániel (2020): *Intézményi hatás kárpát-medencei felsőoktatási intézmények szabadidős sportprogramjaiban és versenysportjában.* HuCER 2020, Tanulás és innováció a digitális korban, távkonferencia. 2020.05.27-28.
30. Rábai Dávid (2020): *Labdarúgó akadémisták társadalmi háttérvizsgálata a vidék-főváros akadémiáinak vonatkozásában.* HuCER 2020, Tanulás és innováció a digitális korban, távkonferencia. 2020.05.27-28.
31. Rábai Dávid (2020): *Labdarúgó akadémisták társadalmi háttérvizsgálata.* XX. Országos Neveléstudományi Konferencia, távkonferencia, Debreceni Egyetem, Debrecen, 2020. 11. 5-7.
32. Rábai Dávid (2020): *A hazai labdarúgó akadémiák tehetséggondozó tevékenysége: Labdarúgó akadémisták pedagógiai fókuszú vizsgálata fővárosi és vidéki akadémiák összehasonlításában.* Tudomány Napja. Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar, Hajdúböszörmény, 2020. 11. 04.

13. Mellékletek

1. Melléklet: kérdőív a labdarúgó akadémistákhoz

KÉRDŐÍV

A labdarúgó akadémistákhoz

Kedves akadémista labdarúgó! A Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola Nevelés-és Művelődéstudományi Doktori Program doktoranduszaként kerestünk fel téged és csapattársaidat. A célunk az, hogy megvizsgáljuk, hogyan látjátok Ti, játékosok az akadémiai életet, mi tetszik Nektek benne és mi motivál benneteket. Szeretnénk, ha segítenél nekünk, hogy megtudjuk, milyen lehet az élet egy labdarúgó akadémián! **Arra kérünk, hogy őszintén válaszolj a kérdésekre! Ez nem egy dolgozat, itt nincsenek jó vagy rossz válaszok, kizárólag a saját véleményedre vagyunk kíváncsiak. A kérdőív név nélküli, így senki sem tudja meg, hogy ki mit válaszolt az adott kérdésekre. A VÁLASZADÁS ÖNKÉNTES, a Te döntésed, hogy szeretnél-e segíteni nekünk!**

Rábai Dávid
DE-BTK HTDI, PhD hallgató

Prof. Dr. Pusztai Gabriella
DE- Humán Tudományok Doktori Iskola
vezetője

I. Háttér adatok

1. Korod: _____ év

2. Melyik akadémián tanulsz? Húzd alá!

a., Békéscsabai Labdarúgó Akadémia

b., Bene Ferenc Labdarúgó Akadémia

c., Bozsik József Labdarúgó Akadémia

d., Debreceni Labdarúgó Akadémia

e., Diósgyőri Labdarúgó Akadémia

f., Fehér Miklós Labdarúgó Akadémia

g., FTC Labdarúgó Zrt.

h., Illés Akadémia

i., Kecskeméti Labdarúgó Akadémia

j., Magyar Futball Akadémia

k., Pécsi Sport Nonprofit Zrt.

l., Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia

m., Sándor Károly Labdarúgó Akadémia

n., UTE Labdarúgó Akadémia

o., Vasas Kubala Akadémia

3. Mióta vagy az akadémia tagja?

4. Milyen volt a tanulmányi átlagod az előző félévben? Írd a vonalra!

5. Játszottál-e korábban más akadémiá(k)ban? Húzd alá!

Igen

Nem (Ugrás a II. kérdéscsoport 1. kérdésére!)

5.1. Ha igen, akkor melyikben (melyekben)? Húzd alá!

a., Békéscsabai Labdarúgó Akadémia

b., Bene Ferenc Labdarúgó Akadémia

b., Bozsik József Labdarúgó Akadémia

c., Debreceni Labdarúgó Akadémia

d., Diósgyőri Labdarúgó Akadémia

e., Fehér Miklós Labdarúgó Akadémia

f., FTC Labdarúgó Zrt.

g., Illés Akadémia

h., Kecskeméti Labdarúgó Akadémia

i., Magyar Futball Akadémia

j., Pécsi Sport Nonprofit Zrt.

k., Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia

l., Sándor Károly Labdarúgó Akadémia

m., UTE Labdarúgó Akadémia

n., Vasas Kubala Akadémia

II. Az akadémiai létre vonatkozó kérdések

1. Honnan jött az ötlet, hogy labdarúgó akadémista legyél? Csak **egy** lehetőséget húzz alá vagy írd az egyéb mellé!

a., Én szerettem volna

b., Szüleim szerették volna

c., A testnevelő tanárom/más tanárom hatására

d., Barátom/barátaim hatására

e., Egyéb: _____

2. Hogyan érzed magad az akadémián a szakmai fejlődésedet tekintve? Húzd alá!

a., Nagyon jól

b., Jól

c., Rosszul

d., Nagyon rosszul

2.1. Hogyan érzed magad az akadémián a tanulmányi eredményességedet tekintve? Húzd alá!

a., Nagyon jól b., Jól c., Rosszul d., Nagyon rosszul

2.2. Hogyan érzed magad az akadémián a csapattársaiddal? Húzd alá!

a., Nagyon jól b., Jól c., Rosszul d., Nagyon rosszul

3. Vannak-e barátaid az akadémián? Húzd alá!

a., Igen, több barátom is van

b., Egy-két barátom van

c., Egyáltalán nincsenek barátaim

4. Mennyire vagy elégedett az alábbi tényezőkkel? Jelöld be X-szel a számodra megfelelő értékelést!

	Igen, nagyon elégedett	Elégedett	Inkább nem	Egyáltalán nem
Elégedett vagy-e az akadémián található infrastruktúrával, létesítményekkel (pályák, öltözők, eszközök, kollégium, stb.)?				
Elégedett vagy-e az edzőid szakmai felkészültségével?				
Elégedett vagy-e a saját szakmai fejlődéseddel?				

5. Milyennek ítéled a közös munkát az edzőiddel? Húzd alá!

a., Nagyon jónak b., Viszonylag jónak c., Kevésbé jónak d., Rossznak

6. Mennyire figyelnek oda az edzőid az iskolai tanulmányi eredményességedre? Húzd alá!

a., Teljes mértékben odafigyelnek b., Nagyrészt odafigyelnek
c., Kismértékben figyelnek oda d., Egyáltalán nem figyelnek oda

7. Általában hogyan bátorít, ösztönöz benneteket az edzőtök a nagyobb siker elérésének érdekében? Húzd alá!

a., Szóban

b., Tárgyjutalommal

c., Különféle engedményekkel (pl. edzőmunka csökkentése, kimenő meghosszabbítása)

d., Nem szokott motiválni

f., Egyéb: _____

7.1. Általában milyen formában jutalmaz benneteket az edzőtök a közös munka során? Húzd alá!

a., Szóban

b., Tárgyjutalommal

c., Külön kimenő (pl. kollégiumból)

d., Edzésterhelés csökkentése

e., Nem szokott jutalmazni

f., Egyéb: _____

7.2. Általában milyen formában büntet benneteket az edzőtök? Húzd alá!

a., Szóban

b., Plusz edzőmunkával

c., Kimenő elvonásával (pl. kollégiumból)

d., Hazajárás megtagadásával

e., Nem szokott büntetni

f., Egyéb: _____

8. Általában milyen jellegű problémáid vannak az akadémián? Több lehetőséget is aláhúzhatsz!

a., Beilleszkedési probléma

b., Kollégiumban vannak problémáim (szobatársakkal, viselkedésemmel)

c., Iskolában vannak problémáim (tanulással, osztálytársakkal)

d., Sportszakmai probléma

e., Csapattársakkal való probléma

f., Edzőkkel való probléma

g., Honvágy

i., Túlerheltség, fáradtság

e., Nincsenek sosem problémáim

f., Egyéb: _____

8.1. Kihez fordulhatsz a leggyakrabban segítségért, ha valamilyen problémád van? Húzd alá!

a., Iskolai tanáromhoz/kollégiumi nevelőmhöz

b., Szüleimhez

c., Edzőmhöz

d., Barátomhoz/osztálytársamhoz

e., Egyéb: _____

8.2. Ha valamelyik személyhez fordulsz segítségért, akkor általában mennyi időt szán rád alkalmanként?

Húzd alá!

5-10 perc

10-30 perc

30-60 perc

60 percnél több időt

9. Mit csinálsz leggyakrabban szabadidődben? Csak **egy**et húzz alá!

a., TV-t nézek

b., Internetezek, számítógépezek

c., Csetelek, Facebookozok

d., Zenét hallgatok

e., A barátaimmal vagyok, beszélgetek

f., Olvasok

g., Semmi különöset, csak úgy elvagyok

h., Kirándulok, túrázok

i., Filmezek

j., Számítógépes játékkal játszok

k., Zenélek, festek, rajzolok, szobrászkodok

l., Dísz tárgyakat, használati tárgyakat készítek

m., Egyéb: _____

9.1. Milyen gyakran jársz a következő helyekre? Jelöld be X-szel a számodra megfelelőt!

	Hetente	Havonta többször	2-3 havonta	Évente többször	Szinte soha	Nem tudom
Koncertre						
Könyvesboltba						
Könyvtárba						
Kiállításra, múzeumba						
Színházba						
Hangversenyre						
Operába						

10. Ha megtehetnéd, akkor játszanál-e valamelyik másik labdarúgó akadémiában? Húzd alá a választ!

Igen

Nem

Ha igen, akkor melyikben?

10.1. Mi az oka annak, hogy ha tehetnéd, akkor másik akadémiában játszanál? Húzd alá!

a., Szakmailag jobbak a feltételek

b., Infrastrukturálisan (edzéslehetőségek, pályák, öltözők) jobbak a feltételek

c., Több barátom is ott játszik

d., Nagyobb lehetőséget látok a profi pályafutásra

e., Az ottani edzők hívtak

f., Szüleim szeretnék a váltást

g., Egyéb: _____

III. A jövőre vonatkozó kérdések

1. Mennyi esélyt látsz a következő lehetőségek között arra vonatkozóan, hogy a jövőben eléred? Tegyé! X-et a számokra megfelelő helyre!

	Minden esély megvan rá	Viszonylag nagy esély van rá	Inkább nincs rá esély	Egyáltalán nincs rá esély
Profi futballista vagy labdarúgó edző leszek				
Szaktmunkás végzettséget szerzek				
Érettségizni fogok				
Egyetemi diplomát szerzek				
A labdarúgáson kívül fogok tevékenykedni (pl. vállalkozó leszek)				

2. Mennyi reális esélyt látsz arra, hogy egyszer profi futballista legyél? Húzd alá a választ!

a., Minden esélyem megvan b., Viszonylag nagy esélyem van c., Van valamennyi esélyem
d., Inkább nincs esélyem e., Egyáltalán nincs esélyem

3. Szeretnél-e külföldön is játszani a későbbiekben? Húzd alá a választ!

Igen

Nem

3.1. Ha igen, akkor mi az oka annak, hogy külföldön szeretnél játszani? Válassz **egy** az alábbi lehetőségek közül és húzd alá!

a., Magas kereset

b., Ismerkedés a világgal, önállósodás

c., Nyelvtanulás

d., Szakmai fejlődés

e., Nagyobb elismertség, hírnév

f., Egyéb:_____

4. Tervezed-e, hogy abbahagyod a focit? Húzd alá!

Igen

Nem

4.1. Ha igen, akkor miért hagynád abba?

4.2. Ha igen, akkor mikor tervezed abbahagyni?

a., A közeljövőben, amint lehetőségem nyílik rá

b., Az akadémia elvégzése előtt

c., Az akadémia elvégzése után

IV. Társadalmi háttérre vonatkozó kérdések

1. Szüleid legmagasabb iskolai végzettsége→ húzd alá a megfelelőt!

Anya legmagasabb iskolai végzettsége

a., Kevesebb mint 8 osztály

b., 8 osztály

c., Szakmunkásképző, szakiskola

d., Szakközépiskola, technikum (érettségivel)

e., Gimnázium

f., Főiskola,

g., Egyetem

h., Tudományos fokozat

i., Nem ismertem az

édesanyámat

Apa legmagasabb iskolai végzettsége

a., Kevesebb mint 8 osztály

b., 8 osztály

c., Szakmunkásképző, szakiskola

d., Szakközépiskola, technikum (érettségivel)

e., Gimnázium

f., Főiskola,

g., Egyetem

h., Tudományos fokozat

i., Nem ismertem az

édesanyámat

1.1. Dolgozik-e az anyukád? Húzd alá!

Igen (Ugrás a foglalkozására!)

Nem

Ha **nem**, akkor mit csinál?

- a., GYES-en van b., Munkanélküli c., Rokkantnyugdíjas d., Öregségi nyugdíjas
e., Gyermeket gondoz f., Már nem él g., Egyéb

Ha **igen**, akkor mi a foglalkozása?

Anya foglalkozása: _____

1.2. Dolgozik-e az apukád?

Igen (Ugrás a foglalkozására!)

Nem

Ha **nem**, akkor mit csinál?

- a., A háztartásban van rá szükség b., Munkanélküli c., Rokkant nyugdíjas
d., Öregségi nyugdíjas e., Gyermeket gondoz f., Már nem él
g., Egyéb

Ha **igen**, akkor mi a foglalkozása?

Apa foglalkozása: _____

2. Húzd alá az állandó lakóhelyed településtípusát!

- a., Tanya, falu b., Kisebb város, város c., Megyeszékhely d., Főváros

3. Hányan éltek összesen a családotokban (veled együtt)?

4. Az elmúlt 12 hónapban hányszor utaztál el üdülni, nyaralni a családotoddal? Húzd alá!

- Egyszer sem Egyszer Kétszer Több, mint kétszer

5. Milyennek ítéled meg jelenleg a saját családotd anyagi helyzetét? Húzd alá!

- a., Mindenünk megvan, jelentősebb kiadásokra is telik (pl. nyaralás, étterembe járás)

b., Mindenünk megvan, ami szükséges, de nagyobb kiadásokat nem engedhetünk meg magunknak

c., Előfordul, hogy a mindennapi kiadásainkat (élelem, utazás) sem tudjuk fedezni

d., Gyakran előfordul, hogy nincs pénzünk a mindennapi szükségletek fedezésére

6. Sportolt-e valamelyik szülőd vagy testvéred valamely sportágban?

Igen

Nem

Ha igen, akkor miben és milyen szinten? Írd a vonalra!

a., édesapád: sportág:_____ elért szint: _____

b., édesanyád: sportág:_____ elért szint: _____

c., testvéred: sportág:_____ elért szint: _____

7. Van-e a családotok tulajdonában az alábbi eszközökből? Tegyé! X-et a megfelelő helyre!

Eszköz	Igen	Nem
Saját lakás, családi ház		
Plazma TV, LCD TV		
Asztali számítógép vagy laptop otthoni internet hozzáféréssel		
Táblagép, e-book olvasó		
Mobil-internet (telefonon vagy táblagépen)		
Mosogatógép		
Klíma		
Okostelefon		

8. Körülbelül hány könyvtek van otthon? Húzd alá!

Nincs 1-50 db 51-200 db 201-500 db 500-nál több

9. A következő kijelentések közül melyikkel tudnád önmagadat a leginkább jellemezni? Húzd alá!

a., Vallásos vagyok, az egyház tanítását követem

b., Vallásos vagyok a magam módján

c., Nem tudom megmondani

d., Nem vagyok vallásos

e., Határozottan más a meggyőződésem

Köszönjük szépen a válaszaidat és az együttműködésed!

2. Melléklet: interjúvázlat az akadémián dolgozó edzőkhöz

1. Mióta dolgozik az akadémián?
2. Korábban dolgozott-e már más akadémián vagy foglalkozott-e utánpótláskorú labdarúgókkal? Ha igen, akkor hol?
3. Rendelkezik-e valamilyen játékos múlttal, ha igen, akkor milyen magas szinten játszott?
4. Mi motiválja Önt, hogy az akadémián dolgozik?
5. Mennyire nehéz egy akadémián dolgozni, egyáltalán van-e különbség egy másik, nem akadémiai csapathoz viszonyítva?
6. Meglátása szerint mennyire adottak a feltételek az akadémia sikeres működéséhez?
7. Mennyire tehetségesek a mai fiatal futballisták? Mit gondol, mi a gyerekek fő motivációja, miért vannak itt az akadémián? Hogyan látja, a gyerekek tudatosan készülnek-e a professzionális futballra? Az ő döntésük ez vagy inkább a szüleiké? Mi a fő céljuk a gyerekeknek?
8. Mit gondol, ezek a tehetséges fiatalok megállnák-e a helyüket külföldi bajnokságokban?
9. Mit gondol, szüksége van-e az országnak ennyi akadémiára?
10. Mit gondol arról, hogy az akadémistákra gyakran panaszkodnak a tanárok a különböző közoktatási intézményekben. Ön szerint mi lehet ennek az oka?
11. Miben látja az elmaradottságot a saját akadémiáján – hol lehetne még és mit fejleszteni a sikeresebb munka érdekében?
12. Mi a véleménye a belga Double Pass auditáló cég tevékenységéről?

13. Milyen speciális, nehéz nevelési helyzetekkel találkozott? Felkészültnék-e érzni magát a problémás nevelési helyzetek megoldására? Vannak-e ilyen jellegű tapasztalatai, tanulta-e ezt esetleg? Mi alapján kezeli ezeket a helyzeteket?

14. Volt-e olyan probléma, amit nem tudott megoldani?

15. Tartanak-e külön motivációs foglalkozásokat a gyerekeknek, mennyire figyelnek oda rájuk, ha valamilyen problémájuk van? Szoktak-e segítségért fordulni Önökhöz és ha igen, akkor milyen a legjellemzőbb probléma, ami miatt segítséget kérnek?

16. Kihez fordulhat segítségért probléma esetén? Van-e formalizált együttműködés az edzők és az internátusok nevelői között? Kommunikálnak-e fennálló problémákról, találkoznak-e? Vannak-e ennek különböző megoldási lehetőségei?

17. A sajtóban elterjedt, hogy rosszak az edzők, igazából ők a fő problémái az akadémiai rendszernek. Erről mi a véleménye, van-e esetleg valami alapja ennek a vélekedésnek?